

Yeshiva University's Center for the Jewish Future and

Congregation Keter Torah present

Mourning for Yerushalayim in 2016 Tisha B' Av 5776

Rabbi Dr. Jacob J. Schacter jschacte@yu.edu

August 14, 2016 • י' אב תשע"ו

The Worldwide Webcast is sponsored

in appreciation of Rabbi Dr. Jacob J. Schacter & Yeshiva University and in commemoration of the 38th Yahrzeit for Helen Friedman Kuflik, Hodel Ruchama bat Avraham Shlomo v'Etta Malka, by Dr. Alan and Shuli Rockoff of Boston.

Tisha B'av Presentation hosted and sponsored by Congregation Keter Torah, and by

Diana & Michael Feintuch and family to commemorate the yartzeit of Michael's grandfather, Dovid Leib ben Shmuel Zelleg, David Boodman, *z*"*l*

Batya & Nachman Paul to commemorate the yartzeit of Batya's grandfather, Chaim Eliezer ben Zalman, Eli Muller, z"l, and in memory of Rochel Leah bat Moshe, Rochelle Shoretz, z"l

THE SIGNIFICANCE OF THE TENTH OF AV: HISTORY AND THEOLOGY

רי אמה וול זה, דו שור תיצ (ירוא ין תיאו) פרק אחד-עשר:

קינת הקליר

נודה על האמת: בית המקדש וחורבנו רחוק מאתנו עד מאד. די טוב לנו בעולם כפי שהוא בלי בית המקדש, ואיננו מרגישים כי העיקר חסר בעולם מאז שהשכינה הסתלקה ממקומה. כדי לקרב אותנו יותר לענינו אנו מוכרחים להאריך יותר. הגנו להתבונן בקינה של הקליר המעמידה אותנו על נקודת האבילות בתשעה באב:

-- אהלי ו אשר תאבת עד לא בראשית עם כסא כבוד לצרפו, למה לנצח שדד ביד שודדים ונהיית כרועה בעוטיה : ורעשת ורגנת: ועתה — מה לי פה! ב

עין משפם גר מנוה

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

שמחה אינה נוהנת אלא בזמנה אמר רב

ממודה

ביום על כל יחיד ויחיד קורין איחה אפיל ביחיד דהכל קורין ע כל מחיה דרב דבא ר' יוחגן (ג) איהא סוחיה פרק שני (דף יש:) בשן ד השרש אם ביום על כל יחיד ויחגן (ג) איהא סוחיה פרק שני (דף יש:) בשן ד השרש אם ביום המשבים ("ינא) ומסיק כא התקדימין ליום ב דקאמר הקורא במצילה הכחשבה בין הכחשבים ("ינא) ומסיק כא התקדימין ליום ב דקאמר הקורא במצילה הכחשבה ביו הכחשבים ("ינא) ומסיק כא ביו במייש שם של במשרה דבעינן פרסים ניסא: ורב ביוחד הא בלשר אלמא שקרין איחה ביחיד וכן הלכה דרב ורי במינן פרסים ניסא: ורב ביוחד הל בלשר אלמא שקרין איחה ביחיד וכן הלכה דרב ורי במינן פרסים ניסא: ורב יון אוחה ביחיד וכן הגלה דרב ודי מס פכון ז:
יוחגן הגלה כרבי יוחגן וכ"ש הגלו בו ג פיי שם פינ
רביוויו הגלה שינובא ועוד דרב אמי מכם "ג: רקיימו בחד שיטחא ועוד דרב אםי חלמיד דרב הוה "ורביט יוסף חים (ופיי נשפי קווםין כב ירושלים פסק דחף ביתיד לריך לכרך כח ד ביי ש פים

ום נמלא בחשובת רש" שהשיב במנה ח: נראה בעיני דלא שנא יחיד ולא שנא ביות במים מיום מיום ב קריאתה ביחיד "חי איפא שחין בה לו מיי פים מסנטים

דחמריטן פרק קמח דכילה (דף יכי לב חש פיג פלין: וסס) השחם שלת נדכה כיים לוקה לנ פ פיי ש פיא מסיק דאתר לך מני כית שמאי היא לר יפיי ש פובה ז: וט' וקשה אמאי לא מני שלה ראייה לה ב ביי ש פני ז:
דבר רכוחא שם דאף על גב דהיי לו ל ביי ש פני ז:
צורך יש טקה אליבא דב"ש ואין
שמר דלהכי נקש שלם נדבה רביע דענאל לחשמעינן דחפינו הכי שרו כים ששה שיים ספיות הלל זה חינו דהה בפרק שני דהחם שיים לם חדש שלם ה (דף ימי מוס) מוכח כהריא דלא נחלקי בישה שרו יום יד ב"ה על (ה) שלה [שאינה] של י"ם נבשה נאשר הבעילה ב"ה על (ה) שלה [שאינה] של י"ם נבשה נאשר בי"ם חודתי חינה קריבה כיש וחם כן פירו שיות שני ביחד קשה חמתי נקש שלתכובה ויצ ללההי יצ ת ששקייתו נקם שולח נדבה למידק הא בלמי ליום חבושו אין שידן

נקם שלת לדכה לחיון יהי שתה את בעשרה לדכה ליט לוקה כיון דחיכה כה וקיל פרב. דה ר' ערך איכל נפט אכל איכורא מיהא יותן אשר בצירוש ליכן איכל נפט אכל איכורא מיהא משום דכתיב לכם:

חייבא משום דכתיב לכם:

ימנילה בזמנה קורון אותה אפי בידור שלא בומנה בעשרה רב אסי אמר בין בומנה בין שלא בומנה בעשרה **רוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אסי ומי אמר רב הכי והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שולח משמיה דרב פורים שחל להיות בשבת ערב שבח זמנם ערכ שבת זמנה והא שבת זמנה הוא אלא לאו הכי קאמר שלא בומנם כומנם מה ומנם אפי בידוד אף שלא בומנם אפילו ביחיד לא לענין מקרא מנילה בעשרה אלא מאי ערב שבת זמנם לאפוקי מדרבי דאמר *הואיל ונדחו עיירות מסקומן ידחו ליום הכניסה (4) הא קמ"ל דערב שבת ומנם הוא: בותני ייאי זו היא עיר גדולה כל שיש בה טשרה במלנין פרות מכאן הרי זה כפר באלו אמרו מקדימין ולא מארורין אבל זמן עצי כהנים (ג) וחשעה באב חגינה והקהל כאחרין ולא מקרימין 'אעיפ ווי שאמרו מקרימין (יוולא מאחרון מוחרון בהספר ובחענית ומחנות לאביונים י) א"ר ידודה "אימחי מקום שנכנסין בשני ובחמישי אבל מקים שאין נכנסין לא בשני ולא ברמישי אין קורין אותה אלא בוכנה: גבו חנא עשרה במלנין שבבית

ולאיעכור ואמר רבי אבא אמר שמואל יויכעין לארבי אלו רט מחמנין לט און מחמנין: בשת שאין כדנין ימים לשנים שנא' "לרדשי השנה הדשים אתה כזנה לשנים ואי שקרין אחה בחדר. מנדן אלו מחמנין לט און מחמנין: "ג' בחד מינים לשנים שנא' "לרדשי השנה הדשים אתה כזנה לשנים ואי שקרין אחה בחדר. ו או הפינס . אם חל יום מוכ כשכת "ב אתה מינה ימים לשנים ורבגן י) דקיםרי משום ר' אבא אמרו מנין שאין מחשבין יב נטור. ב) ד'ה שלוח לוחון שלמו תנינה למתר שהרונחונה שלות לחרשים שנאי "עד חרש ימים ימים אתה מחשב לחדשים ואי אתה שנה שנה לה נה

אחר רב אם דלא ליקרי שאין איכור קריאתה ביחיד אלא מטה לקרוחה קובין מב במשרה: ומש לים רב נסם דרב

: מפי י ותור של משרה וקיבלן פרב שבם ופנס פום · משמע שמות זמן הקטע להו מימי אנשי כנסח הגדולה מדלא קאמר מקדימין לערב שבת להכי קשה ליה והא שבת זמנם הוא שהרי יד הוקבע לפרזים אלא להבי נקם כחי לישנה דחשמט מינה הואיל וחיהט להן חכמי ישראל שאחר כנסת הגדולה להקדים משום דרבה [לציל ה] הרי הוא לע כיום וזמן הקבוע מחחלה

מפי פתר בין כותנה בין שלם כותנה . תורה אור

מצוה לחזר אחר משרה משום פרכומי

ניםה הכל הי לה השכח משרה לה

לכל דבריו ואף של פי שהוא שלא (לפיל ב:) בומק הוי כומק: כורגניי כפני פפרו בומנים של מגילה אמרו מקדימין אם חל ייד בשבת: מכל הנחות ופן פלי כסנים וספם - החמור במס'

השניח (דף כחי) שהיו משפחות של ישראל שקבוע להם יתים בכל שנה מינים ישרחג שקטע ניים ימים בכל שליי מאל פיל להכיח שלים למקדע לערך המערכה וחינת כל ומבילין קרבן עלים עמקן אם חל נשמה יש להיות בשבת מאחרין ליום מחר וכן נשמה יש

משפה בחב שחל להיות בשבת והוח מלב (ג) מוס' הדין לי"ו בחמוז ולמשרה במבת רא מס ומי והלי דנקם משטה בלב משום

יני יחת החכפט בו לרוח והכל מחשנין had מחשנין נחמים נפרק בו אכל שאר לומות אמרינן שר :(ר) באי בשורה באם

ותיכת כח

בין הכוענים או ידים

ולא אטרו אלא בצעור

הכנסת: באלו אמרו מקדימין ולא מאחרין:

פים אמר רבי אבא אמר שמואל אמר קרא

נ ﷺ כי וסיכה ונעילת הסגדל ותשמיש המטה (ו) וא״צ להפסיק בהם מבעוד יום: ג (ג) (ח) יכל ד׳ ישר ושר שם של צומות הללו אם חלו להיות בשבת (ט) נדחין לאחר השבת: סגה (י) ופס פני (ד) [כ] נערג שמה ספרת קורים (יא) בשחרית ותנסה רשל (כ"ץ) ואם יש סופה ניום הסענית בערב שבת טהגין להספלל תנסה ולקרות ויחל (יב) ואס"כ עושין (ה) החופה (וע"ל פרי רח"ע פעיף די אם משלימין המענית): ד "בשבת י)נדין • קודם לצום מכריו שליח צבור הצום חוץ מט' באב וצום כפור וצום פורים וסימגך אכ"ף עליו פיהו (ומנהג המשכנוים שלח להכריו שום חמד מהם) *): מבר סל"ן וסלגינ

עין סשמם נר מצוה בשלשה פרקים THE CO DWA אנם לבים לאסרוכי כיסים חדך אפליפם לים . הללם אומר לחבירו (י) דברניב עד חדש ימים הוו להו כיב בסיון. פי חשוב מעשרים כו ב פשים יתים של ר"ח אייר עד סופי חחלא פי יתים נחלא בכי אחה רלים להחריב ביתו של מקום שהשיח ישראל אחריך ואני בסיון כים ומד חדש ימים הוי שלשים ימים אם כן לפי זה סמלא משיחי כך נקמה ושילמתי לך ידי ליה אנת לכית לחתרובי ביתה ומיא וידך [חשלים] לי לשון שחילת [כלים] כלומר ועלה בידי: ואמר רכי מעשרים ושנים לחדש השני דוה אייר חדש שלם עד כ"ב דכיון וג' ימים שנסטו מהר ה' הרי ל"ג דל מינייהו מפל כר מנינל פופו סיום וכו" י תורה אור ב' ימים דבמשרים בחדש נעלה העט אנת צבית לחדובי ביתאידך אשליכת ליה מהר לשון מהר עכשיו כשתטול י"ם ואייתר להו שני ימים פשו כ"ג דל בחשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו ימים מחדש אייר קודם עליית העכן ימא מן שלשה שהאחר מן הג' ימים פשו להו " והנהו " היו בין דרך שמחל ארץ מצלן דברוב "יודו בדדש דראשון שלפת יווים וו' ההצגרת מרים וחדש " ביוויר ביווויר ביווויר ביווויר ביווויר ביוויר ביווויר ביווויר ביוויר ביוויר ביוויר ביווויר ביוו סיה בכלל החדש (מ) שאייר חסר בשנה השנית באחר לחדש הוכם המשכן פיי מפרט"פ פש להו כ"ב": (ה) של כים ימים שאכנו בשר ואמר מר *שנה ראשונה עשה משה את אכור אביי סמו דהדית שמת הוה ל"ע והשחה השחכת דמשה שלח ינחים קח: מרגלים בכ"ט דפיון : **פני פרבעים** המשכן שניה הקים משה את המשכן ושלח מלויי מליוה • וששו אותו נכ מד - כ' מסון וכש מהמח ההמתיברגלים וכתיב "ויהי בשנה השנית בחרש תשלשים ימים כדי שיכלו המ' ימים ל"ח וחי מחב הוה ל"ט : וסוכם של בחשעה בחב שלשים יום דחמוו השני בעשרים בחרש נעלה הענן מעל משכן ואחד דכיון דבכים שלח המרגלים ידי מייני הייט השטה כאב דרנילין ≈ העדות וכתיב °ויםעו מדר ה' דרך שלשת ומשעה באב הרי ארבעים ימים (שמת קמוי) להיות כו רעות: ה"ג מצלגלין זטה ימים אמר רבי המא בר הגינא *אותו היום ע"י זכחי: פונחי פכפ יום לחשון :co "מרו מאררי ה' וכתיב "והאספסוף אשר בקרבו וכיום חשמה באב שבי המרגלים מתור החרן: ויישוב עליהם חם מולחי שכיפים • שמינית : דוכן התאוו תאוה וישובו ויבכו גם כני ישראל חונם וברעחם ילמיחם ולח הספיהו מקום משוי כעין אילסבא ועליו יי ונו' וכתיב °עד חדש ימים וגו' דהוו להו לוים פומרין לשורר: וישב פליסס טמר ילמיחם ה' אלהיט עד שבאי פס פונס וכרעסס ילמיסס ילמיסס שייעשרין ותרתין בסיון וכתיב °וחסגר כורים האויבים וכו' · פי' באותו פפוק ים שבעת ימים דהוו להו עשרין ותשעה בסיון ב' פעמים ילמיחם ולא הספיקו לומר סי אלסיט - בממור אל נקמוח ה' והא שיר של יוס רכיעי והאי דאמר שינובתיב "שלח לך אנשים ותניא בעשרים השני עד שבחו וכבשום וחומר ר"י "אע"ג דאין איוצי פסוק כלל בחומור (על 20 אפא שהר שיר של מול"ט אירע להם כך שאחרו יוב ושהר החאומיש שיר של מול"ט אירע להם כך שאחרו רג אצי איליא שלם ליה ביום ראשון אילייא בעלמא ותשעה בסיון שלח משה מרגלים וכתיב (ו) הוה דנפל בפומייהו כדאמרינן ∞ יוישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום דני° בערכין (דף יני) פי' אילייא קינה חותו פסוק וכירושלי מפרש חיליים ארבעים יום נכי חד הוו אמר אכיי *המוו נקם פירוש חילייה הוי כמו חלי (יחוקא מו) מול חיליית וכמו חלי הרההיא שהא מלויי מליוה דבחיב "קרא עלי שושח ו- שכן תרנום יונחן כן עודיאל שא קינה כבתולה דהוי לשון קינה כמו שקורין כבחולה חנורה שק על בעל נעוריה נמוני כועד לשבור ברזורי וכתיב "ותשא כל העדה השולם ריחוניה כלעה: " ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא*אכור סופכ (פי (יחל א) שפירושו קונני ובכי: נפרפס רכה אמר ר' יודען (4) (*אותו היום ערב) תשעה באב היה אמר להם הקב"ה ^{[דע} מיים ילה יע אתם בכיתם בכיה של רעם ואני קובע לכם בכיה לדוורות <u>דרב הב</u>ית (סנסררין קד:) העיר כדכחיב (מיכה ג)ליון שדה תחרש שנחרשה כולה ונעשית כשדה חרושה: נפל ספוסם · נפל קומה וטורה מנים בראשונה (י) דכתיב "ובחדש החכוישי בשבעה לחדש היא שנת תשע עשרה ליא גדול הדור : מפבקם · ליהרג ב ש [שנה] למלך נכוכרנצר מלך ככל כא נבוורארן רב מברום עכר מלך בבל ברמו אמר ליה שלא יכירו בו אגשי יִמֶּיהושרה וישרוף את כית ה' ונו' וכתיב "ובחרש החמישי בעשר לחדש המלך: משל · נחבא כמו טשו היא שנת חשע עשדה [שנה] למלך "נבוכרנצר מלך בבל בא נבוזרארן רב [שיים יינים במערתה (שנת דף ע:): מול - החדון מברום עמר לפני מלך בבל בירושלם ונו ותניא אי אפשר לומר בשבעה אלל רבן נמליאל בלנעת : ושים שדרי כבר נאמר בעשוד ואי אפשר לומר בעשוד שהרי כבר נאמר סד מיניימו · מן היועלין וכסבורין בשבעה הא כיצד בשבעה נכנסו נכרים להיכל ואכלו וקלקלו בו שביעי שחירע להן על שהרש לגזר: נים מאון · ירושלים שרגל מסחכלין שמיני "ותשיעי סמוך לחשכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל שם: מקרקר · לשון יללה : קיר שו היום כולו "שנאמר "אוי לנו כי פנה היום כי ינפו צללי ערב והיינו דאמר מא ישיי ושוע - מקום חומק לשון הגה רבי יודנן (ג) אלמלי הייתי באותו הרוד לא קבעתיו אלא בעשידי מפני שרובו קול שועת בח עתי (ירמיה ח) קיר של היכל בו נשרף ורבנן אתחלתא דפודענותא עדיפא ובשניה כנלן דתניא כמו קירי דכשחיטת חולין (דף *מנלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב אמרו ^{מן} כשדרב בית המקדש מקו # נים מדינין (מים מסור · בשביל הד (מים מדינין ליון ששתם : משופנים פור · מון מים מדינים בראשונה(י)אותו היום ערב תשעהבאב היהוכוצאי שבת היה וכוצאי שביעית היתה ומשמרתה של יהוידיב היתה והלוים היו אומרי שירה ועומרין על דוכנם

זנשחשם יתי נסים היו לישראל פירים ופסח:

בשומע תפלה ואם לא אמר לא זה ולא זה (ד) יאין מחזירין אותו: הגה והמנהג פשוט שלון ב מהל דמר ת אומרים נחם רק בחפלת (ב) מנחה של ח"ב לפי שאו הליחו במקדש אש ולכן מחפללים או על הנחמה (רוקה ואטדרהם) מי שאכל בח"ב יאמר נחם (ג) (ה) בברכת המזון (מהרי"ל):

:תקנח במוצאי תשעה באב אין אוכלין כשר. ובו סעיף אחד

א בט"ב לעת ערב הציתו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה (א) ביום עשירי ומפני כך א פיים א מנהג כשר (מ) ומו (ב) * שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי: הגה וים מחמירין (ג) * עד (ג) [ב] חצות היום ולא יותר (הנהות מיימוני) אם חל ח"ב בשבח ונדחה ליום א" (ג) [ג] מוחר לאכול בשר ויין יום כי (ר) אבל כלילה (ד) [ד] אסור (ה) מסני אכילות של יום (מהרי"ל):

תקנט מנהגי ת"ב ודין מילה בתשעה באב. ובו י' סעיפים:

ハガル, イングイン ここ でこ

עין משפמ

נר מצוה

עבין ז סופים מיה סי

לת נשם ספיף נ:

לם רהו שם שניף ה

ה'ח סי' מקצב ספיף ו:

10

דרומאי נהגין הנה צפוראי נהגין חרשה מיבריאי נהגי שכחה חזרין רבנן ושיבריא למינהוג כרבגן דציפורין דבי ירמיה בשם רבי חייה כר בא כרין היה שיהו פתענין בעשירי שבו נשהף בית אלהינו ולמה בתשיעי שבו התחילה הפורענות "ותני כן כשביעי נבנמו לחוכו בשמיני היו מקרקרין א בתשיעי הציתו בו את האור ובעשירי נשרף רבי יהושע כן לוי ציים תשיעי ועשירי רבי אבון ציים תשיעי ועשירי הבי לוי ציים תשיעי ולילי עשירי "ר' כא כר זבדא כשם רכי חנינה ביקט רבי לעקור תשעה באב ולא הניתו לו אבר לו רבי לעזר עכור הייתי ולא איתאמרת הבי אלא ביקשרבי לעקור תשעה באב שחל להיות בשבת ולא הגידו לו אכור הואיל וניתה ירותה אמרו לו יויתה למחר וגזי

מגילה נקראת פרק ראשון

בתמוז ובקש לעקר תשעה באב ולא

הודו לו אמר לפניו רבי אכא בר זבדא

רבי לא כך היה מעשה אלא תשעה באב

שחל להיות כשבת הוה ודחינוהו לאחר

השבת ואכר רבי הואיל ונדחה ידחה ולא

האחד ורבי היכי נמע נמיעה בפורים והחגי

רב יוסף שמחה ומשחה ויים שמחה ימלמר

שאסורים בהספר משתה מלמד שאסור

בתענית ויום מוב מלמד שאסור בעשיית

מלאכה אלא רבי בר ארביסר הוה וכי נמע

ברמיסר נמע איני והא רבי במבריא הוה

ומכריא מוקפה חומה מימות יהושע בן גון

הואי אלא רבי בר חמיסר הוה וכי נמע

בארביםר הוה ומי פשימא ליה דמבריא

מוקפת רומה מימות יהושע בן נון והא חזקיה

קרי במבריא בארביסר ובחמיסר מספקא

ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון

היא אי לא לחזקיה מספקא ליה לרבי פשימא

ליה וכי פשימא ליה מי שרי והכתיב במגילת

תענית* את יום ארבעה עשר ואת יום

חמשה עשר יומי פוריא אינון דלא למספד

א ב מיי שיל בשל ורדוין בקרונה של לפורי לאו דוקא בקרונה אלא כלומר בקרונה של **נפורי ביום השוק בפרהסיא בשפח הילוך קרוטח:** מילה הלבטיג סמה די משיש איה סיי בחבר מאו ואם האמר מאי איריא לרחון אפי לאטל ולא סודו לו מהשטה באב: אמר לפנין -[לפני] רי אלמחר: לא נמי מותר כדתניא בר"ה (דף יה:) אין צרה ואין שלום רע כ**ך הים** לא ביקש לעקור לגמרי אלא אותה שנה בלכד: **מובים**

> מוח מיי פינ מכל ובקש לשקור הבעה בחב ולה הדו נו - קשה היכי סלקא בא ם מייי פיף מהלי דעתך דהתי תנת [דרבי] היה רולה מילם כלכם "ל לפקור פ' באב לנמרי והא אחרינן סמי מנש שיף ד: (משניח דף נ:) כל האדכל ושוחה מב י מיין פייר מפלי בחשעה כאב איט רואה בנחמה של משפריוכל פליינ: ירושלים ופוד דהא אין בית דין יכול לבפל דברי בית דין חבירו אא"כ גדול הימט בהכמה וכמנין ויש אלא משמה שב כו לומר דלח כלה לשקרו "חלח מחומרת ישר משל הפנית ודודות ראשוים לא נורו אלא שים בו יותר משאר תפניות אי נמי רק שיבא יום מענים יש לומר דרלה לעקרו מחשיעי ולקכשו

בעשירי כדחמב ר' יוחגן (שם כס:) אנ פאי מם קבשר יאיל מואי המס קבשרה בעשירו: משרי וחאי רי נא מים ישל נמכרים כל שאסורים במספד . השיב

רש"י וכי מי נתן שברבם הכמים כבלים כח לימי מגילה אכתר לרחות אבילות במים בבים מבים להבילות בכים לבילות בכים לבילות בכים להבילות בכים לבילות בכים לבילות בכים לבילות בכים לבילות בכים לבילות בכי ונהיג איש נכלל אין דכתיב ימי משתה ושמחה והא חויכן ב כד ישאי ומי ויש בשת ביד כיר את דכולי שלמא נהנו בו הימר אלא על פניהם דלא הוי יום לרה אלא יום שמתה: והא רבי בעברית ההי נראה שהיה (ו) בימי אנטוגיעם

מחשנין לא רט אין מחשנין וייל דכיון דקבטהו כבר אבוחיט של השנים-איט לא שמשחי (ג) הייתי סושה בדבר שכשיו סוב לי שלימדחני עלמש משתמח גם הם קבלוהו:

כהכפים לדעת אלא

לקנים כלכם כדברי יחד ודחי לה כדי אלה לענין שהין טפלין כיחים נעדים פיה רבינו הנגאל כסהו יחד כדחמר נמס' ע"ו (דף פירושה חבינה ב'ו ") שרלה לשחרר בני טבריה חמם

הורה אור החמת: כר מרכיפר מום - לח הימה ורהץ *בקרונה של צפורי בשבעה עשר

סטודת

השים

(סרונב

(ג) מן הצוקפין: ופכרים פופפס סופס מיפום יסופע . לקמן ילפינן מקרא: שנשין וקרם וכי פשיפה לים י שהיה מבני חמיםר מי שרי בארביסר במלאכה : לב נלרכם . במגילת השניה שהרי כבר כתובין בתגלה אסתר שאסור בהספד ותענית אלא לאכור כו': שדי הודו רובמים קרי עליה "פובים השנים מודלה ליסגם - זורע פשמן: כר יופיס סופי שקראו בו בני עירו: אפיט הימא בר יומיה הזה גרסי רבי שנסע נסיעה ביום שקראו בו נסע ודקה קשיה לך יום מוב שחשור בעשיית מלאכה ההוא קרא דכתיב שמחה ומשחה ויום סוב כחיב מעיקרא קודם קבלה אבל בשעח קבלה לא קיבני עליהן אלא שמחה ומשתה לחוסרן בהספד וחענים אבל יים לא קיבלו עליהן: וכססרים דרבי לם נסוג גרסינן · במקומו של רבי לא נהגו איפור בדבר: נפיעס של שמחם • דכיון דפורים יום שמחה הוא מותר לנטוע נסיעה של שמחה: כדסנן עברו פנו • ו"ג תעניות שב"ד מחפנין על הנשמים: ולפ נפנו . מן יבומים: מספמין - בנטישה ובבנין: יפנים ים:

ומנה (ד) נפיפס נפיפס פל שפסס •

/cl :0 /ch = NOND (32 , /2 CO (K[32's

אבל לחמחו של דבר נלשנייד דבוכ יחשנם ביום שני, דדוקם כשביי כימים שמדים בספק, כבך דכרכים כמסופקים, סייל לכריין שיקרה ברחשון דביינו ביייד, משחיכ בנייד שיום כרחשון בוה ספק חי ספק מי ויום כשני כוח ודחי מי מושב שיחשנם בשני כשיגיע לשברו כמשרבי של קו כחחריך. — וביוחר לפייימ שרחיחי בחיי חיים למסי פסחים (כייד: דיים לקביעה דירחה) שכי ונייל דיחשנם ביום שני שכוח ספק מי ספק יי, דיים ונייל דיחשנם ביום שני שכוח ספק מי חלי בששרי דמיינ יכר יום עשירי, בחריי חי בוינה כשק חי ספק מי חלי כשימי משחיים כשיחשנם ביום שכוח ספק חי ספק מי חלי כוח יום חי ולה בועיל כלום עכייל. מבוחר דלשנין עייב גם כשעי בימים כם בספק גמור יש לבחשנה ביום כשני שכוח ספק מי חלי מפק מי חלי בוח מפק מי חלים כלם בספק מי ספק חי ומכשיים בכיום מפק מי מפק חי ומכשים בכיום מפק מי חיום שני בוח ודחי עייל כוח מפק מי חיום שני בוח ודחי עייל כוח מפק מי מפק חי ויום שני בוח ודחי עייל כוח מפק מי מפק חי ויום שני בוח ודחי עייל כוח. כנותיים

Co rijer

בשרפה בערב יום מ' כי ינעו ללי ערב על יום י' שהיה הולך ודולק בו כל היום כולו עד כי בו
ינעו לללי ערב: לא קבעתי אלא בי' תפני ערובו כו'. יש לדקדק בזה דהא איהו נופה קאתר לעיל
דתיום ביאת תרגלים בע"ב נקבע בו ביום בכיה לדורות ולשיעת התוס' ניחא דביאת תרגלים היה
ביום מ' בערב ואח"כ בליל י' היחה בכיה שנקבע אז בכיה לדורות ודו"ק: מבלגלין זכות ליום זכא
כי'. כל התאתר תעורש בפ' אין נערכין: ערב מ' באב היה כו'. גם בכאן אין נראה לפרש שבערב ע'
באב ממש ביום ח' דהא ביום מ' באב האיתו בו האור ואי התחלת כניסת העובדי כוכבים להיכל קאתר

אנחת חינוך מצוה אשן

והנראה לפנ"ד ונפקא מינה לדירן גם כן, דארנע לומות הללו מדנרי קבלה חין נקבע להם יום מיוחד עשרה בעבח חו חשעה בחב וכדומה, כק הדברי קבלה הוא על אלו החדשים דבטבת וחתוו ואב וחשרי מחוייבים להחשנות נהם יום אחד, אכל לא נחייחד יום מיוחד רק איוה יום שרולה יוכל להמענות רק באלו החדשיסייו. וראיה לדבר דבפסוק ווכריה ח', י"טן סינו מטחר חיום כלל, רק לום הרפעי ולום החתישי ולום העשירי דהיינו החדשים חבל לח בחיזה יום. וחבים לך עוד רחיות ברורות בעוה"י. דהנה כרחש השנה י"ח ע"ב פליגי ר"ע ורכי שמעון, דר"ע פובר לום העשירי היינו עשרה בטכח שבו סתך מלך ככל ורשכיי אותר זה חמשה בטבח שכאה שמועה לגולה וכו', וקשה דהם היו חיכף לאחר חורכן כידוע ומאי פליגי, פוק חזי מה עמל דבר ומה היו עושין בכית שני דלו היה ששון ושמחה בליוה יום היו עושין, וכבים שני היו תנחים כים שמחי וכים הלל ריחר מקבלי החורה והיאך שכחו הדבר. וגם שם מטאר דנמשעה בסמח הונקעה העיר כמנואר כירמיה [נ"ב, ו"] ואיך מחענין בשנעה עשר, ומחרן רכא דכים שני נחרנ כשבעה עשר בו, ומוכח במום׳ שם ד״ה זה, וכים שני חמיר לן על כן מחערין כי"ז. וממיה גדולה היאך יכולין אנחנו לעקור דכרי קכלה שהוא כחורה הוה להו לקטע גם י"ז ט, וחי משום דקשה על הצטר, מ"מ היחך יוכלו לעקור דבר סורה בקום ועשה למכול ולשחום ושחר ענינים שהוח מדברי קבלה בשעח השמד ח"ו כמכוחר ברחשונים [רמכ"ן במורת החדם]. ועוד דר' יוחגן חתר [מפנים כ"ט ע"ם] אילו הייםי שם קבעמיו בעשירי ורגנן אמחלמא דפורענחא עדיפא, והיאך אילו היה שם היה קובע בעשירי <u>וכי בדידיה הדבר</u> חלוי הלא הוא מדברי קבלה כך היה רלונו ימברך וגדיר<u>ת הכחוב הוא.</u>

אלא ודמי הוא הדבר אשר דברחי בעוה", דהקבלה לא קבעה יום מיוחד כלל רק החדשים ובאיזה יום מחדש שרולים מחענים, וכן בימי ששון ושמחה באיזה יום שרולין בחדשים כללו עושין ששון ושמחה, א"כ בכיח שני היה כל מקום טהג כמו שהיו רולים, ואחרי זה בשנחרב הביח בשניה והיו רולים לקבוע הימים הלנו לכל ישראל בשוה, כההוא דתקיעות דהתקין רב

נסלו ככאן כמט ספקוח במנהגתינו. האחד למם אין מתפנין בתשפה כחמוז מסני שכו הוכקפה העיר כראשונה כתו שאנו מתפנין בפשרה כמכת על סמיכת מלך ככל . ושוד למה אנו מספרין בשכפה פשר כחמוז מפני שכו הוכקפה השיר בשנים ואין אנו מתפנין פל סמיכת רומיים בירושלם בשנים . וכזה הספק דחק עלמו רבינו סרמבין זיל כהלכר אכלר ישנה יקחהו המעיין משם . ואינו מספיק אלא אם נוסיף ונאמר שהנכיאים שחקנו לום הרכישי לא ייחדו כוה הי זה יום והניתו הדבר מסור לכ"ד לפלפלו מיום אל יום פל לדה כיולא בה וסית הבקיעה כין שתביי בעי כו או כיום תחר כל שבית כתותו חדש הדכר מסור כירן לקנטו כיום הכקים' וורחי ודחי שחם הונקסי העיר כחדש חחר סיינו מתשלין בע' ברביעי ולח סיינו מתערין בחוחו חדש שנכקעה בו כיולח בתפנית של סמיכת יד על ירושלם שחנו מתשנין על רחשון ולח על שני לפי שקר מקט כנכיאים שיסיו כאמר כאלו כארכעי חדשים אכל לא סקפידו על פחם יום מסט וכלכד שחס" כלרה מפין הרחשור כנון בקיפם ספיר פו מומי שכך סומ סגכיתים כרום הקדם שבשנים מנקע העיר כייו בממח ועליה מקנו

לום סרביםי לדורוי סבחים וכזם נסשלק זם ספסק - והפסק ספני סוח שלח מצינו רמו ככסוכ להפרים כין לום לוום שכרי כחחד פנחן הכתוב ומנהגנו

6262

עין משפמ נר סצוה

הקעה שמיף יח]:

אב שיי פץ מכלמת

כמנ פשין קפנ :

כלי מקדם כלכה ה

תשניה כלכה ג סחג

תענית

סדר תעניות אלו פרק שלישי

אלם כנפש שכפס · מתוך שכתוב בו טחן לחם לכל בשר (חפלים

קני) נאה להאמר על השבע: דאבי גובר · שם אדם אי מקום:

כבורת הטים

שאני בני מתחת דשכיחי בהי שכרות - ולהכי היו תומרים כלנ לד א מיי מית מכני כני מוצחו ושכמי כוא שכרותי ונהבי היו ממניים הני חשמת פלכם שו הגדול קודם שיאכלו וישתו ובפסוקי דומרה טהגין לומר (ושביע אית סימן שחרית ודווקא בפסוקי דומרה קודם התפלה אבל בשעת הפלה אין הומרים אותו אלא בנפש שבעה ובכרם מלאה:

דשפים בפו יין ושכרות ופשעי ולא יאמרו הלל: הדרן עלך סדר תעניות אלו

הדרן עלך סדר תעניות אלו

תורה אור "אלא על נפש שבעה וכרם כולאה איני והא רב פפא איקלע לבי כנישתא דאבי גובר ונזר תענית וירדו להם גשמים עד חצות ואמר הלל ואחר כך אכלו ושתו שאגי בני מחוזא דשכיחי בהו שכרות:

בנ מיי כם הוכה כ בכל יום שיש עו הלל אין עו גדמיי שם מלכם ג מעמד שחרים פי' דהייט ד הפיי בם מנכו ו: חטכה דבשאר יום טוב לא משכחם הו מייי שם כלכם ז :

לה כלא קרבן מוסף: קרבן מוכף אין ט נעילה יום מיי שים מכונות פירום יום שקרבין ט מוסף אין בו נעילה לפי שטרודין הם פסין מדים ג שור אים במוסף ואין להם פנאי לומר נעילה:

הדרן עלך סדר תעניות אלו

בשלשה "פרקם בשנה כהגים נושאין את כפיהן ארבע פעמים ביום בשחרית במוסף במנחה ובנעילת שערים בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים אלו של כל ישראל ואי אפשר שיהו כל מורניהן מעמדות לפי שנאמר "צו את בני ישראל את קרבני להמי "וכי היאך "קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו התקינו

כרבן עלים אין בי מנחה י טרודים בקרבן העלים אבל יש בו געילה דכל כך לח היו מחחרים טר שנה נעילה דחמר כן שוחי בשלשה פיפים כך היה וט':

מנחה

רבינו רגנאל המדעים נישאין את כפיהם כו''

רבינו גרשום

בשלשה פרקים כו'

בתעניות

נביאים הראשונים עשרים וארבעה משמרות על כל משמר ומשמר היה מעמר בירושלים של כהגים של לוים ושל

מעשרות הן בכל יום אותו משפר ובתעניות

ישראלים יהגיע זמן המשמר לעלות כהגים ולוים עולים לירושלים וישראל שבאותו. משמר מתכנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית (יואנשי המעמד היו מתענין ארבעה ימים בשבוע מיום ב' ועד יום חמישי ולא היו מתענין ערב שבת כפני כבוד השבת ולא באחד בשבת כדי שלא יצאו מכעוחה ועונג ליגיעה ותענית ויכותו) *הכיום הראשון בראשית ויהי רקיע בשגי יהי רקיע ויקוו המים בשלישי יקוו המים ויהי מאורות ברביעי יהי מאורות וישרצו המים בחמישי ישרצו המים ותוצא הארץ בששי ותוצא הארץ ויכלו השבים 'פרשה גדולה קורין אותה בשנים והקמנה ביחיד בשחרית אין פיסד יחות במוסף ובמנחה נכנסין וקורין על פיהן כקורין את שמע ערב שבת במנחה פיז ד' פיקים בים: לא היו נכנסין מפני כבוד השבת 'כל יום שיש בו הלל אין (6) מעמד בשחרות קרבן כוסף אין בנעילה קרבן עצים אין בכנחה דברי ר' עקיבא אמר לו בן עואי "כך היה רבי יהושע שונה קרבן מוסף אין במנחה קרבן עצים אין בנעילה חור רבי עקיבא להיוח שונה כבן עואי ומן עצי כהנים והעם תשעה באחר בניסן בני ארח בן יהודה בעשרים בתמוז בני דוד (ביי ארח בן יהודה בעשרים בתמוז בני דוד (ביים ביים והעם והעם חשעה באו בנים בני פרעוש בן יהודה בשבעה בו בני יונדב בן מחדו מי אין ני בן יהודה בחמשה באב בני פרעוש בן יהודה בשבעה בו בני יונדב בן מחדה משלם פי אין ני רכב בעשרה בו בני סנאה בן בנימן בחמשה עשר בו בני (z) ותוא בן יהודה z ומוס z ותוא בן יהודה zועמהם כהגים ולוים וכל מי שמעה בשבמו ובני נונבי עלי ובני קוצעי נסמון: (ג) שם נפיץ ועמהם כהגים ולוים וכל מי שמעה בשבמו קציעות בעשרים בו בני פרת מואב בן יהודה בעשרים באלול בני ערין בן 📆 📆 📆 📆 יהודה באחד במבח שכו בני פרעוש שניה באחד במכח לא היה בו מעמד שהיה בו הלל וקרבן מוסף וקרבן עצים "חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמח* בשבעה עשר בחסוו וחמשה בחשעה באב

ירושלמי בפרק הפלה השחר חימחי נשילה יש תיחדים נעילת שערי מקדש וי"א נעילת שערי שמים שטעלים אותן לעת ערב בנמר תפלה וטהגין היו להחפלל חפלח נעילה בכל תשניחם כדרך שמתפללין ביוהכ"פ: מלו סן מעמדום י המחענין מהפללין בעריהם שיחקבל ברטן קרבן אחיהם כדלקמן: לפי שנמפר ע מח בני ישרפל ונו' · שהתמיד בא מן השקלים ישראל שמדין על גבי קרבנס ומיט כח בים אביי) משמדום להיות במקומם : נכיפים הרפשונים - שמוחל ודוד בגמרח מפרש: על כל פשפר י ארבעה ומשרים משמרות של כהגים היו ושמואל ודוד תיקטם ועל כל משמר ירובלמי ל"ב היה מעמד בירושלים שקבועין ועומדין בעיר ושמדין על קרבן אחיהם ולבד אלו הדרים בירושלים היו מעמדות בכל עיר שישרחל נחלקו לכ"ד מעמדות כעד חרבעה ועשרים משמרות כדהניא בברייתא של מ"ע מדות והייט דתכן היה מעמד בירושלים כהנים לוים משרחלים : כסנים ולרים · של משמר היו שלים (6) בירופלים כהגים לעטדה ולוים לשיר ומכל המעמדות היו קבוטין בירושלים לשתוד של קרבן אחיהם: והשפר היו פסכנסין לעריסם · ומתפללין על קרבן אחיהם שיחקבל ברטן ומחשנין ומוליאין ספר תורה ביום תעניתם:

ו**קורין כמעשה כרחשים**. ובנמרח

מפרש שעמה: ביום הרפשון של שבום: קורין ברמשים כו' . פרשה

רחשונה ופרשת יהי רקיע לפי שחין

בפרשה בראשית לבדה ש' פסוקים

כדי קריאת כהן לוי ישראל וכן כולן :

בשלשה פרקים כמוסף .

נעילת שערים · מפורש בברטח

מפרש בנמרח:

הגחות הביח כהנים כו' כיו פולים לירושלים כהגים כוי של הרנו המיכם וכשמר כיו

(יומה ד:) בששי ופולם הפרן עד חכולו - לפי

עין סששם 2 נר כצוה

ח א פיי סים השלמה כלבחה ונשילה דכל יומה שכיחי בהו שכרות נזרו רבנן - אפינו נשפברו סלופום - בנחי מפרש: ובשל פספיד - לפי שנזרה המלטת ביותא דחשנית דלית כהו שכרות וקשיא דהכא משמש נזרה מלהקריב שד: והושמד ללם בהיכל · שהעמידו מנשה כדמשרש אים שי הקוא שביף א: דבמנחה שייכא שכרות ובפ"ק דשבת (דף י. ושם) קאתר בהדיא בתרגום ירושלתי בפרשת השחים כסאי ונו' (ישעיה שי): על דבמנחה לא שייכא שכרות וי"ל דהא דקאמר התם דבמנתה לא שייכא - **פבוסינו** - דור המדבר אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה תורה אור חת החרן ונו' (דנרים ח): כיתר

טיר גדולה והיו ישראל דרין כה במשכח ניטין פרק הגיזקין (דף מ.) חבקה דריספק חרב ביתר: שכם שחל השמה במב כוי י שבוע : (ר'פ יה:) במפישי פוחרין - אם חל השעה באב בערב שבת מוחרין לככם בחמישי וכשחל ש' באב בד' בשבח ינחות ב לא אינטריך למיחני דמוחרין כדאמרינן בנמרא לא שט אלא לפניו ט':

שכרות ר"ל לנבי ערבית שכרוח וכיא מדו דמנחה לתו כלום (לגבי שבת) דיוחר ם ב פיי וסתנ כם שכיח שכרות בערבית (יותר) מבמנחה שיב"ם אים בס אכל לעולם במנחה שייך שכרות לגכי שחרים ומוסף:

סתו שם פובים איה וכואן דאמר נהגו אורויי נמי לא פיבן הקוב פידן הקוב פידן הקוב פידן היו פידן היו פידן הקוב פידן היו פ יא ד ה פיי פי'ד מכלי דרחש השנה (דף פו: ד"ה וכי): מת שבין כ פובים חית [האידנא נהוג עלמה דפרםי כהגי ידייהו במנחה

ו נ מייי שם כלכה ו acts etes à s פיפן קנם ספיף ח :

· LO 2 -1/22

היכה מ' יום כיד דסיון שהוה מלה מודה מה בהר: נפרא - כך קיבלט מאבוחיט: (ו) חומי דיכ ומעם הומר סמפיד למם שקח ממדיק הא כחיב קרא אחרינא דכחיב ביה בים איים: שקולים דמשמע חרי : סרי פוו . בפא נגוא שהעמידן מנשה בהיכל: ונפל סד (ו) שם דים ם משמכם דכסיב - של ההוא נלם הכי : נמגים

מכם

בתכוז נחות אתא ותברינהו ללוחות וכתיב "יודו באשר קרב אל הבדצה ויורא את: מנו"ז לחמו הרימ' יום שמחל משה ופרח: הענל וישלך מידיו את הלורות וישבר אותב העיר ביין הנה והכתיב "בחדש הרביעימי במוס ונו'י דנעת שמסר ונתכמל משמה במ העיר בייז הוה והכתיב "בחדש הרביעי" המוד נאומ היום נחן שחן שמם הו ממת ני בהשעה לחדש ויחוק הרעב בעיר וכתיב " המיט מעמד גלם נמכל : סיג אים מפ בתריה "ותבקע העיר ונו אכור רבא לא " והפ כסיב על כנף שקולים . כנומר קלישו מי קשיא כאן בראשונה כאן בשניה דתניא בראשונה הוכקעה העיר בתשעה בתמוז בשניה בשבעה עשר בו: שדף אפוסמכוס

נשתברו הלורות (6) ובטל החמיד והובקעה

העיר ושרף אפוסממום את התורה וי והעמיד

צלם בהיכל בתשעה באב נגזר על אבותינו

שלא יכנסו לארץ "וחרב הבית בראשונה

ובשניה ונלכרה ביתר ונחרשה העיר

"משנכנס אב ממעמין כשמחה *ישבח שחל

תשעה באב להיות בתוכה אסור מלספר

ומלכבם ובחמישי מוחרין מפני כבוף השכת

כחוב על היד שנחחכה תן הגלם . אנת לבי לאחרובי ביחיה כלומר ביתו של הקב"ה(ו) אשלמה ליה כלומר וכחך נחם לו וים מפרשים דהכתינה הוה מים א השניה נוברין של הגלם השלם וה"ק חשכח" שליה ברבחיב יכר של הגלם השלם חגח לבי להיתרוכי פרים לברכה : וכן עד: הבתים והעם חשות: ביסיה כלומר אחה רלית להחריב בשחר בנים בני שיח כינצ של הקדום ככוך הול וידך פתני אינה לרי כשיר חשלמת ליה לכך שלמתי חת ידך ראטר בני מוח פיאב להקדום בכוך הוא שחתכתי:

רבינו הגנאל רן תנא לפי שכסדו ראי ר' מאיר היא כית

לפה

ראי היא נית מל מל היא נית מל היא נית התורה נמרא: העמיד צלם בהיכל מגלן דכתיב "ומעת הוסר התמיד וימו (א את התורה נמרא: העמיד צלם בהיכל מגלן דכתיב "ומעת הוסר התמיד וימו (א את התורה נמרא: העמיד צלם בהיכל מגלן דכתיב משעת הייוה (נ'נוני) במו ומיינו הייו זמנים ומיינו ו ינא נו שח שהוא שכוץ ישמם וחד הוה והכחיב "ועל כנף שקוצים משמם אמר רבא ין להברב בני באכ היה הלתון שלין שבם היה היה היה ליה ליהיה ואשחבה דהוה כתיב(4) " לישי אם בני מוח הברי הואשחבה דהוה כתיב(4)

שהתנו בגזרתם דבזמן שיש שלום ואין שמד יהיו לששון ולשמחה, וכשאין שלום ואין שמד רצו מתענין רצו אין מתענין וכדכתי' בדוכתא, וכיון שגזרה הראשונה במקומה עומדת למה ור"ל 180 דביון ממקומו. תמח שחזרה הבקיעה בחדש זה בשניה א"א שלא להתענות עליה, והיה הדבר קשה שיתענו בט' [בו] ובי"ז בפי וכיון שחרבן בית שני הי' אבל חדש וחמיר להר טפי 162 קבעו הצום בכקיעה שניה, ואף בתחלה לפי שהיו יודעים זה גזרו הצום סתם בחדש זה, הלא סיימו יום מסויים 168, ועוד שכיון שהדבר נתלה ברצון כשרצו צבור וקבלו 104 עליהם בי"ז בו, אבל שאר הצומות שלא נשתנו ולא היו אלא כבית ראשון עומדים בנזרתם כבתחלה, וכבר פירש' במס' ר"ה 165

162612 תענית :10

ורחץ בי"ז בתמוז. ועל זה שנינו 163 ה' דברים אירעו לאבותינו בי"ז בתמוז וה' כט' כאב לומר כי מימי 154 הצומות האלו 155, לפי 166 שהשלים ענין תענית צבור דאקראי בא לפרש הצומות הקבועים, ולא איירי באותן שהיו ג"כ בבית שני ויש להם 158 הטעם שהרי אמרו בברייתא 159 שבראשונה הובקעה העיר בט' בו אלא שבשניה הובקעה העיר בי"ז בו, וד' הצומות גזירת הראשונים היו על חורבן בית ראשון וא"כ למה בטלוהו, וא"ת כי בבנין בית שני בטלו אותן הצומות. א"כ למה חזרו להתענות י׳ בטבת וג׳ בתשרי, אלא ודאי לא בטלוהו שיודעים היו שעתיד המקדש ליחרב, אלא

תקשם א מסר דכרים פרפים . כדי לפורר פלכנות לתשוכה [רמכים] : תקשם אם לים מפרפים והני לום סשפים והני כתשרי שם נהרג גדלים ולחם נכתכ כאן ללמדך ששקילם מיחת הלריקים כשריפת מסריחין פל פצבור יותר מדמי [רמבין] וחיב כפל נסם יחשים גם כפל מים: בירום' מיחת שבתקשונה בים ניב בי'ו הגלת שמשני פצרות שש בחשבון: שחשיב כסדר החדשים הפים שלפרן הזמן הום נום השביר קודם למם דחשיב

בסורעמות מחלה א"כ כלום השמעי כמי כמ' הכי ונרחה דלום הפשירי הוא פכ"פ זכר לתורכן הכית שכאותו יום סתחיל כת האויב ע"כ חשיב כל מה דמרמו לחורכן ע"ם סדר מרשים משח"כ כל"ג שהוח שנין מיחת לריקים וחין כו רמו חורכן קי בפש למם חשט כין המרמזי' על החורכן ותי' ללמדך כוי סביי סכית דכרי רי"ו חל ג' כתשרי שכו נהרג גדליה אמרו (°) כר"ה נהרג וכרחה תעניתו ליום חול עכ"ל ולפ"ז סים מיחם דחם ישמילם כל"ג דחין כפל הכריח מחשני עד הלילי כמים בסיי חקנים כעל כרית אינו משלים כפ"כ שחל בשכת ונדחה ליום א' לפי שי"ם שלו הוא ה"ל נימ" כן כניצ וייל דשאני החם דנראי לכל הדחיי

ב לין מחמרין כם' י ולה רצו לנוור חתרה גם כת' כו דחין

תכל א ואסור לסרון נדר : סי אסינ דמדינה כומן שחין סכנה חין חייכי׳ להתעמת אלא כט"ב מ"מ כיוןשנהגו להבשמת כלם אפור לפרון נדר : ב כנסנו להחמיר ציע דנסי חקעיה סיה כחב דחסור להם להחמיך ציל דוקח יחידים אסורים אכל הכא מפיקרא קכלו פליהם כלם להחמיר להתפנות למו פ"כ : בתב מ"ם סי' קרית קסרים מתכילין תוחם לחם ומים להחחכל עם הניבור עליל וכיל דוקח קמן שים לו דמת לכתחכל: ג מוחרים ברחילה כוי. לפי שאין רוב כלכור יכולים לממור כם [ר"ו] ולכן(")בשל נסש יחמיר ככולן כמו בס"ב חוץ מקלילה מנעל שלה יכא כחוכא ואיפלולא [שלים] ומימ כליל

ה ככרייתה רהב השנם יית כ מופי שם וברתנין כפסר תורת החורם : ל ביכין נפשר הורת החום עור הדים נ חו' כשפים ושפים וצים ב משכ הביות ת'וכפי דמי שם יכיב דתנים ביית תכומה השנים ד חנודרתם (" בין בורניו ומניקות כמומת כמימן דין בורניות ומניקות כמומת כמימן עשרת וקנים

חש"ב נכתר נקרח 2555 בחום כרביםי כם לחרם הונקש" הפור כו" נמדום השולים ונחינה רנחי דיוכר חום חייו בשוון מר מי כחב שלח לילך יחידי ררי בשות עד עי שעות וכי נכנבות דחים בשות מו בכלי פינ וחיחה נהוכפות שכח שלפני ריח הג חין מכרבין כחדש שמחשר כמספר ירחי הג יכה וליחה החדרכה לריך לברך ישרחל פניל וכן נופנין לין מקופין כחורם באורו זמן שכוח זפן מוכן לעורפכחו קודם שכת מותו תרחב דוקה חם בנה נתחו סמוך לפיב כנון דעיב ביום

הלכות תשעה באבושאר תעניות

תקמש להתענות ד' תעניתים ובו ב סעיפים: א של (°) מחייבים להתענו' בתשעה באב ובשבעה עשר בתמוז (4) ובני בתשרי ובעשרה בשכת : מפני דברים הרעים שאירעו בהם:

ב * ג אף על גב דכתים בקרא בחרש הרביעי בתשעה לתורש הובקעה העיר ב אין מתענין בט' בו אלא בי׳ו כו מפני שאף על פי שבראשונה הוכקעה (ג) במ׳ בו כיון שבשניה הובקעה ביין בו חקנו להתענות בי"ו כו משום דחורכן בית שני חמיר לן:

תקנ הכרל שיש בין מ' באב ליתר צומות וכו ד'ם 6 * 6 הכל חייבים להתענות ארבע צומות הללו א ואשור לפרוץ נדר: כנה מיהו שוניוח ומניקות שמנסשרות הרנה חין לססמטם (הנסום מייפוני וסתביד פ"ס) וחפ" חיון מנסטרות חין

ך וד' צוסות הללו הרי הן מפורשין כקכלה ע" הנביא זכריה ומי) כה אבור ר' צכאות צום הרביעי וצום החסישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהורת לששון ולשמחה צום דרביעי הוא אין בתמיז שהוא בחדש הרביעי וצום החמישי הוא פ'כ שהוא בחרש החמישי וצום השכיעי הוא צום נדליה שהוא שביעי לחרשים וצום העשירי הוא עשרה כמכת שהא עשירי לחרשים ונרגי כל ישראל להחעטת באלו הימים האע"נ רכבית ראשון הובקעה ירושלים בתשעה בתמח כרכתיכ במלכים שם מים לא תקט בי התענית רק בריו שבשנייה בו הובקעה העיר ואצלינו חסיד לן חירבן בית שני רסאז נתדלדלע ונתפודע לארבע רוחיה העולם ולחקן שיתענו בם' ובי'ז אין נוזרין על הציבור יותר מראי ווהב"י הכיו כוס ר"ו דנדליה טהרג כד"ה וכרחה ליום מתר ש"ם ומ"מ חין לו דין חשנית המוחה לשניין בשל כרית כיון דכשל כשנים כן החו ולח דמי לתשנית הגדוזה משכת ליום אי דהכל רואים הדודים משאיב כנינ שכל השרים שיים וכמשקמו הכ"ו פ"פו :

INCO JIM

נר פנוה

אומיד פורן: בשל שביע שהוא לאד הדברות . דשור בשר בשר בשר נחלי היבורם שהוא חלך הושת ואודב נשל ביד השעוים ורשע טלם והידה דקיינו אם שלאדר מחן הורה הוא היה התהלא מי יום ליה גדולה כמני מרבן המקדש: וכצרשה העיד - כדכקיב ליון שוה חחרש שמרשם פרושכים שננם משה למוצה שכינה להיות שם עם ה' לקצל הלוחות : מ' כלה ונעשה נשיה חיושה: תשננש אב מונעשין בשיתה. כהאי דוגיקי בסוף פ"ק

ברושבים שנום חשר מהנה שלים ליהון שם של יותר ישות מו של מחשים ומשלותהן ובבכין של שתהה : [ברי בי ושבון כבוד הי פל פי יותר יותר של מי יותר של מי

נליון

: 771.77

בייו בהתו ינו נפדרו הטמוח: מנקן מחמדון סליב אחת של פורענות מהמת הכולג של שגל: שנה יהי הרב דן היתרום - נלחתדן דעשו עד שרולה הו יהו בחד בשיני הדבר: ביתי תוכית יון וט' . גרבינן להא לפיל בפ"ד דנרטח: כהיב · בחשעה לחדשונו' בירתי ל"ם כתיב נעשהי עשר"שנה ולדקיהו בחדש הרדיעי בחסעה לחדש הבקטה העדר וכיכ בחלכי ב כיהוהההת היין בייו בו: קלקל <u>תשביטו' יש כאן בהכחוי וכבו בחי יתי' תוקר, </u> ומציין רחים כהה היו דטריב ביחוקול טירהי בששקי ששיה מה ביצהד להדש ונוי ואיחה שה בדרב הפין נדניויב להלן שם לג זיהי כשקי משרה שה בעשרי בתחישי להדש עלותים כח הלי הפלע חירושלים לאנד הוכחה העיר ווה היה בעות שלאנד סגר ההרכן ונהיב בורות דלעיל באחד להידש ינו' בן חדם ישן חשר התרה נירעל ירשלים היא הרו היאן מה בתהה היה להם בחבר להדם וחיבה חבר לחדם שח חין הימר להד באב מדיין לא נברף כבית (א) פי מום! ואין חימר באהד באלול שלאתר אב מכוות דף לם כאוחה שנה וכי אששר כוכ וכלילה נשק פיא בלדרה היו התביו הברבים והשלוחו וואד למר ביתים תועבים הלנו והיא רחקה (ג) ע" נעי ברבה תירושלים אלא קלחל תשנינתו ים המשרות כאן ופש בהשטן מחדם רוב הביות שוברו מליקולו הנה מכתוב לביון חומן שהיו מחרים מחרים מכרים וכן נתי חובו ביול מחום כבהוב בע" לחודם היבקעה העיד שלח היה זה דערטת ועד ללו בי"ו בקשוו : יעשה הו הוש בחלם בחד הקום סבורים רחש לחשבוטה: נשנה בנך וניהקש כמו תרבדם כלותר שנוםה כחון נדים (נ)פי כאס: ותרבה חבר וט: ניהו ניהלקלי לשמר . ויה דף יח מאון בתובקעה העיר שהיו שרורים בטרות ע"צ ד"ה אה

ובתלהמות עד יום היכבשה ונשרשה בעשחי עשרה שנה הלא דלחה להבא בחמיה שלחתר

כררכן שכגר עברו מצליהן משני מה

נדולקט המשבונות שיחה תיוני שה הפכוק

כא' להרש בעשרו עשרה שנה יכן אשר אמר'

'טר וט

מאוח כיון שבע יום מ' ולח כח שהנם בחייונתרשה העיר. בב" "כתיב "וישבן כבוד ה' על הר ביני ויבבהו הענןשטת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי ויעל משה שביעי שהוא לא זר הדיברות ותחילה לארכעים אמר להן משה ארבעין יומין אנא מיעבר כמורא כיון שהגיע ליר יכול . מודי קול שנוק קול שמקלכין לשכי"ם הבני שמע : אין כל דור ודור . בש לניום ארבעים ולא בא מיד "וירא העם כי בשש משה לדרת מן ההרוביון שהניע שש שעות ולא בא מיד יויקהל העם על אהרן 🕳 ויאברו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילבו ש לפנינו ונו׳ יוידבר ה' אל משה לך רדכי רעם ה' מתק משק קטן כליא קיריו כם שחת עבור ונו' "וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאבר אל משה קול מלהכה בכחנה אמר משה אדם שהוא עתיד להנהיג שררה על ששים ריבוא אינו יודע להבחין בין קול והיעו שדל שתח מחו מחות מילה וחים שיולנ לכול בניאבר אין כול ענות גבורה ואין כול מלח משיכב מנה מחו ואשיה לא יאכל שיולנ לכול בניאבר אין כול ענות חלושה כול ענות אנבי שומע א"ר יכא קול קילוט עכו"ם אנכי שומע ר' יורן בשם ר׳ יםא "אין כל דור ודור שאין כו אונקו אחת מחשא של ענל "ויהי באשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומהלת *רבי חלקיה בשם רבי אחא מיבן שלא יהא ארם רן אומרות *דרש משה מק"ו מה אם פכח שהיא מל שתי די חצה מה מפשן בכח: תכלשם יכתצוה יהידית נאכר בו "כל ערל לא יאכל הד כחקי ל"ל דבר כנר נאתר לכלשם יכתצוה יהידית במצוח בלולות בה נול שחת בו התורה שבל המצות כלולות בה על אחת סיט מה ששה נכח יוו : ייו שלתו וכו ישם לנכמה וכמה 'ויתר אף משה וישלך מידיו את הלחת וישבר אתם תחת ההר תני ר' ישמעאל יתד מתני (וה"ת הגיה וההן נפי' וחין הב"ה אמר לו שישברם שנאמר "ואכתב על שרן): הנוחון היו תנקדון לפחת - נדרן הלחת את הדברי אשר היו על הלחת הראשוני אשר שברת אמר לו יפה עשות ששיברת "ר' שמואל בר נחמןבשםר'יונתן הלוחות היו אירכן ו'טפחים (א) ורחבן ג'והיה משה תפיש בטפהיי

והקב״ה כשפחיים ושפחיים ריוח באמצע ביון שעשו ישראל אותו מעשה ביקש הקב"ה לתושפן מידו של משה וגבר' ידו של משה וחשפן מכעו הוא שהבתו" בשניה מתנו ולח כיה כה בידו לענב הבחבים מימשבחו בפוף ואומר "ולכל היד החוקה ייא שלמא על ירא דגברת עליה מינאי רבי יוהנן בשם רבי יוסה בר אביי א"ל הלוחות היו מבקשין לפרוח והיה שבת יו מו שבים שבו יו מו משל החתה שם שבות הרופשן דכתים "ואתפש בשני הלחת "תני בשם ר' נחמה הבחב עצמי פרח ר' עורה כשם ר' יהורה כי רבי סימין הלוחות היו משאי מ' סאה והכתב היה סובלן כיון שפרח הכתב כברו על ידיו של משה ונפלו ונשתברו ובמל התמיד: "רבי סימון בשם ר"י בן לוי בימי מלכות יון היו משלשלין להם שתי קופות של זהב והיו מעלין שני כבשים פעם אחת שילשלו להם שתי כופות של זהב והעלו להן שני גדיים כאותה השעה האיר הקב"ה את עיניהם ומצאו כ' טלאים כלשכת השלאים (י) על אותה השעה *העיד ר' יודה בן אבא על תמיד יו של שחר שקרב בארבע שעות וא"ר לוי אף בימי מרכות הרשעה הואת היו משלשלין להן שתי קופות של זהב והיו מעלין להן שני גדיים ובכוף שילשלו להן שתי קופות של זהב והעלו להם שני חדרים לא הספיקן להגיע' למחצית החומה עד שנעץ החויד וקפץ מארץ ישראל מ' פרסה באיתה השעה גרמו העונות ובמל החמיד וחרב הבית: והובקעה שמש כנה : ה"ג מה נאחד . מדיין לא יותיה העיר : כתיב "בתשעה לחדש הובקעה העיר "ואת אמר הכין א"ר תנחום שיף . ושג מה שמו כח עדין מוכבף מערה שנה באי מין מוכבף מערה שנה באי מוער מוכבף מוכבף מוכבף מוכבים שנה באי מוער מוכבים מוכ

לילו שמו שהי כוי נפחן עלה נחלח מ' יום הורה אור כלין בייז בהתח דקיע כ"ד דסיון וע"ו סברו דמרליו היום ככולו וחיתו היום שעלה כד תן החכין נחוד שכם מ' יום בס'ו בהחוו: איט יודע להבחין .. כי | משה להיותו הב בחבתה הביר בגינוני הרולוה ואונר קול פטות אנכי שומע ויהישע לא הבין להכחין : כלותי כל פורענות מלערעין לפנש הטח של שבל א"נ שלכל דור משחלם מעט משכי הענל ול'נ דיליף מדכחיב ונחט לשילם וסמיך ליה וינחם הי על הרעה ונוי דהיק ונחט לעולם עון העול לעיכך איני אונטיין: בלא יכא אדם דן היחדות -דחש"ג כשכח חל יהשע חמר קול עט"ם חנבי שתו אש"ה לא שינר הלוחות עד שכח חל התחנה : כל ערל לא יאכל בו -ט : המורה . עשרת הדנרות שכל המטח כלולים בהן וישראל תומרים לא כ"ש שאינן כדתי להן: ישה עשית ששיברת י תיחירת דחשר קדרים לשון יישר ח"ל מדלח ח"ל בכמם : ביקם הקביה להעשן . שחינן ראויין שם לכך שנוי לפניו שלא יעש חשובה נכונה פל חומי מעשי חדים מדכוזיב ותחשם נשני הלחת ליצ להחשיםן שהרי נבר היו בידו דכחיב לעיל תיניה ושגי לחות הבריח כאחות והמופחים אלא לגל היד החיקה סקכ"ם משנחו ואמר יהו שלמא ליד דנברה נל הננרחים שחשים והצלן לחזור חל חקורם כסכע האש והטחות מקורן מלמעלה לפיכך רט לחור לשם: והי' מבה הושכן להראות לישרחל עד כתה גרם החעה!: הכתב שנתו שרת . אף פ"נ שהיו חדוקים מ"ע היו בדיו שחר ע"נ ההקיקה: והגחב היה כיכלן כנשם הסוכל הגיף: כיון ששרו הכיבר ע"י שורה אף משה ונסואקה סד וכלך לו: ככדו על ידיו של משה . שחי קושת של והב מתרומת הלשנה לחותן שבוון לקטם שני חמידין: שני נדיי׳ שחש רחיין להמידין: סעיד ר"י בן בכח בעדיות פ"ו: כ"נ וכיו מעלין לכן שני כבשים ונפוף שלשלו ליוש כי קשות של וכב וכעל להם שני חזירים: עד שנען כתאר . לפרנה כחומה שכן דרט כשורדין חתר: וקפן . כתור מודי מי שרכה ח"ל ממדינת א"י קשן מי פרסה שעוכע בים שכן דרך שנפטח המדשח בושח: ופרוך כחב בכף לחום ונו והת חמר הכין שהיה כית: קבקל תשבוטת ים כאן מרוב כפרות מעו בתשבוטה ולה דעה המנקהו

לשנת תחה שסתנו הם לחור נביטול הצני

[פי פין מחממ

מי מיח רים

[ג" כפור

שבנ פיי סיכ אם אם אם אם מסלי חפניח כלי כ ג סמב משין דרכון נ שור א"ח סישן מקמש : אבל תורבן בית המקדם תקיפא סובא ושוד לא דתי לסי באב

עין משפמ

נר מצוה

כנו:

רבינו הנגאל

תניא ארשכ"י ד' דברים

את כן דנר הפצרית

(ורכל מתרן שם כספנית

כי"ו ומשום הכי עבדינן בי"ו חענית והך ברייחא מתנינן בירושלמי וגרסי' כה י"ז בחמוז ואע"ג דכתיב בקרא בתשעה לחדש קלקול חשבוטח היו שם ופליג אש"ם דידן ורולה לומר דמתוך טרדתם טעו בחשבונם ולא יודאין על נישן שפני רלה הפסוק לשטח מכמו שהיו ומשני דבו" לחדש נכנסו חייבים

הייט בראשונה אבל בשניה הובקעה

לירד רבי אליעזר ורחן · ממחני' דעל כסליו מפני חטכה לא ותישק

הפפת וכוי ואקשינו סכורים': דה השעה בחב שכו וליפקי שיוחין ומי כפורים: זהן משעה בחב שבו בתמיו ובפכח מצני נשרף. בפרק בתרא דתענית (דף הצופות שש נהן כפי) רמי קרחי חהדדי דבסוף מלכים ופריק רב ממא הכי קאמר ממן שים שלום לחיב דנשרף בשבעה ובספר ירחיה כלוסר כל זכן שבית כתיכ במשור לחדש וישרוף וגוי המקרש קיים יהיה לששון ולשמתה, יש נירה צום אין נורה להיכל וחכלי ושתו בו [שביעי] שמיני ואין שלים כנון יותה ותשיפי עד שפנה היום לפתוחי ערכ רמו אין שושיו וכיון הליתו ט החש ונשרף עד שקיעת שאם רצו שלא לורוענות החמה בעשור: בתן אין ועבה עליהן לפיכך אין שלוחין יוצאין ברן אי הכי וספני מה יודאק באב יפרקון הוהליה לתקשויי דלעולם לא השיב יו"ע ברות ספני שחרב בי ולפינו הכי מדליקין נרוח וכר לנם: הבית כחושונה ובשניה ונלכרה ביתר ונחרשה הציר סבלו עליהום' באכ כארן שם מכנה כזכן

गोक तर वक्के वर काले था. एक्कि पर वक्का राज वह कर कोत् המשה דברים כדתע בפרק בתרא דתשנית (דף שי) כמווקרם ושביםן בבן שה קו מיר מוקשונשמות קיספי: שים שלום. שלוך יכיבים בינבים בוך פכיבים ביליביו לפסוף ולפספה דורה אחת הוכפלה ע : זה תשעה בחמוז שנו הובקעה העיר -ליחבר בהכפר ובהפנים: ע בורם השלבום מים - תוכה להספסים

דאמר רב הנא בר ביונא אמר ר״ש חסידא וכרים פרבעה דברים פלנו כו׳ - תו חתם כאי דכתיב °כה אמר ה' צבאות צום' מהן והג' שטיין בסוספתה "דסוסה (ביו) הרביעי וצום החכישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה לכרי להו צום וקרי להו ששון ושמחה בומן שיש שלום יהיו . לששון ולשמרה אין שלום צום אמר *רב פפא הכי קאמר בזמו שיש שלום יהיו לששון ולשכחה יש גזרת המלכות צום אין גזרת המלכות ואין שלום רצו פתענין רצו אין פתענין אי הכי מ"ב נמי אמר רב פפא שאני מי באב הואיל והוכפלו בו צרות דאמר מר "*במ' באב חרב הבית בראשונה ובשניהונלכדה ביתר ונדרשה העיר תניא *אכור ר"ש ארבעה דברים היה ר"ע דורש "ואני אין דורש כמותו יצום הרביעי זה מ' בחמוז <u>שבו הובקעה</u> העיר שנאמר "(ברביעי) בחשעה להרשונים נמוח ייו נחמוז שהוח וחשון נמקרח ויחוק הרעב בעיר ולא היה להם לעם הארץ ותבקע העיר ואמאי קרי ליה רביעי רביעי לחדשים צום החמישי זה חשעה

מ אחרון לכמיכת ככל שהוא מאיחר הדי בחדש במקרח: שלם שהוש מונה לפדר סדשים - ואמר שלא כקפיד המקרא אלא על סדר החדשים לכך מנה נליון חמוז קודם למכח וחצי מונה אף לסדר פורעטת: בפלם מנילם

בק: רש פין פספמין י וכיון דרשום

הא לא מברחק שלוחם עליים:

ובסיפרי בן אדם יושבי החרפים

ונו' הצחן והבקר ישחם ונו' ותכח

שרה את כן הגר המכריה ונו':

שמועם לגולם · לגלות יכניה שנט

מקרא: רששון - לפורענות בחחלה

הובקעה העיר ואח"כ נשרף הביח

בחשעה באב ובהשרי שלאחריו נהרג

השמועה: והום פופר על רפשון

שהרי חחילה כמך ואח"כ הובקעה

לפרון · שבמקרה רהשון לפורעטם פרו]

סמך פלך ככל • התחיל לנור פליה: בי ממן

שמני מומר על רמשון • שכסדר יבאן

לבכל אחת עשרה שנה לפני התורבן: אית פיי תקי

גדליה ובטבת שלאחריו באחה שמיש כה

שבפכוק אחרון לפורענות: ועל [פוסד דסופס

השים הפניה - ימים טובים שקבטו חכמים נמי ואר אין מ"י נסים שאירעו בהם ואסרום עיין נספר כד במגילה אחת אלין יומיא דלא סעיף ג:

מסלעים באב שבו נשרף בית אלהינו ואכאי קרי ליה חמישי חמישי לחדשים צום הה לפינן יתאין נאב השביעי זה ג' בתשרי שבו נהרג גדליה כן אחיקם ומי הרגו ישמעאל הניא איפני דינים בן נתניה הרגו ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו ואלו ה. א' וורא שה ואמאי קרי ליה שביעי שביעי לחרשים צום העשירי וה עשרה במבת שבו וני'. ב' הדאן ובקי סבוך בבל על ירושלים שנאבר "ויהי דבר ה' אלי בשנה החשיעירן יחקאל מקן מף מספד וכחפום ביני יים בחרש העשירי בעשור לחרש לאמר כן אדם כתב לך את שם היום את

5,33 5

10 psh りとくろ

השבור' ע"י הלב שלחם חוא סמוכיה כמ"ש לעכין מרע"ה והשבר סום הוא בעלמו הרפואה והבנין ועי"ו שמם שומעי' מן הלב שהוא השמש ע"כ הם נמשלים יהי' כככבים והיינו הוא מוכה מספר לככבי' כמ"ט לעיל:

לאמר בעצר היכדן במדבר בערבה ונו' ובילקוע למלך שעשה דייחקי לחלק לבכיו ושלא יאווכו אין דעתו שלימס עליו ע"כ שאלוהו ג' דברי' אם אומר על הן הן ועל לאו לאו הכי דייחקו קיימח וסכה ה"כ באיזה מקום במדבר בערבה בחיזה זמן בעסתי עשר חדש מה הי' בחותו זמן אחרי חכוחו את סיחון ומזה כדע שחי' מרע"ה בדעח מיושבח ע"ש והוא ככאה חמוה עוד אחז"ל שהכאה הקב"ה למקח אח כל העחיד לבוא וכפירש"י בפסוק עד הים סאחרון וה"כ במדבר בערבה הוא חורבכו חלרות ודי זמב סוא ימי נחמם בחלכות פראות חשב ירושלם ודי אחב עד שיבלו שפתוחם מלומר די נג"ד דכתי' וישם מדברה כעדן - ועלבחה כגן ה' וחיינו מדבר בעלבה, הכה כחי' בע' בחדם הובקעם העיר ואכו מקובלי' בי"ז הובקעה העיר

בש"ם דילן מחרץ ביח שכי חמיר לן ובירושלמי שלחי חעכית מחרן דגם בכאסוכה חובקעה בי"ז אלא מחמת לכות עען בחשבון ופי' קרבן עדה והקב"ם הכיה לחם טעותם כדי לידע כמה סוכפל הלכה עד שלא ידעו מספר ימי החדש אלא שנתקשה סרי כוחב הפסוק כתבו בכה"ק ואיך שייך טעות וסענין הוא כך אע"ג שנכתב הפסוק אחר המעקה בפועל ת"ת יכתי' כאה כל העכין בכבואה כתה זתן קודם ואו כעראה זה בכבואה חזות קשה אז כלטער הרבה צחזותו כמו 'אימה חשכה גדולה כופלת עליו וכל ארכבותי' כוקשי' וסיל וכעדם אסזוהו ואע"ג שאז עמד בדביקו' בה' ובחזיון כס"ח וו"וו מכוב לעכו הי' סבוכ סכוחה העתיד להיות ביום ע' אעפ"י שהכאוהו שיהי' ביום י"ז מ"מ מרוב לערו סי' סצור שסוא יום ע' ושוב כשהקיץ מכבואחו וידע סעעם מ"מ ליום עליו לכחוב כך כדי לידע כמם מחלער סגיעו אז, וחכם אם ירמי' שלא כאם כק חוכבן ההוא טעם מרוב לערו מח כאמר ממרע"ח שחראחו הקב"ה כל

לא חיישינן לשהוכפלו הצרות דאין לנו להחמיר יותר מהם כיון דמ"מ הן לא הי' מתענין בי"ז. מ"מ ק"ל עול הירושלמי מהא דתנן בפ״ד דתענית (דף כ״ו) ה׳ דברים אירע את אבותינו כי"ז בתמוז וה' בט"ב וקחשיב להא דנחרב הבית בא' וב׳ לשנים דט״ב ודהבקעת העיר לחדא די״ז בתמוז, ואי בא׳ היתה הבקעה בי"ז נמי כמו בב' ה"ל למיחשבה לב' כמו שמחשב חורכן א' וכ' דט"כ לשנים והל"ל ו' דברי' אירע בי"ז בתמוז. וי"ל כיון דהיה קלקול חשבונות והכתוב לא רצה לשנות ממה שהיו סבורים גם התנא לא רצה למחשב הבקיעה של הא' בהדי המאורעות מה שאירע בי"ז בתמוז:

אור שמעו ינן, עצלות פנ נין

מקדמינן הוי בחורת דיחוי שיום עשירי אינו זמנו לכן מותר לאחריו לכורע ודודק. -- וכפי הנראה דרק במקדש ראשון יליף מקרחי דנשרף רובו בטשירי אבל מקדש שני נשרף בחשיעיי ולכן השתח לח קבעו רק על מקדש שני וכמו דחמרו בגמרח דילן דבחשעה לחודש הובקעה העיר בבית ראשון ואפילו כן לא קבטו חכמים שליו חשנית רק בייז שהובקשה בשני ולכן לח אמר בתלמודין הסעם דמשויה נדחה לאחר שבת משום דנשרף במשירי דבכית שני לא נשרף במשיריי ור"י אמר על אותו דור שבמקדש ראשון אי הוילא התם כו' וירושלמי לסעמיה דקלקול חשבומות יש כאן וגם בבית ראשון ושני הובקשה העיר בי"ו בתמוז וגזרו גם על בית ראשון לחודיה. -- ובנמרא דילן אמרו דמשום כן בע"ב חמור משום דהוכפלו בו הפורעניות ולכן השלוחין יולחין. ולפיז חיש מה דלח נזרו להתעמת יום שלם

בוסירם. הפילה: סריכם. שטען לפרניו בכוחל שחין דרכו בכך

ומשונים ק: 6שו . השלח את הבפרה: משום פליו . חייבו הכתוב דאיהו קעביד דהוי כזורק חן: משום משונו . כשורו ועורו שהויקו

וקס"ד דחיכת בינייתו כגון שהדליק בנחלת שחיט של דלרבי יותגן

דדיינן רחמר רבי יומנו חלמלה סיימי בחומו סדור לא קבעמיו אלא בעשירי וכי'. קשם לי כא על כרמך כא דר' יוסק דאמר קבעמיו בעשירי אחרכן כים שני סחי דעליו אנו מחשנין דחינו מירבן כים רחשון מחי כפקת מינה מתי דהום סום וקרת מתורבן בית' רתשון מיירי ואין לנו פום נפקא מינה משריפם כים ראשון למענים שלנו על של שני אלא מענים שלנו בשריפת ספני חלוי סכל. ויש לומר דודאי רום פל בים שני במשמם בחב כשרף ושליו חנו מחשנין מכל מקום נפקח מינה נמי לדידן בהא דאמר רכי יוחנן אלמלא הייפי באום דור של חרכן רחשון קכמחיו בעשירי מפני שרובו של אומו סיכל נשרף וכח דחמר בפרק קמח דריה (דף רמ) דכשאר לומום אם אין שמד ואין שנים רצי מספנין רנו אין מחשגין חון מסשפה כאב דלפולם מחשנין משום דסוכפלו לרות והיינו חורבן הבית שנתרב פעמים כו כמה שכמבתי לפיל ולר" דלה הזיל בסר הסחלמה דפורעניום אלא בתר רובו נחלא דלא הוכפלי בק"ב דעיקר פורעניום של חורכן רחשון במשירי סים ולדידי משעם בחב שחמ מספנין פל חורבן בים שני נתי ברצון סלים כשחר שמום דכת בו כמי לת סוכשלו:

חייב דחליו הן ולריל פסור דלחו

ממוט הוא: שאי לאו פכשו . דאש

המחקה דאין לה ממש הלכך כי

חייביה רחמנה משום חליו הוח

דחייביה: פליו דכלב סן. דהוה ליה

לרורות הלכך משלם ח"ל ואדם

המדליה מש"ה חייב נ"ש שחין דין

לרורות בחדם: לפו מפונו דבעל כלב

פוש , אלא דבעל חררה: דשדיים שדויי.

שזרקו: ועל מקום נפלם. מקום

שנפלה נחלה שם: פשלם פלי נוק .

דלרורות הן והכלב ששחן לישנה

אחרינא דמשונה הוא: ושל גדים

כולים פעור. דחשו משום ממוט

בבא קמא

בפשיעה דחירחיה וסופי בחינם דלחו חורחיה וייל דלח למור משום נד נפיי פיד משפים

דחחילתו בפשיעה לגבי רגל לחייב נ"ש מסר לו גווזא לר"י ושלהבת לר"ל:

והתניא הכלב והגדי שדלנו בין מלמעלה לממה בין מלממה למעלה (*) *פמרין תרנמא רב פפא "ראפיך מיפך כלבא בזקירא ונדיא בסריכא אי הכי אכאי פפורים יפטור מנזק שלם וחייבין בחצי נזק: הבלב שנפל: אתמר ר' יודען אמר 'אשו משום חציו וריש לקיש אמר אשו משום ממונו וריש לקיש מאי מעמא לא אמר כרבי יותנן אמר לך חציו מכרו קאזלי האי לא מכרו קאזיל ורבי יורנן מאי מעמא לא אמר כריש לקיש אמר לך ממונא אית ביה ממשא הא לית ביה ממשא תנו הכלב שנטל חררה כו' בשלמא למ"ד

ודורוניא סכלב. אמחכיחין הו"מ למפרך אלא נער עד דמייתי ע ב ב ביי פיב שכלי ברייתה ופריך התרויים: דאפיך מיפך. וח"ם מפי משו מנט מו מדי משו מנט מו מדי מחילתו בפשיעה ופרש בחינם (חייב) לחייבי ניש דמחילתו מע סיי א סעיף ינ:

מקי ממון אלכה פו סמג פבון פו פודב ב לגבי קרן דאפילו פושע נמור לענין מים סיי מיח ספף ה: קרן לה חייבתו תורה חלה חלי נוק דאי לאו הכי ארי שנכנם לחלר נהד ביי שם פינ מנם הניוק וטרף ואכל לחייב נ"ש דחחילתו בפשיעה לשנין דריסה וכן כל קרן עו הו פיי שם פיד בחלר הניוק חחילתו בפשיעה לענין שן ורגל: בדיא בסריכה . שטען לפרניו בארץ וקופן כמו הכלב ולא דמי לסרוכי וסליק "שנסרך בחבים (לפיל ב) מד שמגיע ללפת: ועל הגדים ח"ל . ואצ"ג דלגבי שולח בעירה לא מחייב עד דמסר לו שלהכח לר"ל ולר' יוהנן עד דמסר לו גווזה פעמים שיש גחלת הרבה בחררה דהויא כמו

פיז נסי סיה מאליה הולכת ורולהת למרחוק: ספ שנום חייבין לים בים פפשם. דשלהבת היה

שסורת

השים

10

אשו משום חציו חציו רכלב הוא אלא למ"ר

כלכה ינ סמג שם מושים מים פי פים סעיף ינ וככנ"כ וע"ם

יו ממג שם פוש"פ ה'מ פי שננ:

עין כשפט

נר סצוה

הבית

רהמנה דכחיב שלם ישלם ובעי ופיל וכשיהן חייב נשם מלמודה משום מחי מחיניה: משש חיר לחי ולפי משום בליו בחירה חוף בריביה anne min account וכלכתה כרבי יוחק: כי כלה הש . בחום מבינ שיני ום משלמה משמש: המכשיר. הלה הכושב סום לפחש שיו क्षेत्रत के केवर ए क्षेत्रक क्वेरियल उच्च

ואפים דלגבי כלב שדרכו לחתור לא הייא שמירה אלא במנשל שאני אש [דף וה:]שהמרה מישפה בשמירתו דומיא דשן ורגל דסביא שה אש בשם משם ותפים דעבי כנב שדרט נחפר נח הייח שמירה אח כתושו שחני זש נדף והן שהשתה מישמה בשרוים ווקורות ושביו וחב פי פבול פח. בי שרים בדלח שיטלה לשמוד ברוח חטיה כדלקתן [20] והא רמשלם חלי מק אבריש "(מפרשים אליבוא דרבי יותק) אי אכח אטוד הבחלת של פלק פא פפוחו וערץ מיי פיד הגרים חייב מק שלם על מקום הנחלה כיון דולנחתיה כחורתיה תולדה דרגל בחשרין היה ואסליה נדים דהייט שתר הגדים חלי מק פוד של משליה את החדרה וכו': איתכר אשו רבי יותנן אבר ק: לבו . בשלח לח כנברה: מפום

לים מכשר: איח לים נמי משום ממוט "מוילכם בחיון ליה לד' יודגן (א) קרא [דכתיב] "כי וכים ליום לודים לודים משום חליו ואיכא תצא אש וסצאה קוצים תצא מעצמה שלם ישתם המבעיד את הבערה שם אשו משום מלומולו משום מו מחיניה: ממו של הי ומי מחיניה: ממו של הי ומי מחיניה במוני הרוצא] פתח הבתוב *בנוקת במשום האיו . העלכ עלו הכשב השום מי ומי לה היה מי מסונין על נכי משי נוש לוכד לך אשו משום הדו ולו מסון ע משי נוש עוד הבי עמון באש [רפטר רדכנא] היכי מאלה שמש כמ וכלע מכו בי מולי מי מי מולי משום ממוע הדי מולי משום ממוע הדי מול ביוו אית ליה (ו) וכו' אלא מאן ראות ליה משום ממוע והדי מול כשום של מי מושם ממוע בנון משום ממוע בנון ששום ממוע בנון ששום ממוע בנון שהוה לו לנדור ולא נדר דדתם לענין גלוי בו וילו והיק: וווי מולי בייה לכל ממומעם שהם ממוע שודו הוא דלא משח לה באשרה היי האחד שורו הוא דלא מפחליה באפיה וכי מאדד דכאן דאית ליה משום חציו אית ליה נכוי משם ממנו מאי ביניידו איכא ביניידו לדויבו בר דברים דמאן ראית ליה משם חציו מרויכי ליה בארבעה רברים ולמאורלית

ההכעורה ככעל האש כחילו הבעירו אל כי שאמש פחיד בעלמו: אשר משום חליו. כחילו נמוש. אם לא שאש בעלמו: אשר משום חליו. כחילו נמוש. אם לא שאש ליה משום חציו לא מרויבי ליה בארבעה כני ויכ מדיו. בליהמו עם בכן ככן הכופתור מן הבופת(כ): מי ככי ומרון מנויים חדב בדי דברים ופפור מן הבופת(כ): יני הי טיי בידיו הבשירו כרחמרן . וחד קשיח לך ח"כ היכי שרים עם חשיכה להדליק את הגרות והדלקתה הולכת ועמרת בשכת וכן מאחיון את ביי שלים מדי של היכי שרים עם חשיכה להדליק את הגרות והדלקתה הולכת ועמרת בשכת וכן מאחיון את היים של היים היים של היים של היים היים של היים של היים של היים היים היים היים היים של היים של היים של היים של היים של היים היים של היים (כ) שי השם האר בתדורה והולכת ועותרת הדלקתה כשבת ולפיזה הרי הוא כאינו הבעירה הוא בעומו בשבת וכל שכן הוא דחינו הכא לא נחסון ושם בתאה היצ פו משמים הנה החלכת ועותרת הדלקתה כשבת ולפיזה הרי הוא כמוני בשנה היצ פו שבים משים הנה שבים משים הוא להבעיר נדיש של חבירו כלל והכא עיקר טונהו היא שחדלק וחלך בשבת ומס כל זה תק (שנת דף יש:) משלשין את הפסח לתטר מם שיים מודש ומאד כדל: (נ) ולה להבעיר נדיש של תבירו כלל והכא עיקר טונהו היא שחדלק וחלך בשבת ומס כל זה תק (שנת דף יש:) משלשין את הפסח לתטר מם שיים מודש ומאד בתי ונוות נהכשיד נדש שנ חבירו כנו והכחשיק שונים היוו שמונק ומשך בשבורושם כו זה מן ופנח לף ישין משבשין חת הפסח נחטר שם בייח מביי האמר נוד מדי: (ה) אם נירו: חשיכה ומארדיון את האור במדורת בית המוקד ומטשים בכל יום ובדומתן כי נשין בדולהא שפיר לא בייא לן שהדי חדוב משום חליו ין מם נדינ: פן נינ מים כחרק החן שבשמה שילה החן מתחת ידו בחותה שמה נמשה הכל ולה תשביק ליה מששה ומכלן ולהכה דה חשביק ליה הזה ל על : (י) אי למפטרה דחנים כוח שחן בידו להחזירה וה"ל חינו מח קודם שהספיק להדליק הגדים ודח משחלם ניוק מחציות נכשים דידיה דהת קרי כאן כי הגא אם שלם ישלם ואמאי מחיב הרי מה ומת לא בר חיובא הוא אלא לאי ש"ת דלאי כמאן דואדליק השתא בירים מא שם שחלק פגאל השבינן ליה אלא כמאן דאדליק משיקרא משעח כשיעה חשבינן ליה וכן הדין לענין שבח דכי אתחיל מערב שבח אתחיל וכמאן דוצמרים בת ברים בההוא שינא דלים ביה היפור חשיב: בנוק ממשע. דכתיב כי הגא אם משמתה: בנוק ומש ביה מכשיר: משן כאם דפשר אפור הינשל היו השרות היו בדים בההוא שינא דלים ביה היפור חשיב: בנוק ממשע. דכתיב כי הגא אם משור הינשל את ביה מינשל את ביה מינשל את ביה שור הינשל הינש

חציו, חייבו בכוצב (6) דבוי כוורק הן חחד: בשום ממום. כמו שורו מו כורו שכויק: פתח ככתוב נמקי משום . דכתיב כי הלא פס דמשמת דמתנתה וסייסנמקי נוש דקרי לתינו משום ממוט מחיינין ליה(ג): וכנון שסים לו לנודרם (ג) ולא נדר. בפרס (רף יוו ליוו) (ב)חבם כדליקה שם היו לו שהות לנודרה: ולא נדרה. האפ"ג דליכא לחיים משום חליו מ"ם מהחייב על שם סופי שלא שימר נחלתו (ג) כשנם שור לדיר ולא נעל לפכיו : הנושת - מתי כיניים. היכה דנהלת שלי היתה מתי פוכח כין רי יותכן דמחייב משום חרחי משום חליו תם משום ממוט וכין ר"ל דלח (h) ליג לבון מבוים חריו תם מבוים ממוט זכן ל כרוך נס כנמי וריהה מחייב אלה מבוים ממוט דעל כרוך נס לים כנון בנחלח שלו פליני מדקהני משו רי יותק נשלב דליקב אימר משום חציו אלחת באשו נמי לתים חלד ושל פלינו: פיכה ביניים לחייבו כדי דברים: בול שמשושה (מ"ד משום חליו נמי מחיינים ניה [7] חב בדליקה וכלכה וכתליקה שרף יד הגברו דמינעי ליה (אכורן וקיקה מולר מדעתים שכרות מוליכחם והוי פשיעה אחרם רכמם כדומור כוף פרקון ופל מן תנג נרוח

מסעם וה אמרו רק משום דפחות מג' כלכוד דמי ואין עליי שם המשכה משחע דאי לאו האי משחא היי חועיל אכילו שם המשכה משמת דחי כמו החי עשות לפחשים המחוקיי בכיש, וולשיר בוה דבר חדש בשוהייח, לפחשים הכל בשמת פ"כ דכיק דאשו משים חליו חשיב כאלו משה הכל בשטח המחלתו , ומה"ם מיחר להדליק נר במ"ש אף שדולק בשבח משום דחשיב כאלו הדליק הכל מכשד יום, וגלשיד דסברא א לים רק של האדם הפושל דאם דנין של הפושל או ייל דשקה הכל מתחלה אכל אם דנין על עלם הפשולה א"א שמששית רק כרגט המשותה כאחת וכן שמשתי כפס ארומו"ר אל כהח דחשנית (דף כ"ע י) דחתר ר"י חלמני הייתי בחותו סדור לא קכמתיו 'אלא במשירי וק' הא ר"י שלמו אים ל" חשו משום חליו וחשיב הכל כנעשה בחחלה כמיש הנימוקיי וא'כ משיב כנשרף במשיפי כולו כיון דאו הלימו בו אמ האור, ותיי גיכ כריל דסם אין דנין על השועל דעיקר כתסנית כוח של נוף הפשולה שנשרף הכים וחלד הפשולה א"א ליחר דחשיב שנעשה מתחלתו פיכ דפחיח, וולפיר ראר להה דברי אסור ליעש לי יום לפני ריה בשביעית משום שנקלט בשבישיח כמבואר כפיק דריה (דף יוד :) ובחום'

1) 10 (12/1 / 1/23 / 12/11)

(Ros p Ren; 14/11)

כד) אבל אכתי קשה לי לדעת הנמוק"י דס"ל דגבי זורק חן החיוב הוא מתחילת המעשה. ודכווחיה גכי מדליק אש לאו כמאן דחדליק לאחר מכאן חשביכן לו . אלא כאלו אדליק מעיקבא דמי . וכמאן דאגמרה לנמרי בההיא שעתח. מהח דחמריכן בכועה (דף ט"ו ע"ח) הקומן מחימחי מחיר שיריים באכילה . רבי הניגא אומר משחשלום כו האור . רבי יוחגן אמר משתלית האור ברוכו . והשחא לדעה הנמוק"י אמאי בעי לר"י משחלים האור ברובו. הא לדידיה דס"ל אשו משום חליו מיד ששלט כו האור הרי היא השוכה כאלו היא שרופה כולה . דכשהלית בה האור נחשב כאלו ככר נשרפה לנמרי באוחה שעה . וי"ל דשאני החם דגלי קרא דבשינן שילים האור ברובה דוקא . דבחיב הנה פלה קישור הארץ כקיפור הככשן. ואין ככשן משלה קיפור עד שחליח האול בלוט . כמטאר במלחות (דף כ"ו 'פ"ב) . ומה"מ מחלקינן שם בין לקלוט בין להחיר. דרק להחיר בעיגן רוב אכל לקלום סגי משחשלום כו האור עי"ם . — <u>עוד קשה לי</u> מהח ראמריגן בחפנים (דף כ"ם) אמר רבי יוחגן אילמלי היתי כאותו הדור לא קבעתיו אלא בששירי מפני שרוכו של היכל כו נשרף עי"ש . והשתח לדעת הגמוק"י דחי חשו משום תציו חשוב כחלו נגמר חיד בחותה שעה . ח"כ הרי שפיר קבש בחשישי שאו הולח האש בהיכל ד' ונחשב כאלו נשרף לנמרי כזו השעה . ואו נפשה הכל . וי"ל דמ"מ כיון שבעשירי נשרף רובא של היכל היה לן לקבוע המעניח ביום זה. <u>כי</u> החשנים הוא זכר לחורבן ואז היה החורבן יותר גלוי וידום

לכל. ודו"ק:

"קר" נחבאר היעב דבחן לכ"ע אזלינן בחר בסוף ואס כא
אחר ושברה ערם ששלע בה החן חייב וא"כ ה"נ
במדון דידן אם כא אחד והשליך המשא לים אע"ע דבלא"ה
נמי היה המשא הולך לאיבוד. מ"מ כיון דהשמא עדיין לא
שלעו כה גלי הים הוה דומיא דזורק חן דאם כא אחר ושברה
חייב. וה"נ המשליך אח המשא לים חייב:

(וביצא (((נ- וב) א) אוור (אן א) אוור (וונא ביה מיק בעשירי-

לודעת דעת הנמוקי יוסף שאין איסור על הדלקת גרות שבת גם למ"ר אשו משום חיציו, משום דאזלינן בחר תחילת המעשה. והקשה בוכרון יהונתן (חו"מ סי" ב' כ"ד) שבתענית כ"ט אמר ר"י שאלמלי הייתי כדור החורכן הייתי קובע צום ט' באב בי' באכ, מפני שרובו של היכל נשרף בו, באכ, מפני שרובו של היכל נשרף בו, ולהנמוק"י אזלינן כחר תחילת המעשה.

ראולם לק"מ, רגם לד' הנמוק"י שכהדלקה המתמשכת והולכת מתייחסת אל מדליקה, זהו דוקא כשנדלקה כבר, דאז אמרינן בהמעשה התייחס אל הגברא משעה שהדליק, אך ודאי שכל עוד שהאש לא הגיעה אל העצים, אין העצים תבערה. והוי כמו הזורק חץ

אל כלי נטילת ידים או לכוס קידוש, שפשוט שכל עוד שהחץ לא הגיע אליו ונטל ידיו בכלי או קידש בכוס, שיצא י״ח. שרק לאחר שנשבר אנו דנים אימתי השובר נחשב ששברו.

וכן הוא בנדו"ד, שבודאי שביהמ"ק נחשב לשרוף רק כשעה שנשרף, היינו ביום העשירי, ורק כלפי הגברא, היינו הרומאים השורפים, נחשב ששרפוהו כבר מיום התשיעי באב. ואנו לא מתענים משום הדלקת הרומאים אלא משום שריפת בית אלוקינו, שרובה התרחשה ביום י׳ באב. ואולי חכמים שקבעו ליום ט׳ סברו שישנו ג"כ חסרון בזה שהני רשיעי הדליקו הבערה ביום ט׳, ואזלינן בתר המעשה.

THICK

מש"ם

עין משפב ני מצוה

לב א ב מיי פין מכלי מכוק בקומלו כלי ::

מאי כיון דאישורא לא בפיל -מדרב נידל ברים פירקין (דף ג.) (ג) בשתר סומתה דלית ליה מהרה במקוה דניפת כי היכי דשתר סומתות לנו ד מיי פים מפני ודלו כפ"ה שנשמתשו בהן למבודת כוכבים: בדרך אתה לשמים כלק הא נמי קלה למיכון מינייהו: מופאפ נפי לא בפלפ ימין ניא בשם כלנב שהחרת לי אבדתי שהקדשט אחרים תחמהםי ואמ"ל דמדארייתא דליכא למיצר הכי: בים שוניו - מפוש בשמצחן בתרייתא דממחם יד פוג לפין שם א מוחיביו דבא דרחבה נוגרו איני תורה אור חומו כט של שמשון הלדיק שכרת

רביעי עבודה זרה

כיון דאיסורה במיל "מומאה נמי במלה כי

קא מיבעיא ליה חקרובת לעבודת כוכבים

של אוכלין מאי כיון דאיסוריה לא במיל

*כררב גידל פוכאה גמי לא במלה או דלמא

איסור ראורייתא לא במיל "מומאה דרבנן

כמיל יחיקו בעא מיניה ר' יוסי בן שאול

מרגי כלים ששימשו בהן בבית חוניו מהו

שישתמשו בהן גבית המקדש וקא מיבעיא

ליה אליבא דמ"ד בית חוניו לאו בית עבודת

כוכבים היא רחגן *יכהגים ששימשו בבית

רוניו לא ישמשו במקרש שבירושלים ואינו

צרוך לוכר לדבר אחר כהנים הוא דקנסינהו

רבנן משום דבני דעה נינהו אבל כלים לא או

דלטא לא שנא א"ל "אסורים הן *ומקרא היה

הזגיח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו

והקרשנו כאי לאו הכנו דאמבלינהו הקרשנו

דאקרישננהו א'ל כרוך אחה לשמים

(6) שרחזרת ליאבדתי *הכנו שננונים הקרשנו

שהקרשנו אחרים תותיהם לימא מסייע ליה

*מזרחות צפונית כה גנוו בית חשמונאי את

אבני המובח ששקצו אנשי יון ואמר רב

ששת ששקצו לעבורת כוכבים *אמר רב

בה פריצים וחללוה אמרי היכי נעכיד

ואטאי ליתברינהו ולישקלינהו לנפשיהו מי

לא *אפררב אושעיא בקשו לננח כל כפף פ

למלרים מפני חתיו וכנה שם מזכח ופליני החם איכא למ"ד לפם מבודה כוככים ואיכא לחדר לש"ש והמדבעיא ליה לר' יוסי כן שאל אליכא דמ"ד ולמיל ג.) לאי בית עבודת טכבים היא דאליכא דמ"ד דעטדת טככים היא לא קמיכעיא ליה דהשמא להריוע אסורין כרחמר לעיל בכלים שנשחמשו כהן לעטדת טכבים הכחוב מדבר לגפה מיבעית : ופין ליל לדבר פסר - כהגים ששימשו לעבודה טככים אין ג'יל שלא מנחים קפ. ישמשו עוד למקדש כדכתיב ביחוקאל (מד) ימן חשר ישרתו חומם לפני נטליהם ונו' וכחב בחרים לא ינשר (נ_{ידה מי.}) אלי לכאן לי ומדקאסר אין ל"ל לדבר אחר מכלל דבית חוכו לתו דבר אחר ^[ומדם פני] בירינו ושברנודו איתיביה "כל הכלים אשררי נחול ולפיה קתני זנהגים לסירי

^{כם} וקמיכעיה ליה לר' יוסי כלים חחי : כסנים דבני דעם נינפו · וידעי שנאשרו הכמות אף לשם גבוה והלט ושבח בכמה הוא דקטם רבנן: פכל נופן מהן כלים לם קנטי חי דלמת לת שנת: פקרם סים כידינו כהגך דעטוח פקרם טים כידים יכוק ועטות (מחם פרו כוכבים דהיכו דמראורייתו הזה מ"ז ישחשון בהו טעמה להחירה הנסוהו רכון אע"ג דלאו בני דעה מיכהו ה"ב (לקשן בה.) פפא התם קרא "אשכח ודרש דכתיב "ובאו מהאולט"נ דלאו כית עכודת טכנים ולא

מיחסרי מדאורייתא קנסוהו רבנן *ניתברינהו מראבנים שלפות אפר רדכונאינוים נכלים ככתים: כל פכלים · כתים (כי מד ננסרינהו °לא חגיף עליהם ברול אפר רחמנא 🌫 של ניח החקום חשר האיח חח כי שבימי חוקיהו היו חגידין נו כל הכלים ומים ב: רכ בת כינו יאוקוע חשה הגיון חחו נישן שדידים בתלכותו כתעלו לעבודת כוכבים : היא חום סכנווסקדשנו מפילפו סכנו דמת כליני. לעיל כנ: דיכ מכנו וסקו עם מכי כם שכנים ופקדשנה מאן יחי דים דפקדיפננפו. " | שהזרו ומשחים בשמן המשחה אלמא כיון דמדאורייחא לא מחסרי דהאהקדש נינהו ואין אדם אוסר דבר שאינושלו אינהו נמי לאנזרו עלייהו נהדים ברי החיל ולחו כני דמה נינהו: שספורם איתו חילוח לי פברסי. זהו המקרא ששכחתי : כיון ששינים שסקדשנו מסרים מססיפן • תכל הגך קנסוהו רכנן ונכוום: מורחים לפונים. שימוש חרבע לשטת שהיו במקלעות (דיל בריה העורה קא חשיב במס' מדום (פ"א מה.) מ"ו) ואמר רכ פשם ששיקנר לפכורם

> כוכבים אלמה חשרג דלהדיום לה מיחסרי דאין אדם אוסר דבר שאינו שלי נזור כהו רכנו לגכי גבוה ואפ"ג דלאו בני דעה נינהו ובביח חוניו נמי אע"ג דלאי כית מטרת טכבים ולא מיחסרי כלים דידיה מראורייחא גצר בהו רכנן: פסם קרם פֿשכם ודרום • דמדאורייתה אסירי אפי להריוע: דכפיב וכפו בם פרינים וסללום.

ביון דאיסודה בשיל · וגכי כלים לפיל (פשוד 6) דלא קאמר הכי דמיירי בכלים של הקרובה שבודה סכבים שאין להם במול

לא מיחשרי דהא דהקדש נינהו ואין לד ה פיים פים מני אדם אוסר דבר שאיט של ואם כן בים כמדים הלכי להריום שרי מ"מ קנסו לחסור לנכוה יד ספג לחין דו: והא דמייתי מההיאקרא לקמן(דף נד:) להו פיי שם מכי שו: למלחיה דעולה דכיון ששחם כה סימן אחר אסרה דמייתי אף להדיום כדמוכה בחולין פ"ב (דף תי) הכי מייתי (ג) מדאסר לגטה במעשה צטא שלא נשחנה הכלי א"כ במששה רבה יש לחסור חף להדיוש":

משום כספה ווהכה של ירושלים. שהיה המעכע של כסף ושל זהכ: דיברי הרריינה טיריינה לח פ פרי ש פושים שיפול · פירש בקונסרם על שם מלכי ש ספף ינ: בותי ניוש ביובות ושתם אבונים רומי נעשו הטרוח ושמט אררייטם סורייטם שייפא שנישוף ואין טרתה ניכרת מחמח יושנה וקשה לר"ח דהת תמרים בהנוזל קמת (ב"ק לה) אחה משכם של ירושלים דוד ושלחה מלד אחד וירושלים עיר הקדש מלד אחר ובערורפי כפ"ה ונראה לי לחרץ קושיא דר"ת דודאי אדרייטם וטורייט' כשמשלו על ישראל פסלו טורת מעבע הראשונה וחחמו בה שמם ולאחר החורבן הרבה בקשו לגטו וכרחה לרים לפרש הדריינה עגול לשון הדורא דכנהא (חולין דף קיני) טוריינא גדול כתרישא כדאמרינן המטה את חבירו על המשבע אפי' כנפה כחריעא שייפה שנישוף וחין החוחיות ניכרות כו שהיו דוד ושלמה שמם כתוב במטבע (ד) ולא טרחם כדאמרי'לעיל (דף מני) דנורת חדם חסורה ומתוך שנישוף לא היו יכולין להכיר": "[ופיל היפינתום' נטרות ג. ד"ה דינרת]"

חהב שבעולם משום כספא ודהבא של ב ירושלים והויגן כה ירושלים הויא רובא דעלטא אלא אמר אכיי בקשו לננוז דינרא הדרייאנא פוריינא שיפא מפני מבעה של ירושלים עד שמצאו לה מקרא מן התורה שהוא מותר וכאו בה פריצים "וחללוה החם לא אשחמשו בהו לנבוה הכא כיון ראשחמש בהו לנבה לאו אורה ארעא לאשתמושי בהו הריומא: בותני "יעובר כוכבים מבפל עבודת כוכבים שלו ושל חבירו "וישראל אין מבפל עבודת כוכבים של עובר כוכבים "המבטל עכורת כוכבים מבטל משמשה ביטל משמשיה E משמשין מותרין והיא אסורה: גבר מחני ליה ר' לריש *ברבי עובר כוכבים ב מבמל עבודת כוכבים שלו ושל חבירו א'ל רבי שניח לנו בילדותך עובד טכבים מבפל עבודת כוכבים שלו ושל ישראל דישראל מי קא מכפלה והא °ושם בסתר כתיב א'ר הילל בריה דרבי וולס לא נצרכה שיש לו בה מ שותפות בילדותו מאי קסבר ובוקנותו מאי קסבר "בילדותו סבר ישראל ארעהא דעובד כוכבים פלח כיון דעובד כוכבים מבמל דנפשיה רישראל נמי מבמלה ובוקנותו סבר ישראל אדעתא דנפשיה פלח כי מבפל עובד כוכבים דנפשיה דישראל לא בפיל איכא דמתני לה אסיפא ישראל אינו מכמל עבורת כוכבים של עובד כוכבים פשימא א"ר הילל בריה

מכיון שנכנסי שובדי כיכנים להיכל ילאי כליו לחלין וכיון דנפקי לחלין קנינח בהפקרא והו לה דידהו וכשנשחחשו בהן לשבודת כיכנים מאסרה: למרי הכך דבית השמונתי בשנתום היכי נעביד: ניסברינסו · על יד עובד כיכבים כדי לבטלן : מבנים שליפות · שחין בהם פנימית ואפיני בפנימים סכין שמתגור כה לפרן פיסלה כהן כדחמרים בהכל שוחטין (חלין יהי): ננפרינסו - לחחר שבירחן להשוח פנימחן לא מרף פליהם ברול כתיב ועמדו וגנאס: ונסברינפו · כדי לכטלן מעבודת טכבים: ונשקלינפו לנפשייפו · שהדי תולין הן וכדקאמרת וכחי בה פרילים שברב וחלנוה: משום כספם חסכם של ירושלים . שרובה הקדם: פריינם שיפם י חובשות של ירושלים פייריינת של שם חלכי רומי נעשו הצרוח ושמס סורייטם חדרייטם: שיפל ישן ביותר שנישוף מחמח יושט וחין הצרה ניכרת: בדרבר ישראל פיט פבפל שרחה בשניה שש פכודם כוככים של פוכד כוככים • דשבד כוכנים פוכל אלוהו ילפים ולה ישראל וכל שכן דישראל אינו הכמל שבודה כוכנים דישראל נגד בית השסתאי דחין לה בפילה שולמית דהא ושם בסחר כחיב: בכלי שנים לנו כילדומך שלו ושל ישראל : ושכשיו אסה שונה לנו ושל חבירו אבל מיצי יון : ואמר רב של ישראל לא : ומקשי חלמדא דישראל מי בסלה והא ושם בסחר כחיב: שיש לו לשובד כוכבים גם שופשות - ובוקטיתו חזר בו פשו שבקודם לובדות דאף על גב שים לי שותפות אינו יכול לבעל חלקו של ישראל: ואיכא דבסני לם - לרי הילל בריה דר' וולם: אפראל - דמתניהן:

קים אפטו וורש וכא בה פרונים וחללה: ולא ספיינא ליה ' ואפיין ואפאי נגוום לנפלינה לאיפוריות וליפוריות וליפוריות ביים מפון מים באו היבי לאנביות ליתו אכנים שלפות אפיר ווחסא ניסרטיו נחשר. לא תניף פליום ברל אפר רחמת, ליתברטה לישור שנו משל בית המונה בית בית המונה המונה בית המונה ב

לוו פייי מית מכלי

ווע"ש מוכנה מוליו מחי "כ מיב שמם וכוי]

לו חפיי שם פושע בס ספיף ה:

רבינו הננאל מכנים לא קא סינעיא ליה רכיון דכי מבפדל להבסלווכוונית ברגונה מראיטירה נסלה מימאות ומי נסילת ניקטיבעיאלית תקרונת נמרת נינבים של צכלין דאותקיש למית בחושק נחב ניול דב נידל מנין ל עבורת כוכבים שאינה סטומר ויצטרו לבול ישורמאי כיוו ראיפורא לא במיל י אי וילטא איטורה דארדיתא לא בפלה אכל מינואה דרבנו בפלה זא לא שנא חומתה נחיקו בעת מניה רב ידסף כן שמעל מרבי כלים בהם במסרם כיודשלים: ומיבעי ליה אליבא דר' יהצה ראשר בית חוניו רדא ור' מאיר וצלק עליו האיטר ביה דוניו מסכת מנודת החנן במברש ביוושלים ראין צריך ליפר לרבר אחר: פי' ואין צ'ל ששימש בעטדת נוכנים שוראי נפסלו נפצאת פתם משנחני צ כר' יהורה ראסר בית מוניו לאו בית עכורת כוכבים וויא י מאי ברגים ודועים סינוד

ניונה אבל כלים לא קטרי אר רלמה לא

שנשיתפשם לית אשרים

ארו בסלכווט במעלו

פורביים ודחי דבי שעני

ביבור פר' שנואם

וחטרשט תחוידן והנם לפני מוכח

7310 PXN N/2 ("O, ICN, N/11

1, 12 1/2 O

ואיהו גופיה דחי שבת מכש"כ שמשלים בערב במשרה בטבת שבת התענית, ומזה לקח האבודרהם]. והנה נראה לומר עוד בדעת ר' יוחנן שהבית נשרף בעשיריי משום דבאמת אמרו בעודג כיב דעל כלי שרת באו פרילים וחללוה וכן הכח נמי כיון שנשרף הבית נפקע קדושתו ותו הי' נשרף בית של חול משום דבחו פרילים וחללוהי חבל ר' יוחנן סכר דקדושת הבית קיים אף בחורבנו וכרבינו דהמקריב בזמן הזה חייב בזבחים ק"ו א"כ עיקרו נשרף בעשירי ודו"ק.

ודבר בעתו בחידושי אמרתי בקוף חעכי אר"י אי הריכא החם קבעכא

פרילים נחחלל נחלא משפלטו צו זרים נע' וחליחו צו האש מיד ילא לחולי כמלא בעשירי נשרף בית חול ע"ב לא קצעותו בעשירי והנה בע"ו כ"ג ע"ב חכ"ל בעת חיכי' ר"י בן שתול חרבי יע"ש ועלי' תסוב הך דובתו פרילים ילל עם נו"ש חוקפות מגלה ה' ע"ב כ"ה ובקש וכו' א"כ י"ל וכו' וק"ל ורגיל אכי ליישב מה שמדקדקי שם מכ"ל דלא כך הי' מעשה דלמא ב' המנושים היו אמת שבקש למקור ולא חודו לו ושוב פ"א רלה לוער כיון דחידתי חידתי וחערתי דיל"ד הרי כשחל ע"ב בשבת חל גם יץ תמח בשבת (אם לא שקידש ע"פ ראי' ועיבר תמח) וא"כ וו"ע לא בקם לומר בי"ו בתמח כיון דחידתי חידתי וחין לומר ת"כ ובי"ו בתמח סודו לו חכמי ו"א דהא אכן לא היי"ל הכי אצ"כ ל"ל בי"ו בחנוח לא

בעשירי משום שרוט של היכל צו נשרף ול"ל דחק ס"ל דצחו בה

י אוצרהם " החעניות י

מי שלי בשנה החשיעית בחוש העשירי בעשור לחוש לחמר בן אדם בחוב לך את שם חיום חוה ונקוא צום חנשירי שהוא בחוש אנשירי חות ואוי לחקריפו שדם פסוד ומורעניות אלא שכתב בסדר משודשים. ומקשי וכנמרא קרי להן ששון זקרי לחו שום ושתרץ רבת בומן דמיכת שלום בנון שניות הפקוש עיים צביד ששון בומן דמיכת שמו צביד צום השידנת כליכו שלום וליכו שמד דבו שתצגין דבו אין שתענין פירוש דליכא שלום שובית חרב דליכא שמר בנוקים ידוע פישראל לעו לוג ומבור הומבישו שלא להתעוות פין ביה דין שטריהין עליהם להתעוות רצו דוב מבבור להתעוות שתענין. קבתב הרפבין וצכשיו פבר רצו שמנו להתענות וקבלו עליהם לפיכך הסור ליחיד לפרוק בדרן וכל שכן בדורות הללו שבפונותינו שרבו צרות בישראל ואין שלום. הלכר הייבין והבל להתצנות שדברי העבלה ומהפנת מביצים ציכי עוד מתענין ביינ באדר אספוך לניסן דצינו מטורש בכוצב דלם צוולמוד מלט שוכנים לשוורוגים לוקנות שוור לותישת שחלמור. וכתב אבן הירחי שאינו לפס וכר תפנית אסתר שודי אין אנו שתפנין כי יפים לילה ויום. וצוד שאותם בשפח חין שנשפר פוסחר ד. יו) ויפבור פרדכי ויפש ככל ששר צותה עליו אטתר שלמר שעבר יום ראשון של פסח בתענית והבן נוזלה בששה עשר בניסן ימר לרבר (יונושע ה יב) וישבות חבן שמתרת. ואין התענית שלה על שם וישולו חיתורים אשר בשושן בייג בו זאמר שחלה לכל זהא. זכן שירוש בירושלמי ההגטרא כנושיא ונשחלו לתתפנות זכן פירש דיה ולכך אין שתפנין שלא יום אחד פו שאן. 'הוילוק יש ביניאט שארבעה הבומות הל ברחין לפעמים כשחלו בשבה זאין פעשרה בטבת שאינו זאל לעולם בשבח אבל חוא חל לפעמים ביום ששי המתערן כו ציום ואמילו חיה חל בשבח לא זאיר יכולים לרווותו ליום שהר מפני שנאמר בו (יותר כד ב) בקבם חיום ותה כבו בידם הכפורים ושאר הצומות חינן חלין לעולם ביום שפי. ועוד ייניצאוד שהל לחיות בשבת שקדימין ומתענין המישי שוווא ייא. כי לא היו יכולין לרווותו ליום דאשון שלאחר השכת שבני שתוא יום פודים וגם ביום ששי לא זויו יכולן להתענות צענור הסליוצת התתונונים

18 NONG, 6, CINDSI

רע"ז לווח משה ככרוכיא, האם תדמו כי אני ענין ואיזו קדושה בלתי חלות ד', עד כי בהעדר כבודי עשיתם לכם עגל, חלילה גם אני איש כחוכם, והתורה אינה מלויה בי, ואף אם לא באתי היתה התורה במליאותה בלי שנוי חלילה, והרחיה כי לייח שנה שהיו מופים בחדבר לא היה הדצור מתיחם למשה ואל תדמו כי המקדש והמשכן המה ענינים קדושים בעלמם, חלילה, השייחת שורה נחוך נכיו, ואם המה כאדם ענרו נרית, הוסר מהם כל הקדושה והמה ככלי מול גאו פריצים ויחללוה וטיטום נכנס לקה״ק חונה עתו ולא ניזוק, כי הוסר קדושתו. ויותר מזה הלוחות מכתב חלקים, גם המה חינם קדושים בעלם רק בשבילכם, וכאשר זנתה כלה נתוך חופתה המה נחשבים לנגלי חרש ואין נהם קדושה חלד עלמם, רק בשבילכם שחתם שותרים חותם. סוף דגר חין שום ענין קדוש בעולם ויוחם לו העבודה והכניעה, רק השי"ת שתו הוא קדוש במציתותו המחוייבת ולו נאוה תהלה ועבודה. וכל הקדושות המה מלד לווי שלוה הצורח לבנות משכן לעשות בו זבחים וקרבנות לשם הייות בלבד, והכרובים

נב א בּן־עָשְלִים וְאַתַּת שְׁנָּל צִּדְקַתָּה בְּטָּלְבׁוּ וְאָתֵּת עָשְּׁרֵה שֶׁנָה מָלֵך בִּירִישְּׁלֵם וְשֵׁם אפו חמימל פיי הַמפל פַּת־יִרְמְיָהוּ מְלְבְנָה: בויעש הָרֶע בְּעִינֵי יְהֹנָה בְּבֹל אֲשֶׁר עָשָּׁה יהוֹיָפָם: נַכָּי וּ עַל־יַאַף יְדֹּנָיה הַיְּתְּה בירישלם ניהולה עריהשליכו אותם מעל فترا تنصل غلظمة فظوا فخود دتلك בשנה החשעית לסלכו בתרש העשיר ניוא ובר נותן אר הואהום נפוא אנה נוברו באחור לולת מא ארבונות באו בבר עלֵיהָ דָיַק פָבָיב: ה וַשְּבֹא הָעֵיר בּּשִּׁנְּוֹר , עֵר עשְׁתֵי עָשְׁרָה שְּׁנֶּה לְּפָּלִוּ צִּוְקְיִהּי: ו פּֿעָרָש װַלָּגא, פֿעֹשְׁאָנִי לְּעָרָשׁ נַפְּאַיּלִ הַרָּשָׁר בָּשֶׁיר וְלָאִרְהָנָה לֶּהָים לְּאָנִם הָאָבִין: וֹוִייִּבָּקַע הָּוֹנִיר וְבֶּלְישִּׁלְשֵׁי הַבִּּילְיָהְבָּה יִבְּוְדוּלְּ וַינְאוּ בִיהָעִיר לִילָה וְיִדְרְ שֵׁצֵער בּיִן הַרְבּוֹנִים אָשֶׁר עַלְרַצּוֹ נַשְּׁלָּדְ וְבָּשְׁנִים עַלְ ליקר פֿאַניים אַלדר מַשְּׁלְנְי בּאָניוּ אָער ניאָר מַבּיב נַלְבוּ בְּיָרוּ מַאַנְבָּני: עּ נִּלְבּּנּּ

ידוקאל כד

כר א נַיִהָּ דְבַרִיְדְעָּה אַלֵּי בּשְׁנֵה נַיּיּוְשִׁיעִית בַּרְרָש הַעִשִּירִי בָּעָשִור לַיְּוֹרָש לָאכִר: נבּּן־ אָרָם כתוב פר: פּתָב לְךְ אָת שֵׁם הַיִּיוֹם אָת עָנְים נייום ניוני ספור מלורפבל אל ירישלם פעלם היום הוה: נוכושל אל בית הפיר סשל ואָפִרתַ אַלִילָם לָה אָפֶר אָרֹנְי יִילְנָה שְׁפָּׁח

ידוקאל לנ

יי בְּשִׁיב־צַּדִּיק מִצְּדְקָּחָוֹ וְצֵשָּׁה עַנֵל וּמָת בָּהַם: מּ וּבְשָׁוֹכ רָשָׁעֹ מַיִשְּׁעָהוֹ וְעָשֵּׁה סְשְׁפָּט וּצְּוָקָה עַלִיהָם הָיא יָחְיָה: כּ וַאֲמַרְהָּם לא יוויכו נינור אוני אים פונכו אמפום אָהָבֶם בַּיח יִשְּׂרְאֵל: פ כא נַיְהִי בְּשְׁהַי עָשְׂרַה שְּנָה בַּעשִׁרִי בַּחַבִּישָה לַחְרָש לְנֵלוּתַנוּ בָּא־ אַלִּי הַפָּּלִים מִירִישְׁלֵם לָאִבְּר הַבְּתֵה הָעִיר: כב לוביותון ביונים שנה פמרב לפני פוא רַפָּבְים וִיִּשְׁתַח אָת־בָּי עַר־בָּוֹא אַלֵי בּבְּכְּר וופטט אי ולא לאלמני מוג: פ מנוני. רבריותה אַלֵּי לַאִּמְר: מּ בָּרְאָנָים יְשְׁבֵּי הַהֵרְבוֹח הָאַלָּה עַל־אַרְמֵח יִשְּׂרָאַל אִמְרִים לַאַכְּוּר אָּטִוּר נַיְּנָהַ אַבְּנָדָּם נַיִּנָשׁ אָתּ־נַיּאָנִין ואנחנו רַבִּים לֵנוּ נְחָנֶה הָאָרֵץ לְמִוֹרָשָׁה: ם בה לָכֶן אַמִּר אַלְהָם בְּה־אָמֵר ו אַרֹנֵי יְהֹוֹה

ם להר אבר ידעה שבאות אום הרביצי ועום אבריה זו בינילים, לגום ניאבית, לגום ניתחין. ינינו לבינו יותו לשחו ולשמיי ולמונים מובים וְהַאָּצֵית וְהַשְּׁלִום אַהַבוּ: פ כפה אָבֵר יְדּנָה אַבָּאוֹת ,עד אָשֶׁר יָבָאוּ אַמְּים וְיִשְׁבֵּי

סלכים ב כר כה د قد ا تا هم هال ندول تدنيه ونديه و וּבְיתּיוָדה עור הִשְּלְבְוֹ אֹתָם פַעַל פְּנֵיו וַיִּשְיִר צְּרָקָדִי בְּבֵּלִי בְּבָל: ם כה א חַהי בשנת החשתית לפלכו פּלורש העשיר בּנֹתְשׁוֹר כִּוּנָּיִשׁ בָּא וֹבְבּוֹנְאנִּר כָּנִוּ ביא ובל-נולו אל-ינושלם נהוו אַלֵיהָ וִיּבְנִי אַלֵּיהָ דְיֵיק סְבְיב: בּ וַתְּּבְא הָעֶיר תַּשְּׁצָור עָר עִשְׁתַי עָשְׁרָה שְׁנְּה كَفْرُكُ عُلْكُمْ ، فَنَهْلُكُ كُلِفُ لَلَّهُ اللَّهِ اللَّهِ اللَّهِ اللَّهِ اللَّهِ اللَّهِ اللَّهِ اللَّهِ לעם פֿמּר וֹבְאַ-נְנֹנִינִ צְּנִים תועב הַאָּרָץ: דּ וַתִּּעָקַע הָּנְּעִיד וְבֶּלִּ־אַנְשַׁי המלחמה והפילה חוף שער ו ביו הַאְבַּינִים אָשֶׁר עַל־בָּוֹ הַשְּּלֶּךְ וְבַשְּׁרֵים אַל־הָאֶיר סָבָיב וַיַּלַהְ זְּנָדְּ הַאַרְבָּה: אָתַר و تظلفه للجدفهاي וֹשָׁצוּ מֹחֹבֶׁוּ: וּ וֹהִּנִיפְּשׁוּ אָרוּ-נִיפְּּבְּוּ וּנְּחֹבְּוּ וֹהַשְּׁה אַנִוּ בְּחֹבְרוּע וֹבֹּנוּ וְבָּבְ-נוּתְלְּוּ האונו אלו במנבונו בָּבֶל **Iņk**

ידמיהו להו למ

ידונתן למות שם: פ מולבאו כל השורים אַל-יוֹבֹהָת נֹיֹשְאַלָּוּ אַתְּוּ נֹתּבּ לְּנִיםְ בְּבָּרְ הַקְבָּרִים הָאַּלָה אָשֶׁר צָּהָה הַפֶּּלֶה וּיִנִיקשׁוּ בּבְּנוּ בִּי לָא־נְשְׁבֵע הַדְּבָר: מּ תַשְּׁב نَرْفِيْدِ فِيَيْدِ بَوْفِيْدِ لِللَّهِ فِهُ اللَّهِ لِأَفْرُكُ بَرْفِيْدِ قِلْيَادِ بَوْفِيْدِ لِللَّهِ لِلْأَوْلِدِ יְרְיִשְׁלֵם: למ א בַּשְּׁנֵה דַּהְשְׁצִית לְצְרְקּיֵהוּ הַעַשִּׂרִי בָּא בּרוֹרָש יִרְוּשְׁלֵּם תַּצֶרוּ עָלֵיהָ: נּבְּצִישְׁתַּר עָשְׁתַּר هُنُو لِعُلْظِيهِ فَنِلْهِ تَاحِيدٌ فَنَهُمُّكُ לַתְּרָשׁ הָבְקַעָה הָעָיר: נוַבֿאוּ בל שְׁרֵי

المراوع عالم و مال

ג ומ"ש ואם חלו בשבת נדחין עד אחר השבת. נפרק קתח דמנילה וה.) חנן זמן עלי הכהנים והעם וחשפה כחב וחבינה והקהל מחחרון ולה מקדימין וסירש רשיי השפה כחב שחל להיות כשכם והוח הדין לשכעה עשר כחמוז ולעשרה כשכם והחי דנקע חשעה כחב משום דהוכפלו כי לרות והכל מחתרין כי חבל שחר לומות חתרינן במפכת רמש השנה (ים:) דנו מחענין דנו חין מחענין: וגם הרמכ"ם (שם) כתב חמד מחרבעה לומות שחל להיות כשכת דומין חותו לחתר השנת חל להיות נערכ שנת מחערין נערב שנת וכתב הרב המניד חחד מפרכעה לוחות שפל להיות כשכת וכו׳ תשעה כחב מפחרין ולח מקדימין משום דחקדומי פורענוחה לה מקדמינן ומנילה ה.) וממילה דהות הדין לשתר תפניות. וכחל להיות פרב שנת כתב כך נפסקה הלכה בעירורין ומה:) מחענה ומשלים וכחב הראב"ד וספר המשכול ח"ב פתי בון שלח חתרו תשלים חלח שחינו חוכל קודם שקיפת החתה מכל ידמי משתשקע החמה תחוספת שכת הוא וככר קדש היום אם רלה לחכול חוכל שכיון שנכנם לחחום שכח שוב חינו רשחי להחענוח עכדד. חה שכתכ נשם הרחכ"ד נתכחר ממה שכתוב נסימן רמ"ט וע: דיה ולפון) ופיתן חקפ"ב ורו: דיה וכן יחידו: והיד דוד מטדבהם כתב בהלכות תפנית ועמי מד) שעשרה בשכת הוא משונה משאר תפניות שאם היה חל בשבח לא היו יכולים לדחותו ליום אחר מפני שנאמר ם ניחוקאל כד כו כפלם היום הזה כתו כיום הכפורים דן ולח ידעתי מנין לו זה, וכחב עוד דעשרה בטכח חל למעמים בששי ותחענין ני

332-132, UA, LUZIVIE

מה הסיבה שעשרה כטכת יותר חמור מכל התעניות. יש יפוד שמובא בגמרא (חציה מט.) אתחלתא דפורענותא עדימא. אמנם כטכעו של האדם הוא מתפעל יותר מסוף הפורענות, אכל כאמת התחלת הפורענות יותר חמורה. משום ששם מונחת הסיבה לפורענות, ומה שקורה אח״כ היא תוצאה של ההתחלה, וכבא ממילא, ולכן עשרה בטבת חמור יותר מכל התעניות.

ואפשר להמחיש את זה עם ההסבר של הגה"ב רי אליהו לופיאן זב"ל. כתוב בקהלת "כי לא ידע האדם את עיתו כדגים שנאחזים במצודה רעה". הסביר רי אליהו שהדג תושב שהסוף שלו מגיע כאשר מוציאים אותו מהמים, ואינו יודע שהסוף שלו היה כאשר נאחו במצודה, ומה שמוציאים אותו אח"כ מהמים זו רק תוצאה של זה. אף בענינינו נאמר כי התחלת פורענות זה הזמן שנכנסים למצודה ואח"כ תוצאה של זה. ואע"פ שגם אחרי התחלת הפורענות אפשר עדיין לקרוע את גזר הרין, אבל זה הרבה יותר קשה. כמו שרש"י אומר על הפסוק "וקראהו אסון" שיעקב אכינו לא פחד מהדרך אלא פחד מהשטן שמקטרג כשעת הסכנה, שכשהשטן מקטרג קשה מאד לעמוד נגדו. והמשגיח ז"ל הוסיף, שכמו שכטכנה גשמית יש את המושג שהשטן מקטרג, כן הרבר בסכנה רוחנית, אם ע"פ דרכי שמים יש כאן סכנה, אז ח"ו יש שטן שמקטרג, התחלת פודענות זו כבר שעת טכנה נם כאופן טבעי, וגם שהגוירה התחילה קצת, והשטן מקטרג, ואו קשה לעמוד נגד זה. ולכן כאום כביר, וגם שהגוירה התחילה קצת, והשטן מקטרג, ואו קשה לעמוד נגד זה. ולכן עשרה בטבת כ"כ חמור, שהיתה כבר תחילת הפודענות וצריך הרבה זכויות ע"מ להנצל.

653 ~U.L. (6.65 ... / VIII), ,

הסטודה אחר הצוח י וכן במ' בפבח לאחר חצוח כבר נסו צללי ערכ
מיו"ד בסבח יום זרה ומבוכה יום הרע אויב בקודש לציר על עיר
ויום ההוא קשה לישראל למאוד יוחר מיום חדבן הביח כי ס"ב אינו
דוחה שבח ואלו יו"ד סבח לפי קביעוח קדשונים שהי' אפשר להיוח
בשבח כבר כחב הב"י בשם אבודרהם כי דוחה שבח כמו יה"ל ומזה
מופח כי זרה גדולה היה וכל החחלות קשום וכיון שכבר כוחרה
הרצועה מלמעלה לצור על עיר כבר אח"ב היה הדרך כבושה לפני
הויבי עמו לעשוח כאשר זממו בעו"ה י ולכן אף ע' בסבח מהארי
ומוכחה כי בחצי היום נסו צללי עדב ליו"ד י ולאח ראו איך זה

٧, ١١٥, ١٦٦ ٥/١٥ د د ١٧:

שוכבכ כגחלת ביום ככוא כדי שיחזור מבנכ למחיד, וכר ראוי לטשות יים לולי שוכרג בו לדיק גדלר וקבטוכו חטנית, אייכ שיית ששקולב מיחת לדיקים כשריפת ביח אלקינו ^{פכד}.

[צרם כעשירי זכ משרם בעבח וכרי ואני איני אומר כן אלא צרם כעשירי זכ חמשכ בעבח וכר, ויום שמשכ כיום שרשכ]. כנכ מכ של שאמרו כראשונים [אבודרכם בסדר חפלח משמח וכריד בביי ארש סי חקין] אי חל יוייד עבח בשבח כי מחשנים בו דכחיב כחוב לך שלם כיום כהב שלוש של יוים, כיל רמו מן בחורב דלער חרבן דוחב שנג שבח, שכיי יום, כיל רמו מן בחורב דלער חרבן דוחב שנג שבח, שכיי אחדיל [בייר פי זייב] ועבח עבח וככן ערב שבח כי ובכוקל אר וכאושים שלחו שבח בי ואירן פל על לווארו בנימין אחיי ויבך על חורבן ביכתייק בשבח, ועייכ דוחב עונג שבח. אלא דוחב עונג שבח. אבל כאמו כעונ שבח. אלל כאמו כעונג שבח. אבל כאמו כמו בתבחי הכי שבחבחי הכי שכחבלת כלרכ כיא יותר רשב מגומרה כי או חלמה שועב, וכן איחל סוף מסכחא מכוח רבי עקובאים שחק כי אמר עוכל בואל מביח קודש בקדשים שחק כי אמר עוכם חלמח ישושב.

רהבה כיום יו"ד מבח שנח כי נגדקיכו כחנ כפורעניוח וכחגבר והולך עד השעב בלוב שנח יילו, ולא נחרב הביח וכחיב חם עוונך בה זיון לא יוסיף לכגלוחך, וכף ראוי לביוח יום שמחב כמו ששחק ר"ע בראוחו שועל יולא מבית ק"ק, אך עדיין לא נגמר כפורעניות לגמרי שהרי ג' חשרי אחר זה כף

[13

7

לסיכום, הצגתי ותיארתי כאן תופעה שלא תועדה עד כה במחקר: אמירת קינות בברכת ירושלים בעשרה בטבת ובשבעה עשר בתמוז. סדרי קינות אלו זהים באופיים לסדרי הקינות של תשעה באב: הקינות באות ברצף, בלי אמירת י"ג המידות בין פיוט לפיוט, ובסופן בא בדרך כלל פיוט נחמה.

סדרי הקינות המתועדים כאן התגבשו ככל הנראה בשלב מאוחר יחסית, אך ייתכן שעצם קיומה של התופעה יש בו כדי לזרוע אזר על המנהג הארץ ישראלי הקדום בצומות הקלים. אם, כטענת אליצור, הפייטנים הארץ ישראלים הקדומים לא חיברו פיוטי סליתות לצומות אלו, אפשר שהם הרחיבו בקינות בברכת ירושלים, בדומה למנהגם בתשעה באב.

П

לקמן מובאים סדרי הקינות כפי שהם מופיעים בשלושת כתבי היד המרכזיים שנדונו כאן: 16

1. הקינות בכ"י א (לעשרה בטבת)

אָןכְּרָה אש[.....] [ב..] צֵר סְמַדְּ וְדִיכְּאנִי גַּם עַתָּה הָילְאַנִּי

פו<מון>

נְפָרֵץ גְּדֵירִי / וְנָרֶבַס דְּבִירִי / וַיְהִי לְאַבֶּל כִּינוֹרִי / בְּצוֹם הָצָשִּׁירִי

ז אזכרה וכר: אפשר אולי להשלים: 'אָוְכְּוָה אֲשֶׁ[ר קֵראנִי]', על דרך פתיות הסליחה 'אוכרה מצוק אשר קראני' של יוסף אבן אביתור (אליצור [לעיל הערה 2], עמ' 102); לקווי הדמיון שבין שני פיוסים אלו ראה לעיל הערה 47.
 בד סמך: נבוכדנצד ('צר') התקרב לירזשלים ושם עליה מצור, על פי יח' כד 2 ('סמך מלך בבל אל ירושלם').
 גם [...] הילאני: איוב טו 7.
 4 נפרץ [...] דבירי: אמנם רברים אלו לא התרחשו בעשרה בטבה; הדומות הובקעו ('נפרץ גדירי') בשבעה עשר בתמו, והמקדש חרב ('נודס דכירי') בתשעה באב; אך המצור שהתחיל בעשרה בטבת הוביל ברמשך לשני מאורעות אלו. והשווה תופעה דומה בקרובה 'אף טער ברוגו חר' לעשרה בטבת (אליצור [לעיל הערה 6], עמ' 118, טור 3, וראה בביאור שם, עמ' 122). ויהי [...] כינודי: איוב ל 13.
 בצום העשירי: הצום של הצדש העשירי, הוא טבת; השווה: זכ' ח 19.

נסודם וקוקים לחקונים שונים וסנחנים לחשלותם מדינא לדונא ונודן אבל זה שינוש נמור. כי בספרים וקוושים ממאר לוחיא, שאפילו צויקים כלל אפילו לקרים.

מתכסר בהגיונה, וכפי שמסביר שם המדין פיייש, פל אחת כמה וכמה כל עיקר, לפי מה שנתסק בשרוע (מים שנו) שני שנהיג (אפר מימר) סוצורי לב שנוצע לכור יהרותם כלבר, שתפיל לום מיומם שלא ינסרט אינם וקיקים לאמיות קרים אהריום, כיון שאלה אינן רואים פני נחינום רים לי לומביא כולב המוצים המוצנים שהקוושים שנהינו צל קרושת חשם שנקבע, ובשרט שחוא מענית צבור בין כה וכול

חרי כין כח וכח יום תעיוו ומא, לפיכן מובו בשי מי שאין לו קיובים לחתצנות ביום שמת אביו ואמר יכול בקלות לצשות האת אצשירי בטבת שנסטו בשוחת, רק בחורת משועף בנעדם של תצבור, עליו לתשחול עבור המת, וכל מי שחשון להתננות ביום חוכיון כנר חולכת (יויד מיני) ,.מנות לאות שקרו לאושונו, וכל זרא מאונו ומשך מי. כ) יםי מבת קבוים נשמחיום של תוללים בלומר ,קרישי עליום, ואם יכול יותנה בינ סיאמר בו קוים לפילוי נשמותיתם (פיין ב,באר הלכהי לבפל ,משנה יום שנו סמן מלן בבל אל ומוומה בארבו בית ראשון, תל תערות וותר בוווהי, באריח סי קליב). ונורבנות והאקיוני בוגיו את חיום חבר, לשירי תשגואר שהלכה חיא שבי ששכח יום מיונת אכיו האטו, שיבחר לו יום בשנה בטבת ליום "קרים כללי", מכמו מינמים: א) שווא ואים שם וחלו חברות. (סיי שניו): "בנד כל פוני ישראליי.

הכנסת, יאמר מי שאין לו אב הגם על מתים דעלמא, חחור על כך גם ביריד (אוייה סיי קליב, סייב) שקדיש ימום אחר "פלינו", גם אם אין ימים בבית הנשמות הרבות של כלל בית ישראל. וצא וראה מה שחורה וזימיא בשריע (יודין סיי שוניו ספוף די, בומיא), כן מחויב כל אדם לחסיף בסורות מתם. מבינו בקודם סעום בחל ומחיכים כי פל תארים ופל ותקובים סמילא סוכה כוני ומשכן באלץ, שכטי שכל יחיד מחיב להשתחף עם הצבור ולווינים בצנום, כן מחיב כל יחיד לצפות וברימה לרוחם וגם

ר) החוב באמית הסיש

צריך להתאבל עליהם.

המיליונים מאחינו שנסטר ברוכים איומים ומיניים רוזיל, וכל בית ישראל

Peter cefor

March 13, 1951

יום מוד תנסאותו

בורות: ברותו המפכה הנותו הבנים ביולינו נונו וה. דיישל-נצוי.

ייד וקוח המפכה הנותו הבנים ביותו ביות פין לקיים יום הפין לקיי הפנה ביות פין הבנית ביות פין לקיי הפנה ביות ביות פין ביותו ביותו ביות פין ביותו ביותו ביותו ביותו פין ביותו פין ביותו ב לח דבר בזה, שן קרחבר לכך יום מרד תבשעות רוכרון חשומת. Estat . Beter ann metten ducteu warde high mi. wellt de mile manenert trii cerel in, reased cade 05.18 cade aseim Reiter and Anidd Attiditional tenace. השם מוקתם שם ליום חוא. תיניר יי חורים Title or Been P Literer

מוכ כי פי מכווום

37

יוו מצולה

לַמִּלְחָכָּה לְהִנָּקִם מֵאוֹיְבִיהָם. וְהַם הָיוּ מְאַפְּפִין לְאַט לְאַט, כְּדְרָף מַלְכוּת פּוֹלִין בְּשֶּׁהוֹלְכִים לַמִּלְחָבָה הַמָּה הוֹלְכִים בְּטְתוּן רַב וְלֹא בְּוֹרִיוּת. לְהַפֶּךְ הַם הַאַדְרִים וְהַיְוְנִים, שָׁהוֹלְכִים בּוַרִיוּת וְלֹא בְעַבְּלוּת.

וְנַרָה שָׁל ק״ק נְקְּרוּב

וְנְהָי בְשְּמוֹעַ הַצוֹרֵר חְמְיָל ימש שֶּיְהוּיִים רַבִּים נְהְאַפְּסוּ לק״ק נְמְרוֹב וְעִּמְּהָם כָּסָף וְזָהָב לָרב וְגַם ק״ק נְמְרוֹב הְעַבְּמָה הָיְחָה פְּקְנָּת בַּצִּשִּירות וְהָיְתָה קְהָלָה נְדוֹלְה וְחַשׁוּבָה לַאלֹהִים, שֶּל חֲבָמִים ןסוֹשְרִים, הְלַאָּתִי הִשְּׁפָּט, צֶּדָק יָלִין בָּה וְשַּבָּה – נְרְצָחִים. בְּבֵן שְׁלַח חָבְיָל יִבִּישׁ רֹאשׁ אָחָד, צוֹרַד הַיְהוּדִים. עַל ק״ק הנ״ל וְעָמּוֹ כְּשֵׁשׁ בַּאוֹת אָישׁ שּוֹלְפֵי חָרֶב וְכָתַב לְרָאשֵׁי אַנְשֵׁי הָעִיר שֶּׁיִהְיוּ בְּעָּוְרֶם. וְאַנְשֵׁי הָעִיר הָקְדִימוּ נַצְשָּׁה לְנִשְּׁמֵע לְסַיְעָם בְּכָל כֹּחָם, לֹא מְפְּנֵי אַהָבָּתָם אֶלָא מְפְּנֵי שִּנְאַת הַיְּהוֹדִים. וַיְהִי בְּיֵוֹם ד' כ' סִינָן ג, בָּאוֹ קשוקין סָמוּדְ לְעִיר נָּמְרוֹב, ניִרְאוּ הַיְהוּדִים אָת הַחַיֵּל לְפַּרְחוֹק ניָחָבַד לַבָּם, אֲבָל לֹא הָיוּ יוֹדְעִין אָם הַם מֵעַם פּוֹלִין אוֹ מַעַם קוֹדַקין. אף עַל פִּי כֵן הָלְכוּ כָּל הַיְהוּדִים עִם נְשֵׁיהָם וְשַפָּם וְכָּטָף וְזָהָב שֶּלֶּהֶם אֶל הַפִּבְצֶר וְפָגְרוּ הַפִּבְצֶר בִּדְלְתַיִם וּבְריחִים לְהַלְּחֵם בְּנְגְדָם, מֶה עָשוּ הָרְשָׁעִים הַקּוֹזַקין: עָשוּ לָהֶם דְּנָלִים כְּמוֹ שֶׁיֵשׁ לְעַם פוֹלִין, כִי לֹא יָשׁ הָכֵּר אַחָר בֵּין עַם פּוֹלִין לַקּוֹנַקִין בַקְ בְּדְּגְּלִיהָם. וְשַּלְשֵּׁי הָעִיר הָיוּ יוּדְעִין מְן זוֹ הָעָרְמָה וְהָיוּ קוֹרְאִים אָל הַיְהוּדִים שְבַּמִּרְצָר: פְּתְחוּ הַשְּׁעֵר כִּי זָה הַחַיִל מֵעֵם פּוֹלִין, שֶׁבְּאוּ לַצְּווֹר

נ. ג. האנובר

78

שֶּהֶלּן לִמְדִינָה אַחָרֶת וְעָשׁוּ לָהָם נְאוֹנֵי אָרֶץ דְּאַרְבֵּע אֲרְצוֹת י יצ"ו בּ

הַרְבֵּה הַּקְנוֹת הַגוּנוֹת כּ, וְתִּקְנוּ הַּצְּנִית צְבּוֹר > לְכָל מְדִינַת פּוֹלִין דְּיוֹם

עָשְּרִים בְּחֹדֶשׁ סִינָן לְדוֹרוֹת, בּוֹ בִּיוֹם שְּנַצְשׁוּ הַרִיגוֹת נָמְרוֹב בַּיְדוֹעַ

לַכֹּל, שֶּהָיְתָה קְהָלָה רָאשׁוֹנָה שֶּׁמָסְרוּ עַּצְסָם לַהַרִינָה עַל קְדָשֵׁת

הַשֵּׁם, וְכוּתָם תַּעֲמוֹד לְנוּ וְהַשֵּׁם יִנְקוֹם דָּסָם.

נְיְהִי אַתַר הַדְּבָרִים תָאֵלֶה גַּדֵּל הַפֶּלֶךְ אָת הַדָּבֵּס וִישְּנְגְצְקִי צֵל כָּל הַשָּׁרִים וְצָשָּׁהוּ עֵּר צָבָא עֵל כָּל מַחַנָּה פּוּלִין. וְלֹא קּבֵּל צֶלֶיו לִהְיוֹת שַׁר צָבָא, עַד שֶּיִהון לוֹ הַגְּדֻלָּה כָּל יְמֵי חַיָּיוֹ, אַף

Asis, is (Kissy)

מגלת איכה בסראב.

الد الام فر متاهد فاله فالد قد نظاء الماهدة فاله دائد عضد غزاء تعاداء الفائد والحاد المناهد دائديه

אתבה, לנכלי הדפ מים של הדפ שממון ממם יון לשון ככלי יין ככל הדפ השנה שאין לי מקום אלאן השוב אף שמים השוב במיות מין שמור בסים, כך מיו כני ליון ממאינים ב<u>מדי לוליים הלמידי הבמים</u> מתקלום מפנר וחדש על שם שמין שמתרים החדרים בדברי החדם נמני הכל בחדשים למיום, מושם כמי כן מיום לנכלי הדש וחשך משחרי מואים בשלי קדה בשמם שמיה כים עודש לשר יובש מיום יוש וחשי כל מיום לא יוכל לשמוף ששף רב ברטי חיילותו כמשת יומים שאין. יו מרש כל מוחמר, מחמר עלי, משרים ולמשים, מחמר אלילו ובנולים מלים ואליום, וחמרים כם משים מון להשרים, וכחים מתוחרות בור כשרות וכור מודישות.

וֹבּי לִּפְּׁן מִפְּנוּ נֵבּ מִלְם מִּשׁׁ מִּצִּׁי נִאְּמִס נְנִינֵּכְ מִּן מְּנִשׁׁ מְצִׁין נְּמִסְינִכּ מַבְּינִי נִיפְׁמִּי בְּנְלְּנִי נִיבְּ

בבה. מצמת ילל וכניה, מלשן מדב כנסדי, ומסום ששניי דמשה לו נשלו ומשלי ואחר ואר למצחת כביר חומים פונים, מלכה שה כירים ואל המשתים ואל יותש כשם, וע"ם מנומרון: בעודה כל בשנה של וחם כשר הקב"ה משתין ומניון בביח נדיח, כש שמאמר מוי סערת שישה המשוד נמוך (מבלים לי), וכ"ש וקל ומנו וק כני של קין שלו למשל ממשהן של מהנושים מווך (מבלים ולקרון וא המקונות ווא החבשים ונו' ויותדום שינים ומשה ושמשלים יולי מים. מל קרון יול מחומים משיירות כבוחלה של שתית פחותי מקשים שביני מים מל מדור מקום מחותי מקשים שביני החלה, והיו לומול מווי מוול בחל מוול ומשר מוול בוול בשני ומשל משל השני מוול וון מוול בוול בשנים במוול מוול וווול מוול מוול מוול ווווול מוול מוויל מווילים מוול מווילים מווילים מווילים מוול מווילים מווילים מווילים מווילים מווילים מווילים מוול מווילים מווילים

KINOT STUDY

גַּלִיּוֹתֵיהֵן שֵׁל יִשְׂרָאֵל רַבִּי אוֹנִיָא אָמַר אַרְבַּע שְׁכוּעוֹת ָהַשְׁבִּיעָן בְּנָגֶד אַרְבָּעָה דּוֹרוֹת שֲדָּחֲקוּ עַל הַקֵּץ וְנִכְשְׁלוּ וָאַלוּ הֵן אֶחָד בִּימֵי עַמְרָם וָאֶחָד בִּימֵי דֵינַיי וְאֶחָד בִּימֵי בֶּן בוזבא ואחד בימי שותלח בן אפרים חדא הוא דכתיב

כאה שפורי ושכתיה כל יוכא אתא לקכיה ולא קבליה יוכא חר הוה קרי קרית שבוע אתא לקביה הוה בדעתיה לקבוליה אדוי ליה ביריה סבר מרוא דוד ליה אול זקף לבינתא פלוא אמר ליה חזור בך א"ל כך מקובלני מכך כל החומא ומדמיא את דרבים אין ממציקו בידו לעשות תשובה דאמר מר כישף והמת והדיה והדופרא את ישראל הניא רבי שמעון בן אלעור אופר יצר תינוק ואשה ההא שמאל דוהה ויפין מיפו מ. מוין מ. מקרבת: בותנר "נמצא התורג עד שלא "נערפה הענלה תצא והרעה בעוד ימשנערפה הענלה תקבר במקומה שעל ספק באתה מתחלתה כיפרה ספיקה והלכה לה 'נעדפה העגלה ואחד כך נמצא החורג הרי זה ידוג 'עד אחד אומר ראתי את החורג ועד אחד אומר לא ראית אשה אומרת ראותי ואשה אומרת לא ראות היו עורפין יעד אחר אוכר ראותי ושנים אוכרים לא ראות היו עורפין ישנים אוכרים ראונ

ואדר אוטר להן לא ראיתם לא היו עורפין 'משרבו הרוצדנין במלה ענלה עדופה משבא אליעזר בן מביס הינאי ורצות ומשרבו המצאפים פסק המים המרים ורבי מורני משרבו המצאפים פסק המים המרים ורבי מס י יודנן בן וכאי הפסיקן שנאמר "לא אפקוד על בנותיכם כי תונינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם תר משת פה (כה) משמת יוסר "בן יועור איש צרידה ויוסי בן (a) יהודה איש ירושלים בפולו האשכלות שנאמר "אין אשכול פים ו משר שר פים מיו לאכול בכורה אותה נפשי "יותנן כהן גחול העביר הוריית המעשר אף הוא בפול את המעורדין ואת הנוקפין 5 C10 -5~

עין כשמפ

האשה שנתארמלה פרק שני כתובות

מש"ם

קבנ מיי פים מסלי מיר טלכט כו פור ער שם סמיף י:

פוש"ע שם סעיף 6:

קטע טעיף, יכ:

קיוות ב ביי פים מכלי מומו בת פקים מלכי מומו בת פקים מסים פיון פיים

द्यं र ट क्ले क्लेच कर्रो तेराव दशक्तेत्र दर्दक ६ :

אחרת שאימת מלסת שבאי בגבולה עליהם אין להן פנאי וכן פי' ריח וריה וכן מוכח בירושלמי ופריך כרסים של אותה מלסים אי אפשר

דלא ערקא חדא מינייבו ובזה לן למשרינה לכולה ולמיחלי לחלא דבשעים הקלו כדאמרים בסמוך אם קד ב ביי שם פל יפ ישמחבואה אחת מללם על כל סכהמת ולפי' הקונערם קשה מוכח חדה דפריך נחלי לחומרא וגבי מחבואה חליכן לקולא ועור דמה מחרן דמהדר למתא כו' ואין אדם נכנם לשם וכא קחני כלשח שנכנסה לפיר ועוד כיון דאההיא דע"ו פריך הוה ליה למימר אי אפשר דלא ערק חד מינייהו ונסך ועוד דהסס מפרע משמא לפי שאין פנאי לנסך ולים ליה שעמא לפי שאין כרשם של איסה מלסום רולה להשחים אם בני העיר [ועוד מחי שנא שעת מלחמה משעת שטס] ויש ליישב לפי שיטח הקונטרס דרבי ילחק בן אלעזר לא אחי לשטיי מהני' אססיא דע"ו אלא אים לים שיטייא דרב מרי ומסמיחין דהסם נמי בכרכום של מלכוח אחרת ולא בא אלא לפרושי מתניתין וכן משמע בפרק בחרא דמ"ו (דף שם.) דפריך החם ממסניחין דהכא אמסניחין דבלשת ולא מייתי החם דרבי ילחק: להכי נקם ועשה סהרום להכי נקם ועשה שמהם דלפנין האדם אנו מוקיקים שניהם

סורסנס · דמדעת וכיון דהגיע און ולח נפרים הרי היח של עובדי טכבים בדיניהם משום הכי בעינן עדים מעירין אוחה שלא נסחרה: נסבשה - דאינה נחלמה להם לא בפינן עדים הואיל ועל ידי ממון כוא: ואיכא דרמי לה מרפא. לא מחלי לה להא דרב שמואל בר

הורהנה אין נהבשה לא הוא הדין אפילו נחבשה "ומעשה שהיה כך היה איכא דאטרי אטר רכא אף אגן נטי תנינא *העיד רבי יוסי הכהן ורבי זכריה בן הקצב על בת ישראל שהורהנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה ועריה מעירים עליה שלא נסתרה ושלא נמכאה ואכרו חבמים אם אתם כאמינים שהורהנה האמינו שלא נסתרה ושלא נפכאה ואם אין אתם מאמינים שלא נסחרה ושלא נפמאה אל תאמינו שהורדנה והא אשקלון דעל ידי ממון הוה ופעמא דערים מעידין אותה הא אין ערים מעידין אותה לא מאי לאו לא שנא הורהנה ולא שנא נחבשה לא הורהנה שאני איכא הרמי לה מירמא תנן על ידי פמון מותרת לכעלה ורמינהו העיד רבי יוסי בר והא אשקלון דע"י מכון וקחני פועמא דערים מעירים אותה הא אין עדים מעירין אותה לא ומשני אמר רב שמואל בר רב יצדק לא קשיא כאן שיד ישראל תקיפה על עוברי כוכבים כאן שיד עוברי כוכבים תקיפה על עצמן: על ידי נפשות אסורה וכו': אמר רב כנון (6) נשי ננכי ולוי אמר "כגון אשתו של כן דונאי אכר חוקיה והוא שנגמר דינן להריגה ורבי יוחנן אמר "אע"פ שלא נגטר דינן להריגה: בותני "עיר

לא שט' אלא רמי מירמא מאכיתין oc: שינן וברייתא אהרדי ועלה שני רב שמואל פים מיב חיטוק בין יד ישראל מקיפה ליד כשוכדי כוכנים מקיפה: סני נשי דגנכיי שבעליהן ניחלין ודרך המלטת להפקיר ביחם ונפיהן: כן דונחי רולח היה וחלעור שמו כדחמרינן בפי עגלה ערופה (סמה מג) אבל נשי דגטבי הגוטבים ממון לא מפקרי: בורובר כרכום - מטר מתרגמינן כרטוח (דערים כ): פטונום אסורום לבעליהן דאשם כהן אסורה בחונם: במי כלשם י חיל על שם "שתחפשים כל החמשנים: לבעול יש פנאי - דחקיף להו ילרייהו: רכי יוסק כן אלעור אמרי אף כבעילה פעמים שהן מותרות: כרכום של מוסה פלכום. איט רונה להשחיח אח בגי העיר וכשכובש עיר הסמוך לממשלהו שומרה והיא לו למם שובד: משמרום • מקום מעמד השומרים שהעמיד החלך שלא יחבל אדם באגשי כעיר : דמסדר למסם כו' · שמו סבינות העיר שלשנות ברול שישמיעו קול בהכשל איש רן עליהם וכלבים ואווים זועקין: ונווום מקלות וקיסמין להכשל בהן: ולא קשיא לים מידי לא חיים למיעקר אינים

יחדאה ולבעול הוחיל וחין הדבר

רב ינחק אפירושא דמחניתין בלשון

הביח ן מכמי

פרו של הפקר: ומלי שנת משני שכילין ·

טוב לגַבָּר לִשָּׂא על תּוֹנָה, לְקיִם חָקֵּיהָ בְּאַהֶבָה בְּיִרְאָה וּבְטְהֵנָה, יָמֵי חַיָּיו תַּוְחֵנּי מְסְלָה יְשְׁרָה,

(עוד בו נשְמְתוֹ, יָקוּ הְשׁוּבָת יְצִיר אַדְמְתוֹ, לְהַתִּיוֹתוֹ, לְהַיטִיב אַקַרִיתוֹ.] תּנְצְׁרֵנוּ בִּגְבוּרָה וּלְתֵּחִי הְשִׁיתֵנוּ לְעָזְרָה.

שַׁדֵי הֹנְנוּ בְּיָדָך בִּיוֹצֵר הָבָּר, רְצוֹנְךּ לְהַחֲיוֹת וְלֹא לְהָמִית וּלְנְמֵּר, הָנִשֵּׁר לְבָבָנוּ בְּיִרְאָתְׁהְ לְהַחֲטִיב וּלְהַאָמֵר,

קימנו לחיים ומיד לעולם ונומר.

עוד בו נשמחו, יקו השובת יציר אַדְמְתוּ, לְהַחָיותוּ, לְהַיִּטִיב אַחֲרִיתוּ.]

וְנָאֱמָן אַתָּה לְהַחֲיוֹת מֵתִים. בֶּרוּךְ אַתָּה יהוה, מְחַיַּה מי כְמִוֹף אַב הָרַחֲמִים, זוֹכֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים.

הַמֵּתִים.

צאן בְּהַעָּנְשָׁה מִיתָה, צַּדְּקָה מִמֶּכֶר צְמִיתָה. צום הָעשור עַמוּתָה, Congregation and chazzan אָ**בָּה** בְּבָת מְּמוּתָה,

מאו הקקתו ברשוקה וְלַתַשוֹף סְרְעַף הָעָקוֹב, נָבַח תּוּלְדוֹת יַעְקב. מְכוֹן לְשִׁבְהְוֹך בְשוּמֶך, ובל יַנְשָׁה לְקוֹב, וּבְבוֹא סוֹטֵן לִנְקוֹב,

מולדותיו הַבּּלוּלִים בִּשְׁמָּה, מַלְּטֵם לְמַעּן שְׁמָּה. הַּצִּילָה שְׁאוֹנוֹ מִבְּהַל, הַצָּנִים לְהַרְטוֹת מָחַל. הַנְבֵר יִשִׁיבַת אְהַל, הַנְּאֲבַק לְשֵׁר נְּחַל,

> רא. יקרא טוב אם יקנה, משמות נעימים אַשְׁר יִקְרא. מַנות כַּן [נא: לְבָן] יוֹם הַמִּיתָה מִיּוֹם לַדֶּה הוּטָב. רצונו וְחָפָצוֹ בִּהְיוֹת בְמוּקר, יְנוּב בְּשֵׂיבָה טובָה. קצוף בְּדָמִים וּבְמִּךְמָה אָם יְהָי, חַרוּצִים יָמָיו. צופה בְּהָכְמָה אִם יְהִי, עִמּוֹ הִּתְלוֹנֵן בְּכֶלְחוֹ. פועל גָדָקוֹת אָם יְהִי, יְלַוְּוְהוּ לְבֵית עוֹלְמוֹ.

Chazzan, then congregation:

עד יום מותו תְּחַבָּה לו לִתְשוּבָה, לְהַנְטוֹתו לְתְחִיָּה.

וּנְצֵקוּ צִּהָּה לְהַחֵיוֹת מִתִּים. בָּרוּךְּ אַהָּה יהוה, מְחַיַּה מי בְמִוֹך אָב הָרַחֲמָן, זוֹבֵר יְצוּרָיו לְחַיִּים בְּרַחֲמִים.

בְּשְׁלֵם בִּהְיוֹת סְבָּרְ בָּרָאשוֹנֶה, שַׁרוּתוֹ כִּפֵּר לְפִשְׁעֵי יְשְׁנֶה. דּבּאות רְוּחַ וְשֶׁבֶּר נַהָלְאָה, קדוש, חַשוב בְּוִבְחֵי הַעְלָאָה. הָתְמֵם מְנֵחָם ישַׁב אהָלִים, צוּרָתוֹ בְּבְּסְאֵרְ חַקְהָ בְּהָלִים, וְלָדֵיוּ הוֹ בְּעִצָּר נְקְהָלִים, פְּאֵרְף מֵבִיעִים וְשִׁמְף מְהַלְּלִים. אַקַדָּהָ יום זָה בַּשְׁנָה,* תְּרוּפָה וְצָרִי שְׁמְתּוּ לְשׁוּשְׁנָה, מולים מנוף זרוים מהלאת, רן מפיקים לחתל תלאת, Congregation and chazzan: (אֶמֶן.). הַמָּתִים. אָמֶן.)

זָבָד שִׁמְרַ שִׁתַּפְתָּ בִשְׁמֶם, עֲמוּתִים לְךְ כַּחוֹתָם לְשוּמֶם,

הָשְׁכֵּם מֵאֵנָר בְּלִי לְהַאֲשִׁימֶם, שְּפֶר חַיִּים יְהִי רְשִׁוּמֶם.

382 / שחרית ליום כפור – חורת הש"ץ

לדון שרי יהודה רגמחם רונמין אוסן · כך שטיה כרייתא כמכילחין משל למה הדבר דומה למלך כשר ורם שהיו לו שני בנים אחד גדול ואחד קטן אמר לקטן השמידני עם הגן החמה אמר לנדול הפחידני בג'שעות כא הקטן להעתידו עם הגן החתה ולא הגיתו

נדול אמר לו לא אמר לי אלא פדג' ששות והקטן אמר לא אמר לי אלא עד הגן החמה מתוך שהיו שחדים להוכין נוער חביהן חמר להן בניי מכל מקים שניכם לא כיוונחם אלא לכבורי חף חגי לח חקפת חת שכרכם מה שכר נפנו שבטו של בנימין שירד חחילה לים ששרחה שכינה בחלקו שנחמר וכי ומה שכר נפני שבטו של יהודה זכה למלכות שנאמר שרי יהודה רגמחם אין רגמחם אלא מלסת שנאמר בחדין אמר בנשלר והלבישו לדניאל ארגוונא (דניאל כ) :

י אפשר ניחר ניי לחסה וס׳ ירושלמי ר"ש אומר שמעון וליי מה שמעון טיני למעלה אף לר כיני לחשלה מה אני מקיים הדין הנייה עד הכהגים והטים כדותר ר' יהשע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות הכהנים נקרלע לוים חה אחד מהן והכהגים הלוים בני לדוק (ינמוח פו:): מל על בסמוך כדחניה רבי אומר וכוי . האי דלא מייחי

חכח שחול חימר שם היו טחנין כייכי לטנה של לחם הפנים ואמפחיים ריוח באחלע קאי שהיו טחנין בזיכי לטנה של לחם הפנים אמרו לו והלא כבר נאמר ונתח על המערכה לשנה זכה אמר להם והלא כבר נאמר ועליו משה מנשה יש נומר משום דברייחה מפרש בהדיא על בסמוך ונראה אפי' רכי מחיר ור' יהודה דפליני בחם אחבא שחול וחמרי על מחש והכי חשמע נחי בהקומן רבה (שם ס.) כל היכא דחיכה למיחר על ממש דהמרי' [על ממש] דבעי שם רבי ינחק חצברים שכדרן כנידי מערכה מהו אליכא דמאן דאמר על ממש לא היבעי לך דעל העלים כחיב [מ"מ] הכא טלי מלמא תודו דעל בסמוך ולא אמרי (ניל את הצחבת ודי המברכין על הר גריזים ממש והמקללים על הר עיבל כדאמריע בירושלמי יכול אלו שבהר גרמים היו אומרים ברטח ואנו שבהר עיבל היו אומרים קלנות חלמוד נומר הברטח וההלטח אט ואט היו אומרים

מחקיחין בפרק שתי הלחם (ממחת ש.)

מפפיום עבורם שכיח קדשי הקרשים בנוי בחלקו: בכמש מפרים י שירתו לסמוך עליו וכחשו באתונחם: רד עם אלי רד פס פל שבטח בהקלה: יפרפל פמשלופיו - ריתודה שנחקרש לחשול בהן: פכבר נאפר לר לפפלם · משם כמב בחורה אלה ישמדו לברך ונו" שמפון ליי היהודה: שכבר נפפר לר תורה אור

שבפו של כנימין וירד לים תרולה שנאכור וכל יסראל חקניו שמדים מה ומההפלים שם בניבין צעיר רודם אל חקרי רודם אלא לארועני הכהנים הלוח למחל כהנים כה ידי ושבי ודנידה רונינים אותם שאבר רד ים והיו שרי יהודה רוגמים אותם שנאמר ימל יב ומנחים ולוים לתקה היו: פרפר לפרם לפלח × "שרי ידודה רנמרם לפיכך "וכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיוכן לנבורה שנאבור ימיסיוביו כחפיו שכן אמר לו רבי יהודה לא כך היה מעשה אלא זה אומר אין אני יורד תרולה לים ווה אומר אין אני יורד החילה לים קפץ נחשת בן עמינרב וירד לים חדולה שחה מושינ שני נדיני לנונה דון מש שנאמר "מבבוני בכרוש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עוד רד עם אל ועליו כרחן לוו על מוום והוף מורט האוד ימפרש בקבלה "דיושיעני אלהים כי באו מים פרוכת ולו היה סק: נרוך ככלו מו פרוכת ולו היה סק: נרוך ככלו מו עד נפש מבערוי ביון מצולה ואין מעמר וגר ברוד נפרע כל הברכת וההללות נחמרו נהר נרזים וכהר שיכו בכול " "אל חשמפני שבולת מים ואל תבלעני מצולה וגר באתה שעה היה משה מאריך בתפלה אמר לו הקב"ה ידידיי מובעים בים ואתה מאריך בתפלה לפני אמר לפניו רבונו נרוך אשר לא יעשה פכל ומככה שבה של עולם וכנה בידי לעשות אפר לו "דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה הרם את ספוך ונמה את ידך ונו' לפיכך וכה יהודה לעשות ולמוחס אוחס ושמרחס למשחס מלים במשלה בישראל שנאמר "היתה יהודה וכדב ולמדהם חיחם חם נניכם ונו' די לקריש ישראל ממשלותיו מה מעם היתה יהודה לקרשו וישראל ממשלותיו משום דהים ראה וינום תניא *רבי אליעור בן יעקב אוטר אי אפשר לומר לוי לכמה שכבר נאמר למעלה ואי אפשר לומר למעלה שכבר נאמר לממה הא כיצד וקני כהונה ולויה לכפה והשאר לפעלה רבי יאשיה אופר כל רראיי לשרת לכבוה והשאר למעלה רבי אומר אלו ואלו לממה הן עומרים הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בכרכה כלפי הר עיבל שור שמנה לפשר ולשבוח : וכן נסיני חריםופרודי בקללה מאי "על על בסמך לכדתניא כשמתרו כל המנוח נמשה נמט פולן "מי "ונתת על המערכת לבונה זכה רבי אומר "על נארור ונהוך נכלל ופרטזפן בשרכום ייתה "ונתת על המערכת לבונה זכה רבי אומר "על פאפר בסמוך או אינו אלא פאפר בסמורה לישראל בדכחים "בסמוך אתה אומר על בסמוך או אינו אלא (דנרים a) בעבר הירון בארן תואב שים על ממש כשהוא אומר "וסכות על הארון" " דוו אומד על בסמוך: דפנו פנידם כלפי הר נריזים ופחתו בברכה כו: חנו רבגן ברוך בכלל ברוך בפרם "ארור בכלל ארור בפרט ללמוד וללמר לשמור ולעשות הרי

לפפס . בספר יהושע (ח) כדכחיב אח הארק דהייט מכן שלשים ועד כן חמשים: לפפר - אלל הארון: שלני ו**אל ·** ישראל ולוים למסה היו כדכחיב' 🧓 בספר יתושם: פל סר גריזים ופל פר פיכל - שכחב משה בתורה על בסמור כדמפרש ואזיל: על בספוך: שני הסדרים: וסכום של ספרון . על "ב כרחך לתו על מחש דהתי מחילה הותי ברוך בפרע - כל הברכוח והקלטח ופרט כרוך אשר יקים את דברי החורה הואח ארור אשר לא יקים הרי בכלל וכל חתת וחתת בפרט ברוך וחרור ארור אשר יעשה שכל ומסכה וכן יד כולן: ללפוד ולפד לפכור ולפפום כל המנות כולן ששונות ארבעה אלה הרי כהן חרבע מטח לכל מטה ועל ארבעהן נמסרו ארור וברוך בכלל ופרט נכוך אשר ילמדו ארור אשר לא ילמדו וכן ללמד וכן לשמור וכן לעשוח ככל אחד ארבע בריתות ברית לברוך בכלל ברית לברוך בפרט בריח לארור בכלל בריח לארור בפרט: (וכ כמירום שייך לע"ב) פרבע ופרבע. ארבש בריתנה ללמוד וארבע ללחד הרי שמנה: שפנה ושפנה י הו היכה כשנחמרו כל המנוח לחשה נחנו כולן כו פופב - כשחמרה לישרחל כדכתיב הואיל משה ונו': שנשפר שלם דברי סברים ונו'· בחר קלטת וברכות (מול פיתן כהיב מלכד הבריח ונו' לאמל כבריח (מים fro broom) ערכות תואב בברכות וקלטת כך

ברית כתורב דהר גריזים ודהר פיבל

ממות סב נת,

[בים חים הרכמים]

לא הינטריך להכשיי קרא דעלה קאי וכה אירי ושמרתם את דברי הברית הזאת לא גרש ליה הכא: ברסת ואנו ואנו אימרים קלנות יטל אנו שבהר גריזים היו שניו אחר הכרטת אמן ואני שבהר עיבל היו שונין אחר הקלנית אמן ח"ל חרנעים

ארכע

ועט כל העם ואמרו אתו אלו ואלו היו שנין אחר הכרסות והקללות אתו הא כילד בשנה שהיו אותרים ברסות היו הופכין פניהם וכי ופטנהה דרבי יותנן ורים לקם דפליני בפרק החודה (שם דף שת) השתם את החודה לפנים ולחמה חון לחומה וכן בפרק חמיד נסחם (נסחים דף סב:) השוחם הפסח על החתן לא שייכא להכא ונראה לר" דרכי מודה נתי דכל על לכתחלה ולמטה על מחש ושאני הכא דוצירת הכתוב היא וכדפרישית ובדיפבד תכשר של בסמוך דומיא דההיא דפרק שתי הלחם (ממות דף גב) דאם פידד מערכת לחם הפנים שחים של שבם שבם (אחר רכי) רואין את העליונית כאינו אין [והא בעיק ונחת על המערכת לבונה מאי על בסתוך הדי ורכי לפעמיה דאמר פל בסמוך] וגכי בויכי לבונה טטמא נמי כיון דמשמע של בסמוך אמרינן דהאי של נמי לכחחילה בסמוך האמר מדא שלא יפרום הלחם ועוד [דכי יהיכ] בספוך [הוי] דרך כנוד ספי לפני חלך חלכי המלכים הקדוש ברוך הוא כראמרים ככל התונחות בחיות מלה (שם סבי) גבי כנשי שלרת דכחיב והגיף הכהן חותם של לחם הביסרים יכול ינית כנשים של גבי לחם תלמוד לוחר על שני כנשים אי על שני ככשים יכול לחם על גבי ככשים חלמד לוחר על לחם הביכורים וכו' ר' חכינאי אומר חניח כלחם בין שתי יריסתיכם של כבשים וחניף וכמלה חקים שני חקרהות הלנו החר רבי לפני חלך ב"ו הין ששין [ק] לפני מח"ה ששין ק אלה מניח זה בלד זה ומניף והה בעינן של החר רב חסדה לרב המטנה והחרי לה רב המטנה לרב חסדה רבי לשעמיה דחניה וכי :

לפנדון לנ. פת פנדום מנ: סמדרין ע:)

אטר וכי"ן

[משפת מורה מיה]

חום כמונחה ר' משת נוונת פי ה'ק שימוב

מדיש חקיבלה חני

TTT 12 HER MINE

סריפום עו בפנם ספסקבל י הד לכל לפי חשטון מנה ומנה דקאמר השומה קחמר חו לפי חשטון שביה מקבלן פליו דהייט פתוח תומש: שכם (לכל כה.) רפשונה כוי . חיני יודע ליישב סדר בעיות הלני לפי שימת הש"ם ונרחב חוספות דייד כעיני שכן סידרן יום רחשון חו כל יום יוםואם חמלא לומר כל יום דום שבת הסצבה שם בפני וכיון וחבי קפל שם רחשונה או כל שבת ושכת ואמ"ל כל ממנה השוח פנה לה התנה כי וולמו שיחון לי שבת ושבת חדש רחשק חו כל חדש כלים חשים תישטים וחדש וחח"ל כל חדש וחדש שנה מנה למ כשכם שבתב החו בשפר הבתובה שבקה ל" שהם רחשונה אי כל שנה ושנה: פפסקו (פ חכפים · שמם בעלה וכחת לכ"ד במכו נותנת לא חדם לפכוק לה לרכיה מוככרו : לכו כיום: ביי אמל אם בפקה לכל כלם שם לעדרך יום לחד: מום ביי אמל אם בפקה לכו כלם שם בפקה לי ביי אמל את ביי אמל אם ביי אמל את ביי א ימסרט ללדקה סמיד וחסרוט זה כרין החון כחב כספר קיומו : ופפרי (פ ספד - יעשה ממט הביונה פנה א' הא חכוד ושל כים חבח לח עש לדקה מבנים לי. כי משח כראוי וכלה מתוכן : כא ום ופיכד ום ו שתנו ת' שותו פי ום להספע המוקש החווה בינות משל מפום . בין משו ג, משו על משל מפום . בין משו בין מ אימה שפלה ששוכר והליסכם כמוכר. פליפיו

הן טהגות להחקשם בבשמים: בפנם

אבר רב מעשה "בכחו של נקרימון בן נוריון שפספו לה חבמים ארבע מאות והובים לקופה של בשמים לכו ביום אמרה להם *כך תפסקו לכנותיכם וענו אחריה אכן: תיר מעשה ברכן יותנן כן זכאי שהיה רוכב על החמר והיה יוצא מירושליםוהיו חלמידיו מהלכין אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקמת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעמפה בשערה ועמרה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בתי מי את אמרה לו בת נקדימון בן נודיון אני אמר לה בתי ממון של ביח אביך היכן הלך אמרה לו רבי לא כדין מחלין מחלא בירושלים מלה ממון חסר ואמרי לה חסד ושל בית המיך היכן הוא אמרה לו בא זה ואיבד את זה אמרה לו רכי זכור אחה

כשרחמה על כתובתי אמר להן לחלמידיו זכור אני כשרחמתי על כתובתה של זו זהייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב סבית אביה חוץ משל חבדה בכה רבן יותנן בן וכאי ואמר אשריכם ישראל בומן שעושין רצוע של מקום אין כל אומה ולשון שולפות בהם ובומן שאין עושין רצונו של מכים מיסרן ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמחן של אומה שפלה תקרימון כן גוריון לא עכר צדקה והתגיא אמרן עליו על נקריפון בן נורוון כשהיה יוצא מביתו לבית המדדש כלי כולת היו

כמה במהרה יכנה חצתו הממנו אלא ודחד נרחה דעשר דינר יתן לה לכל מנה להחקשע לעולם ומיבעי ליה אם סשתני בקובעני הכם יחן לה בכח אחת והיא חשמרנו רא שסק שחת חשם להחרשם כו עד שחכלה ומשם וחילך פ'נש שמשף שלים להמששטן האשות חין כלבה לחכשים ן ויתן לפי כנודה אין קצבה לחכשיםין רחן לפי כטדה חיפים שישים חבלים חד לח יתן לה בבת חתת חלח כדי קשועה ליום: שפסקו לה ד' מאום זהובים לקופה של בשמיםי אפ"ם שלפי חשבון הכחוב בכתובחה אלף אלפים דנרי זהג היה להם לפסוק יוחר לשי חשבון עשר דינר למנה כיון שלא היחה לריכה יותר לא פסקו לה: רנונן אתריה אמן למפלה (דף סה.) לא שט אחריה שלא היה בשלה

חקני לפשק ולטיניב מיתה ומכש ומי חום שכם שכם המכל פליו משקיות תוז ברכר ברבר חי אבל כאן שהיה חי עט אחריה אמן ובעלה השיל על חכמים שיפסקו לה: בלא פפקה בשח אירוסין ליתן לי אלא מה בניחנים לי בשות

anai fiaimin לאוסכועינו בעלכל שה יכיבה החן טהע כקפי ב'ה ר' ספני שרן עוזירין לכלות חדה חייב בשריות ובנון פונה לאפיקי במוק רפשיע בינסת כשרק אלמנה לכינ החכן הדם אם שוצ פחצ לו מעברי נאן בחל ורייק פקבצ

בישרא (השיש) (ושנים) אלף או ל האבר לכש וכתב במשר באברנים

של פרכיי ה'ה כבספיםם)

ששים אלף ות ונישום

אלף או בפי פה ששרון

לסטר כשיק אינו מקבל פליו לסתוב בנחינונה

אלא פרות חוסט דודיני

I'd stem mate adore

ניוושלםי כשני בנשסה

ככלה שתן תוכשון

והן שחתק תשברים

ווייב בשפיוות

ודירון

OF CATE

mo

רמה דליתנות הא ופרוניה השתיע מרברה לא מסלם לה מודנה רכל נצ"ב (חייק פונהא) ניפלה בליוחות כבות סקן ולא סיפלם פריהיידו ומ"ה לא חבי אם פרוצי פוציצ לי וליחא דידכא סיפלע האפילו פיידוא סקבל עילהי ראבי זה פרידון לו לבעוב פרוח המשט כום במנה רמות פנה א"ל אלא מנה פי" זה מודיר על הפסק ם בשנת איושן ואייכא ומציהן כא וקוצי פסקי לובנים מ כסנים וה'ק פסקה לתנים ל כלים שם נסנה שישו מנה אין לו לכול להבין מכנה אחת כלים שישושו לו במנה אוצ'ם שרוא לא ינועל בשפר הברוסיו שות בכנה) אלא שמונים רינר ולא פצי למיפר רב לי כלים שישות וישיפו מפי מבנה שובחוב בשבי

וואי מכוא וכא: ופה שמוחן אופן ונו' פ' זה סובר כשמא וידר' שבו מכופת מ מלם כמה וכשאין מה הוצי שפסף ליתן לי רוא פאבן נסקבל עליו פירת המים חדים ויישו נקצני הכנור הכים חון פשקה להבנים לי שפסף ליתן לי רוא פאבן נסקבל עליו פירת המים חדים ויישו נקצני הכנור הכים חון פשק פירת הסים הסיבור במוני המים משבון שפקונו לי יותים:

16 とつ つか

ח"א דף כן עיב מעשה נריב"ז ט' והיה יולא מירופלים כו' י אמר החורגן היה פחזר וילא מתהום שהיה לירושלים שכבר ילא תירושלים קודם החורבן כדאיהא פרק הגיזקין בהרי נקדימון מנ' עבירים שקודם החורכן היה בירובלים כדאיהא עם ואפ"ג בידע ריכ"ז דני אולרות של ג' משירים שרפו כבר הבריוני שהיו שם שאל ממון בית אביך להיכן הלך אשאר ממון בל נקדימון בלא נאבד אז . ושאמרה פולה ממון חסר כו' שיין פרש"י ושי"ל נהיפך כל מי שאינו טחן לדקה כראוי הוא מחסר המלח בהוא קיום ממוט . ואמר אשריכם יבראל בזמן באחם פובין רצוט של מקום כו' וכזמן שאין עושין רעוט כו' . אמר אשריכם פל שני הלדדים כי באמת שני ההפכיות הם למפלות ישראל כי כל אומה ואומה יש לה שר וחזל כשמים משה"ב ישראל שאין להם שום מזל אבל הם חלק ה' כי יעקב חבל נחלחו וע"כ כשפושין ראוט הם למעלה תכל האומות ושריהם כמ"ש הגם נא השמימה וגו' שדרשו שהוליא את אכרהם החולה למשלה מכל לגא השתים דהין הכפה אלא מלמשלה למשה אכל כשאין פושין רטט ט' הקנ"ה משלק שכינתו מהם והרי הם שפלים ונכזים מכל האומות שיש להם שר ומזל ולישראל אין שר ומזל :

ובגמרא סוטה (ל"ו, ל") חניא, רבי אליעזר בן יעקב אומר, אי אפשר לומר לוי למטה, שכבר נאמר למעלה, [ופרש"י: שכבר נאמר למעלה, משה כתב בתורה אלה יעמדו לברך וגר׳ שמעון לוי ויהודה], ואי אפשר לומר למעלה, שכבר נאמר למטה, [ופרש"י: שכבר נאמר לוי למטה, בספר יהושע (מ) כדכתיב וכל ישראל וזקניו עומדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים והלוים, אלמא כהנים ולוים למטה היון, הא כיצד, זקני כהונה ולויה למטה והשאר למעלה, רבי יאשיה אומר כל הראף לשרת למטה והשאר למעלה, רבי אומר אלו ואלו למטה הן עומדים, הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופחחו בברכה, כלפי הר עיבל ופתחו בקללה, מאי על על בסמוך. כדתניא וכו׳, ועי׳ רש״י, מבואר ככאן, שרכי סובר שלא עלו כלל על ההרים רק כולם עמרו למטה, אלא שששה שבטים עמרו כלפי הר גריזים וששה כלפי הר עיכל, אבל ר׳ אליעור כן יעקכ ור׳ יאשיה סוברים שאמנם עלו השכטים על ההרים, אלה על הר

ריש להבין, לאיזה טעם נצטוו שכל
ישראל יעלו על ההרים אלה מזה ואלה מזה,
הלא מררך העולם שכל מי שמדבר אל
הקהל, שהוא עולה על הבמה למעלה
ומשמיע את דבריו לפני העם העומדים
למטה, כדי שכולם ישמעו את דבריו, וכיון
שכאן היו הכהנים והלוים צריכים להשמיע
את דבריהם לפני כל המון בית ישראל, היה
מן הראוי שהם יעלו על ההר להשמיע את
הברכה והקללה לפני קהל ישראל,
שהשבטים יעמדו למטה לשמוע את דבריהם,

גריזים, ואלה על הר עיכל, והכהנים והלוים

עמרו למטה, וכן כתב רש"י בפי תבוא כרעה

5/0 13 Boli,

שור יום (ניפא) זה המת- ראצ

וכאן נעשה לכאורה היפך הסדר, שהלוים עמדו למטה וכל ישראל עמדו למעלה על ההרים, והלוים נשאו מדכרותם מלמטה כלפי מעלה.

ואולי יובן שבא לרמו בזה ולהורות על מצכם ומעמדם של ישראל, שבכל הזמנים וככל המצבים הם נמצאים במעלה עליונה תחת השנחתו של הקב"ה, והוא ע"פ מה שאמרו בגמרא (כשטח פ"ו כ") במעשה בבתו של נקדימון בן גוריון, שלקטה שעורים מבין נללי כהמתן של ערביים, ובכה ר' יוחנן בן זכאי ואמר, אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרן ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה. וכתב על זה המהרש"א בחידושי אגדות וז״ל: אמר אשריכם על שני הצדדים. כי באמת שני ההפכיות הם למעלת ישראל, כי כל אומה יש לה שר ומזל בשמים, מה שאין כן ישראל שאין להם שום מזל, אכל הם חלק ה׳ כי יעקב חבל נחלחו, ועל כן כשעושין רצונו הם למעלה מכל האומות ושריהם, כמ"ש הבט נא השמימה וגו", שדרשו שהוציא את אברהם החוצה למעלה מכל צבא השמים וכו׳, אבל כשאין עושין רצונו, הקב"ה מסלק שכינתו מהם והרי הם שפלים תבזים מכל האומות שיש להם שר ומזל ולישראל אין שר ומזל, ע"כ, וכן כתב בענין זה בעל העקירה.

מבואר מזה, שגם מירידתם ושפלותם הנוראה של ישראל, ניכר ונודע גדולתם

ומעלתס שהם חלק ה' עמו וחבל נחלתו, ולכוונה זו נצטוז בכאן שישראל יעלו אל ההרים, כדי להראות ולהורות שבשני הזמנים ובשני המצבים, בין כשהם עושים רצונו של מקום ומבורכים בכל הברכות, ובין כשאין עושין רצונו ובא עליהם ההיפך, והם שפלים עיושין רצונו ובא עליהם ההיפך, והם שפלים שאין הם עומדים תחת שום שר ומזל, אלא תחת ידו ורשותו של הקב"ה לבד, והם עמו ונתלתו לעולם, ולרמז על הענין הזה של מעלתם של ישראל, נצטוו להיות השבטים עומדים על ההרים מזה ומזה, בין לברכה ובין להפכה.

[ומה שהלוים עמדו למטה וישראל למעלה, אפשר שהיה כזה רמז על הענין למעלה, אפשר שהיה כזה רמז על הענין שאמרו בספרי דברים, (והומ ניש" זכים מ' ט") עה"פ ה' אלקיכם הרבה אתכם וגר', הרבה אתכם, הגדיל והרים אתכם על דייניכם, נטל את העונש מכם ונתגו על הדיינים, ע"כ, ולכך עמרו כאן העם למעלה ושבט לוי למטה לרמז על הוראת הענין הוה].

١.

עוד לנו דברים בוה. אין אומרים תחנון בח"ב ואין נופלים על פניהם משום דמקרי מועד" (או"ח תקנט. ד). אדמר"ר אמר על זה דבר עמוק: "ישנם מועדים של קירוב — שלש הרגלים — וישנו מועד של ריחוק. וזהו ט' באב". ויש להבין איך שייך לקבוע מועד על ריחוק מהבורא. אך הנה יש עוד מבב שלישי, מלבד קירוב וריחוק, והוא מה שכתב רבינו יונה על אנשים אשר במקרב לבם אבד חשבון על נפשם. כי נוי אובד עצוח המה. וכמה הם במדרנה התחתונה" (שע"ח ב, ט).

"מקרב לכם אבד חשבון על נפשם" — לא קרוב ולא רחוק — פורח באדיר.
ויכול לדמות שונוא אדם שלם ובאמת הוא רשע, חושב שהוא עושה מצוות ובאמת
הן עבירות — עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס. זוהי המדרגה התחתונה,
יותר גרועה מהכלי על זה תבע ירמיהו הנביא את דורו: "איך תאמרי לא
נטסאתי, אחרי הבעלים לא הלכתי — ראי דרכך בגיא. דעי מה עשית ז' (ב. כג):
-גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים. לא במחתרת מצאתים כי על כל
אלה — ותאמרי כי נקיתי, אך שב אפו ממני. הנני נשפט אותך על אמרך לא
מטאתי ו" (ב. לד"לה). הרי נתוכחו עם ירמיהו, והאמינו באמת כי אין עול
בכנס, וגם על העבודה זרה ועל שפיכת הדמים מצאו חירוצים. והנה א' אמת ה':
על רשע המודה על פשעו הוא יכול לרחם. אך לא על מי שאבד חשבון מלבו!
-ר"ש בן חלפתא אומר: אמר הקב"ה לירושלים על מה הבאחי כל המשפטים
הללו ז בשביל שאמרת לא חטאתי, שנא' הנגי נשפט אותך על אמרך לא חסאתיי
(ילקוס שם).

זה היה מצב הדור לפני תודבן חבית. אך בבוא החורבן נפקחו עיניהם והכירו את עצמת ריתוקם, ועל הכרת הריחוק הזה קבעו מועד של ריתוק, ועומק הענין הוא זה: כאשר אדם עומד על עצמת ריתוקו ממנו ית' הוא מכחין: אמנם רחוק, אבל יחס יש כבר בינו לבין בוראו. משא"כ כאשר אבד לו חשבון על נפשו ששם אין כל יחס. הלא א' אמת ה', ובאיבוד החשבון הוא חי לנמרי בשקר, ושם אין יחס: בעמדו על הריחוק הוא מצטער על הריחוק. אבל הוא עמד על האמת. ונקודת ואמת הזאת כבר מקרבתו אליו ית'. די בהכרת אמת זאת. אף שהריתוק הוא נרא, לקבוע עלית מועד של ריחוק"!

אין לנו השגה ממדרנת הכלל ישראל בזמן שבית מקדשו קיים. כי אין לנו השנה בקדושת בית המקדש. אך אנחנו. שקועים אנחנו כתפצי נופנו והבלי זמנגו. הננו מוצאים כל סיפוקנו בעולם מנושם זה ולא חסר לנו דבר בחורכן בית המקדש. מקרב לבנו אבד חשבון על נפשנו ומצבנו. ננסה בס' באב לעמוד על כל עצמת הריחוק שלנו מהבורא ית'. ותוך כדי עמדנו על ריחוק זה נוכל לקבוע כבר מועד של ריחוק.

מדרש איכה פרי היסיי כא רבה

לְפְּנֵי הָקָּדוֹשׁ בָּרוּףְ הוּא רְבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁלְּףְ הוּא הֲשִׁיבֵנוּ אָמֵר לָהֶם שֶׁלָּכֶם הוּא שֵׁנֵּאֲמֵר (מלאכי ג. ז) 'שׁוּבוּ אָלֵי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם נְאַם ה'' אָמְרָה לְפָנִיוֹ רְבּוֹנוֹ שֵׁל עוֹלָם שֶׁלְּףְ הוּא שֻׁנָּאֲמֵר (תהלים פה, ה) 'שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ' לְכָף נָאֲמֵר 'הַשִּׁיבֵנוּ ה' אֵלֵיךְ וְנָשׁוּכָה'.

יְתַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקָדֶם׳ כְּאָדָם הָרָאשׁוֹן כְּמָה דְאַהְּ אָמֵר (כּראשית ג. כד) יְוִיְגָרֵשׁ אֶת הָאָדֶם וַיַּשְׁכֵּן מִקּּדֶם לְגַן עֵדֶן׳. יְהַבָּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם׳ כְּמָה דְאַהְּ אָמֵר (מלאכי ג. ד) יְנְיָגָרֵשׁ יָמִינוּ כְּקֶדֶם׳ כְּמָה דְאַהְּ אָמֵר (מלאכי ג. ד) יְעָרְבָה לַה׳ מְהָי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים יְעָרָבָה לַהְיב משֶׁה דְּכְתִיב (ישעיה סג. יא) קַדְמֹנִיּוֹת׳ יִבִּימֵי עוֹלָם׳ וֹה משֶׁה דְּכְתִיב (ישעיה סג. יא)

י בְּרָלֶּוּ הַשָּׁמֵיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם: וַוְכֵל אֲלֹהִים בִּיְּוֹם הַשְּׁבִיעִׁי מְלַאּכְתִּוּ אַרָּהִים אֶת־יִוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְּקָבָּשׁ אֹתַוּ כִּי בְּוֹ שָׁבָּת מִבָּל־מְלַאַרְתוּ אֲשֶׁר־ אֵלֹהִים אֶת־יִוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקָבָּשׁ אֹתַוּ כִּי בְּוֹ שָׁבָּת מִבָּל־מְלַאַרְתוּ אֲשֶׁר־ אֵלֹהִים לֵּצְשִׁוֹת:

שייה שייה אֶלֶה תְּוֹלְדְוֹת הַשָּׁמֵים וְהָאֶרֶץ בְּהַּבְּרָאָם בְּיוֹם צַשָּׁוֹת יהוָה אֵלהִים אַרֶץ בְּהַבְּרָאָם בְּיוֹם צַשָּׁוֹת יהוָה אֵלהִים אַרָּ וּשְׁמָיִם: וְכְל וּ שִׁיחַ הַשְּׁלָה טֶבֶם יִהְיָה בָאָרֶץ וְכָל־צַשְׁב הַשְּׁדָה טֵבְם יִיצְמָח בִּי לֹא הִמְטִיר יהוָה אֱלֹהִים עַל־הָאֶרֶץ וְאָרֶם אַיִּן לַעְבָּד אָת־יּ הָאֲרֶמֶה: וְאָד יַעֲלֵה מִן־הָאֶרֶמְה וִיִּפַּח בְּאַבָּיוֹ נִשְׁכַת חַיִּים וְיִישׁ חִיה: חַיּשְׁכ עְבָּר מִן־הָאֶרְמָה וִיִּפַּח בְּאַבָּיוֹ נִשְׁכַת חַיִּים וְיִישׁ חִיה: חַשְּים עָבָּר מִן־הָאֶרְמָה וִיִּפַח בְּאַבָּיוֹ נִשְׁכַת חַיִּים וְיִהְיּ אֲלֹהִים מִן־הָאֲרָמָה בָּל־עֵץ נָחְמָּר פְּלַבְעִץ נָחְמָּר מְבָּלְבְּעָן וְמָשְׁכ שְׁם אָת־יְבָּגוֹ וְמִשְּׁם יִבָּּרְ וְמָץ הַבַּעָת טְוֹב וְנִישְׁם שָׁם אָת־יְבְּעָן לְמָבְּעָה וְמִיּם יִבְּיִה וְמָלְהִים מִּן־הָאֲרָמָה בָּלִיעְץ נָחְמָּה בְּעִים וְיִבְּים וְיָשְׁם שָׁם אָת־יְבְּעָן לְתָבְּעָּת וְעָבְּלְ וְמָבְּים וְיָשְׁם שָׁם אָת־יְבְּעָן לְמָבְּלְ וְתֵץ הְנָהְר וְהָנִיה לְאַרְבָּעָת וְנִים וְנְהָי לְּחְתְּל וְנְיִים וְּשָׁם יִבְּבִין וְמְשְׁם שָּׁם הָּבְּרָן מְשְׁר־שָׁם הָּנְּבְי הָאְיִרְים בְּבְּעָה רָאשִׁים: מְשָׁם הָאָחָר בִּישִׁוֹ הְנִא חָפֹבְּב אֵת בְּל־אֵרָן הַשְּׁתְּים וְנְשְׁם־הַנְּבְּעָה רָאשִׁים: מִבּרְלָח וְהָבְּב הָאָרֶץ הְהָוֹת מְעִרְץ הָהָוֹא טָוב שֵׁם הַבְּּרָלְח וְאֲכָּן הַשְּׁתַב, וְשִׁבּי וְשָׁם־הַנְּבָּת הָשִּׁת הָּלּי בְּאָר וְ הַשְּׁתְּים וְמָם־הַנְּבָּת הָשִׁים הַנְּבָּר הָאוֹים בְּישׁוֹן הְנִא חָם הַבְּבְּרְלְח וְאָבְין הַשְּׁתְם הְבָּבְּת הָשִּבּי וְשִׁם־הַנְּבְּים בְּישִׁן הְבִּישׁוֹם הְבִּבְּעָם הְבִּילְם הְבִּישׁוֹם הְיִבְּיִם בְּבְּיִם הְּבְּיִבְים בְּיִבְּבְים הְיִבְּים בְּעָם הָבְּלְיח וְאָבּירְלָח וּתְשְּבּים וְבְּבּית הָאבָרין הִים בְּבְּבּים הְבִּבְיים בְּעִם הְבָּבְי בְּישְׁבְּים בְּבְיִבְּים בְּבְּיִם בְּעָּבְייִם בְּבְּיִבְיוֹם בְּבְּבְיוֹם בְּבְיִם הְעָּבְיוֹם הְעָבְּיִים בְּבְּבְיוֹם בְּעָבְיוֹם בְּעָּבְיי בְּבְּבְיוֹם בְּבְיִים בְּבְּבְייִם הְּבְּבְיוֹם בְּעָּבְיוֹם בְּבְּיוֹם בְּבְיִים בְּבְּיִבְּבְּבְיוֹם בְּבְּבְיוֹם בְּבְּיוֹם בְּבְּבְיוֹם בְּבְּבְיוֹם בְּבְּים בְּבְּיוֹבְיוֹם בְּבְּיִם בְּבְ

אשית תורה

, בראשית ג:טורה:יב

אָרְוּר אַתָּהֹ מַפֶּּרָם לְּנִן־עַרֵּן אֶתְּר הַפְּרָכִים וְאֵת לַהַט הַחָׁרֶב הַמִּתְהַפֶּּרָת הַאָּרַ הַמִּתְהַפְּרָת מְשָׁבּן מַפֶּרָם לְנִן־עַרֵּן אֶתְר הַאָּתְר בְּיִלְּהַ מְּבָּר וְאַבָּר תֹאבֶל מַמֶּנוּ אֲרוּרָה הַאְּהָּוּ לְקָח מְשָׁב הַשְּׁה וֹבִין זַרְאָרָ וּבִין זַרְאָרָ וּבִין זַרְאָרָ וּהַרּנַּר בְּעָבְּר תֹאבֶל מַמֶּנוּ אֲרוּרָה הַאְּהָה בְּעְבוּלְרְ בְּעָבְּרוֹ וְלָאָת מְבֹּל מְמֶנוּ אֲרוּרָה הַאְּהָה בְּעְבוּלְיךְ בְּעָבֶּבוֹ וְלְאָבְר חַאָּבְל מִמֶּנוּ אֲרוּרָה הַאְּהָה בְּעְבוּלְּךְ בְּעָבָּבוֹ וְלְאָרְ תָּבְּרְ וְמִרְּבָּר תִּאְבָּל מְמֶנוּ אֲרוּרָה הַאְּהָה בְּעְבוּלְ וְהַרְבַּר מְשָׁבְּר וְאַבְּל מְחָב הַשְּׁהַ הְּשָּׁה וְמָלְיְתְ בְּיִבְּלְ מְחָב הַשְּׁבְּר וְאַבְלְיתָ אַר וְהָּהְבְּי מְבּיּבְיוֹ וְלָאָח וְבִּרְ וְהָרְבָּר תִּאְבָּר תָשְׁבְּרְ וְהָרְבְּר מְעָבְּר תָשְׁבְּר וְתִּבְּר מְמָבוֹ וְיְהָבְּל מְחֵב מִבְּי מְמָּוּ וְלְבָּבְ מִבְּיוֹ וְנְרְבְּר מְעָבְּר וְתִּבְּר וְתָבְל לְחָם עִד שִּבְּרְ אָל־הָבְּ הְעָבְּר וְתִּבְּר וְתָּבְל לְחָה בְּעְבִּרוֹ לְמָח וְבָּב מְעְלְהָה בְּעְבְּרוֹ לְבָּרְ תִּאְבָּר וְתְּבְּלְ תְּבְר וְמְבָּר וְמָבְיוֹ וְלָבְח וְבָּבְ מְבִּיְ הְבְּיוֹ וְנְבְיְן הְבְּבְּר וְאָבְר אְתִּבְּר לְמָר וְנִבְּין הְבְּבְּר אְתִּבְיר וְמָבְר וְבָּבְין הְבְּבְּר אְשִרְ הָּתְבְּבוֹ לְנָן בְּעְבְּבוֹ לְעָבְר אְחָבְיּבְים לְנַן לְעָבְר אְתְּבְּל וְנְבִין לְעָבְר אְתִּבְיר בְּתְּבְר בְּתְבְּבוֹ לְנָבְר לְעָרְ לְעָבְר אְשִּבְּיוֹ הְבָּבְן מְעְבְר לְעָבְר אְתְּבְיבְים לְנִוּן לְעָבְר אְתְּבְיבְים וְנְבְּרְ בְיִבְין מְעְבְבּר לְעָן מְשְׁבְּבְּבוֹ וְנְבְיְ מְבְיבוֹ מְנְעִים מְנֵץ מְבְיר בְּחִיבְים מְנָן בְעְבְבוּ לְנְבְין מְבְיב לְנִבְי מְבְּת לְבָּב הְעָּבְיבְים וְאָבְיר בְּחְבּבוּ הְעָּבְים לְנִוּן לְעָבְר אְנִים הְנָבְין מְבְּבְיב לְנִוּן שְּבְר מְשְבְּבְיוֹ מְעָבְים לְנִוּן שְבְּבוּ הְנְבְיוֹ מְבְּבְים לְנִוּיְעְבְין מְבְּבְיב לְנְבְין מְבְּבְיב בְּעְבְבְיבְים וְאָבְיבוּ מְבְיבוּ הְבְּבְיב מְבְּבוּ הְבְּבְיוֹם לְנָוּיְעְם לְנִוּן מְעָבְר לְשְבְּב לְנְוּין עְבְבּב לְנְבוּן מְבְיב לְבוּים לְנָוּיְעְם הְבְּבְבְּבְים לְּבְּבְים לְנְבְיוֹ לְבְבוּים הְיבְבְיב מְבְּבוּים בְּבְּבו

אָלְשָׁמֹר אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיֵּים: גַּלְשָׁמֹר אֶת־דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: בּ וַתָּהַר וַתִּלֵּד אֶת־לָּיִן וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יהוָה: וַתְּסֶף לָלֶּדֶת

1

[לעיל כס.]

[र्यव्य रतः

מסחים ככ:]

מסתים יג:מנ:

פוכל מה,

אמר ליה רבינא לרבא הלכתא מאי אמר

במקום וחתן לט ולכשיגיע בין קדושת שבת לקדושת י"ט וכו' הבדלת וקדשת את עמך ישראל בקדושתך יאמר ותחן לט ה' אלהיט מועדים לשתחה וכו' ותסיים מקדם ישראל והומנים: בורבי" ספופר. בתפלחו: על קן נפור יגיעו רסמיך. אנשים שהיו מרחים עלמם

כמתכונים להעמיק בלשון חחטנים ואומרים רחום וחטן אחה ועל קן לפור יגיעו רחמיך שאמרת לשלח אמ האם או שאומר על מוב שאחה עושם לט יוכר שמך או שאומר מודים מודים משחקין אותו: בבן׳ שמשיל קנפה. נומר על חלה חם ולח על שחר בריוחיו: מדוסיו . מטחיו והוא לא לרחמים עשה אלא להטיל על ישראל חקי גורותיו להודיע שהם עבדיו ושומרי מטוחיו וגזרות חקוחיו (שנח ש: ושם אף בדברי שיש לשטן ולמכו"ם להשיב מליהם ולומר מה ערך במנוה זו: ורבה נמי לחדודי לחביי שוא דבעי . שישיב נו מה שהשיב: מי למו דמפרינסו פשס. האל הגדול הגבור והטרא אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד (דברים י) : ו**מקנינטו במפלס.** כשהחפלל עזרא על מעל הגולה בספר עורה (נחמיה ם): סכל בידי שמים. כל הכא על האדם ביד עידובין מו: הקב"ה הוא כגון ארוך קלר עני משיר חכם שוטה לכן שחור הכל בידי שמים הוא אכל לדיק ורשע איט כא על ידי שמים את זו מסר בידו של אדם ונהן לפניו שני דרכים והוא יבחר לו יראת שמים: מילהם מילחם וסני לם. כל חיבה ותיכה חוזר ושונה מגונה הוי שתוקי לה משחקינן ליה שחין זה דומה למקבל עליו שתי מלכיות אלא למחלולן אמר פסוק שלם וחני ליה משחקינן ליה דמחוי כשחי רשרות:

הברומלו

סלכתא מאי . המבדיל בחפלה לריך שיבדיל על הטום או לא : ביום מוכ שמל לסיום אמר כשבם. שאין מחפללין אחה חונן: ה"ג הלכה מכלל דפליגי ולא פליני והא פליני רבכן אימר דפליגי רבכן בשאר ימוח השנה ברים שחל להיוח אחר השבח מי פליגי והא פליג ריע

זירא [ג] הלכה מכלל דפליגי בחמיה ופריך הגמרא ולא פליגי והא פליגי רבכן וכו': וסם פליג ר' פקיבם. לותרה ברכה רביטית לעלמה ואלטרי׳ למימר הלכה כר"א לאפוקי מדר"ע : אפו כל השנה כולה מי עבדינן כר"ע דסשפת נעביד כופיה . דאלטריך למימר הלכה כר"א: **סלכס** . מ"ד הלכה דרשינן לה בפרקין ומ"ד מסין מדרש לא דרשיכן ברבים אבל אורויי מוריגן ליחיד לעשות כר"ח בי"ט שחל להיות בה' בשבת ומ"ד נרחין חורויי כמי לא מוריכן ואי טביד לא מהדריכן שחל להיום אחר השכם: נקוע דר' בלשון רבו וקובע בו סימנים שלא יתחלף לו נראין במטין או במודים : **כרסבל.** שהיה מדקדק בלשון רבו ואומר סטיו כפול היה ואנ"פשבלשון משנה קורהו אלעבא בפסחים וכסוכה על גב האלמבא הוא דקדק בלשון רבו ולא אמר אגמבא כפולה היחה יש פותרין הא דרחבא מדאמר ר' יהודה דדיים ספיקי דרטוחיה אי מדרבי יהודה אי מדרב יהודה וקשיא לי בגוה סובא חדא דרחבא לא ראה רבי יהודה מימיו לא רבי יהודה ברבי אלעאי ולא ר' יהודה דייקו לומר דבר בשם אומרו ועוד ליכא למימר מהא דדייק לישנא דקמעתה אלה ספיקי דרבווחה: מפיו כפול. האטבחות זו לפנים מו בסיקף ענול לישב שם: לא ספי ידענם כו' . לה כרחין ולה מודים ולה מסים: ופודיפנו . לומר

אטו כל השנה מי שבדינן כר"ע דהשתא מפנידוטי. והכי "פריך איל רבי עובדה : מודים . חכמים לר"ה כי"ם סיים בר מבם בידך . שהות מדקדק עין סשפם גר מצוה

בב א מייי פ"כ מכלי ביח פכחירה כליה:

מנ ב מייי סדב מכלי הפלם כלכם יכ סמג משין יש פוש"ע הו"ה סי' חלה סעיף כ:

וציל סירושה]

כדנ מיי פים מכלי מסלם כלי ו סמג שם: בודן ד מיי שם כלכה ד ספג שם פושיע הו"ח סימן קכא סמיף נ: בו ה מייי פ"י מכלסת נרכות כלכה ג ספג מבין כז מוש"ם חו"ה סיפו רכנ כפיף ג: כוז ו מיי' ש'ם מכלי הפלה כלי ו מושים או"ה סיפן קיג סעיף ע: כבדו מיי פים מכלי : र्क 'रेट काइक מש ח מיי' פ'נ מכלי ק'ש כלכם יא סמג מבין יח סובים חו'ה פי ch carp a:

רב נסים גאון אמר ר' וורא נקום דר' הייא כר אכא בידך דנמר שמעותוא ספוסית דרבית, איתא בפרק כיצד סברכין על רשירות (דף (מ) מה ענין בנימין בר ישה אבל רי היא כר אכא ר' היא בר אבא דייק שסעתא מפופיה רדביה ר' חייא בר אכא כל לי חפין יות מחוד לחלמרית קשיה דד' יותבן רביה חיות רכוותה בפ'כיסי הדים (דף פו) וישחיפת חולין וכש' המביא אשם תלרי דבריחות (נף כו): מודים סדים מפתקון אדצ. בתכפוד שרן ישראל נוזני המרש בוה ודבר חומרו הרה דאיהמר בצמד אבל ביחיד תרנונים הם פרק ד כלכה.י) אמרו ורנוחות אסן אכן שמע שמע :

וכרנ מופס ו~~ברה"~~ם סדר למסורה דבכות כוכ"ל האוטר ינויטן פינים וחיי שה דרך המינות השתבר על כן צשור ונו" וע"ם פירט"י ורכים יונה וכן נמה שני כרודשות שכסדר כום בברם ניכ נתשנה דותילם מסון ממם)

תהות הנריא [ח] נפי(ח'ל חיון)מחים: (כ) ניל חיממר (ג) רש"י ד"ם פיג פי (ח"ל ר' דרת) ממ"מ: [ד] נמ' (האחילע זמר שמן וחגי נדנה) מח"מ ור"ב ברפב"ם ו"ב (ה : נדה פו: מגלה כה.

ליה כי קירוש מה קירוש אף על גב דמקרש בצלותא מקדש אכסא אי הבדלה נמי אע"ג דמבריל בצלותא מבדיל אכסא: ר' אליעזר אומר בהודאה: ר' זירא הוה רכיב חמרא דנה קא שקיל ואזיל ר' חייא בר אכין בתריה אמר ליה ודאי דאמריתו משמיה דר' יותנן הלכה כר' אליעזר ביום פוב שחל להיות אחר השבת אמר ליה [4] אין *הלכה מכלל דפליגי ולא פליגי והא פליגי רבגן אימר דפליגי רבגן בשאר יכות השנה ביום פוב שחל להיות אחד השבת מי פליגי והא פליג ר' עקיבא *אפו כל השנה כולה כו עבדינן כר' עקיבא דהשתא ניקו ונעביד כוותיה כל השנה כולה מאי פעמא לא עבדינן כרכי עקיבא דהכני סרי תקון תשסרי לא תקון הכאנמי שב תקון חכצי לא תקון אכר ליה לאו הלכה אתמר "אלא משין אחמר [נ] *דאחמר ר' יצדק בר אבדימי אמר משום רבינו הלכה ואמרי לה מפין ר' יותנן אמר מודים ור' חייא בר אבא אמר נראין אמר ר' זירא נקום דרבי חייא בר אבא בידך *דרייק וגמר שמעתא מפומא דמרה שפיר כרחבא דפומבדיתא דאמר רחבא *אמר ר' יהודה "הר הבית סמיו כפול היה והיה סמיו לפנים מסמיו אמר רב יוסף אנא לא האי ידענא ולא האי ינשיחה ועוד כולהו המורחי נמיספים ידענא אלא מדרב ושכואל ידענא דחקינו לן מרגניתא בבבל יותודיענו ה' אלהינו את משפטי צדקר ותלמרנו לעשות חקי רצונך ותנחילנו וכני ששון וחגי נדבה [ד] ותורישנו

קרושת שבת וכבוד מועד ותגינת הרגל בין קדושת שבת לקדושת יום מוב הבדלת ואת יום השכיעי מששח ימי המעשה קרשת הבדלת וקרשת את עמר ישראל בקדושתך ותתן לנו וכו: בותני * האומר * על קן צפור מייס ככי יגיעו רדמיך ועל פוב יוכר שמד ימדים מודים משחקין אותו: נכן בשלמא מרים מודים משחקין אותו משום דמיתוי כשתי רשיות ועל מוב יוכר שמך

נמי משמע על המובה ולא על הרעה *ותגן 'רזייב ארם לברך על הרעה כשם שמברך על הפובה אלא על קן צפור יגיעו רחמיך מים פליגי בה תרי אמוראי במערכא רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא חד אמר מפני שמפיל פנאה במעשה בראשית וחד אמר מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים ואינן אלא גזרות ההוא דנדות קמיה דרבה ואמר אתה חסת על קן צפור אתה דוס ורחם עלינו אמר רבה כמה ידע האי צורבא מרבגן לרצויי למריה א"ל אביי והא משתקין אותו תגן *ורבה נמי לחרודי לאביי הוא רבעי ההוא דנדות קמיה דר' חנינא 'אכד האל הגדול הגבור והנורא והאדיר והעזוז והיראוי החזק והאמיץ והודאי והנכבר המחין לו עד רסים כי סיים א"ל סייםחינהו לכולהו שבחי דמרך למה לי כולי האי אנן הני תלת דאמרינן אי לאו דאמרינהו משה רבינו בארייתא ואתו אנשי כנסת הגדולה ותקנינהו בתפלה לא הוינן יכולין לפיפר להו ואת אפרת כולי האי ואולח משל לפלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב והיו מקלמין אותו בשל כסף והלא גנאי הוא לו: ואמר *רבי הניגא * הבל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר (פיסט'פנינס

(פירונין יג. פגילה שם מיר כם: זכחים ינ. מאלין מג: מדם 1:00:7

ם א פייי פיא מסלסת קים כלכה ה פחשים מרח פימן כי סביף נ: םא ב מיי פין מאסם ספירין כלכה ָד: בוב נפייי פים מסלמם מרטת כלכה (סבג משן כו) מור שים מרחביי רק ספיף חב: כנג ר מייי פרא פסלכום קים כלכה ח (סמב פטין יח) מושים מריח פימן נמ ספיף כ: מך ה מייי פיו מסלי סים כלכהן מושים מריח סימן כו סמיף י: מה ו מייי פים מסלמת מפלה הלכה י ממנ משין יע פול שרע חורת סימן קיג סעיף ו:

רב נסים גאון

תרפומה הסינין. בחלמור ארץ ישראל של זה המרץ פירשה

ברון ודה שיצו קודין ברון ודה שיצו קודין

אותן ספני מונניו חביניו

שלא ידו איטרים אלי

לברם ניחנו למשה

בסני: מקום שומד להציך אינו ישאי לקצר להציך אינו ישאי לקצר

לוצעם אנו רשא שלא

לחחושפירשות בתישות'

(פרק תר) אלי ברבחת

הפיוות ועל ווטנות כי

ואלו ברכוח שמאריכין

בון ברנות של תעניות

רשל יום הכפורים כר

(סכק מ) נוסי רי יודן

מסבע קבר מתחבבהן

בכחך החום כבחך:

הנירוא למאן דאטר כל

מינה שאין בה הפרת

חשם אינה ברכה . עיסר

חליקת של רבורי יותן

בפרק כיצד מברכין (דף מ) ובעם רבני

משם (מכם מ) הם. מפבו נפוק החופו

בשם רב כל בחבת

שוין קשה כלכות ווינה

: प्रदेश पार्टस

וניוון ברי

ממכע ארוך

רכני מערבא

ובנם׳

כבר נפוש

בושום דלא מטא זמן יולר אור . דנהי דשחיטה החמיד משיטלה פמוד השחר פי' רש"י מיהו לא הוה שמה לומר יולר אר כדאמרי' הקורא ס' ויטל לסטר הברייחא טחיקין": ברבה אחת למשמר היולא וכי . מימא קלם מאי היא הואיל ולים

בה לאשסולאמלכות: ברודואמר בא"י אלהינו מלך העולם והיה סבור שהיה יין והבין שהיה שכר ואחר שהכין שהיה שכר סיים שהכל : דא לאחויי נהמא . ופירש רב אלפס השתא דלא אפשיכא בעיין אוליכן לקולא ואפילו פתח בחמרא וסיים בשכרא ילא. ור"י הי' אומר "לחומרא דלריך לברך פעם אחרת.ומיהו היה אומר ר"ח אם היה יודע בבירור שטעה בדבורו שחמר בורת •פרי העוחחת (בורת) פרי הנפן דבתוך כדי דבור יכול לחזור בו. וכן בי"ט בחחימה של יום פוב אם סעה בין מקדשישראלוהומניסואמרמקדש השכת וחזר בחוך כדי דבור ילה חחרי שהוא יודע שהוא י"ם . והקשה הְר"ר יעקב מקיטן מאי קא מבעיאליהוהא ודחי מטת חיכן לריכות טונה . והיה אומר הר"י דהייט בשומע מפלה אחורי ביח הכנסח ולא נחכוין לנאח . אבל היכא דנחכרין לכרך על היין ונמלא שכר לח מהני: לדוניד בכקר חסדך - חסד שהקדום כ"ה משה לע במלרים. ואמונתך פי' מדבר על העחיד שאט מלפים שישמור הבטחחו ואמונתו ויגאלט מיד המלכים ובסוף ברכה חוזר לגאולה דפרעה כדי לסמוך לגאל ישראל.א"ל ע"ד המדר' (רבה איכה נ) חדשים לבקרים רבה אמונתך שאדם מחמין ומפקד רוחו כידו ומחזירה כלה יגיעה: אמת ויליב וכו׳. לה קחי על השכינה אלא קאי אהדבר הזה וכו' . וכן מימא בהר"ם . ואימא חיים חחם בבחד בירושלמי האי מרגניתא דליח כיה טימח פירוש שחין לה שומח כל מה שמשכח מתצני לה כדחמר לקמן (ד' לג ב) בחד דפחח וחמר החל הגדול הגבור והעורא והיה מאריך הרכה וא"ל ר' חנינא כיימת לשכחי דמרך כי כל פה לא יוכל לספר שבחו:

אלם שי שמרש .הך ברכה דקאמרי אהבה רבה היכי ש"מ דאין מעכבות ז את זו דלמא האי דלא אמרי יולר אור משום דלא מטא ומניה הוא וכי מטא זמניה אמרי לה ואש"ג דקרו אינהו ק"ם לא מטא זמניה כדאמריגן בעלמא (יופה לו:) הקורא אהשמע עם אנשי משמר לאינא שהנשי משמר מקדימין: ושי מכללם תורה אור

מפיוכי אמר ליה מכללא מאי גריעוחא

איכא. דאמר לאו בפירוש אחמר הא

שפיר מלי למשמע מכללא דיולר אור

קא אמרי ומשנינן ליכא למשמע מהכא

הדברות בקריחת שמע : מפני

סרעומס סמינין . שלא יאמרו לעמי

הארן אין שאר תורה אמת ותדעו

שחין קירין אלא מה שאמר הקדוש

ב"ה ושמפו מפיו בסיני: ספינין.

עכו"ם: פסם בדשכרם וסיים

בדממרא. מחלח הברכה אמר ע"מ

שהכל וכיון שהגיע למלך העולם נזכר

שהוא יין ואמר פרי הגפן פשיטא לן

דינא דהא אפילו סיים כל הברכה

כדעת פחיחתה ואמר שהכל ילא על

היין דחגן וכו':**פֿלפֿ.**קה מבעיה לן פחח

חדעתת דחמרת כדי לסיים בפה"ג

וכשהגיע למלך העולם מכר שהואשכר

וסיים שהכל מהו : בסר שיקר ברכם

אוליגן. ועיקר ברכה אדעחא דיין

נאמרה והוי כמו שסיים ביין ואין

ברכת היין מוליאה ידי ברכס שכר

שחין השכר מן הגפן: פסס כיולר

מור. כנומר חדשחת דלימת יולר

למימר דכי פסח בזו וסיים בזו ילח

ערבים הזה דעתיה לאדכורי בה מדת היום בלילה כגון גולל אור וכי פתח

ערבים אדעמא דיולר אור הוה דעאיה

לאדטרי בה מדח לילה כגון ובורא

משך הלכך תדעמת דתרוייהו הוית:

למו למסחי סם דממרן . כנון שכרא

וחמרת: סייט בטיין. (י) דהה ברכת

לסניד ככקר ספדך . וברכח אמח

[ועים מונד

דילמא לשולם אימא לך אהכה רבה כשת ם: כיכ זכה.:תולין לד. וט': פדר ברכום. אם הקדים (to. qrit;)] המחוחרות: בקשו. לקטוע עשרת

אלא אי אכורת אהבה רבה הוו אכורי כאי ברכות אין מעכבות זו את זו דלמא האי דלא אטרי יוצר אור משום דלא ממא ומן יוצר אור וכי מפא זמן יוצר אור הוו אמרי *ואי מכללא מאי דאי מכללא לעולם אהבה רבה הוו אמרי וכי כשא זמן יוצר אור הוו אמרי ליה ומאי ברכות אין מעכבות זו את זו "סדר ברכות: וקורין עשרת הרברות שמע והיה אם שמוע ויאכר אכת ויציב ועבודה וברכת כהנים . איר יהודה אמר שמואל אף בגבולין בקשו לקרות כן אלא שכבר במלום מפני תרעומת המינין תניא נמי הכי ר' נתן אומר בגבולין בקשו לקרות כן אלא שכבר במלום מפני תרעומת המינין רבה בב"ח סבר למקבעינהו במרא א"ל רב חסדא כבר במלום מפני תרעומת המינין אמימר סבר למקבעינהו בנהררעא א"ל רב אשי כבר במלום מפני תרעומת המינין: ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא. כאי ברכה אחת א"ר חלבו ימשמר היוצא אומר למשמר הנכנס מי ששכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה וארוה ושלום וריעות: מקום שאמרו להאריך: פשימא היכא רקא נקים כמא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא ופתח ומברך אדעתא דשכרא וסיים בדדמרא יצא דאי נמי אם אמר שהכל נהיה ברברו יצא דהא תנן "על כולם אם אכר שהכל נהיה ברברו יצא אלא היכא דקא נקים כסא דשכרא בידיה וקסכר דחמרא הוא (6) פתח ובריך אדעתא דחמרא וסיים בדשברא כאי בתר עיקר ברכה אולינן אי בחר התימה אולינן ת"ש "שחדית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור יצא ערבית פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור לא יצא פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים יצא

ברנו כללו של דבר הכל הולך אחר החתום שאני התם דקאמר ברוך יוצר המארות הנידא לרב *ראמר כל ברכה שאין בה הזכרת פסו אבר הי המוסו השם אינה ברכה שפיר אלא לר' יודגן דאמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה (ממים מס) אינספר ברכה כאי איכא למיפר אלא כיון דאמר רבה בר עולא יכדי להוכיר פרת יום בלילה ומרת לילה ביום כי קאמר ברכה ומלכות מעיקרא אתרוייהו קאמר תיש מסיפא כללו של דבר הכל הולך אחר הדרום כללו של דבר לאחויי כאי לאו לאתויי הא ראמרן לא לאתויי נהמא ותמרי היד אילימא ראכל נהמא וקסבר דחברי אכל ופתח אדעתא דחברי וסיים בדנהבא היינו בעיין לא צריכא כנון דאבל חמר וקסבר נדמא אכל ופתח בדנהמא וסיים בדתמרי [יצא] דאפילו סיים ברנהמא נמי יצא מאי מעמא דחמרי נמי מיון זייני: אמר רבה בר *דוינא סבא משמיה דרב "כל שלא אמר אמח ויציב שחרית ואמת התמרים על הען ועל פרי הען חינה מפיר ואכונה ערבית לא יצא ידי ודבתו שנאמר "להגיד בבקר חבודך ואכונתך בלילות: ואמר רבה בר דועא [מבא] משמיה דרב 'המתפלל כשהוא כורע והכל הלך אחר חמום נרטח האש שבורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם אמר שמואל מאי מעמא דרב דכתיב "ה" הדין לחמרא ושכרא:כל מי שלא אמר מלהי זוכף כפופים מיחיבי "מפני שכי נחח הוא מי כחיב בשמי מפני שמי כחיב אמר ליה *שמאל לחייא בר רב *בר אוריאן תא ואימא לך מלחא מעלייתא דאמר . בשם אבוך הכי אכור מברוץ כורע כורע בברוך כשהוא זוקף זוקף בשם

אור: **וסיים במעריב ערבים**. כשאמר מלך העולם נזכר וסיים אשר בדברו מעריב ערבים: שמני ספס וכו' כלומר דלמא פתיחה אינה כלום והא דקחני ילח לפי שתנזר ותוחם בה בברוך יולר המאורום וע"י חסימחה המ קאמר דילא "אלא שהכל שאין חוחם אנל הנהות הבית ကာ (၈) כה כברוך ופתימתה חדעתח דבורח דחמבה כות פרי הגפן הוח חימת דלח ילח: מפי : 77001 (כ) רשיי דיק מיכם למיפר . היכי נפיק משום החימחה הא אין מלכות בחתימחה: סים כן וכח ס"ג פלם כיון דפפר כר . אלא לא סימא משום חחימחה יצא אלא

פחיחחה נמי מעלייתא היא ולא לקש מי הפשום תיניה לחמרא ושכרא דלגבי ברכות ערבית ושחרים הוא דמלי

דהא כי פתח בשחרית אדעתא דמעריב

בצע שלה לכרכת הלחם ותי בהת פשמת

ברכת אמת ויליב כמו שחקטה וכן [מנינק יד. למת ואמונה בערבית לא ילא: מנאי

(נגיעין סב. וכן כתנחת נג. נג חוריין פרכזיי כן פורה חכן ביושה כן פורה

God, who brought you out of the land of Egypt to be your God. I am the LORD your God.

True –

The Leader repeats:

The LORD your God is true -

אַיבּב And firm, established and enduring, right, faithful, beloved, cherished, delightful, pleasant, awesome, mighty, perfect, accepted. good and beautiful is this faith for us for ever.

True is the eternal God, our King, Rock of Jacob, Shield of our salvation. He exists and His name exists through all generations. His throne is established, His kingship and faithfulness endure for ever.

> At *, kiss the tzitziot and release them. His words live and persist, faithful and desirable

שחרית לשבת וליום טוב - קריאת שמע וברכותיה יִםְצְוֹתֵנִי, וַהְיִיתֵם קְדִשְּׁיִם לֵאלְהֵיכֵם: אֲנִׁי תזכרו ועשיתם את־כל יהנה אֶלְהֵיכָם, אֲשֶּׁר הוצֵאִתִי אָתְכָם בַאָרֶץ בִּצְרִים, לְהִיוֹת

The שליח ציבור repeats יהוה אַלהיכֶם אֶטֶת ₁

וְיָאִיב, וְנָבוֹן וְקַיָּם, וְיָשָׁר וְנָאֱמָו וְאָחוּב וְחָבִיב, וְנָחְמָד וְנָעִים וְעוֹרָא וְאַדִּיר, וּמְתִקון וּמְקבָּל, וְטוֹב וְיַפָּה הַדָּבֶר הַוָּה עָלֵינוּ לְעוֹלָם וַעָּד. אמת אלהי עולם מלבני צור יַעַקֹב מָגַן יִשְׁעֵנוּ לְדוֹר וָדוֹר הוּא קַיָּם וּשְׁמוֹ קַיָּם

ומַלְבוּתוֹ וַאֲמוּנַתוֹ לַעַד קַיַּמֵת.

מין מנן דוד

אח תקנא הלכות תשעה באב

וכלכד שלה יסים בשמודם שמפסים כה:(ד"מ)

דנש שקורים מע"ר):

שבו אסור:

י מובזקן כל שמעכב את האכילה מותר:

מנן אכרהם נ"י

כאר הנולה

עי ששלמם דחם חפנית ייב כשכיל כרון כיה ומדינו שכח דוחם ברין כיה אלמלי שכח פריף מכרין כים ומילה דוחה שכח איכ כים שמילה חדחה תפריח של כשר ויין שהוא אים אלא מנהג ונהי שחשרת פיב דוחה ספודת מילה שנורו רז"ל אסי' על פריה ורכיה כשכיל כטד כית אלקינו מימ כדכר זה שאינו אלא

נדר כפלמה והף פ"ג דהיחה שם שביו ישראל דוחצים מספם רשמא מרך הדיום חסור כחן לח שייך לומר כן דח"ב יסים אסור לכל הפי להשיכים לספודה פיכ נרחה דהמיקל בדבר זה נספודת מנום לאכול שם כל התרואים לא הספיד והך מנין מנומנס שכ' רמיח כ' כהנימל דהיים נוסף על הקרוחים ונרחה פירושו דהיים הקרומים שכם קרונים שהם שייכים כודמי להסעוד':(יג) חספור'שכוע זו בילי דה"ה נסילת ליפרכים דחסור כשכוע זו אכל קודם לזה מוהר אפי' לפי מס שנהנו מיסור כתהפורת מן י"ו כחמוו כמ"ם רמ"מ בס"ד מימ נטילת לפררים קיל מזה כמ"ש לפכין הכל כי"ד סי" ש"ן דמוחר כמקום מנום גכי אכל ה"כ כאן אין להחמיר כו בחומרת המנהג כולפיר: (יד) אכל לא

לן מנין מטמלם וום אפי לן (לר) נפרג ח"ב שרי (מנהגים ומכרי'ל) יא ככל מי שאוכל כשר במקום שנוהנים בו איסור פורץ נדר דוא וינשכנו נחש: (ומומר לפמוח כל שכר מפי של בל (יג) הספורת שבוע זה אחר ראשו ואחד כל שער יד) אסור לגדולים לח לספר לקטנים ולכבם כסותם בשב' שחל ש' באב להיות בתוכה: סנה לש מיהו נגרים שמנספין

בהם הקטנים לנמרי שתוליחים בהם רשי ומשחינין בהם הני ודחי (לה) משרח שרי ואפי בנגדי שאר הקשנים נוסגים להקל : (ב"י) טו ס מי שתכפותו אכירות של מת ושל שכת זו והכביד שערו מיקל בחער (יד) אבל רא במספרים ומככם כסותו במים אבל לא בנתר וכחול: פו * פ יש נוהנים מ שלא לרחוץ(גו)מראש חודש סויש שאין במספרים . כ' מויח ז'ל דוה דוקה בשכוע שחל פ"כ אכל הודם לזה מוחר בתכפוהו אכילוח דהיינו ששלמו לי שלו כאוחן ימים דמוחר בכיבוס וחספורח : ברזבו החופ' בפ' כתרא דחפכת דף כ"ס ואפ"ב דשלחו משמים דר"י דכלי ששחן מוחר לככס כמושר מ"מ בחמיר לנו מורי רש"י לחח סדירים שלנו לככס אוחם כשבוש שבים כה ט"כ קודם בחפמית אבל היכא דחל סיב כבי כשכת מוחר לככס ולססר מחלות וחילך מפר ככוד השכת דחין להמתין שד פיש מפרי סורה השכת פכיל והקשה כדי דבר תימה בות לבחיר לססר

או כלכום . ופיב שחל בשנת ונדחה אין לו דין שנת שחל פיב לפרין זם כזה כים מודים (°) ממים סיד : לו מרן מנומנס. והשחר חוכנים מחכל חלכ ומת"ט סי' קצ"ן ס"ג לפרין דמון : לן נפס"ב שרי' וכ"ל דפכ"פ יפשכה קודם חצות דכום ודחי לח מהר מה שחוכלין לח"כ ספודת פרחי פל החרן כמ"ש סי

מקכיב סים דכיון שחוכלי' כשר יש להחמיר יוחר :(דה) לספר לקטרם . דקסנים נמי שיך נו מינוך הי משום אביני הי משום <u>טנמח נפש</u> (ח'ה סי קנ'כ) ול'ע דני'ד סי' שפ"ד ססק דחין חכילות לקטן וכ"ל דכהכילות דרכים מחמירי'טסי : לפ מיכו כנדים כו' . ומ'מ לח יכנסו הרכה כיחד מס"מ והנמ"כ וכ"ל דיכבסו כלנעה אם אין מכנסין ע'נ כנהר (°) פסי' חקל"ד ם שלה לרמון. כל שיולדת מותר' לרחון כמים כייד כיי שסיח סינ וככרכות דף פ"ז פ"כ כחכו כחו' דחסי' כפ"כ מוחרת לרחון פ"ם . וחין להקל כוה דחין הנו רנילין כ"כ ברחילה : ר"דן שחל בע"ש יש מוכגין לרמון לככוד שכת ויש רוחלין כיום ה' שלפרו (לכוש ומנהגים) וכ"ח

כחב דמי שרגיל לרחון כל פרב שכת ולמנם

ולככם בעיב פלמו והו דבבדיה חניה הל לביות כה' לפניו הסור להחריו מוחר וה'ה לשמפי' דכו כיום פלמו מוחר ותו דגבי הללביות כם שחתי הם לה כיכס כה' מוחר מוכממה ולמפלה ומסיק דלייט פלה חביי וכ'ש כשחל להיוח בה' דודאי לסור כו ביום אשי לאחר ממהב ואיל דמה דשרי בחו' מחלוח ולמפל' היים כיום ד' שכוח שט"ב דבה חניה נהל כה' לפניו הסור וחו דטםי יש להחמיר החר חלות מקודם חלות הלכך הין לסמוך פל הורחה א פכיל ותו"ה ז"ל כסכים להך איל שוכר הכ"י והא דתכיא לפרו אסור היינו שלא לכגוד שנת ולא דק דנהדיא זכר שם בכרייתא במקום שמותר - לככם היינו שפה כבוד השנת וה"כ כמקום כהבור הסור הפי לכבוד שנת י ולפר"ל דברי החוספות כסשוטן וכוני דבט"ב פלמו מוחר החר הלות דחחר חלות שייך ליום מחר כמ"ש שהחר תנות מהגים לשתום ולהכין לרכי הסטודה כדתי לקמן וכן הות כהרבי דברים וכזה מחת הישיות כ"י למה חמרו דמותר לתחריו ולת ממרו רבותי דתם" בט"כ עלמו מותר כיום אחר חלות דכא בהא חליא כיון דמוחר כיום מחר ממילא מוחר כיום שלסכיו אחר חלות דאו אין המומרא כ"כ פליו והקילו לככוד שבת כאן לנמרי ומיש כיי דהת חל טיב בפיש לייט חביי 🕿 מתן דכיבם בטיב פלמו לקית דבהם היה חפשר לו בהי כדתי בברייתת שם חל להיות בפיש מוחר לכנס בה' ואם לא ככם בה' מוחר לכנס כמ"ש מן המנחה ולמפלה לייט פלה אביי נראה דעיקר לטוחא דאביי כיון דהים יכול לככס בה' ולא כיכס אכל בחל ט"ב בה' א"א לו לככם כיום ד' שאין כיחר כלל אפי' לככוד שנת אלא כב' כדאי שם בכריית' אז אין שליו הטא כמב שכובם לכטד שכת אחר חלות כי איה נו קודם לזם ודומה לזה המרי' גכי גלוח נמועד - דכל שביה הפשר לו לגלח קודם המועד הפור לגלח כמועד והם לה ביה הפשר מותר לגלח במועד

כ ברכנים כהשו ל שור נשם כרכנים מ כם נ הכי כרמת ם נריחה וניק יים וכוחוקיפהה ורכ המדת פ פור ככם חני כפצי פ פרדני שם

למרח זכנים קשרת זהנים מח"ב בהכל הוך ז' הף למכ ממכב הכילם המוד ז' הף למכ ממכב הכילם המוד וכי"ד מי ז'ן 2009 בכריין ניהוי וכהן בכרפנין והפשר דפיל ביי משום שכות הכילות מחיקי דפינ כדי משום שכח והינה שנים בירבי בכלי בכרבנין למום לים בדברי בכיי שלהו כייד פיי ב"ן מופק ברותרי ברייך ניחת וכהב הנפתין בכרתביד וכרמנים החשור כל ליי חפי במתככ להכילב לישו" יש נוכנון שלה לרחון פרית, הכל הם לירע דים ביום ר' כתב מורי נג'ים ולהונים לנכנד שנח וכ"כ בתוכבים שנן נכנו וכתו כות שכתי לף ככנו בתירו תכתי כתלמו לככנו כשנת בתירו תכתי כתלמו לככנו כשנת (נכ"כ מרש"ל ש" ליכי) מלתי בתוכ כם' כנכ"נ | ח"ל וכנהי למנום פלהי ההשפים כמפכ נפנים שחל פ"ב לכיות

: 13103 לבושי שרד

ש"ל שיכים רק תנין תלומנס שכולבין משום ריעות נוסף לה לשת הכלנום לשום תר"ח מד פ"ב הם כן יש הוכרה ברית שלופתין דופה מכין פלורלם הו כלנר בפרוכים לכל השום רישות הפור הכל ום בפתין הלופלם כוח הפילו אכל כשאינו מכנם כנבר נריך למשת בלינפה :

יד אמרים

דאיכא דין ווינוך בין כקריפה בין כאבלות כבכל תמצות מעדישה והמין וכן מובר הרדבין.

ולכן להלכה באבלות שהלכח כדברי הפיקל אין לחיים לקטן אף אם גם וערמב"ם והרדב"ו סברי כהרדישה הוסדו משום רמתרים מרוטנברג ותראיש הושיע טבדי שפטור. ובקריעה היה יותר ראוי להחמיר כתרייצ גיוצות ודפימיה לחייב לקרוע לקמן שהביע לווינוך אבל אלו המקילין גם בקריעה שלא לודיב בחינוך יש להם גיב על מי לספוך ובפרס למה שמשמע בשער הציון שמכריע כהוחלקין על הבגיא שלרירוז בארתי שליכא רין הינוך גם בקריעה יש אולי בם להודות כן למעשה. ואף שתוא אולי משום רלא נחית לפה שבארתי דרש"י ותום' והרמכ"ם והמחבר סברי כהמגיא מים יש אולי לסמוך עלייונ להקל כיון שתוא מלתא דרכנן.

ובשבלות דתשעה באב וריני בין המצרים שהעלה כתריה רכיון שאין אכלות לקטן לקרוביו כיש שאין חיוב לחנכו באכלות דתשעה כאב דהיא אבלות ישנה שקיל כראיתא בינופות רף פ"ג ותמה על הפג"א סר תקניא שכתב הבאבלות רדבים מחמידים טפי, הנה בתוסי שם מפורש שלא לכל הרברים אבלות ישנה קילא אלא לענין אירוסין אכל לענין משא ומתן וכבוט באבלות דדבים יש לתחמיד יותר וכן חוכירו גם תספורת שיש להחסיר באכלות דרבים ציי"ש ולכן גם לגבי חינוך החמירו באבלות דרבים. ומרויק זה למה שכארתי להמגיא שהחינוך הוא לקיום מצוה לקטן כוערול שלכן יש בעצם לחייב לקטן שהגיע לחינוך גם בשבלות ומה שלא חייבו הוא מצד שהקלו באבלות כרסצינו כמה פולות שלכן כתב רבונבלות ודבים ושמידו והשומרא תוא שאוקסותו ארינא ולא הקלו כו. ווצי משמע שלא אמרו הלכה כרבדי המיקל באבלות רתשעה באב. דתא הרמכ"ן שהביא תרא"ש כתענית דף לי פסק כת"ק דאסור לרחוץ ולסוך משהתחיל לאכול בערב תשעה באב אחר חצות סעודה המססקת כת"ק אף שר' ישמעאל כר' יוסי בשם אביו מתיד וכן פסק תנ"י משום והלכה כרבים אף שבאבלות כהיג הלכה כרברי המיקל אף כיחיד נגר רבים. וודייף שסובר שמותר תוא מטעם שסובר שמתניי שלא הזכיד תאיסוד דרוזיצה וסיכה פליג אברייתא ווראים שפוסק להיתר משום רמפרש פירוש אחר ראףידי מחלקותם אחר שהפסיק מלאכול כפי' הראב"ד וגיכ היה פוסק לאיסוד כתיק אחד שחססיק ונאסר לאכול שאסוד גם ברחיצה אך מסק להיתר משום שפסק חדי יצחק שאף אחד שהפסיק מחוד לאכול וממילא מותר לרתרן עירים ואיכ תוינן שלא הקלו באבלות ורבים לכן גם לענין חינוך שסובד המביא

שהוא מצד שחקלו באבלוח יש להחמיר בשבלות ררבים דלא אשכחן שחקלו בה יותר משאר איסוד רד בבק.

ולהטעם שכתב הנחל אשכול שבמצות הבשח ע"י מקרה לא חייבו בחינוך וראי כאבלות ותיב וריני בין המצרים שתחג רבר קבוע משנה לשנה עד ביאת הנואל שיהפוך משיית לששון ולשמונה יש לחייב לחגך התינוקות אף אם נימא ראבלות ישנה ורדבים קילא, משום דלא תלוי זה בתומרא וקולא אלא רובר שתוא קבוע יש לווייב אף שתוא קיל ודבר שאינו קבוע לא חייבו אף פחוא חמוד. ואף לטפט וגבית הלל הא אבלות ישנת ופא על השרבן רביורים שלא היה בימינו שנם אבלות הגרולים אינו על חטאיהם. ואף שכל שלא נבנה ביהמיק בימיו כאילו מורב בימיו מים לא בשביל זה חייבו האבלות ההופנית אלא על וחוורבן ממש שלא היה בומננו ואיכ שייך זה גם כקטנים. ראני שכתב הרמבים ברפיה התפניות שהחג כדי לצורד חלכבות לפתוח דדכי התשובה שכוכרה דברים אלו נשוב להיפיב נמי שייך זה בם בקטנים כמד שמחוייבים לחובם בתפנית יריכ ובאמירת וצידוים שתא לתשובת. ורק מעם כתריה אולי שייך גם באבלות דת"ב ראין יודע הקסן להצטער. אבל יותר מסתבר שתחיוב דת"ב ובין המצרים הוא הפיקר לכבוד ביהמיק ועל מה שאיננו יכולים לקיים כל המצות התלויות במקדש שזה שייך אף לתינוקית שאין יורעין להצטער. ורק טעם הרגמיד משום שאין לכטלם מד"ת הוא שייך גם בכאן לפנין ת"ב בוסיה ולא לדיני בין המצרים ושבוע שחל תיב בתוכו. אבל משמע בסימן תקנ"ר שהדגמ"ר נמי היה סובר שאסודין גם התינוקות בלפוד חומש וגמרות אלא בדברים תרעים אי לאו ראין להם שמחה דהה כתב וכדעת המין שתוא רק מצר שהתינוקות אין לחם שמתה כתב רושימוד הוא בשביל המלמר אכל לא משום שאינם מתייכים באכלות.

ומסתבר רבקפן שיכול ללפור שנהנה מלמודו יהיה אסוד להטיז והרגמיר ללמור בתיב, דאין לומר שכוונת הט"ו שליכא כלל קטן שישמת בר"ת האיכ איזה טעם וצא מש"כ הרגמיר רלא תקנו לחנך באכלות משום שלא יתבטל מר"ת וש לגבי קטן אף אם יתחיים באבלות חיה מותר ברית כיון שלא שמת בהם. אך אולי באכל אין טעם איסור ברית משום שמשמחין אלא משום האנק דום ועיין בהוס' מריק דף כיא שרבנו יעקב בילרותו היה אוסר באבל אף ברברים וודעים וכן סובר רבע יצחק. אבל התום' ססקי רלא באסר אלא מרבר המשמום ואיכ ליכא טעם הרגמיר אם בקטן ליכא שמחת. ולכן צריך לומר שבקטן שיודע ולאלו המהרהרים למה לנו להאריך בהלכות אלו, הלא מקווים שיתהפכו הימים האלו בקרוב לששון ולשמחה ולמועדים טובים. ולא יהיה נוגע למעשה, כדאי להעתיק דבר נפלא מסדר תיקון חצות עם הפירוש מהרב אפרים קייזער מקיק נאלאנטא זיל שכתב אכי המחבר הגה"צ זצ"ל: שמעתי כי ישנם רבים שזורקים ספר הקינות אחר ט' באב בלי להצניעם על לעתיד, רצונם להראות בזה כי בטרונם חוק ואמיץ כי במהרה יבנה ביהמ"ק ויקבץ השי"ת ברחמים רבים את נפוצותינו ויתגדל ויתקדש שמו יתברך בעלמא. ואיכ למה זה נכון על העתיד דבר שנראה כמכחיש ומתנגד לבטחון הזה חלילה, אולם חשבתי מאז כי אולי כמו שצוותה תוהיק על אכילת מרור לוכר מרירות השיעבוד שהיה, ויתגברו עייו רגשי תודתינו על הפורקן ועל הטוב שגמל אתנו גואלינו גואל חוק עמנו, וכמו כן לעת קץ הגאולה השלימה והישועה האמיתית ג'כ נזכיר קינותינו אשר נהינו בימי עינוינו ולדוצנו, ונעוררם עיו לומר מומורי ושירי תודה על קידוש שמו יתברך שיהיה במהרה בימינו, וכראיתא במדרש שכזמן בית שני משתכרין וכלשון (איכה ג' ט'ז) השביעני במרורים בלילי פסח הרוני לענה בליל ת"ב גם בעת אשר נהיה כגן רוח ויהיה נהפך לנו ליל ת"ב וכל הצומות לששון ולשמחה ולמועדים טובים כן יהיה רצון בכ"א

על הראשונה הוא אוכד כי שענה את

אברהם כר : תנא יש מחליפין צעקה

לאליהו ותפלה לשכואל בשלכא נבי

שבואל כתיב ביה תפלה וכתיב ביה צעקה

אלא גבי אליהו תפלה כתיב צעקה לא כתיב

הוא אומר מי שענהאת יונה כו' על השביעית

דוא אומר מי שענה את דוד כו': מכדי

יונה בתר דוד ושלמה הוה מאי מעמא

מקרים ליה ברישא משום דבעי למיחתם

מרחם על הארץ חנא משום מומכום אמרו בחוך משפיל הרמים: שלש תעניות הראשונות אנשי משמר מתענין ולא

משלימין כו' : חנו רבגן "מפני מה אמרו

אנשי משמר מחרין לשתוח יין בלילות

אבל לא בימים שמא חבבר העבודה על

אנשי בית אב ויבואו ויסייעו לדם מפני

מה אמרו אנשי כית אב לא כיום ולא

בלילה מפני שהן עסוקין תמיד בעבודה

-400

הנהות

הביח

שלא בראש פשנם - כדלמרים בריה (דף מג) אמרו לפני מלכיות | דוך דין שכתי אבותיו קבופין לשם אכזר לשתוח יין וכי' פירוש בב ב ביי ביא פשל בראש פשנה ביום הכפורים של יובל כדתק המם (דף אפר היין מין לסשורש אכל בסשורש מותר דיין ני פש ביין פש: שכחוך הסעודה אינו משכר :

מעמה אין הכהנים מוחרין להבחפר בד ה פיי שם מנם הלה דווקה בחמיםי בשבת כדי שלה ינ ומין שמנים יכנכו למשמר כשהן מטולין פי ולה כני ממקש פלכי א: ימקיט עד יום חחד מימי השבוע בה י מיי פינ משמה הבא ויכחפרו קודם שימבו הבח ויכתפרו קודם שיכנם למשמרת דאם לא יסמפרו קודם כו ומיי שיב משמם מיוו: יהיו חשורין כל השנום הבח מד כז ה פייי פים ששומה כל השבוע הבין זה שלוכרו לכפר בית ביי מת מפוסת כל השבוע הבין יכתפרו קודם יל סמג משן קונ : שיכנסו לתשמרתה ולא בייי שיכנס למשמרחם ולא יהיו מטולים: כח בב"י פ"ג משלי שיכנס למשתרחם ולא יהיו מעולים: כח מיחה מלפה א ברק נדול מסחפר מע"ש לערב ופיא פילפים ביאה שבת וככן הדיום לאחד פישים כלפי א ספר לשלשים יום - פירוש שאינו יכול במי פיי היא פשלטת לשלשים יום - פירוש שאינו יכול במי פיי היא פשלטת להשתוח יותר וכאי דקאמר בסמוך השתח דכחיב פרע לה ישלחו פרע

> יום אם ירלה: לא לירט כלל פירוש וחפינו מד ל' יום וקשה דאם כן ניש דפרע למה לי (ג) וייל דשמח ריל לח

ליהוי פו' פרע ליהוי עד שלשים

רבינו הננאל לירבו מד ל' יום אלא יגלה בכ"ם: בי י על הששה בי לבולותי לה משלחו יוסר שנה בו יוה בשר התחינל השביוניה מי שננה או הד השלמה משלשים יום: מכלל בני בירושלים חבא יש שבחליםין בתקח

ימכאן אמדו כל כהן שמכיר משמרתו לאיוד ווצוצין בכיכה ומשפרת בית אב שלו ויודע שבתי אבותיו קבועין שם אסור לשתות יין כל אותו היום 'במביר משמרתו ואין מכיד משמרת בית אב שלו ויודע יוקי ושים תיהו כל אותו היום בכביר סשפרתו ואין סביר סשפרת בית אב שלו ויווע ישוא פי שנה נה. שבתי אבותיו קבועין שם אסור לשתות יין כל אוחה שבת אינו סביר שהא היומים מיון משמרתו ומשמרת כית אב שלו ויורע שבתי אבותיו קבועין שם אסור לשתוח שני הי שני הסוב יין כל השנה דרבי אומר אומר אני אסור לשתוח יין לעולם "אבל מה אעשה ביו סייוי לשומקי שרלדנו לבלבנו אחר אכה כמאן שתו נאגנא כנני נמנא כנכ: אלם נייני נאמי שוני המחו שה משמר ואנשי מעמר אסורים לספר ולכבס ובחמישי מוחרין מפני כבוד יהיה ייסו פרש משפר האנשי מעמה אמורים לספר לכבט ובינים שיווין כפני כבוו ליינה משום הגי השבת: מאי מעמא *אמר רבה בר בר רנה אמר ר' יורגן "כדי שלא יכנמו לפחם מין מיים יו למשמרתם כשהן מנוולין ת'ר "מלך מסתפר בכל יום 'כהן גדול מערב שבת הגרץ המ ססמם לערב שבת 'כהן הריום אחת לשלשים יום מלך מסתפר בכל יום מ'ם אופר פון משל לערב שבת 'כהן הריום אחת לשלשים יום מלך מסתפר בכל יום מ'ם אופר פון משל מס ומה של התיכוב ויות נהה יום הרום על ב שבו ביון יה יום המר כרא מכלך ביפיו החוינה עיניך כהן נדול מעיש מבייה התפוא בי שמים) ודמי שכים מכ של שכד במקדם " לערב שבת כים אבור רב שכואל בר יצחק הואיל ומשפרות מתרודשות כהן מישר כי בי הבתי לפי שהרנה היו מנתי חבות הכתים החום אחת לשלשים יום מנלן אתיא פרע פרע מנויר בתיב הבא "וראשם לא משפש שבי משולב שנה הקבש שוב חתר ני רכי קטמין זה יבלדו ופרע לא ישלדו ובחיב דרום "קדוש יהיה גדל פרע שער ראש הדמה שבה שנה מהל המוספה שבה ינלהו ופרע לא ישלחו וכתיב החם יקרוש יוצה של שע יוצה מקומים המפסית מפוסד מה משני מה להלן שלשים אף כאן שלשים ונזיר נופיה מנלן אמר רב מתנה השקו החקום המקו החקום המורגו מה מספים המורגו מרון הוי א'ל מי מספים המורגו מיסחם נוירות שלשים יום מנלן אמר כרא יוזיה בגימטריא תלחין הוי א' מיי מור מנו מייסופים מורגו מייסחם נוירות שלשים יום מנלן אמר כרא יוזיה בגימטריא הלחין הוי א' הוה מנו מייסחם מייסופים מחים מייסופים מחים מייסופים מחים מייסופים מחים מייסופים מורגו מייסופים מחים מייסופים מורגו מייסופים מחים מייסופים מחים מייסופים מורגו מורגו מייסופים מורגו מורגו מייסופים מורגו מורגו מייסופים מורגו מורגו מייסופים מייסופים מורגו מייסופים מורגו מייסופים מורגו מייסופים מייסופ **סרום נוירות שלשים יום מגלן אמר כרא ידיה בגינים יות המומים מות המומים שות מות המומים של הוה המומים של שה אוד רב פפא לאביי ורילמא היק רומנא לא לירבו כלל אמר ליה אי הוה המומים מומים מות המומים מומים מות המומים מומים מות המומים מומים שלודו הוא דלא לישלוז אי הבי אפילו האידנא נכי 'רוכיא רשתויי יין ביישיש (ישילויו) משמר שים בי ד' בתי מה שתויי יין בומן כיאה הוא ראמור שלא בומן ביאה שרי אף הבא נמי והתניא ירבי אומר אומר אני כהגים אמרין לשתות יין לעולם אבל מה ב יו בי פים

הרתניא דרבי אוכד אוכד אני כהגים אסדין לשרות יין לעולם אבל כוה שי מי מי מי מסח אעשה שחקנתו קלקלתו ואכד אביי ככאן שתו האידנא כהני חכדא ניסקסייכן משדי כרבי יים שדי השביע שקד עיו מי ה'ה אינו יודע שפסי אבוסיו מבוסיו לעבוד מוסר כול לסטוס ייו כל השנה ולא סיישינו פין מי מי אחי מי הביים משרב קבועין אבור כל אוחה שכה מכפיקא רגשבורג בכולהו ברסים ויודע שבתי אטחיו קבועין כן דהם אינו יודע שבתי אטחיו קטעין לעבוד מוסר הוא לשתוח יין כל השנה ולא חיישיע (A) רשי דים שמא יבנה ושמא כיח אב של ימבדו היום: רבי שומר שומר שני ככן שפור כרי - כלותר אי חישינן לשמא יבנה יהא אבור למולם אפיי החכיר ייושי ושונה משמרתו ומשמרת כיח הטוחיו דחיישינן שמה ישתנה סדר משמרום ושמה יעבדו טלם לחנוכת הבית בבת התח ונמלה זה לריך לפבדר הכל מה שמל וכיי ריב משסה (כ) שחקתה קלקלת דהר כמה שנים שלא תורה בירה וקלקלה א חקנים לשתח יין בהריא ולשמל יבנה לא חישינן: כשסן פעולין -ברדונה וכשי משמר מחרין לשתות יין בלילת ובל לוו ביטים אמר משם שלח יהו כומכין על יום אחד מימי שבת ואין מכחשריון בשבת שעברה : מספר בכל יום - מנום: מפרב שבם לערב שבם - ולח ישהה מענלת שא ינש וניי יותר: ו**משפרות מספרשת -** בכל שבת ושבתרות שלא ראתהו עד מכשיו ובאה לראתו. הדבר נאה ~~שתראהו ביושיה לא לירבו כלל · [כ] אלא~~ דסני כדי ומ בירים בינים בינים בינים ושנוע ועם דהיים שנשים נחישנתו אות הנות : שנופי כה משמע פרע שנדנו חינן רשחין לגדל מד: פי בינים בינים פפיי כיון דמקרה משקח לה האדרה נוד לה ישלה ומשני כיין דומיה דיין דמה במשך להאי ושלה ויין להישפי בינים היים בינים פפיין בושן בינים פול דלשור - דכתיב (יווקאל מד) בבה האדר ועו' בוען שבית המקדש קיים שבחין שם לעבוד: שלא בוש אותר שבי בינים בינים בינים פול ומבר האיים בינים בינים בינים מרב ולה זמן ביתיה היה: ומפנים רכי ששר לאום בינים בינים מרב ולה זמן ביתיה היה בינים מרב ולה זמן ביתיה מרב ולה מרב ביים בינים מרב ולה זמן ביתיה מרב ולה זמן ביתיה מרב ולה זמן ביתיה מרב ולה מבני מרב ולה זמן ביתיה מרב ולה זמן ביתיה מרב ולה זמן ביתיה מרב ולה מבני מרב ולה בינים בינ חברו שבור בכל יום דבכי משמע ופרע דהיינו שלשים לא יצלחו אלא יצלחו : שלוחי לא משלחי - כבי משמע פרע שנדלו אינן רשאין לגדל עוד: אי ברום חבר יחבר הבני של וא שששי שון הגדונו שהפתו מוכ ונח ומן פיום הים: ושמפים וכי שמר שני שיושה שפיישי . מכונה דרכון חברי ודייפיק נבמח בליה מצי שון מיידו יבנה ומלי נמי מייחי ריפה דברייתה מפני מה המור המבי מפחר שי והדיתי סיפה בלפון קלרה ודייק מינה מכול דרכון המבי בשחה ויש פאה בייד

י) מראב דויל ווקכם נמשמשו לפיום כן כול משבם וכי . **) נראב דויל וכראשרו רנק אבל פקיש כי .

ס:) שה הוכל לרים לחקשה ולברטח כו' :ובשפת פלספם - דכחיב (מחדנר י) וכי הבוף מלחמה בארנסם על הגר הצורר אחכם ונו' ולא מדר בדוברישוי שחרון מפני כבוד השבח מאי סשמא . פי' מאי ידעיט מנה היספרים דהומר ברטת תורה אור אלא בראש השנה וכיובלות ובשעת מלחמה:

ופבוקי מלכיום זכרוטת ושופרות בשמח מלחמה: נשקם נפנים • מל מי שמנה את אליהו חוחם שומע לעהה ובשמואל שומע חפלה דכחיב ביה תפלה (שמואל פיו) קבני אח כל ישראל המנפחה ואחפלל בעדכם: לפקס - דכחיב (שם פו) ויחר לשמוחל ויופק אל הי כל הגילה ואיכא למימר ביא "ענני ה' ענני לשון צעקה היא: על הששית במלפה הוה ההיא לעקה דבחר פרשח הכני כל ישראל המנפחה מן כחיב בפרשח "נחמחי כי המלכחי את שאדל ונו' כך שמעתי : נכי (עוד ישראל) פליפו - במעשה דהר הכרמל כחיב חפלה דכחיב עוני ה' עוני דחשמע לשון בקשה וחפלה ולה לשון לעקה ומשני ענני ה' ענני לשרן לעקה הוא (א) השיידים ומשני שנני ה' שנני לשרן לעוקה החל ינעי למחם כך שמעתי: יונם בפר דוד ופלפם • ס' פל א" דהוה ביתי אמליהו בסדר עולם: דבעי לפססם • בסוף כל ברסת ברוך כל חם משים מרחם על הארן ולהכי בעי כחיחה (נ) דיה ניי (נ) רה מני מרחם על החרן ונהכי כפי כחינה אשר פי אנ חתימה דוד ושלמה שהן התפלט על क्टार्क का חרן ישרחל (6) כך שמעחי חי נתי משום דחינהו חקון בית המקדם שנה הורכ שנחב וקלקלב דהוא שיקר הארן כך שמעתי : ברוך משפיל פרמים • היו אומרים במקום וו סקתן: משפיל פרפים - היו תומרים במקום (נ) מצי די ברוך מרחם שהכניעם במער ששבו (מ עי וייל: מ מי וייל: מ מי וייל: מי ויי נח טי וייני בתשובה : מכפון פמרו · מדקחני נרם מלח כלל: הכח דחפיני חנשי משחר שלח היו עובדין באיתו היום כלל אפילו הכי אברין לשתות יין: כפן · בומן כוה: ספכיר מפפרפו • היודע מליזו משמרת הוא מיהויריב או (ש"ק יד.) מידעיה אי אחת מכ"ד משמרות סבררין נב: שיודע שמוח אטחיו ואטח אנוחיו

[כל כסונים עד יהויריב ויודע לדוה יום ואיוה

מנוהל מן הכהונה ויודע שראוי ביח סנהרדן שם חלב שלו למבוד: מפור לשמום יין פיש מין יה כל פופו סיום . [6] והו לח שמח יבנה בים המקדש ומכבר השבודה ויהיה זה לריך לעטוד : פכיר

משפרטו • שיודע חיוה שכח סמדרין שם כשנה שובדין: ואינו יחים מאיום כים פב • דעכשיו חיט מכיר בחיזה יום בשבת שוכדין ויודע שבתי חבותיו

רבינו גרשום

13

、イノイノイン

אסור לשתות יין לעולם, ואם אביי כמאן שתו כהני האידנא חמרא כמאן כרי מכלל דרבנן אסרי, ומפרקינן מדרבגן מהרה יכנה בית המקדש וכקינא כהן הראוי לקבורה וליכא וכולה שמעתא כמידרה ועמא דבר כרי. וחוח כהני דנקטי לחומרא כרבנן. ושטיע לנא דמר רב חנינא נאון זיכר ") אדונינו לכרכה וכחן הוה כי והוה קים ליה דהוא מכתי אבות קבועין חוח מרכי שופרא ג) ואט׳ מחרה בית הסקרש וסיכעי (כהן) הראוי לסליקה.

ויה! תיר אילין יומיא דלא להתענאה בחון ומקצתהון דלא למיספד בחון מריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה איתוקם תמידא וכר מתמניא

> ראש השנה פרק ראשון ארבעה ראשי שנים

> > בריה כפלה עבודה מאבותינו כמצרים בניסן

נגאלו בחשרי עחיריו לינאל ר' יהושע אומר

בניסן נברא העולם בניסן נולדו אכות כניסן

מתו אבות כפסח נולד יצחק "בריה נפקרה שרה רחל ורנה בר"ה יצא יוסף מבית האסורין

בריה בפלה עכודה מאכותינו כמצרים כניסן

נגאלו בניסן עתידין לינאל <u>תניא ר'א אוכר</u>

אלהים תרשא הארץ רשא עשב מוריע זרע

עץ פרי איודו חדש שהארץ (4) כתציאה

רשאים ואילן סלא פירות הוי אומר זה תשרי

ואותו הפרק זמן רביעה הוחה וירוז גשמים

הארץ דשא עשב מוריע ורע ועץ עושה פרי

איוהו חדש שהארץ (ג) מליאה דשאים ואילן

מרציא פירות הוי אומר זה ניסן ואותו הפרק

זמן בהמה ודוה ועוף שמורוונין זה אצל זה

מסורת השרם

עין משפם גר מנוה

בראש האנה כמלה שטדה מחבומים במלרים רכי יהושע מדה נו בפיי כי פלפם בהו כרוכ ספרים ווע"ם שהמחילו המכוח מניסן דמשפט פצון כו פשיע מים י מינו ברונו במחינה (פ"ב משב י)מ"מ לא פסרה עבודה מיפן ניש ו

גואלסם פסק בשעבוד: פרפש ספרו - מתכסה ותחלבט בדשחן: - המלרים ייב חדש כדומן בעדיות (פיב משה י)מית לא פסקה עבודה

לעטרת לכי (ישבים כה) דורך נהמה חיה ועוף כשנדלים [נדלים] כנוי ככח כדעת ובקומה וכל זה היה במעשה ברחשית בתחלת ילירחם

ושלה נפק מוכחיב לבחם" : (מיצ ממי מלו פי בים לבון) דאיר קרי ליה זיו ליק מידי כדפי ברים פירקין (דף נ: דיה ניחום ייו):

ארן מספר ימיך אמלא כסוף החולן (ינמות דף ני ופס) אמה אני שני דורום: אלא דקחי בחג וקאמר לה בניסן - שניח רבינו דננאל דממנותו מוכח דכת ביו מול אברהם ביום חשנת המחים המחות המחים: אבינו דכפרק השוכר את הפועלים ביית בואה שווית מוכחתי במודים (כים דף סו:) ולתר בשלישי של מילה (כים לף סה) התה בשלישי של מינים בנים ננאני ביחשיי בחד הצלו מלהכים והו נהמכר לו שידיין לינאלי ההיא רי אליפר אופר פנין שנושר נבית הפלם שנובר ויאכר פלוים למעד חשוב אליך כעם חיה ובפרקי פ דרכי אליעור "נמי אמרינן דכיוה"ל בנמל חיו והשמח הו דומר בחג לחי דוקא דשני ימים לפני התג הוה כיון हिमास सम्बद्धाः सिमासम्बद्धाः דנמול ביוה"כ ואע"ג דמשמע הכא למועד רחשון הכי החמר למועד

טלדו לבות · אברהם ויעקב : נפקדם פרה · בא זכרונם למובה וכאר עליהן הריון : בעלם עבודם ממבופינו - ששה חדשים לפני פן פרי - שנותר פריו : ואושו ספרק ומן רכיפס סום - כלותר עד חשרי: לכן ברן לועתם ללביונם - לביונם לשן יופי כמי

ורחיה לדכר שבחשרי נברה השולם חודה אוד שהרי לנשמים היו לריכין ותשרי זמן רביעה היה: ופולם ספרן - ולה (פרום) לתיב ותרשת התרן: וען ששם פרי ולה כן פרי נמור: ושופו [מכספ כפר] שלי ימון ען עלי בשל : ושושר ישות פר: ספרק ופן - הוא לבהמה וחיה להיוקק זה לזה ולכך היו לריכין וראיה היא שבניסן נברה העולם: לכשו כרים . כותן שיתרועעו שבלים בניסן (ד) לגמו ניסן זמן דיוונ נהמה הח :מילד" מנין שבחשרי נברא העולם שנאפר "ויאפר ברכם לדורום - עוקה פרי לדורום

ומיהו השתח ען פרי הוו: בקומסן נברמו והיט ען פרי רתוי הה למעון פרי תיד: לדעמם · שאלם אם חפלין להבראום ואמרו הן: כלכיונם · במעם (כ) חחד וחחד שנא מאר יעלה כן הארץ ד' ידושע וכושום כל אחד: ואופר פפעו סרים של אוכד כעין שבניםן נברא העולם שנא' "ורוצא שם ריב פי וספיפרם · חלמה הם

ודמנים הם הרים ותשכתן דנקרתו אכוח הרים שנאמר מדלג על ההרים ודילג חום הקך בשביל ההרים:

14

בין לחירון שני דכא כיון דאין יודע אם קבועין סום ליה חרתי חששי גמורים דאם אינו קבוע אפילו יבנה לאו בר עבודה סוא דאפי' יבנה אין לו שום יום איסור

לתירוך קמת:

אסור לשתום יין כל השנה. קשה לי אתאי אסור כל בשנה מטעמא שמא יבנה הבית היום כדמסיק לקמן הא עד כאן לא פליגי ר' אליעור ור"י בפרק קמא דר"ה (דף י') אי במשרי עמידין לגאול או בניסן אבל באחד משאר כל החדשים לכיע אין כנאלין. ואיכ אמאי אסירין כל השנה לישחרי ביין כל יית חודש בשנה חוץ מחשרי לר' אליעזר וניסן לר' יהושט אבל לא בשאר כל החדשים דודאי לא יבנה. והכא כמי אמאי אסרו ברישא גבי יודע משמרתו או בית אב שלו כל אותו שבת או אותו יום אי שבת של משתרתו או יום בית אב שלו אינו בחשרי לר' אליעזר או בניסן לרבי יהושע לישחרי דודאי באותן חדשים לא יבנה וליכא למיחש לחקלה:

בירהן בהא יש לומר דבנין בית המקדש קודם למלכות בית דוד דהייט ביחת הגוחל. וכדחמריכן בירושלמי פרק ה' דמעשר שני גבי כרם רבעי היה טולה לירושלים מהלך יום אחד לכל לד ותנאי הים הדבר שאימתי שירט יחזור הדבר לכמות שהיה רבי יוסי אומר משחרב בית המקדש סיה התנאי ותנאי היה אימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמום שהיה. וגרסיכן עלה בירושלמי זאת אומרת שבית המקדש עחיד להבנות קודם למלכות בית דוד. והשתא אפשר לומר דאין יום קבוע לבנין בית המקדש אלא כל ימוח השנה ראוי לבניינו. ובחידושי בפ"ק דראש השנה פירשתי דשני מיני קילין הם זכו אחישנה לא זכו בעתה וכי נחלקו ר' אליעזר ורבי יהושע אי בניסן עחידין ליגאול או בסשרי היינו על קן דבעסה אבל על קן דאחישנה אין לו זמן הבוע אלא כל יומי זמניה הוא וכדאמר ליה משיח לריב"ל היום אם בקולו תשמעו. א"כ לא קשה מידי אפילו תימא דבנין הבית יהיה בביאת המשיח אכתי אסורין לשחות כל השנה שמח יהיה הקן של חחישנה וזה אין לו זמן ושמא היום יבא ואין זה מקומו כי דברי חכמינו ז"ל שבירושלמי נאמנים עלינו ואין אנו **פעמת והרחמן יזכנו לבנין** ולימות המשיח:

11217/

(נ) דש" ז'ם וחינה נחה ודמי לקפילה בחיר וחפ"ה רני המיח בן היני ימשה חבור: לפשי רטי הח חין בו שום

לישה אהרים איכור אפי' מחדה: ברקק · פחות הלכה כרכן נמלית: מעשרה רקק בלש"ו נרכל"א: יומף שידם - דנה מינטר שבתה: בשבסום וי"ש · דודאי לא אתי משיח האידנא :

רצו כראמר ובא במהלכת ברקק הכא נמי במהלכת ברקק תא שמע "פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשיכה וכר אי אמרת בשלכא יש חדומין שפיר אלא אי אכרת אין תחומין כי לא היינו בתוך התחום מאי הוי אמר רבא יבמהלכת ברקק תא שמעהני שב והכור שמעתא דאיתאמרן בצפר' כשבתא קמיה דרכ

נא וונה. חסרא בסורא בהדי פניא בשבתא קמיה "דרבא בפומבדיתא מאן אמדינהו לאו אליהו אמרינהו אלמא אין תחומין למעלה מעשרה לאדלמא יוסף שדאאמרינהו תא שמע הריני נויר ביום שבן דוד בא מוחר לשחות יין בשכתות ובימים מובים

היינו חיק ועוד פסק רשבים שאפי מדינות מכצ" אמד בשבת שרו ליכנם כיון דלא מידי קא באייו הני מדדות שבו עבר לך אין לי אלא ארבע אמת היהומשנה ומרות פרץ כיון דלא שבת באיר מחילות תבעוד וכי בפניות מחלבת יום ואמ"ג דב"ה לא שרו אלא עם מדני במורח . הדיקה השתם אבל בשבת לא סיינו משום שתני במורח . הדיקה השתם אבל בשבת לא סיינו משום שתני במורח וקרצי דדמי לחמירה דנכרי שנות וחין נרחה והשלינה משינתו בים אי דבפרק מולין (שם דף קלמ:) משמע אברה בשלבה בשילה דוכור גבי ההחו טוכבו מרבנן דוויל דבי מושדי א פנהו ביניים במברה ועבר לחיד גיסה מביני האי היי ל ובדיר פירי ואמר למינס קא מיכוונא איסרא הא. היב אשר בירי משום השנימה "דרכנן הוא לפציה גבי דיים פרקתי ביו וברי היו וסרי

עין סשפם נר סצוה

יף א מיי פכיו פכלי

שכת סלכה ני מושים מית פי פר:

פרק רביעי עירובין אל: ואטור לשמוח יון כל ימי החול . ואיה מא שנה דלה אמרים ואפור כל ישום ספול - דילוחה אתי: לפני כא אם פי - לפני ביאח כהן לשתוח לעולם יון כרותרים בסגהדרין (ד' כב) חבל בן דוד יכו חלים לבשר: משני ספורם . שתניחין לרכי שכת והולכין

מה אפשה שמקנת קלקלש פי' שעברו כמה שנים שלא נבנה הבית להקביל פניו : שברים פן - ואין לישראל טורח דאיכא דערה להי ותמח לא חישים לבן דוד כי הכא וייל דהחם ליכא אישרא בפר בפרם לפפרי דורת לא אתי משיח היום דהא אסמיל בפרם לא

מו נ מיי פרו מבלי הכל לי את שבר על מירות ובפ"ק שה מלם ב ופי הכל לי את שבר על מירות ובפ"ק מלם דו משיב לים רבילה (ד' ה:) נמי אמרים חישים לשמח יבנה ור"ח מפרש ביום שבן דור כח שראר לכח והשחח לח קשיח מידי וניחו נתי מה שמקשינו אמאי אסור וכלה משיח בן יוסף יש לי לבח סחילה ועדיין לח כח חבל קבוה האי דפריך בסמוך בחול נמי לשחרי

ואסור לשתות יין כל ימות החול אי אכורת בשלכא יש תחומין היינו רכשבתות וכימים מובים מותר אלא אי אמרת אין תחומין בשבחות ובימים מובים אמאי מותר שאני החם ראכד קדא "הנה אנכי שלח לכם אתמומי אכו מששע לא ששעת ליה החלף אליה הגביא ונו' והא לא אחא אליהו ' התירו מיניה: כיון דפו פלים טירום . מאתמול אי הכי בחול כל יומא ויומא גמי

לצו ב פייי פיד מסלי מיחק מלכה יה:

15

מסודת השים

> תורה אוד לתול לליהו ומדקולסר ליה ליששום דחיים לדילמה הסה הליהו והין סחומין למעלה מעשרה: ומשנים מהא לא תיפשום דחון מחמון דרילמה ספיקי

מספקת לים להתי סכת דדילמת תין תחומין מש"ה מסר בחד בשבתו לחומרת

בע"ש ומכשהה דילמה אתי משיח היום

בתענית שם הביא בשם ם' שמחת יו"ע יום הכף דהקשה זה ומי, דכנין המקום שהקש' דאמאי לא יהי' מומר בשמיים יין דעירוכין אכ"מ. בו"ר כספר יד דור בשויו"ע א"כ ה"כ ומה שיש לפלפל בשוגיא במהרה בימיט יהי' בידי שמים ויוכל להיום ביהמ"ק דומה שויו"ט ע' רש"י כר"ה גני היאך יצנה ביהמ"ק כשנת הא אין כנין ראי דגם ש"ם דירן סובר כן ואל יקשה לך דכנין ביהמ"ק קודם למלכות ב"ד ומוה מובנו בהיו"ט פיה דמע"ש ד"ה וחנאי כוי וכל לביוח קורם ביאח ב"ד ע' בירושלמי בא דאין אלי בא כי אבל בנין ביהמ"ק ב"ד לח כח חך ל"ק דרוקה כיום שב"ר ה"כ ה"נ יה" מותר לשמוח בשיוו"ט דהא בשויים מ"ש בשוני, דאין אלי, כא במ"ב דהריני מיר ציום שב"ד בא מומר לשמום

ישראל עבר על לאו בין שחוי מן היין או שחוי משאר המשכריי. והרמב"ם ז"ל כתב כי מעלה היא מרבריהם שלא להכנמ למקרש שחוי יין ואין מן החורה אלא שלא יעבור שחוי : סיתה בידי שמים ואם שתה משאר המשכרים ועבר חייב מלקות לבד לא מיתה. וכן כל מי שהורה והוא שתוי בין כהן בין סבין האולם ולמובח לפנים חייב טלקות ואם עבר עבודה חייכ שלו כמו הוראה היא כמו שאטרנו ועובר עליה ונכנם שהוי יין הדין נותן שאסור לשתות יון לעולם אבל תקנתו קלקלתו והדי הוא מותר לשתות תמיד לפי שא"י לעבוד עד ענקבע בכית אב סוסכין על הוראתו אטור לשנות לתלטיריו והוא שתוי שהגיכוד כאשה חכמה ראוי' להורות וכל מי שרוא חכם גדול שכני אלם מאיזה בית אב הוא ויודע שבתי אבותיו קבועין הן בעבודת היום אסור לו כשתות כל אותו היום. היה יודע מאיזה משמר של אותו יום אסורין לשחות בין ביום בין בלילה שטא ישתה בלילה וישכים לעבודתו ועדיין לא סר יינו טעליו . כהן היודע הבית בזכרים ונקיבות ומניעת הְחורייה בכ"מ ובכ"ז בזכרים וכן שלו וכמשמרתו. ונודגת איסור ביאת מקדש בשמרות בזמן שמשמרתו עובדין בה.לא היה טמיר משמרתו ולא ביח אבותיו דוא ואינו סכיר בית אב שלו אסור לו לשתות כל אותו שכת אורנו יום ויצמרכו לאהרים מאנשי משמרן לסייען ואנשי משמר לא ביםי שכתן. ואפי שאר בתי אבות של משמר שאין עכודתן אותו היום אסורין שמא תכבר העבודה על אנשי בית אב של

לעמיד יכול להיום בשנת משום דהוה

מ"ד והניח בל"ט. ובמחכ"ח אישהנוסמי דברי רש"י בר"ה שהבאמי דביו ביהמ"ק

בשבת ויו"ט ותלה לה בהך דעירובין דף

בירי שמים וכנזכר . ונכלל בלאו זה ג"פ דאסור להורות כשהוא שמוי או שכור וגם כו הדינים כנ"ל אך אין לוקין עד אם

משמית כביעית ולהראב"ר הלירוף במשקים מרף מכל אישורי מאכלים ושמי בכה"ם דוכש דרך שכרום ז"פ דכ"ע ס"ל דלא יטיע רביעית וכודאי אם יש הפשק יותר ום כוראי פטור כיון דכמי אל משם נ"כ בכח"פ ה"ג חם הפסיק לח"ק כשיעור באוכרה ומ' כ"מ ח"ם הא דמווג מיב דר"ח סובר דרך שכרותו הח חם הפסיק א"ח מיחה ואיט מחלל עכוד' רק הוא כמי הדין כך ודעם הכאב"ד אף ציוחל מרכיעים אם הי' ני מים אי הפסיק הח ברביעים הח ביותר מרביעים ח"כ דלדעם כר"מ איט מייב בהפסיק יוסר משם אינו מייב ות"ק סוכר דמייב דאינו יין כלל בודאי פטור וז"ם. ודע הא באו"ח אבל ביותר מכרי מויגה דלא נקרא ביתר מרביעים היינו בדרך מזינה כמכומר הא דר"א ברבישים א"כ לענין הפסיק בה אכל בהפסיק אינו מטאר אך כיון דמוקי החילוק הזה ביותר מרביעים היינו במזוג מכ כמי ביי מים וחיל הח לח קשים וכחמם בש"ם מכוחר דהקשה לרב כח הנוסף כי, יותר מרביעים פטור אבל אפור

נר סצוה במיסט סמסט ח :

עין משפם

קדה ב פייי פ"ז מטלכום לילנ כלכה יג פחג נצין מל:

קוניי שמ מ'ימו: קו ד פיי פיי פטלכום משרום כלכה כ ספג למין קמכ פובע לוח סרי ממו ספיף י ששים ייד סי לע ספיף 6: קח מו פיי ש מי כ

רבינו הננאל מפיקה ושילקה ו" ימכן זו' אלמר בוש ציוות שכיכיו שק פרי שני השספינן לה מות וחנים מישים לי סלע של שניעיה פ" סלע שלקופה בדער מכן שנקהו במי פירות שביבית וניקש ליקה בה חלוק כיתר שישה חלך ובכל הנתי היצילובלי השומילי הן לי במלב א פירות ונותן לו תווור השפרלו הר פירות הלו שקניתי ספך נחונין לך בשתנה ווצעוני אוסר וצי סלק צ נחוחלך מחווה. והלה איפר חדי פירות חלט פיצללין על פירות בסלע זו כה שידנה הנה חסלע של שכיעיה כמו פרי שני וקקני בשרי האשן אכל בשרי שני רברי הכל אפי! דדרך חלל החא: לא כרי יוחגן ולא כרי אלעור אלא שים מחלוקה כפרי מהנוקה כפרי שני חוי קשיא לך הא רחניא אחד שביצית האחר מעשר שני מתחללין מאי שביצית רמי מעשר שני מתחלל בנחמה חולא אינו מתחלל אלה בנפא שיש עליו צורה אלא ברמי מושר שני [הכא] נכי ברכי שביעיה:

ריב"ו שידש לולב ניפל ריב"ו שידש לולב ניפל כל שכשה בסרינה זכר לבקים שנאמר וזורט אין לה מכלל ובעיא יחדה על ריב"ו במפנת מנחות חומיקנא לריב"ו אפר לאכול ההרש ב"ד בנים חיום טלו . תשרונה לה הכלים אלא בשרדוא דעיבער החקן דקוצי בסתני'

: וויש וכוקיא ווחוקין :

האפיט למ"ד פרק זה בורד (סגהדרין דף כהי ושם) אימחד דרבי יהודה לפרש ובמה לחטק הייט דדמנין דבמה לחטק ומ"מ דדמנין נמי הייט לפרש והא דאמרים בהצחל קמא (נ"ק דף לה הס) גבי משות מעשר שני משוח של כבל והם בכבל למחד הא ומשני הוכין

ביה בהמה ומסוק לה הסם היט כרבי מאיר דשרי אפיט לכסחלה א נמי אפיט כרבק והסם דלא אבשר בפנין אחר ולפי מה שפי' דר' מאיר שרי חפי' לכתחילה לח יחכן מה שפירש בקונסרם פרק הוהג (כים דף נכ:) דגבי דמחי מחללין חוסו כסף על נחשח נחשת על הפירות ויחאר ויפרה את הפירות דרוקא כד לריך לעשות ולא מעלם לירושלים והכח חשכחן דשרי ר"מ דמחי לחלל על הפירות לכחחילה ובלבד שיעלו ויאכנו במקום דהכי עדיף משיחור

ויפדה את הפירום: פירות הלנו נחנים לך נממנה .

כהריח קמני בירושלמי דשביעית בסוף פרק שמיני והרגווני אומר לו הרי סלע נחון לך במחנה ובשנין אחר לא סני ודייק דדרך חיטול חיט מדלח חילל החטוני לכחחילה סלע של בעל הביח על פירותיו שלא כדרך מקח וממכר: רשידא יום סנף סט אמרי הקטת חיקן רבן יוחכן מרנה כן וכחי חלה העך מביתי מיקן יחד להכי חני הכא יום הנף אגב גררא ותימה דבמנחות פרק רבי ישמעחל (דף סחי) לא חכי הכך דטוב אבב (דף פוד) לו את המות בתרת דריה לא בשא ברי אלאד. (דף ניי) תנית הכך תרתי ועוד תקטות אלא אם תאםר מחלקה (דף ניי) תנית הכך תרתי ועוד תקטות בדי וועד מדי אולי מובח דחקון: דאישרת הד לה הה בים התקדש החיר התורח הה מתיר - ואפינו לרבי יהושע דאמר שמעתי שמקריכין אף על פי שאין בית בפ"ק דמגילה (דף יי) הגי מילי כשיש מזכח בטי אבל בלא מזכח לא כדמוכח בובחים פרק קדשי קדשים כדמוכה בוכחים פרק קדםי קדםים שבתיה הן מרקיצי (דף סי הס) דמוכה שנפנס כל מתשר שני בהיה וכי הקדשים שנשחטו שם פפולים וחין אוכלים בגיט שירי מנחה ולא קדשי קדשים ואפינו קדשים קלים:

אי נמי סמוך לשקיעת החמה דחמיםר - שלא יוכני להחעסק מיסקו סשחר ביה בשומר בתחילת לילה ולא יספיקו להקריב קודם חלות למחר ויימ דמיירי בערב י"ם סמוך לשקיעת החמה ולא יכול לבקר ביים מיחכן יקלרו דרישה רפיוש יום הבף את העומר והיכן מנלות וקופות כולו אפור לאכל ואלם משרה נפה וכלי שרת דברים בשכה היה חלקה הי ושלש משרה נפה וכלי שרת דברים בשכה היה חלקה הי הגריכין לשומר כדחגן במנחות פ' ר' ישמעאל (דף סוי) דאי סמוך

לשקיעת החמה דחמיםר קאמר שהוא י"ש הא אין בנין בית המקדש דוחה י"ט כדאיתא פרק שני דשבועות (דף מה) ולא פירכא הית דחיקבי לן הת דקתמרינן לת לריכת דתיבני בגילית הת כמי במד תמבים ממד אחרינן החם דאין בנין בהמ"ק בלילה שנאמר וכיום הקים אח המשכן ביום מקימין אותו ובלילה אין מקימין אותו אלא על כרחך לריך לחלק כמו שפירש בקונסרם דהגי מילי בנין הבטי בידי אדם אכל מקדש העתיד בטי ומשוכלל יגלה ויבא מן השמים שנא' מקדש ה' טנט ידיך:

יוחה: לי ניפא דאיבני בשיספר · שלה נבנה עד יום ט"ו עלמו : סרי הפיר ספיר ספורם : ושפיר קאכלי דהאיל דהאיר המזרח ואין מקדש בנוי אשתרי ליה בחדש: פלפ דפיבני בספיפר י או קודם לכן דכי מטא שיחסר לא החיר האיר התורח שהרי המקדש בטי הלכך אכלי איסורא ונזר ריב"ו השחא משום ההא יומא: מסטום סיום ולסלן נשפרי השתא דאי נמי אכלי ההוא יומא מתצות היום ולהלן כסירכא דמעיקרא נכלי וליכא איסורא דודאי קרב השותר: דפגן · במסכח מנחוח (שם): פרפוקים · מירושלים לא היו רואין ולא היו שומשין שעת הכרבת השותר:

בוכרים שאין מצדלים מהם וולדות ואפיה גזרו רבק אמו נקטת: ספר רב פשי בפניקם - דרבי אלעור ורבי יוחכן: בפרי רפשון -בפירות שביעית הוא דא"ר אלפור דרך היטל לא משום דורים סמוכין: פרי שני · דתי שביעית: וספ דפנים . בברייחה דמסיע ליה: לקם לקם · בטלהו בין בפרי תורה אור

בזכרים אבל בנקבות דברי הכל על שחופין מתחללין על חיין אין מתחללין נזרה שכא ינדל מהן עדרים אמר רב אשי מחלוקת בפרי ראשון אכל בפרי שני דברי הכל בין דרך מקח בין דרך חילול והא דקתני לקח לקח איידי דחנא רישא לקח הנא נכי סיפא לקח איתיביה רבינא לרב אשי כי שיש לו סלע של שביעית וביקש ליקח בו חלוק כיצד יעשה ילך אצל העוני הרגיל אצלו ואומר לו חן לי בסלע פירות ונותן לו והוזר ואומר לו הרי פירות הללו נהונים לך במתנה והוא אומר לו הא לך סלע זו במתנה והלה לוקח בהן מה שירצה והא הכא דפרי שני הוא וקחני דרך סקח אין דרך חילול לא אלא אדר אשי מחלוכת בפרי שני אבל בפרי ראשון דיה דרך מקח אין דרך חילול לא והא דקחני אחר שביעית ואחר מעשר שני כאי שביעית רכי שביעית ראי לא תימא הכי מעשר מעשר ממש והא ישַיכתיב °וצרת הכסף בידך אלא דכי סעשר הכא נמי דמי שביעית: בותני *יבראשנה היה לולב נימל במקדש שבעה ובמדינה יום אחר ימשחרב בית המקדש התקין רבן יורנן כן זכאי שיהא לולב נימל במדינה שבעה וכר למקדש יושיהא יום הנף כולו אסור: גַבָּן *מנא לן דעבדינן זכר למקרש ייייא"ר יורגן דאמר קרא °כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה'כינדחה קראו לך ציון היא רורש אין לה דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה: ושיהא יום הגף: מ"ם *מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשחקר מי לא אכלנו בהאיר מזרח השתא נמי ניכול ואינהו לא ידעי דאשתקר דלא הוה בית המקדש האיר מזרח התיר השתא דאיכא בית המקדש עומר מתיר דאיבני אימת אילימא דאיבני בשיתסר הרי התיר האיר מזרח אלא דאיכני בחמיסר מחצות היום ולהלן תשחרי דהא תגן *הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין ב"ד מתעצלים' בו לא צריכא דאיבני בליליא אי נכי סמוך לשקיעת החמה (אמר) רב נחמן בר יצחק אכר רבן יותנן בן זכאי בשיפת ר' יהודה אכור' דאפר 'מן התורה הוא אסור דכתיב

ראשון כין כדמיו דקתני לקח ככשר יין ולא קחמי חילל בשר ביין: איידי דסני רישם לקם - דחירי בפרי עלמו: וביקש לו ליקם סלוק · ואיט יכול דהחורה אמרה לאכלה בחוך הומן (4)ולא לסחורה חה מתקיים לשנה הבאה: סרגיל פולו - שמתוך כך יעשה לי חפלי : ומוזר ואומר לו לחטפ: סרי פירום פללו - שמכרת לי שהיו של חולין ונכנסו להדושח שביעים נתונים לך במחנה ואוכל הוחם בשביעית והחטוני חצמר לו ואני נותן לך סלע חולין זה שילא לחלין במסכה וכא ולוקח מאוחו סלע כל מה שירצה והחטוני יחכל הפירות בתורת שביעית: וכם סכם • דהא סלע פרי שני הוא דמי שביעית וקחני דלריך לילך אלל חטוני ולהוליאו לחולין דרך מקח וממכר אלמא בפרי שני כמי חיכה מחן דפליג דחי הוי סצי בדרך חיטול למה ילך אצל חטוני יקח פירות תולין שיש לו כביתו שוה כלע ויחללט עליהם ויחכלם בחורת' [רים (.) שביעית: 646 אי אתמר דרב אשי הכי אחחר: מחלוקם בפרי שני בהא הוא דאיכא למאן דשרי דרך חיטל אבל פרי ראשון כו': וסם דקסני . בכרייתה דמסייע לר' יוחכן אחם שכיעים ואחם מעשרום מחחללין אלמח שביעית עלמה דרך חיטל: פעקל מעקל פמקי בתמיה וכי יש לומר שהמעשר עלמו יחחלל על כהמה חיה ועוף: ופכמיב י ונחתה ככסף ולרת דחון מהחלל אלא על המעבע [משות כת:] דברשים עליו לורה: בורוב" כמקדש שבעם · כדדרשינן בח"כ מושמחחם לפני ה' חלהיכם שבעת ימים (ויקרא בסדינס: במדינס: בירושלם שחף הוא כנטלים : ושיפא יום סנף על שמר דהיע פ"ז בניסן כולו אסור בחדש ובעוד המקדם קיים משקרב העומר היו שיחורן לב. מיכלין חדש בו ביום כדכחיב (שם) עד הביאכם וכשחרב הבית מותר מן השרה משהחיר המורח כדחמר במכחות (דף סחי) כתוב אחד אומר עד עלם היום הזה דהיע האיר

הא כילד כזמן דאיכא שומר עד הביחכם וכזמן דליכח שומר עד עלם ואסר רבן יוחגן בן זכאי עליהם כל היום כדמפרש טעמא בגמרא: לב" מסרם יכנס כים ספקדם - ויחור דבר לאיסורו דהשחא קרינה כיה עד הכיחכם וחי הוו נהיגי בחורבט לאטל בהחיר מזרה נסד השם חם כדין תורה אחית למיכל נמי בכנייט ויאמרו אשתקד מי לא אכלט ם': **ופיבני פיפס** - הך חששת דחישינן למהרה יבנה חימת הגמור המלאכה דאיכא למיחש לאיסור חדש כל היום דאצטריך לרכן יותנן כן זכחי למיסר השחח כל היום משום סירכה דההוח

המזרח וכחוב אחד אומר עד הביאכם

כתו מיו

הגדית

ומשלך

שלמה "קורות בחינו ארזים רהיפגו ברותים אל תיקדי בחותים אלא *ברית ים

מינה וא כאל כ מינה וא כאל כ (מצי בריתים א

לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו כו נסים ויש (בי) אומרים "מפני שנושתן מיצהבת היתה ר' אליעור כן יעקב אומר "נחשת קלוניתא היתה והיתה מאירה (בי) אומרים "מפני שנושתן מיצהבת היתה ר' אליעור כן יעקב אומר "נחשת קלוניתא היתה והיתה מאירה כשל זהב: מרעני ואלו לננאי של בית נרמו לא רצו ללמד על מעשה להם הפנים של בית אבמינם לא רצו

נרמו היו בקאין במעשה לדם הפנים ולא רצו ללמר שלחו רבמים והביאו אוכנין מאלכסנדריא של מצרים והיו יורעין לאפות כמותן ולא היו יורעין לרדות כמותן שהללו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ והללו מסיקין

רבינו הננאל סלוכה רכן בן אבשינה רברים פשושין הן. כל מעל ה' למענור. פי' פעל ה' תחן הבמחלוה יהר מזה למענור כרי שלוו יהיה המלוכה שלוו יהיה המלוכה

ללמד על מעשה הקפורת דוגרס בן לוי היה יודע פרק בשר ולא רצה ללמד בן קמצד לא רצה ללמד על מעשה הכתב על הראשונים נאמר "וכר צדיק לברכה ועל אלו נאמר "ושם רשעים ידקב: גבו'תד "בית איי פינ (פסני פינ) מבפנים ואופין מבפנים הללו פיתן מתעפשת והללו אין פיתן מתעפשת כששמעו תכמים בדבר אמרו כל ישרה שברא הקב"ה לכבודו בראו שנאמר "כל דנקרא בשמי ולכבודי בראחיו וחזרו בית גרמו למקומן שלחי להם חבמים ולא באו כפלו להם שכרן ובאו בכל יום היו נומלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה "ר' יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה אמרו לדם רוכמים מה ראיתם שלא ללמד אמרו להם יודעין היו של בית אבא שבית זה עתיד לידרב שמא ילמוד אדם שאינו מהזגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך ועל דבר זה מוכירין אותן לשבח מעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם שלא יאמרו ממעשה לרם הפנים זה ניוונין לקיים מה שנאמר °והייתם נקיים מה' ומישראל: של בית אבמינם לא רצו ללמד על מעשה (שמשה הקבוח תוד *בית אבמינם היו בקיאין במעשה הקבורת ולא רצו ללמד שלחו חבמים והביאו אומנין מאלכסגרריא של מצרים והיו יורעין לפמם כמרם ולא היו יודעין להעלות עשן כמוחן של הללו מחמר ועולה כמקל של הללו מפציע לכאן ולכאן וכששמעו הכמים בדבר אמרו (6) כל מה, שברא הקב"ה לכבודו ים מינים בראו שנאמר *°כל פעל ה' למענהו וחזרו בית אבמינס למקומן שלחי להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרן יים ממפלוכ ובאו בכל יום היו נומלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה ר' יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה "יישר פוכ והיום ארבעים ושמונה אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד אמרו יודעין היו של בית אבא שבית זה עחיד ליחרב אמרו שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך ועל דבר זה מוכירין אותן לשבה מעולם לא יצאת כלה מבושמת מבתיהן וכשנושאין אשה ממקום אחד מתנין עמה שלא תתבסם שלא יאמרו ממעשה הקמורת מתבסמין לקיים מה שנא' והייתם נקיים מה'ומישראל תניא אמד ר' ישמעאלפעם ארת הייתי

כוונת אמת ויציכ

ט"ו ורון ואל"ף של אמת ליחד השני שמות שאמרנו. וחם אמת ויציב מלה במלה ודנא שבח גדול ונורא ויש כתהלתו

תכשיטין לכלה ליחד אותה עם כעלה והיא מרגניתא דליח

כה טימי.

(مند المراجع مراجعة)

חכמי דור דעה של רבותינו הכ"י ודאר"י ז"ל אשר איון וחיקר חר מהקיפי קמאי

רבינו משה כורכי יהרה מכיר ז"ל

ביש פתיפתא בעיד"ק צפה ה"י

הנרמחם כוי.

השכח הגדול. וענין השלשה גליות והגאולות

크

הקרוכים אליהם, חלילה כתבו

וכדי שלא יחזיקו אותם באנשי. רשע ומחוסרי אמני

רצו לעלות באברם שכיון שהיו עתידין להגלות פעם אחרת ובית המקדש עתיד ליחוכ" למה לנו להכפיל יגוננו פעם אחרת. טוב לנו

לעמוד במקופנו ולעבוד את ה'. ושמעתי שהם אנשי טוליטולה

מידושלים ולא היו עם עזרא בכבל ושלח עורא אחריהם ולא שוה חשבח של אמת ויצים שלחו בני הגולה שהיו רחוקים

ושמעתי

757

ome About Us

People

e P

ces Things to Kno

hings to Do Submissions

רבה

איכה פתיחתא יטיכ

מדרש

THINGS TO KNOW

Why is this bird hanging out alone?

February 4, 2013

Have you ever noticed a sole egret standing by a stream? Or just one blue heron alone on a riverbank? What happened to birds of a feather, what happened to the flock? (What's wrong with this bird?)

Nothing it turns out. Many birds – like people – are living alone. Not all birds hang in groups all the time, according to Richard Gibbons, Director of Conservation for Houston Audubon. "There are pienty of solitary birds," he said. (Yes, how well we know!)

Richard Gibbons the field.

Dining Alone

A lone egret

Some of birds' alone/together behavior depends on food sources. Gibbons told me that my solitary egret was probably staking out his or her food territory. An egret may stand alone for hours, not even moving. And when some good food comes along, he/she dines. (These birds eat alone and don't seem to miss chattering.)

Gibbons explained some of their alone time has to do with whether their food

sources are clumped or dispersed. If there's lots of food in one place, lots of birds may go there to feed. If food is scarce or not close together, birds won't be either.

Central Park in summer

For birds, life is not just about food. For most birds, travel plays a key role. According to Delta Willis of the National Audubon Society in New York, birds are on the move a lot, traveling from north to south and south to north — migrating. In the winter, maybe 200 species of birds live in Central Park, she said, in the spring about 275 species live there. (People migrate, too, in the winter thousands of Northerners — known affectionately as "snow birds" — head south to warmer climes.)

Slighting birds

It seems birds lead more interesting lives than I thought, what with migratory patterns, dining habits, not to mention nesting preferences (cavities or branch, for

עַכְשָׁיוּ שֶׁלֹא זְכִיתָּם הֲרֵי אַתָּם גּוֹלִים לְּכָבֶּל וְשׁוֹתִין מֵי כְּּרָת שֻׁמִּמִימִיוּ עֲכוּרִין וּסְרוּחִין הָדָא הוּא דְּכְתִּיב (יומיה ב. יח)
יְעַתָּה מֵה לָּדְּ לְדֶּרֶדְ מִצְרַיִם לְשְׁתּוֹת מֵי שָׁחוֹר וּמֵה לָּדְּ
לְדֵּרֶדְ אַשׁוּר לִשְׁתּוֹת מֵי נָהָר) אַלֹּוּ וְכִיתֶם הָיִיתֶם יוֹשְׁבִים
בִּירוּשֶׁלַיִם וְאוֹמְרִים שִׁירִים וּמִוְמוֹרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּדְ
בִּירוּשְׁלַיִם וְאוֹמְרִים שָׁלֹא זְכִיתֶם הָבֵי אַתֶּם גּוֹלִין לְבָבֶל וְקוֹרְאִים
הִיא עַכְשָׁיוּ שֶׁלֹא זְכִיתֶם הָבִי אַתֶּם גּוֹלִין לְבָבֶל וְקוֹרְאִים קִינִים וְנָהִי הְבֵּי וְחִהֹלִם קּלוּ. א) 'עַל נַהְרוֹת בָּבֶל' 'אִיכָה'.

כ. רַבִּי אֲלֶבְּסַנְדְּרִי פָּתַח (חהלים קב. ח) 'שָׁקְדְתִּי וָאֶהְיֶה בְּצִפּוֹר בּוֹדֵד עַל גָּג' אָמַר הַקּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא 'שָׁקְדְתִּי לְהַרְנִיס בְּנִי לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִיָּד 'וָאֶהְיֶה בַּצִפּוֹר בּוֹדֵד עַל גְּג' מְנִּבְּר לְנָדֵר לְנָדֵר לְנָדֵר וְמָאִילָן גָּג' מְהַבְּפוֹר הָמִאִילָן יְשִׁרָאֵל מְמִּצְרֵיִם הָיוּ יְאָרָאֵל מְמִּצְרֵיִם הָיוּ יְאַרָאַל וִמְשׁוֹּכָה לְשׁוֹּכָה בָּבְּ בְּשֶׁיִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרֵיִם הָיוּ יִסְעִים בְּמָחְלֹקֶת וְחוֹנִים בְּמָחְלֹקֶת 'וַיִּפְעוֹ וְיִבְיִם הָיוּ שֶּבָּאוּ לְהָר סִינִי נַעֲשׁוּ כַּלָם הוֹמוֹנְיָא וַיִּחְבָנוּ אֵין בְּתִּר בָּאוְ אֶּבְּא (שמות יש. כ) 'וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל' בְּאוֹתָה שָׁעָה אָמַר הָנִא הָרִי הַשְּׁעָה שֶׁאָהוּן תּוֹרָה לְּבָנִי.

פרק

גוף כולו לא כל שכן אמרי אין כביסה אליכא

לר' יוסי דאכר שכואל האי ערבוביתא דרישא

מהיא לידי עוירא ערבוביתא רמאני מהיא

לידי שעכוכיתא ערבוביתא דגופא מתיא

כערכוביתא הזהרו בחבורה הזהרו בבני

*מרליו שמהוחצא תורה ומפני מה אין מצויין

ת"ח לצאת ח"ח מבניהן אמר רב יוסף שלא

יאכרותורהירושה היא להם רב *ששת בריה

דרב אידי אומר כדי שלא יתגדרו על הצבור

מד זופרא אומר מפני שהן *מתגברין על

הצבור רב אשי אוכר משום דקרו לאינשי

חמרי רבינא אומר שאין מברכין בחודה

תחלה *ראכד רב יהודה אכד רב מאי

זה נשאל לחכמים ולנביאים (â) ולא פירשהני

עד שפירשו הקב"ה בעצמו דכתיב "ויאמר

ה' על עובם את תורתי ונו' היינו לא שמעו

בקולי היינו לא הלכו בה אכור רב יהודה

אמר רב (נ) שאין מברכין בתורה תחלה

אים בר יהודה לא אתא למתיבתא דר' יום

תלתא יוכי אשכרוה ורדיכום בר' יוסי א'ל

מאי פעמא לא אתי מר לבי מדרשא דאבא

הא חלתא יומין א'ל כי פעמיה דאבוך לא

ידענא היכא איתאי א"ל לימא כד כאי

קא"ל דלמא ידענא מעמיה א"ל הא דחניא

ר' יוסי אומר כביסחן קודמין לחיי אחרים

לכ לבהמתם ונו מאי חיתם אילימא חה והלא

*היה בכלל בהמה היא אלא מאי חייתם

חיותא כמש פשימא אלא לאו כביסה דהא

איכא צערא דערבוביתא: א"ר יוםי אין אלו

נדרי עינוי נפש: איבעיא להו לד' יוסי מהו

שיפר משום דברים שבינו לבינה ת"שא"ר

יוסי איןאלו נדדי עינוי נפש אכל דברים שבינו

לבינה הויין דלמא לדירהו קאמר להו לדירי

אפי דברים שבינו לכינה לא הייין לדידכו

דאכריתו הויין נדרי עינוי נפש אודו לי

ראין אלו נדרי עינוי נפש מאי דב ארא

בר אהבה אומר מפר רב הונא אומר אין מפר

יומנרשהם יהיו

שדוני וכיבי שלחו מתם הזהרו

ערבוביהא זכישה -

סמיד מייםי לידי שיכם

פירום לידי קישי

פינים: דמאבי־בחים מכנם נגדיו סמיד

דנופא מחים מחן

מדיר: מרויא לידי פימנא וכיבי כלותר

כיני ושממוש קשה

לו כפולה ומעום כרי ע כפולה ומעום כרי

אמר רכי יוסי דכניסה

קרדמת לחייכם הכל

רחינה חין גה לפר

טלי כלי : הזהרו נפרטנימת - פירום

כוכנים בכניםכ

הזהרו נמטכה

ירושה כיא לכם י

למלמידי מכמים וחין

כנסה שאין מנכין

נמורה מחלה : כשכם

משכימים ללמוד שוכה

שחין מנרכין לפסוק כדכרי מורה והפרכ

עלו ולובר בתכופושבא

דכניסה כית סדקה

לחיי מחרים: אלא

ממע י וכחיכה לער

דמפיפוסה צמי צחינו

פירות מדינה זכילה

כרי פיטי שיטל לככית

ממדינה המכתבים ירורו

מטני זה מים יכול

להפרשיםלה להקהפק

ממטרי ממר : דאם למ

סיסה פתשמו הגה

מטני מקיף לה ורגיל

חללו מיפר דכוי פיטי

נסם: לרבי יוסי מס

שיפר י נכסינה וקישום

משום דכרים פכים

לכינה ונפקם מיניה

דונרים פנים לכינה

לפלום מיפר לחמרים

מים מיפר: אין מנו

ותדלה קחתר סכם רכי

יוקי תומל לה ישב שמש

מינה משים פימי נשם

ככת דלה כרי

נפם כדחמל

מכחב שחין דשחין

אחר עשר נוף של לים בה לער י רחילה דסריא בסליה גופא לים בה לער אלא לא ודאי רחינה לרי יוםי הייא ניוול: כביסה אלימא לרי יוםי

עינים שורתה הראש חסהה מאור עיניה דכאני מסיא לידי שעמומיתאי כסים בכנדיו מרטביה של זירגוה שאיט מככסן המיד ועבשן כשהן מזוהמין מכיחו לידי שנמום וחמהון לב: ערבוביתא דגופחי כשנופו מוהם שאים כוחן חמיד מכיחי לידי שיחגא וכיכי אכעבועות המכאיבות ולאט יש רשיאות אבל שעמום קשה מהן אלמא כביסה אלימא מרחילה : הזדרו בערטפיתא - כלומר הזהרו בתכנוסת וברחילה: הזהרו בתבורה • ללמד חורה בחבורה שהחלמידים שמלמדו מורה נחטרה: מחדים זה אם זה ואת הרב: בירה בכני מניים · להזכחל ללמדם אנו אקיקן ללומדם: סורה שמהן חלא סורה שאין להם פסק אחר ועוד שדעמסשפלה עליהם: לצאת מבניהם ת"ח - שעל הרוב אינם בני תורה: ידושה היא להסילא ילמדו תורה מאחר שהם פומכים שירושה היא להם: כדי שלא יתנדרו דאטן וא יושים פל הלבור . שאם לא היתה כנומו מה פשם הא מורה פוסקת מהס יגים דעחם: שאין מברכים בחורה חחלהי חחילת מחי לכל חייהם היוהם עסקם בכל יום דהייט לעסוק בדברי חורה והערב נו וחשר בחר: דבר זה רוחן מפף ומלכב: : ")בונם פירות השלם שלי יפר : דכוי פיסי : כשאל לחכמים וכו' ולא פרשהו . מדכתי' ויאמר ה' על עזבם את תורתי מכלל דליכא דידע להדורי פטמא אלא קודטה בריך הוח בלחוד <u>ומלחתי</u> במגילת סתרים שלה"ר יונה ז"ל דקרת הכי דייק דעל שלח ברט בחורה חחילה אברה הארן דאם איחא על עובם את תורתי כפשטא משמע ממטי כלומר שאוש שעובי את החורה ולא היו עוסקין בה כשנשאל לחכמים ולגביאים למה לא פרשוהו והלא דבר גלוי היה וקל לפרש אלא ודאי שוסקין היו בתורה חמיד ולפיכך היו חכמים ונכיאים סמהים על מה חברה החרן עד שפרשו הקב"ה בעלמי שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בחורה תחלה כלומר שלא היתה התורה תשובה בעיניהם שיהא ראד לברך עליה שלא היו שכקים בה לשמה ומחוך כך היו מולולין כברכתה והייט לא הלט בה כלומר בטנחה ולשמה אלי דברי הרב מיפר משים רט לבינה החסיד ז"ל והם כאים ראויין למי

שלא שאמרם : פועמא דאבוך לא ידענא • •)[דטרם אליפד לר דחמר כביבתון קדומת לחדי אחרים והא מהברא ליתא ולהכי בפי קרא פייכים לכמפנה לפיל מנלן: אלא לא כביסה - וקרי ליה חייהם - ולענין הלכה קי"ל כרבט

דרחילה וקשוט נדרי עיטי נפש הם ומפר בין לפלמו בין לאחרים דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דמילחאדשמואל משמיה דלוי דלקמן כווחיהו שייכא כדנפרש עלה"בס"ד ואע"ג דאמר רב הונא טליה פירקן ר' יוסי [נקשן פני]

אלא מאומו מקום: פשי - כטמר אכחי מיבעי לן אי מפר אי לא: סא לא קי"ל סותיה אבל הרמב"ם ז"ל פסק מדרב הונא כרבי יוםי 655 דאין מפר אלא משים נדרים שביט לבינה: איבעיא להו לרכי יום מהו שיפר משום דברים שביט לבינה · ברחלה וקשום דפליג פליית

דרבק מי אמר דדוקא משים פיטי נפש הוא דפליג עלייהו דלא מפר אבל משים דברים שביט לבינה מודה ר' יוםי דמפר וג'מ דלרבק דאמרי שיטי נפש היי מפר בין לשלמו בין לאחרים ולר' יום דוקא לעלמו מפר לאחרים איט מפר דהא הוא דאיכא בין שיטי נפש ודברים שביט לבינה יים כי כיחותר ברש פרקן: ת"ש דח"ר יום חין חלי מדרי פיטי נפשי וחם חיחו דלר' יום חפיי מבום דברים שביע לבינה חיט מפר ה"ל למימר לא יפר מדקאמר אין אלו נדרי עיטי נפש משמע אכל דברים שביט לבינה הרין : רב אדא בר אהבה אמר מפר - דאיכא קפידא לבעל בהכי :

ראש וברחינה למנים שרשבים : סוכה במשרכי ללמוד מורה ברבים כי מספקהן זה מום פכל כשמד ישר מרב של כבדים ומפשי : שלח יאמרו ירושה כיא למש למתו אמרים ירושה כיא לכם למי

לביסם כגדים שליפש לים לר' יוסי דולית ביה יותר מרוזלה: דאפר שמושל סשי ערבוביהש דרישם עפרורית שמחכנם לאדם ברחשן שאינו החן:מפים לים לידי שוירם מכמח את שינותשרכוכיםם דמפניישטשת - מכחלה: ערבוביתא דרישת - "כשחיט מכרק רחש חמיד ומשך בנדים שאינו מרשבית לדי שמשומים ששון וו כך איכו מרשבית ברישא לדי שירא מביא לידי מביא לידי מביא לידי מביא לידי ממיו

ששתומחת קשה משלן: פרכוכיפל תורה אור דגופה יוהמה הבחה על בשרו של חדם מחמה ויעה שחיט רוחן: סופרו בערבוביםם בהנה דפרשי': ושלם סלמדו מורם פלם במבורם - שחק חדם מחפלפל אלא מחוך לימוד הבירו: וסוסרו בבני פניים - שלח יהו קלים בעיניכם ללמדם חצרה:

ופפני פס סלפידי סכפים פין פלויין ^{מחדני}עניים שכוהן תצא תורה שנאכור "יול כים כויישחין הדבר מלוי:שלם יהן פופרים חורה) בני אדם חורה ירושה היא להם ואין אט כוקקין ללמד שורה: פלם יפגדרו [גל סשא] שלא יהגדנו שלא ינהגו שררה כשיראו שהן ואבותם ובניהם חלמידי חכמים מכד נוד יתגדרו כמי הניתו לו אבותיו להתגדר ט (מלין דף ו-): מפני שפן מתגברין · דודאי כל מי שהוא מ"ח ובט מ"ח וראי מ סט" כ"ם מתגבר: דקרו לפינטי מפריי שחין טהגין לכן כטד ומכוין איתן מפני יתי פרכחיב "פי האיש הרבם רבן את זאת דבר תורה שבהם : נלסה למדכר מכלי פ יושבי(ו)ישיבה של ח"חגשפל למכמיםי שם דכחיב מי האיש החכם לנביאים

ומלאכי השרח דכחיב ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה:שאין פברכין. כשמשכימין לתלמוד הורה וחלמידי חכמים (ד) בני חלמידי חכמים מתוך שהן זהירין לעסוק בחורה ורגילין כה אינן זהירין לברך כשפוחחין לא מקיימא ברכחא [כדחמריט בברכח החורה"] נהיה אנחט ולאלאיט מטמדי תורה**ורדיתום** בר' יופי הייט ר' מנחם בר' יוסי דמיתקרי בכן של קדושים(פסחים קדי): סשמם לם ידשנם - דחמר למילחיה שאיני יסל לפמוד על סף דעתו :נפוניכרא כעלן א"ל דכתיב

פמר לים דכמיביבי לוים ולכל חייהם: איליפל פיה פפשי שמתפרנכת משם : וסלם סים בכלל בסמם · כדכתיב ואת החיה אשר תאכני מכל הבהמה (ויקרם ים) והואיל דכתיב לבהמתם למה לי חייתם: [אלא לא ככיסה היין חיוחם ממש דככיסת בגדיהן היט חיותם דחי לא מכבםי בגדיהן איכא לערא דחיוהם הייט נמי מרטביתה דחמר לעיל : **איבעיה** לפו לרבי יופי דחמר שלח חרחד שלת התקשם חינם נדרי עינוי נפש : דיב ואיבא ומשום נדרי עיטי נפש איט מיפר מסו שיפר משום דברים שבינו

לעיל אבל אין בהן עינוי נפש מפר לעלמו משום דדברים שביט

שער בחיחו מקום דקישוט כל הגוף משמע: לדידכו דמפריםו

דרתינה הוי שיטי נפש (ה) סי אלא דברים שביט לבינה דהא לא נדרה

מכו דע מן דם ספרטים]

לבינס . שיה מופרין לעלמו כדחמרן לכינה היינו קישום כל הגוף בין קישום חכשישין בין קישום דהפברח

דא'ש

מי פאים תמיד

קפונומים

בי: כוכנו בי: כוכנו

בום ננדים

[מיכים ילב]

מצוויון לצאת מבניהם תלמידי הכמים רבינא אמר ( ) מפני שאין

מכרכין בתורה תחלה דאמר רב יתורה א'ר מאי דכתיב מי תאיש

החכם ויבן את ואת ואשר דבר פי הי אליו וינידה על מה אברה

הארץ דבר זה (ג) נשאל להכמים ולנביאים ולמלאכי השרת ולא

פירשוה עד שפירשו הקב'ה בעצמו שנאמר ויאמר ת' על עובם את

תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי. ולא הלכו בה (י) מאי

ניהו ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה אמר רב יהודה אמר רב לומד

שאין מברכין בתורה תחלה (י) וצריך לברך למקרא למדרש ולפשנה

ולתלמוד (ו) חו נוסחה בא"ו אמ"ה אקב"ו על דברי תודה ונוסח

אשכנוים לעסוק בדכרי תורה הערב נא הי אלהינו את דברי תורתך

בפינו ובפיפיות עכוך בית ישראל ונהיה אנתנו וצאצאינו וצאצאי

עמך בית ישראל כלע יודעי שמך (י) ולומדי תורתך בא"י המלמד

תורה לעמו ישראל ויש חותמין כאיי נותן התורה ואין לחתום

בא"י למדני חוקר שאינה לי ברכה והודאה לשעבר אלא לי בקשת

ורל השרב ברוך למדני חוקר (a) ויל השרב ודוד דרך בקשה אמרו הי שאתה ברוך למדני חוקר

נא בור'ו כי ברכה אחת היא עם לעסוק בדברי תורה (י) שאילו חיתה

ברכה בפני עצמה היתה פותחת בברוך ולכן אין לענות אמן אחד

לעסוק בדברי תורה (י) [4] ועוד יש ברכה אחרת על התורח בא"י

אמ'ה אשר כתר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו בא"י נותן

לב"ישל רבינה שחר תפני שחין חברכין בתורה תחלה פי ביון דלה והירין לפוך לחדי תורוק לשחם וכל מחדי הורוק לשחד הורוק לשחה בה ברכחם בדברתים ובהים הנחם ומהצחים ובה לחדי תורוק לשום וכל לשחד הורוק לשום בה ברכחם בדברתים ובהים המום ומהצחים וכל משור הורוק לשחד בה ברכחים ביותר הורוק לשחד הורוק לשחד בה ביותר הורוק לשחד בה ביותר הורוק לשחד ביותר הורוק ליותר הורוק לשחד ביותר הורוק לשחד ביותר הורוק לשחד ביותר הורוק ליותר הורוק לשחד ביותר הורוק לשחד ביותר הורוק ליותר הורוק לי

בית ישראל וכולי ונראה למנ"ד שניתקן ע"פ דרו"ל דכל החואה בט וכן כט שססק כהדרה מוכסח לי שאין התורה שוססת מורעו שנאחר לא ימושו מסיך ומשי ורעך וכו' ולפ"ז בדיך שיאמר ולאלאיט ולאלאי וכו' ולפ"ז בדיך שיאמר ולאלאיט ולאלאי וכן שמעתי שטהגים כך כמדיטת אחרות וכן שמעתי שטהגים כך כמדיטת אחרות וכון הוא :

לבן עם דחתר הב יסודה חתר רב וכוי רבינא מכים ראיה יודה המר רב שהקב"ה מקפיד של למתי תורה חפינו שסקין בה טובח חם חים זכירון לכרך כתורה תחלה, וחיכה לתמום טוכח למה יצה כוחת חלפניו להענישם כשנש גדול ורם כזה על שלח ברכו בתורה תחלה שהוא לכאורה עבירה קלה ונראה דכומו יה' מעולם סיחה שנסים שסקים בתצרה כדי שתחפלם נשפחים בעלמות והוחניות וקדושת מקור מוצח התורה ולכן מון הקב"ה תורת חמת לישרחל במתנה שלח תשחכת מחתנו כדי שתחדבק נשמתיט ונוסיט רמ"ם מיכרים ושם"ה נידין ברמ"ח מ"ע ושם"ה לח קעשה שכתורה ומם כיו ששקים נתורה על השונה הומת קיו החה חרכבה והיכל לשכינתא יתכרך שהיתה השכינה חמש. בקרבם כי היכל ה'

החה ובקרכם מחש היחה השכינה קונעת דירתה והמרן כולה היחה מחירה מכנוח וכזה יהיה קישור לפחלים של מעלה עם פחלים שלמטה והיה המשכן חחד מכל שחה שעברו חוק זה שלה עסקו בחורה כי הם לערך הדברים הנשמיים להנחמם לידע הדינים לפרך משה וחתן גם להתנחות להרחות חכמתם ולה נחכווט להתעלם ולהחדנק בקדושת ורוחניות התורה ולהחשיך השכינה לחשה בחדן כדי שתשלה נשחחם לחדרגה גדולה חחרי חיחחם הנה כזה עשו פירוד שנסחלקה השכינה מ הארן ועלה לה למעלה והארן נשארה כנשמיותה כלי קדושה וזה היה נורם חודננה ואכידתה והוא אמרו מי האיש החכם ונומר על מה אכדה הארן ונומר ויאמר כי על עובס את תורתי אשר נתתי לפניהם ונותר ואמר תודתי תורת אמת אשר נתתי במתנה שלה יהיו למדון ושוכחין וגם פירשתי להם סעם כל הדברים ופירושיםם ווה חשר נקחי לפניכם כשלחן ערוך וכו' וכח"ש רו"ל על פפוק וחלה המשפחם האר השים לפריכם וכוונתי שיתקשרו בעלם קדושה תורתי תורת חתת וכשבינה חהו שורה נקרנם והמה עזכו את תורתי ולא הלכו כה פירוש תחלת הסליכה כרוהעיות התורה ממדרגה למדרגה כדי שתתדכק הנשמה בעצמות קדושת התורה לא הלכו כה דהיוט לא הלכו כה לשחה כשעה שבאו לפתוח כעסק התורה ולכדד למניו ית' ולסודות לו על נתינת כתורה לעתו ישראל כדי שיהיו דכתים בקדושתה וכשכינה ית' והוח המכוון כברכת חשר בחר בט על חשר קרבט לפני הר סיני ומתן לנו תורתו כקדושה כלי המדתו שהיה משתמשע כה בכל יום כדי שתתדבק נשמחים כעלמות קדושת התורה ורוחניותה ולהוריד השכינה בהרבט לא הלט כה לעסוק כד"ח לשחה כי כזה נענשו שנסתלקה השכינה מן החחחונים ואו אבדה הארץ נצחה כחדבר חבלי שובר כנוחר נחרבה ונשחרה חוחרית חבלי שובר שם קדושת השכינה כי נכתלקה השכינה לגמרי תן החרץ ועלה לה לתעלה וכך היה ני' רב חלפם ולוחדי תורתך לשתה וכזה רחוי להגיה בסדורים:

לחרות למכנדת לעבוק בדברי חורה וכולי נרחה דלפי שעיקר בסבטחה שהכטיחנו הא יחברך לא היחה אלא על עכק התורה בא כשמקר וכטורת כח"ש ואם כחקתי תלכו שחקיו עחלים בתורה שבע"פ על מנת לשער ולקיים ונתתי גשמיכם בעתם ונומר לכך תקנו לברך לעבוק בדברי תורה וכן עיקר: דיש ברכה אחרת וכולי ויכוין בכרכתו על מעתר הר סיני וכולי נרחה דקשיא ליה דלא חלינו שתי ברכתו מענין אחד על מטיה אחת כגון הכא שתברכין לעבוק כחורה וכו' כא"י המלחד תורה לעתו יפראל ויש חותתין בחן אחברין לעבוק כחורה ומדירן ומכרכין אשר ברכה ומדירן ומכרכין אשר ברכב שוברכין על המטה וכן כאן תברך לעבוק בד"ח דכרכה ראשונה היא כשאר ברכב שחברכין על המטה וכן כאן תברך לעבוק בד"ח על מטות עכן התורה ומסיים והערב כא וכי' והוא לפי שבקב"ה שוד ותותך לכל מל מטות התורה ומסיים והערב כא וכי' והוא לפי שבקב"ה שוד ותותך לכל המטח

למי שלמדן עכ'ל מר"ן ז"ל: לצר"ר לברך לחקרה לחדרש ולחשכם ולחלמור פכי מסיקנה כספ"ק דברכות (ימ .) ברוב ה"ר דוד מבודרהם שמם השכים לכתוב בד"ח קודם תפלה חייב לברך ברכת התודה כתו ללמוד רק שלה יהם כותב בדברו הרשות: ("ב"ח) ועיין בדברי האבוד שאבתוב לקמן:

וכסימן שקודם זה כתהתי אם יכול לותר פסוקים דרך ריטי ותחמונים עד שלא בירך כרכת התורה:

וו בוכרות מקב"ז על ד"ת פשע מקומת שאומרים לעסוק כד"ת וה"ר יונה כתב שנומת שאומרים לעסוק כד"ת וה"ר יונה כתב שנומר בינית וה"ר יונה כתב שינות בינית וה"ר יונה וכתב ה"ר דוד אבודרכם שיותר נכון לחדר על ד"ת לעי שסוא כולל עסק כליווד כלי ועשיית החטת וכן כתב אבן הירחי כלי דאילו לעסוק כד"ת אינו אלא על דיים לדחות דאודרכה חסאי ששהא גופיה עדיף עסי לברך לעסוק כד"ת שהיא גרכה חיוחדת לקריאת התורה שהא בילו ג"ב עשיית החטת שאינו בא עכשיו בילו על בינית מוחדת לכ חודר על ד"ת שכולל ג"ב עשיית החטת שאינו כא עכשיו כרכה החיוחדת לכ וח"ת עסחת הרוב"ם כרכה החיוחדת לכ וח"ת עסחת הרוב"ם היא על דברי תורה:

הערב נה כ' הלהיט הת דברי תורתך וכו' ג"ו שם ורכי יותק המלחד תורה לעתו ישרהל רב המטנה המלחד תורה לעתו ישרהל רב המטנה המר השר בחר בנו מכל העתים וכו' בה"ו מתן התורה א ה"ר פפה הילכך ניתרינהו לכולה ומ"ש שיש מתחמון בברכת הערב כה

כא"י טופן התורה כ"כ הרא"ש שם ות"ש ואין לחתום כא"י לחדני חקיך שאינו לשון ברכה והדאה לשעבר וכו' כ"כ שם רש"י והתום' :

"לצל ויש לומר והערב כא בוי"ו כי ברכה אחת היא עם לעפוק בד"ת שאים היחה ברכה נפני עלמה היחה פותחת בברוך כ"כ התום' בפרק ג' שאכלו (מו .) וכפ' ע"פ (קד :) וכפ"ק דכחונות (ח .) כשם ר"ת וכ"כ הרא"ש בספ"ק דכרכות וף"ל ולפי חה שרגיל ר"ת לפרש דכל היכא שהברכות קצרות אפילו כרכה הסמוכה לחבירתה פותחת בכחך כמו ברכות של הבדלה וברכות של חופה א"כ פיה לריך לברכת הערב כח שחהח פותחת בברוך שחותה שלפניה קצרה לכך היה חותר ר"ת שחין זה כי חם סיום ברכה רחשונה והיה חומר והערב נח עכ"ל וכ"ב ה"ר יונה וכמר דכי חבל הרמב"ם בפ"ז מה' תפלה כחב שנ' ברכות כן ולכן כתב הערב כח בלח ח"ו וכתב הרשב"ה שכן דעה בעל התחור וגם התום' כתבו בפ' ע"ם על דברי ר"ת ותיכו בירושלמי פריך והרי הכדלה ומשני ר' הוה מפורן פירוש מקשה היכי אמרת דברכה הסמוכה לחבירתה אינה פוחחת בברוך והרי הבדלה שיש כה כחה ברבות משפ"ה שחח בה בברוך ומחרן שחני ברכוח הבדלה שרבי היה מפורן כלומר שלח סיב אומרן על הכום אלא כל אחת לכדה ש"מ דאי לאו דרכי מסורן לא היה פותח כס כברוך משום דברכה כמוכה לחבירתה מקרית וחע"ג דהוית עם מטבע קצרה וכן כראה מדברי רש"ו בפ"ק דכתובות (שם . ד"ה שמח חשמח) גבי ברכת חתנים דמטנע קלר נחי ברכה הסמוכה לחבירתה אינה פותחת בברוך וכתב ה"ר דוד אבודרהם שכן עיקר כיון שהלשון משחנה ומדבר להכח וכן טהבים לחותרה בלח וו"ו עכ"ל ומ"ח דעת רש"י בכרכת והערכ כדעת ר"ת שחינה ברכה בפני עצמה שכתב ורכי יוחק מסיים כה הכי דבעי פתיחה בברוך וחחימה בברוך ולענין מעשה נרחה לומר והערב עם וי"ו שהרי לדברי החומרים שהיה ברכה חחת הם חיםר כאי"ו הוי תפסיק באתלע הברכה ולדברי האותרים שהיא ברכה בפני עלתה אע"ם

שאמרו עם וי"ו אין בכך כלום (א) : ברתב ה"ר יונה ברכת אשר בחר בנו פוחחת בכרוך מפני שדרך הוא לאומרה בפני עלמה כשמברכין על התורה :

בתוב בחשוכת הרשב"ה שהלה כשמנו מברכים על התורה בכל בקר למה אין
אנו מברכים לאחריה תשוכה קריאת התורה מצוה ואין מברכין על המצות
לאחריהם וכמו שאחרו בפרק כא סימן (כא:) ואל תשיבני מקריאת התורה בב"ה
שמברכין לאחריה דהתם תקנת משה ועזרא היא ועל התקטות מברכין לפניהם
שמברכין לאחריה דהתם הקנת משה ועזרא היא ועל התקטות מברכין לפניהם
שלאחריהם וכדמברכים בהלל ומגלה עכ"ל ול"נ דאפילו אם היו מברכים לאחר
שמטה לא קשיא דכיון דמצת הגיית התורה היא כל היום וכל הלילה וכל שעה שאיט
חייב לעכוק בתורה לא שייך לברך לאחריה:

ומס

דרכי משה מז (א) והמנהג הוא כדברי הרמכים ז

ולצ

דרישה כ" כז [מ] ועוד ים כוכם מסרת של התורם כש"י ממים משר בסר כי זיל ר' יומס ריו פ"ק דברכות וכנגד שלו ג' ברכות חיקט לחמר בבוקר ג' פנינים מקרם והייני מישת התמור. משכה והיינו שלובו מלשד והיינו בריותם דרי ישמשלל כי . ובוכת משר במר בט שהים משלם שים בה שנם לשי'ת ולישראל תהנו לתקדם וברכת והשרב למשכה וכו' ובוכת לשבוק למורש. ולדמת החומרים והפרב צומ"ו השתהם דמון כחן שלם ב

שרישה אשר למיש כן: (כ) משני שלון מברכון בתורה חמלה כלוחר בחשלת שסקם בתורה בכל יום ותיה מתוך שהם והירים לפשוק בתורה ורגולים בה לזינם והירין לברך בשתחין ולא שקיימין בתחה כדמתי ונהיה אלון מברכון של התורה מורה כמיש"י דף י"ל ב"ש . ומהרר"י שניהה כתר שבושם שמלמר שלון מברכון של התורה שורה שלון קורין לותה לשמה אלו כלושנת בשלמל למיכן לין זוכין לשלמת המשך לשתחה בתורה למ ימושו כי" וכ"פ רץ נהם רביע יותה

של וכרים: כן יחידע הכק שהדנוח שרי יחודה כחלות יואש כשהשהחו לו ליואש ומשאופו אליה והרגוח בפורה (דם"ב כר): שפר פירפסם -שער לווחה שפרע חה ההו על נכברו : "צר פושב סים - שלא קיבל שליו שאר מצום אלא ע"ו שנאמר כי לא ישבוה עוד שבוך ונו' (מ"ב ס): סיינו רכסיבי אדוויה דוכריה: על מחים סלע י על חלקה אכן חלקה שלא יצלע בארץ כך היה דונו של זכריה על הרלפה ולא נבלע: לסים שטישים כשרגותו: ספול י קול ליחה ובכי שולה מיעקב' ראה ילחק בנבואה מפלה "ע של ביחר: וחיינו **ראפר רבי אלפור ·** הא ראמייע תורה אור לעיל שעל ידי לשון הדע חרב הביה

ונהרגו כמה רבבות: בסירסורי לשון י במריכת לשון כמו אל התחר (חבלים לו): שוע לפון · שכם מכה: לקלון · ילדים למשכב זשר וילחת לפלגשים: כשוי כין שן טסריקון: מדרכן לכך י לחשמיש וחין קלום מרובה כקלון שלנו:

ייחדה: גוספגקם • חותני שטרוד ממורין ש: ביש מטעה בו כדי שתהא גראה משחתוה לה : סרפנס דפלכם ישלטטת המלך קבל עליו לעשות: זו פילם · הודגט כל היום דומנק דמיית: כר פשמיפס שמו יהחבטבגרוט:דכר פסר לרעחומרהות נגפים מפני שחסום לקפן עלוו:

אכד רבי הייא בר אבין אכד רבי יהושע כן קרתה כח לי זקן אחד כאנשי ירושלים בבקעה זו הרג נבחראדן רב מבחים מאתים ואחת עשרה רבוא וכירושלים הרג תשעים וארבע רבוא על אבן אחת עד שהלך דמן ונגע בדמו של ובריה לקים מה שנאמר "ודמים ממו מפס הונט כל סום: סמפרם · ברמים נגעו "אשכחיה לדמיה דוכריה דהוה קא מרתח וסליק אמר מאי האי אמרו ליה דם וברום ראשתפוך אייתי דכי ולא אידכו אכד להו אי אמריתו לי מומב ואי לאו מסריקנא לבשרייכו במסרקי רפרולי אמרי ליה מאי נימא לך נבייא הוה בן דהוה קאמוכח לן במילי רשמיא קמינן עילויה וקמלינן ליה והא

באלכסנדריא יהא דאמרי׳ בהחליל (סוכה מב) האלכבנדרום מוקדון הרגם והחריבה שמא פטמים נחישכה: כפצו שלן ונפט לחד סים · והלו החמר במם' ע"ו (דף ית.) מוסב שיטלנה מי שנהנה ואל יחבל בעלמו הכא יראים היו מיסורין כראסביט (כחצטת דף נג:) חלמלי נגדו לחגניה מישאל ועזריה פלחו לללמת ועוד דע"כ היו מענין חתן ולא היו הרגים אחן"

אתיורו לקמיה י שימא קהא כניינצ וכשכיעי לא מיל פשרי לך נוספסקי מיירף ובמדרם חמר דקמח חמר מכושל ואכני והשני לח יהיה לך:

ולא יסים מנים מנו ונכורו בא כים מנים מנו מנון

כמה שנין דלא קא נייח רמיה אמר להו אנא מפייסנא ליה אייחי מנהרי גדולה ופנהדרי קפנה קפל עילויה ולא נה בחורים ובתולות קפל עילויה ולא נח אייתי תינוקות של בית רבן קפל עילויה ולא נח א"ל זכריה זכריה פובים שבהן איברחים נידא לך

דאברינתו לכולתו כראמר ליה הכי נח בהודא שעתא הרהר תשובה בדעתיה אמר ומה אם על נפש אחת כך ההוא נברא רקפול כל הני נשמתא על אחת כמה וכמה עדק אול שוד שמד פרפתא בביתיה ואנייר משרים מים חנא "נענון גר תושב היה נבורארן גר צרק היה מבני בניו של המן למדו חורה בבני ברק מבני בניו של סיסרא למדו תיטקות בירושלים מבני בניו של סנודרב למדו תורה ברבים מאן אינון שמעיה ואבמליון היינו שהא מ דכתיב "נתחי את דכנה על צדרת סלע לבלתי הבסות "הסל סל יעקב והירים ידי עשו הסל זה אודיינום מלוים קיסר שהדוג באלכסנחריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא כפלים כיוצאי מצרים קול יעקב זה אספסינום קיםר שהדג בכרך ביתר ארבע מאת רבוא ואברי לה ארבעת אלפים רבוא והדים ידי עש זו מלכות הרשעה שהדיבה את בחינו ושיפה את היכלנו והגליתנו מארצנו דבר אחד הקול קול יעקב אין לך תפלה שבועלת שאין בה סורעו של יעקב והידים ידי עש אין לך כולדכה שנוצדות שאין בה כוורעו של עש והיינו

מיני דא"ד אלעזד בשים לשון תחבא בחזרחרי לשון תחבא אכד רב יהודה אכד רב כאי דכרויב על נהדות בבל איני ויי שם ישבעו גם בכינו כוכרנו את ציון מלמר שהראהו הקב"ה לדוד חורבן בית ראשון וחורבן כית שני חורבן בית ראשון שנאמר על נהרות בבל שם ישבנו גם בבינו בית שני דכתיב "ובור ה' לבני אדום את יום ירושלים » האוטרים עדו עדו היסוד בה אמר רב יהודה אמר שמואל ואיהימא רבי אמי ואמרי לה במרעיתא תנא מעשה בד' מאת ילדים וילדות שנשבו לקלון התנישו בעצמן למה הן מתבקשים אמרו אם אנו מובעין בים אנו

באין לחדי העולם הבא דרש להן הנחל שבהן "אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים מבשן אשיב מבין » « די ני מת שני אריה אשב ממצולות ים אלו ששבעין בים כיון ששמעו ילדות כך קפצו כולן תפלו לחוך הים נשאי ילרים ק"ו בעצמן ואמרו כזה הללו שרוכן לכך כך אנו שאין הדכנו לכך על אחת כמה וכמה אף הם קפצו

לתוך הים ועליהם הכחוב אומד °כי עליך הורננו כל היום נחשבנו כצאן מבחה ורב יהודה אמר זו אשה ב ב ושבעה בניה אתיוהו קמא לקמיה דקיםר אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמר להו כתוב בתודה "אנכי ה' ביי ג אלהוך אפקהו וקבולות ואתיותו לאידך לקביה דקיםר אברו ליה פלה לעבודת טכבים אבר להו כחוב בתורה

ילא יהיה לך אלהים אחרים על פני אפקודו וקבולותו אתיוהו לאידך אברו ליה פלח לעבודת כוכבים אכר ₪ להו כחוב בתורה "זוכח לאלהים יודם, אפקודו וקפלודו אתיוהו לאידך אברו ליה פלח לעבודת כוכבים ₪ ₪ אבר להו בחוב בתורה "לא תשתחה לאל אחד אפקדו וקפלודו אתיודו לאידך אברו ליה פלח לעבודת ש ני כוכבים אמד לדו כתורה "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אפקדה וקפלותו אתיותו לאודך אמדו ישים ו

ליה פלח לעבודת כוכבים אמד להו כחוב בתורה "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהם שי בשמים ממעל, ועל הארץ מתרת אין עוד אפקהו וקמלודו אתיוהו לאודך אמרו ליה פלח לעבודת כוכבים אמד להו כתוב בתורה "את ה' האמרת ונו' וה' האמודך היום כבר נשבענו להקחש בחוך ש ס הוא שאין אני מעבירין אודני כאל, אדר ואף הוא נשבע לני שאין מעביר אותני כאומה אדרת א"ל

קסר אישרי לך נושמנקא ונחין ושקליה כי היכי דלימוז קביל עליה הרבצא דכולבא א"ל חבל עלך קיבר חבל עלך קיסר על כבוד עצמך כך על כבוד הקב"ה על אחת כמה וכמה אפקודו למיקשליה אמיה להן אימה יתבודו ניחלי ואינשקה פורחא אברה לו בניי לכו ואכרו לאברהם אביכם אחה עקרת מוכח אחד ואני עקרתי שבעה מוברות אף היא עלתה לנג ונפלה ומתה יצחה בת קול ואמרה "אם הבנים שמדה ר' ירושע בן לוי יאי זיג אבר זו מילה שניהנה בשמני ר' שמעון כן לקש אמר אלו ה"ח שמראין הלכות שדופה בעצמן דאמר רבא כל מילי ליחד איניש בנפשה בר משדמה ודכר אחר רב נחמן בר יצחק אמר אלו תלמדי הכמים שממתין

מים מי אין דברי תורה כדר שמעון בן לקש "ראמרר"ש בן לקש אין דברי תורה מחקיימין אלא במי שממית מים מי עצמו עלידם שנאמר "ואת התורה אדם כי ימוח באהל ונו'. אמר רבה בר בר הנה א"ר יודען ארבעים סאה שיני יי

מדרש איכה פרי א סיי מדימה רבה

חַרְבֵּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דְּכְתִיב ׳גַּת דָּרַךְּ ה׳ לְכְתוּלֵת בַּת זוּדָה׳ כָּךְ ׳קָרָא עָלֵי מוּעֵד לְשְׁבֹּר בַּחוּרָי׳.

מה. ׳עַל אָלֶה אֲנִי בּוֹכָיָה׳ אַסְפַּסְיָאנוּס מִלֵּא שָׁלשׁ פִינוֹת מַגְּדוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם לְהוֹשִׁיבָן בְּקַלוֹן שֶׁל רוֹמִי עָמְדוּ אָמָרוּ לֹא דַיַנוּ שֶׁהְכְעַסְנוּהוּ בְּמַקְדָּשׁוֹ אֶלָּא אַף בְּחוּצָה אָרֶץ אָמְרוּ לַנָּשִׁים מְבַקְשׁוֹת אַתּוּן לְכָּוְ אָמְרוּ לְהָם לָאוּ ומְרוּ מֵה שֶׁדַּרְבָּן לְבָּךְ אֵינָן רוֹצוֹת אָנוּ עֵל אַחַת כַּמְה כָמָה תֹאמְרוּ אָם מַשְׁלִיכִים אָנוּ עַצְמֵנוּ לַיָּם אָנוּ בָּאִים יֿחַיֵּי הָעוֹלֶם הַכָּא מִיָּד הָאָיר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת עֵינֵיהֶם. נָפֶּסוּק הַזֶּה (תהלים סח. כג) 'אָמֵר ה' מַבְּשָׁן אָשִׁיב אָשִׁיב זַמְצֵלוֹת יָם׳ ׳מִבָּשָׁן אָשִׁיב׳ מַבֵּין שָׁנֵּי אֲדָיוֹת ׳אָשִׁיב אַמְצַלוֹת יָם׳ כְּמַשְׁמָעוֹ עָמְדָה כַּת רָאשׁוֹנָה וְאָמְרָה ושם מד. א) ׳אָם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנְּפְּרֹשׁ כַּפֵּינוּ לְאַל זָר׳ (אַ ּהְשְׁלִיכוּ עַצְמָן לַיָּם עָמְדָה כַּת שְׁנִיָּה וְאָמְרָה (שם כג) יְבִיּ גָלֶיףְ הֹרַגִנוּ כָל הַיּוֹם׳ וְהָשְׁלִיכוּ עַצְמָן בַּיָם עָמְדָה בַּת שְּלִישֵׁית וְאָמֶרָה (שם כב) ׳הֲלֹא אֱלֹהִים יַחֲקָר זֹאת כִּי הוּא חַתָּעַלָמות לַב׳ וְהַשְּׁלִיכוּ עַצְמָן לַיָּם וְרוּחַ הַקֹּדֵשׁ צוֹוַחָת בַּעַ יאוֹמֶרֶת ׳עַל אַלֶּה אֲנִי בּוֹכְיָּהַ׳.

13

פ-פ עָנְינוּ וְלַחֲצֵנוּ: כָּי שֲחָה לֶעָפֶר נַפְשֵׁנוּ דְּבְקָה לָאָרֶץ בִּטְנֵנוּ: קִּנְּתְ תְּחָבֶּך:

פ-פ עָנְינוּ וְלַחֲצֵנוּ: כִּי שֲחָה לֶעָפֶר נַפְשֵׁנוּ דְּבְקָה לָאָרֶץ בִּטְנֵנוּ: אָם־שָׁנְנוּ בִּבְרִיתָּוְ: לֹא־נְטְוֹג אָחְוֹר לִבֵּנוּ וַתִּט אֲשָׁרֵינוּ מִנְּיכִּח נַּפְשֵׁנוּ דְּבְקָה לָצֶרֵץ בִּטְנֵנוּ: אִם־שָׁבְחנוּ שְׁם פּיפ תַּעְלְמִוֹת לֵב: כִּי־עֻלִּיף הֹרְגִנוּ כָל-הַיִּוֹם נְחַלָּצְח: לַמְּרֹן טִּבְחָה: עִּוּרָה וּ בִּיּרְ תַּעְבָּיוֹ לְאַל זֵר: הַלְּא אֱלֹהִים יַחֲקָר־וֹּא בִּי־תָּאֹב הִּנְּיִרָּה אַל־הָוֹנוּ לָעֲלְיוֹת לָנֵצְח: לֵמְּה־פְּנֵיךְ תַּסְתֵּיר תִּשְׁכָּח בּיּ אֶלְיוֹת לָנֵצְח: לַמְּלִיךְ בִּעְלִיף הֹרְנִוּ בְּבְירִיתְּוֹם לָּנְצַח: לֵמָּה־פְּנֵיךְ תַּסְתֵּיר תִּשְׁכָּח בּיִּלְנִיף הֹרְבְּעָרְ הַּלְעָבְיוֹם לָּנְצָח לְנָצְלְיוֹת לְבָּנִיי וְנִיּשְׁרָ מְחָבְּח מִּבְּלְם לְּבְּעִרְ בִּעְבִּיוֹ לְעָבֶּר וּבְּלְעָבְּר הִּבְּלְבְיוֹת לְבָּצִח יִחְבָּבְיוֹ בְּעָבְיוֹ הְבְּבְיִיתְנוּ בְּבְּלְמָעוֹ תְּבָּיוֹ וְתְּעָבְיוֹ הְלָּבְיִי הִּלְנִיוּ הְּנְבְיִי הְשִׁבְּח בִּבְּרִיתְנוּ בְּבְּלְשׁנִיר לְבָּעָרְ בִּעְרָיוֹם לְּנִבְּח וְּבְּבְּעִיה לְּעָבְיוֹ בְּבְּעִבְּיוֹ בִּבְּיִים וְתְּבָּבְיי לְבִּעְנִיי לְבְּעָבְיוֹ לְבְּעְבִיי בְּבִּלְישׁ בְּבְּבְיוֹם וְהְבָּבְיוֹם לְּבְּבְיוֹ בְּבְּיִים נִיּבְּבְיי בְּבִּילִנוּ לְמָעֵן חִסְבָּבְיי בְּבּיִים בְּבְּתְיִייִי בְּבְּבְייִי בְּבְּיִים בְּבְּבְּבְיִים נִיבְּבְייוֹ בְּבְּעִים בְּבְּבְיוֹם בְּבְּבְייִי בְּבְּיִים בְּבְיּבְּיוֹם בְּבְּבְיוֹי בְּבְּיִם בְּבְּבְיוֹים בְּבְּבְיוֹים בְּבְּיוֹת בְּבִיים בְּבִייִים בְּבְיוֹבְייִים בְּבְּבְיוֹים בְּבְּבְיוֹנִייּי בְּיִים בְּבְּיִים בְּבְּבְיוֹים בְּבְּבְיוֹב בְּבְיבְּיִים בְּבְּבְיוֹבְייִים בְּבְּבְיוֹים בְּבְיבְיוֹב בְּבְּבְיוֹייִיים בְּבְּיבְּיבְיוֹב בְּבְיבְיוֹב בְּבְיבְיוֹם בְּבְּבְיוֹב בְּבְיוֹב בְּבְיים בְּבְּבְּבְיוֹב בְּבְיוֹב בְּבְיבְיוֹם בְּבְיבְיוֹב בְּבְבְּיוֹם בְּבְּבְיוֹם בְּבְּבְיוֹים בְּבְיבְיוֹי בְּבְבְיוֹם בְּבְּבְיוֹם בְּבְיבְיוֹ בְּבְיבְיוֹ בְּבְיוֹים בְּבְיוֹם בְּבְיבְיוֹם בְּבְיבְיוֹם בְּבְּבְיוֹם בְּבְּבְיוֹם בְּבְּבְיוֹם בְּבְּבְיוֹם בְּבְיבְיוֹ בְּבְבְיוֹם בְּבְבְיוֹם בְּבְבְיוֹם

אַב לַמְנַצְיֹחַ עַלֹּ־שְׁשַנִּים לְבְנֵי־קְרָח מַשְּבִּיל שְיר יְדִידְתוּ: דָּחָש לִבִּי וּ דָּבֶר יִ יִבִידְתוּ: יָפִיְפִיתָ מִבְּנֵי אָדָׁם נִ טוֹב אמֵר אָנִי מַעָשֵי לְמֵלֶךְ לְשוֹנִי עֵט וּ סוֹפַר מָהָיר: יָפִיְפִיתָ מִבְּנֵי אָדָׁם

ירמיה יא:כ־יב:טו נביאים אחרונים

וַיהוָה צָבָאוֹת ַ וְנִכְרְתֶׁנּוֹ מֵאֲרֶץ חַוִּּים וּשְמוֹ לְא־יִזָבַר עוד: שפט צָּבֶק בּחֵן כְּלָיֻוֹת נָלֵב אָרְאָה נִקְמָתְרָ מַהָּם כִּי אַלֵּיךּ גּלִיתִי אָת־ לָבֵׁן כִּה־אָמֵר יהוה עַל־אַנְשֵׁי עָנָתוֹת הַמְבַקּשִׁים אָת־ בּב נַפְשְׁךָ לֵאמָר לְא תִנָּבֵא בְּשֵׁם יהוֹה וְלָא תָמָוּת בְּיַדְנוּ: ַלַבַּן כָּה אָמַר יהוָה צְבָאות הִנְנִי פֹקֵד עֲלֵיהֶם הַבַּחוּרִים יָמֵתוּ בַּחָׁרֶב בְּנֵיהָם רַעָה אָל־ בָּרָעָב: וּשְאַרִית לָא תָהְיֵה לֶּהֶם בִּי־אָבִיא רָעָה אָל־ בּרָנְוֹתֵיהֶם יָמָתוּ בָּרָעָב: וּשְאַרִית לָא צַדְּיק אַתָּה יהוֹה כִּי אָרָיב אַלֶּיך אַנְשֵׁי עֲנָתֻוֹת שְׁנַת פְּקֻדָּתָם: ؞ אָך מִשְׁפָּטִים אֲדַבִּר אוֹתָׁך מַדֹּוּעַ דֶּרָך רְשָׁעִים צָלֵחָה שָׁלִּוּ כָּל־כָּגְדֵי בָנֶד: בּ נְטַעְתָם גַם־שׁרָשׁוּ יֵלְכָוּ גַם־עֲשׁוּ פֶּרִי קָרְוֹב אַתָּה בְּפִיהָם וְרָחָוֹץ ַ מִפְּלִיוֹתֵיהֶם: וְאַתָּה יהוה יְדַעְהָנִי הִרְאַנִי וּבָחַנְתָּ לִבִּי אָתָּרְ הַתִּקַם בְּצְאוֹ עַד־מָתַי' תָאֶבָל <u>הָאָרֶץ וְעַשֶּׁב</u> ר לַטִבְּחָה וְהַקְרַשֻׁם לְיִוֹם הֲרֵגֵה: בָּל־הַשָּׁדֶה יִיבֶש מַרָעַת יְשְבֵי־בָּה סָפְּחָה בְהֵמוֹת ׁ נְעוֹף כִּי אָמְרוֹ לֹא יִרְאָה

ה אֶת־אַחֲרִיתַנוּ: כִּי אֶת־רַגְגְלִים וֹרַצְתָהֹ נַיַּלְאוּךּ וְאַיךּ הְתַּחֲבֶרָה אֶת־הַפּוּסֵים

בּן יַזֶּהֹ גּוֹיֶם רַבִּיִם עָלֵיו יִקְפְּצִוֹ מְלֶכֵים פִּיהֻם בִּי אֲשֶׁר לִא־סָפֵּר לָהֶם רָאוֹּ אַ וַאֲשֻׁר לִא־שָּמְעָוֹ הִתְּבוֹנֵנוּ: מִי הָאֲמֶין לִשְׁמֻעַתֵנוּ וּזְרוֹע יהוֹה עַל־מִי נְנְאֲשֻׁר לִא־שָּמְעֻוֹ הִתְּבוֹנֵנוּ: מִי הָאֲמֶין לִשְׁמֻעַתֵנוּ וּזְרוֹע יהוֹה עַל־מִי נְנְרָאֲהוּ וְלָּא־מֵרְאֶה וְנָחְמְדֵהוּ: נִבְיֶה וַחֲדֵל אִישִׁים אִישׁ מַכְאֹבָוֹת וִיְרִוּע הְוֹלֵץ הְבָּעֹר וֹנְקְאַה וְנָחְמְדֵהוּ: נְבְיֶה וֹנְחַלְּא חֲשֵׁרְנָהוּ: אָבֵן חֲלָנֵנוּ הְוֹּא נָשְׁרָתוֹ וֹנְקְאַ הַּתְּבוֹי מִמְנֵינוּ מִנְּיְרֹ מְבְּשָׁר עְשְׁבְּנְהוּ: אָבֵן חֲלָנֵנוּ הְנִּא נְשְׁרָבְי וּבְּיֵהוּ וְלָא חְשַבְּנְהוּ וְלָא יִפְתַח מְּעִנְ מְנְבְּיוֹ וְבַחֲבְּלְחִוֹּ נִיְהְוֹּעְ מְלְיִוֹ וּבַחֲבְּרְתוֹ וֹיְרְוֹע מְבְּלְנוֹי וְבַחֲבְּלְתוֹי נִיְבְּוֹי מְעָבְּה וְלָּא יִפְתַח מְּעִבְּי וְבְּעָבְי וְבְּעָבְי וְבְּעֵבְי וְבְּעָבְי וְבְּעָבְי שְׁלוֹמֵנוּ עָלָיו וּבַחֲבְּרְתוֹ נִיְרְוּע מְבְּנִי וְבְּחָבְי, וּבְחֲבְּלְתוֹי וְבְשְׁבְּעְ מִבְּעְבְּיוֹ וְכַשְׁבְּעְ מִבְּעָבְהוֹ וְלָא יִפְתָח פִּיוֹ: מֵעְצֵר וֹמְמִשְׁפָּט לְשָּׁח וְאָתֹ־הוֹרְוֹ מִי יְשוֹחְחֵם כְּבָּי גְּוְיִי וְבְּעָבְי שְׁלְנְיִים מִבְּעָבְיה וְנְבְיְתְ בְּיִים וְנִעְשְׁבְּעִים בְּנִבְיוֹ וְבַחֲבְלְתוֹי נְנְעְבְּי וְבְעָבְהוֹ בְּעִבְּיוֹ וְבַחֲבְלְעוֹי וְבְּחָבְּעִ בְּיֹבְי וְבְבְּיוֹ וְבְבְּתְבִּי בְּנְעִים בְּנִבְיוֹ וְבְּעְבְּי בְּבְּיוֹ וְבְעָבְי בְּשְׁת עְשְׁכְּי וְנְעָבְי וְבְּבְיוֹ וְבְּעָבְי וְבְּבְעֵי בְּבְּיוֹ וְבְעָבְיוֹ בְּבְעֵי בְּוֹיוֹי בְּבְעֵי בְּוֹי וְעָבְי בְּבְיוֹ בְּבְעֵי בְּוֹיוֹי בְּבְעָבְי בְּעְבְיוֹ בְּבְעָבְי בְּעָבְיוֹי בְּבְּעָבְי וְנְבְעְבְיוֹי בְּבְעָבְי בְּעִי בְּעְבְיוֹ וְבְבְבְיוֹי בְּעְבְיוֹ בְּבְבְיוֹם בְּבְּבְיוֹ בְנְבְעְבְי בְּיוֹי בְיִבְעְים בְּבְיוֹי בְּעְבְיי בְּעְבְיוֹי בְּיִבְעוֹ בְּיִבְיעְ בְּיוֹ וְבְבְּבְי בְּבְיוֹי בְּבְּבְיוֹ בְנְבְיוֹ וְבְבְיבְיי בְּעְבְיוֹי וְנְבְעִבְּיוֹ וְבְבְיְבְיי וְבְבְּבְיוֹ וְבְבְיוּבְיוֹ בְבְּבְיוֹ וְבְבְבְיוֹ וְבְבְּעְישׁ מְבְּבְיוֹ וְבְבְבְיוֹ וְבְבְיעְם יְבְּבְיים בְּבְּבְיוֹם בְּבְּבְיים בְּבְיוֹים בְּבְבְיים בְּבְיים בְּבְיוֹ וְבְבּעְים בְּלְבְיוּ וְבְבְבְיים בְּבְיוּשְׁי

תעורנו אלא שתשיכנו עד שתכיא מורך בלכככו לכרוח: ומשכחיכו שםו למו . כמו להם ממוננו : (יב) תתככו. יש ממכו הרוגים ווש ממכו כמלטים זרווי'כחרלו': (יג) תמכר . יש ממנו עכדים מתכרום כלה הון רכאו חום: ולא רבית במחיריה'.הטע' כפול: (יד) משימנו . הנשחרים ממנו הם לחרפה למכירים חותנו בהיותכו כארציכו : (טו) תשימכו. הרמוקים מארץ ישר': מנוד. כנגד ויניש רחשם ולמ"ד בלחומי' שרש כמו ולחום מלחום יחתך : (טז) כל . חפילו יהי' יהודי בנויי 'וחרפוהו : (יו)מקול. הטעם כודון בפרהסיא: (יח) כל. בחתנו . בחה חלינו כי המלה מהפעלים העומדים: (יע) לא כסוג. בכין נפעל ומלת לא תשרת אחרת ולא תט אשורינו : (כ)כי. כמקום חנים. המ"ם חחת נו"ן כמו כחיין לקן הימין והטעם בתחתו' הים מקים בתנינים וחשכת מים זה ללמות דרךמשל והמד דכיתכו כטמם דכים וים הותרים כמקום חין שם יישיב רק חנים וכנו' יעכ': (כח) חם שכחנו. כנגד לח שכחנוך: ונפרוש כפינו . כנגד ולח מט חשורינו מני ארחה: (כב) הלא. אם היה צריך יובל לחקור זמת וחף כי הוא יודע חעלומות : (כג) כי והעד הנחמן לדברינו כי ברצוננו אנו נהרגים על דכר ככוד שמך

וַלְאַדְרַבִּיתָ בְּטָחֵירֵיהֵם: יר הַשִּׁימֵנוּ וֹנֹא עֹהַבֹּי שְׁכִנְּעָּךְ בַּתַּלְנָא: יא אַחָורָתָּנָא קַרַל קַדָּם בְּעִיקָא בּבִשוּ נָנָא : וּכִושְׁנָאָנָא ינ מְפַרְתָּנָא הֵיךּ עָנָא רְמֵיכְרָא ראש בַּלְאָמֵים: ייּ בַּל 3"m1 3 וּבִינֵי אַמְּמָיָא בַּדִירְהָא יָתָנָא: בָּלְפֶּתִי נֵגְדֵי וּבְשֵׁת פַּנֵי בִּפַּתִנִי : יג זַבּנְתָּא עַמְּךְ מָנָן דְּרָא מַמוֹנָא וָלָא אַסְגֵיתָא קּנִינָא י מַקּוֹל מְחַרֶף וּמַנַּהָף מִפָּנֵי אוֹנֵב בַּפַרוּנִיהון: יר שֵׁוִיתָנָא קַרָנָא וּמתנַקם: יי כל־זאת באַתנוּ וַלְא להולבות ממצוועא פסיקים נסי׳ ותורפיתא ַלָּתַוְרָנוּתָנָא **ַ** סו שוַיתָנאָ רְמִתְלָא בְּעַמְמֵיָא ים לא־נַסִוֹג אַחוֹר לִבָּנָוּ וַתַּמֹ אֲשְׁרֵנוּ מַלְמוּל רֵישָא בִּאוּמֵיַא : מו כַּל בָּנֵי אָרָחֱף: כּ כַּי רֻכִּיתָנוּ בִּמְקוּם יוֹמָא כָּסוּפִי זְקּקְבָי וּבָהֲתַת תַּנְיִם וַתִּכָּם עַלִינוּ בִצַלְמֵוַת: כּא אָם־ אַפּֿר װַפֿעוני : יי מון עַלא שַׁכַחנוּ שָׁם אַלֹחֲינוּ וַנִפָּרִשׁ כַּפִּינוּ דַמְחַמָּד וּמְנַדֵף מִן קָדָם בָּעָל דַבָּבָא וָגָקִים גַקּמָתָא: יח כַּל זר : ^{כב}הַלָּא אַלהִים <u>יחַקר־ז</u>ָאת דַא עַרַעת יִתָנָא וַלָא אַשַׁרָנֶךְּ יקוא יודע הַעלְכוֹות לֵב : יי בַּיד וַנָא שַׁקַרְנָא בִקּיָמָך : ים כָא עַלִיף הוֹרֵגָנוּ כַל־הַיוֹם נַחִשְּׁבְנוּ זַר פָּלִיג וּוָחוֹחִית לַבְּנָא וְאַתְּ מִבְחָה:כּר עַוּרָהו לַפֵּה תִישׁן וי ייִי ני אַסְמֵיתָאאָסְתוֹרָנָאמִן הְּרֵיצַת אַרָחָתָך : בּ אַרוּם אַמָּכְתָּנָא

יְנְכָבְא: בּי אָרוּם מְשׁוּיְהָהְ אָהְקְּשִׁיְנָא בָּר יוֹמָא אִתְּחַשַּבְנָא בְּעָנָא דִמְמַיְרָא כָּרְ יוֹמָא אִתְּחַשַּבְנָא בְּעָנָא דִמְמַיְרָא יְנְמָה הָיִיּ

בַּאָתַר יְרוּדִין וַתְּפִיתָא עֶנָנָא בְּשוּנָא דִכּמֹתאָ : כּא אִין אַשְׁיֵינָגָא שוּם אֶלָהָנָא וּפָּרִישִּׂנָא

בּצְלוֹ יְדָנָא לְמְעוּתָא דָפַרְחֵי כּוֹכְבָיָא : כּג הַכָּא אֲלָרָא יְבַשְׁבַּך דָא אֲרוּם הוּא חַבִּים

ולא תצא ו' דספיבי וסי' ולא תצא משם אנת ואנה רשמעי. הנה נהגו עליך עבותי'. תאנים הלאת ולא תצא ולא תצא בצבאותינו. וחרין הברודי ולא תצא אלהי': אויב ומתנקם ב' ומי' מקול מערף ומברף מפני אויב. להשבית אויב ומתנקם: תעלמות ב' ומים' הלא אלהי' יוקר זאת. ויגר לך תעלמות

תולדות אהרן אתה כוא . אוכר וייא . כי לא . וייא . כי לא . וייא . כי לא . מחלה קבג שקידה שער לב: חתכור עבו . שבו . שבו . שבו . אוכר ל : כל ואת . אוכר וייקרא : אם שבחט . שם : כלא אלקים . שקידה שער יד: כי לוץ . גישין מ: שולה . פועה עת אוכר אדרת נשא (מעשר שט יש):

מצודת ציון

חלשן רלון: (ו) נענח. מלשון עיתם:

נגום. פכין רמיסם ודריכם כמו כפגר

מוכם (ישים י"ר): (ה) כבישות. מלשון

נושב: (י) פללט. מלשון פלול ושבח:

מושב: (י) פללט. מלשון פלול ושבח:

מושר מלחמם: (יל) שפו. כזוו כמו

מושר מלחמם: (יל) שפו. כזוו כמו

מיל במיר שהמע כמו זרימי פרש

מל' רנוי: כמוזירים . מנין חליפה

מל' רנוי: כמוזירים . מנין חליפה

מדר ושרכו: (יד) זילם. שנין חליפה

כמו וקלפם לכל פלילות (יחוקלל כב):

כדור ושרבו: (יד) זילם מולחור. שנין

מ"ל מרכם לכד שומלם כשלחור. שנין

מול מול במיל ומים אחור. שנין

מול מול מידי שפח: (כ) מנים אחור. שנין

נולמות . שנין חושן : (כנ) יחקר.

נולמות . שנין חושן : (כנ) יחקר.

וברצוכנו נחשכנו כצאן טכחה שמ"ס שאנחנו בני איש טובים מהטובחים אוחנו וואת המלה כמו רב הטבחים: (כד) טורה . תישן אינו טושה מאומה ובעבור שלא הושעתנו תדחה לישן או ידבר

> יהרג. ואם אגסו להעבירו בעשרה טישראל יהרג ואל יעבור. ואפילו לא נתבוין להעבירו אוא על מצוח משאר מצות כלבד: ג וכל הדברים האלו שלא בשנת הגזרה שיעטוד פלך רשע [ז] אבל בשעת הגזרה והוא כנבוכדנצר והביריו וינזור גזרה על ישראל לבמל דתם או כצוה כן הכצות. יהרג ואל יעבור אפילו על אחת משאר מצות בין נאגם בתוך עשרה בין נאגם בינו לבין עובדי כוכבים [5]: ד כל מי שנאמר בו יעבור ואל הרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו . וכל מי שנאמר בו יהרג ואל יעבור ונהרג ולא עבר הרי זה קידש את השם. ואם היה בעשרה מישראל הרי זה קידש את השם ברבים כדניאל חנניה מישאל ועזריה ורבי עקיבא וחביריו. ואלו הן הרוני כלכות שאין **מעלה על** מעלהן . ועליהן נאטר כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו <u>כצאן טבחה.</u> ועליהם נאטר אספו לי חסידי כירתי בריתי עלי זכח . וכל מי שנאטר כו יהרג ואל יעטור ועבר ולא נהרג הרי זה מחלל את השם. ואם היה בעשרה מישראל הרי זה הילל את חשם ברבים וכמל

ور دار ، 10 در درارد د ۱۸ د خ

Anybody who says that he will not transgress and will allow himself to be killed, and is killed without transgressing, does sanctify God's name. If this happened in the presence of ten or more Jews, then it is a public sanctification, like what Daniel, Hananiah, Mishael, Azariah, and Rabbi Akibah and his colleagues did. All of these are martyrs of the ["Roman"] authorities [harugei malkhut] who attained the most sublime level, above which there is none, and about them it is written, "Yea, for your sake we are being killed all day long; we are considered as sheep to be slaughtered [nehshavnu ke-tson tivhah] (Psalm 44:23)."

12/1

נפילת אפים

On Sundays, Tuesdays, Wednesdays and Fridays, begin חרוטו here.
The following, until אינויע לא גויע לא מינוער הא נוערנו on page 157, is said sitting. When praying in a place where there is a הספר רטרה, one should lean forward, resting one's head on the arm on which the רבשו בעל מון are not worn, until מבשה בעל בעל ויינוער בעל מון אינוער הא מון אינוער מון אינוער בעלין אינוער מינוער אינוער אי

טמאל ב. כד

וַיְאםֶר דָּוַד אָל־נֶּר, צַר־לִּי מְאֹד נָפְּלָה־נָא בְיַד-יהוה, כִּי דַבִּים דַחֲמָו, ובְיַד־אָדָם אַל־אָפִּלָה:

ַרַחום וְחַנוּן, חָטֵאתִי לְפָנֵיְדָּ

יהוה מֶלֵא רַחֲמִים, רַחֵם עָלַי וְקַבֵּל תַּחֲנוּנָי.

יהוה, אַל-בְּאַבָּוּ יָבְשׁוּ דָגַע:
דְּפָּאֵנִי יהוה, כִּי יִבְשׁוּ דָגַע:
יהוה, חַלּבְּה נִבְשׁוּ רֵוּכִיחַנִּי, וְאַל-בַּחֲמָתְךָ תְיִפְּתְנִי יְהָוּה, עַד־מָּתִי: שׁנְּלֹּ אֲנִי, שׁלֹּבְּה יְהוּה, עַד־מָּתִי: שׁנְּבָּה יִהוּה, עַד־מָּתִי: שׁנְבָּה יִּבְשׁוּ וְנָבְּהָי יִבְּשׁוּ וְנִבְּשִׁי יִבְּבָּל עֲנִי; וְנַפְּשִׁי נִבְהֲלָה מְשֹׁרָ, וְאַתָּ בְּמֵּוֶת זִכְרֶךָ, בִּשְׁאוֹל מִי יוֹדָה־לְּך: יָגֵעְהִי בְּאַנְחָי, אֲשְׁחָה בְּכֶל־עֵיְלָה מִשָּׁיִי, בְּּהַבְּעְיִי עַרְשִּׁי אֲמְטָה: יְנִשְׁשְׁה מְבָּעָר יִבְּיִה יְבְּשׁר בְּבָל־עוֹיְרָי: סְוּה הְפִּלְּתִי יִקְּח: יִבְשׁוּ וְיִבָּהֵל מְאֹד יְהוֹה הְוֹלְּבְי, יָשְׁבוּ וְבְשׁוּ דְגַע:
בַּל-אוֹיבֵי, יַשְּׁבוּ וְיִבְשׁוּ דְגַע:
בַּל-אוֹיבֵי, יַשְׁבוּ וְיִבְשׁוּ דְגַע:

Sit upright. On Mondays and Thursdays, say the following. On other days, continue with שוכר ישראל on the next page.

יהוה אֵלהֵי יִשְּרָאֵל, שוּב מַחֲרוֹן אַפֶּךְ וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמֶּךָ.

הַבֵּט מִשְּׁמֵיִם וּרְאֵה כִּי הָיִינוּ לֵעֵג וְקָלֶס בַּגוּיִם, נַּחְשֵּׁבְנוּ כַּצֹאן לַשָּׁבַח יוּבָל,

לַחֲרֹג וּלְאַבֵּד וּלְמַכָּה וּלְחָרְפָּה. וּבְּכָל וֹאת שִׁמְךְ לֹא שְּבְחְנוּ, נָא אַל תִּשְּׁכָחֲנוּ.

זְרִים אוֹמְרִים אֵין תּוֹחֶלֶת וְתִּמְוָה, חֹן אֹם לְשִׁמְךְ מְקַנָּה, טָהוֹר יְשוּעְתֵנוּ

קַרְבָה, יָגַעְנוּ וְלֹא הוֹנַח לֵנוּ, רַחֲמֵיךְ יִכְבְּשוּ אָת כַּעַסְדְ מֵעָלֵינוּ. אָנָּא שוֹב

מחרוֹנְךְ וַרָחֵם סִנְּלֶה אֲשֶּׁר בְּחֲרָהָ.

Sit upright. On Mondays and Thursdays, say the following. On other days, continue with "Guardian of Israel" on the next page.

LORD, God of Israel, turn away from Your fierce anger, and relent from the evil against Your people.

Look down from heaven and see how we have become an object of scorn and derision among the nations. We are regarded as sheep led to the slaughter, to be killed, destroyed, beaten and humiliated. Yet, despite all this, we have not forgotten Your name. Please do not forget us.

LORD, God of Israel, turn away from Your fierce anger, and relent from the evil against Your people.

Strangers say, "You have no hope or expectation." Be gracious to the nation whose hope is in Your name. O Pure One, bring our deliverance close. We are exhausted. We are given no rest. May Your compassion suppress Your anger against us. Please turn away from Your fierce anger, and have compassion on the people You chose as Your own.

Yael S. Feldman, "'Not as Sheep Led to Slaughter'? On Trauma, Selective Memory, and the Making of Historical Consciousness," *Jewish Social Studies: History, Culture, Society* n.s. 19, no. 3 (Spring/Summer 2013): 139–169

The

כי יודע רי

רכרי קודש מתנהק צדיק המד הפן של שמאל מין א די די די די די די די די די מים שאטרו זה עדי הבידה בראשמטט מדים עלותם לארץ ישראל העבמא.

מנדשיאורן לעבאורשש היב העיר וקק משאם הצליל היב העיר וקק משאם הצליל

が、コーロッコ

יינ שבם תשיר לפיק. ברפוס אלפנת ובני המנוח מושר לפיק.

הררך, בוראפעסט יג שכט תש"ד, 7 כפברואר 1944 ומגנוי כית־הספרים הלאומי בירושלים!

18) C. (3/5) 10, Elv ell.

א. עדותו של איש הזונדר־קומנדו המקום: אושוויז. הזמן: סוף חורש מאי, לערך, שנת 1944. העד-הרושם: איש הזונדר־קומנדו כאושוויז שניספה שם. העדות: רברי הרבנית מסטרופקוב, שזה לשונם בתרנומנו מיידיש.

בסוף מאי, לערך, כשנת 1944 היה משלוח מקאשוי. בקרב היהודים השונים היתה הרבנית הוקנה מסטרופקוב, יהודייה כת 85. היא מצהירה: הנה רואה אני סופס של יהודי המגמשלה אפשרה לחלקים גרולים מהקהילות היהודיות להימלט. העולם שאלו בעצת הארמו־רים, והם הרגיעו תמיד. הרבי מבלו אמר שהונגוריה תצא בתרדה בלבר. והנה הגיעה השעה המרה, שלא הייתה עוד בידי היהודים כרי להושיע את עצמם. אכן מן השמים הטתירו מהם, אכל הם עצמם היהודים כרי להושיע את עצמם. אכן מן השמים הטתירו מהם, אכל הם עצמם ברחו ברגע האחרון לארץ־ישראל, את נפשם הצילו ואת העם עובו כצאן לטבת. ריבונו של עולם: ברגעי חיי האחרונים אני מתתננת לפגיך, מחל להם על חילול השם הגרול.

Ester Fashstoir, Hilden in Thunder

THE FAREWELL SERMON OF THE RABBI OF BILGORAJ

The sermon of the rabbi of Bilgoraj was delivered to thousands of Jews, in the presence of his brother the Rebbe, on January 16, 1944, the day before the two of them left Budapest. Officially, the event was a celebration of the completion of the tractate Sukkah in Tiferet Bachurim (an organization that conducted religious classes for young people). The sermon was described as parting words, in keeping with the custom of discussing halachah when saying goodbye.

The sermon was written down by listeners, and several versions circulated in Budapest. 140 The rabbi bewailed the plight of the Jewish people:

We were thought of as sheep to be slaughtered.... We saw all these things ourselves when the persecutor rose up and murdered thousands of Jews with horrible, dreadful brutality, and the blood of brothers and sisters, the blood of the righteous and the pious, the blood of fathers and sons mingled.... We saw with our own eyes how they took Jews of tender years and burned them with gas and fire.... [The writer adds: Here everyone burst out crying.] Look and see whether such a thing has ever occurred anywhere in the world, whether such a thing has ever happened among the nations. And why? Look and see whether there is any pain like our pain!

מגנוי בית הספרים הלאומי כירושלים!

מים רנים לא יכלו לכנות ארז האהנה אהנתו ותשוקתי לאיי. רצה לפרש כזה? אמנם נהאה הכונהיו, וירא פנוחה, שהצחים רואה כי נעמה וים שכמו לספול ויודי למם עוכד, פיוישיי ויחי לעל אחיי ישמיות הארץ לאכל מם־יה ולשכוע מטובה. למה יהא נקנת כימורץ רוחה, למצא מנוחה ולהשים טעמדו ומצכו, שהרי אחויל (כרכות הי) ווה לכם לאות כי הנסיעה של רכינו שליטיא אינה כשכיל להשיג קרם דיבר מנסיעתו ל"אהיק. שאיםתו היתה ערה בלככו לעלות לאיי דבש היא נחמד נעים ומתיק ברחניות ובנשמיורת. ועוד בכיתו כימי ממעם. כי נעמר, מחמרו כי שם שורה נעם העליין, וארץ וכח חלכ רואהכי שום וכל שום ואך שום וחשר יודוף וישיג את אחבי בני שרשוה מה לתושבי מרינה ואת מנוחה ושלוה. כי מום, שהצדים לישראל למם עובר לפפוק לחם הוראות של רעודה והיא פלא מה מי נקנת ניסורים, וכוראי הכונה; על קרושת מי, דאלו על טרינה זו. ואת ו־ארץ. זאת אשר אות לינושנו לו לעלות לארץ היא

חפצו ונפשו המודורה שוקקה לעלות לעיר רדי שמח לעורר ההמים

וור נרמו למסום (במיוחי ויוא מנחה כי מונ ואמ האדי

לסלמה ויקיים ממהיה כל קרני רשעים אנדע חרממנה קרנות עדיק. ורצון על הכלל כלו שלא יוסוף לראבה עוד וידי המחנה הנשאר קרושות. ויודע אני שוה וטן ככיר הוא משתוקק מאד לאיי ופל אוייר

ולנסוע מכאן, רק שאיפתו ותשוכחו לעלות לאהיק המקורשת בעימר

כוראי שלא במניפה הולך ולא בתפוון רץ ונפהר כאלו רוצה לנום

טי שהוא כרוב ועוסר בסביכת אחי הנדול מרכן שמו שלימיא יודע להוריע לכם ידידים יכורים הכמי אונגארן את כושמי דבר אמה. כי אוחנו, מי יעחיר בעדינו ומי ישחרל בעבורינו? מיכ מומל עלי החוב

אדירים נירון כים דרך וכמים עוים נתיכה וכשראו המקמרינים כך שמשה

ייםעו כאלו כבר היה העבוב למישור וכאלו כבר קמאו תהומות ונתיבשו מים ישראל ויקמרנו עוד. פל כן מונ שישתוק ולא יצעק עוד רק ידבר אל בניי כאמרם שאולי חא איה ספנה סרהפת על סרינה וו ואות הממש שאים שלימים שלימיא רואה את הנולוי עים הוא הולך הלוך ונפגע לאנים שאים

הי את הברכה ונתקו שלים בארץ, ורוא הלוך למקום מקא שממות

ואוחנו חץ עוב לאנחוד, מח והי באחריחנו, מי ינן עלישי, מרושה

אח דינור בפי בוה שהנני יוצה לחעיר לככם ולהאיר עיניכם חה דוא הדבר הלכה שהנני אומר לכם. את המסק הלכה זו אני אומר השועה ואו יתבמלו כל הטקטרינים ותפא הגאולה כאטת.

מושות שמו ממשקי הבכת רבים אשר פתרו פתר חיל ורערה שונים המודקהם מהירתנו אכל מיותר ריאנים על חעתיר מאמים של העתיר מאמרם באמרם שקוף הגדי האכוף ומולם גם אותם חלויםי שמא והלכור שמתוך כך וכרהי בוושי קרשו אלה דינני מקים בכם דכרי חול אל יפאר ארם מחברו אלא זאת מוזיכו המידות ולא לעאת יוי יראת שמים רקבכת התורה הלכה פסוקה: ואשור האשלש שאלחיום לשתי וכרו הימב את ההלכה הואת להלכה ולמעשה... שהחוב לכובן יותר פתומש ולפרות יותר פברי דטיהן סיים ואמר שאינו אומר וועל ורי עם פלפר שהלבה כמתו ואחי הנהיל שלימיא כאפרו מסק ההלבה לכם לעת שאני מתממרכם זה מזה, כשם אתי דגהים מרן שלימיא ידי די עמו

שני עמורים מתוך ררשת הפרירה של ר' מרוכי רוקה שנופטה כתוברת "הדרך"

וםקמרונים שקמרנו על ישראל שאינם ראויים לדינאל. עים כאשר צעק טשה

לסעלה ועיב נתעכבה הישועה טלבא. וחוץ מוה הלא היו הרבה מישיינים

רכנו לפני השית אמר לו ה' מה תצעק הלא אדרכה על ידי צעקתם ידונו

ייםקסרינים שעוד לא ננטר הצלח ישראל ועדיין לא נצח לטעלה שר של

ודגואל דגה זאא שמר אחר מחלנו ורגאולה ממשמשת וכאה וכאלו כבר דניע

סחמת המקשרונים שעומרים עלינו מכל הצדרים לעכב את דגאולה עיב העצה

וכפו כן דיא מצב ישראל עתה. שדנענו עד למשכר וכח ליולדה אין

לזה לדבר אל בניי משעה שישתו דערם פרגלות כאלו כבי תשי כל הצרות

עד סרם נולר דגם. עור מקודם שרהניע ריישועה ועיב זכו לנאולה. ער כאן

תשובת רבינו נועם אלימלך שהשיב נחויון לילה לרכינו שר שלום מבעלוא וייע.

דגם של קריעה ים מיף ואו יניתי מלקמרג ויהבמלו מיר כל הפשמים יבינו צוה ליםע ולילך לחוך הים ירונו שכבר נגפר לפעלה ונבר ישראל שיבא

והספונים וכמאחול לא נגאלו ישראל אלא כוכות האמונה שהאאינו ישראל

Lawrence Kaplan, "Dass Torah," Rubbine Authority and Personal Autonomy (Northwell and London, 1942), 58-59

> I wish to inform and enlighten you concerning the murmurings of many who are afraid and seized with trembling and . . . worried about the future. They are saying that perhaps, heaven forbid, some danger is hanging over the land and that my brother, the tzaddik of the generation, Shlit"a sees the future and for that reason is traveling to the land of Israel, for it is there that God ordained the blessing, "And I will give peace in the land" [Leviticus 26:6]. He, therefore, is going to a place of rest and tranquility and has left us, heaven forbid, to sorrow. What will be our end? Who will protect us? Who will save us? Who will pray for us and intercede on our behalf? Therefore, it is my obligation to let you know, my dear colleagues, sages of Hungary, the truth, that whoever is close to and a member of the circle of my brother . . . Shlit"a knows for certain that he is not going in flight or running away in haste, as if he wished to flee from here. Rather his entire longing and desire are to ascend to the holy land, which is sanctified with ten levels of holiness. And I know that for a long time he has been yearning greatly for the land of Israel. His heart's desire and the yearning of his holy soul are to ascend to the city of God, there to arouse [God's] mercy and grace on the entire community that they should know no more sorrow, and the remaining camp will be spared, and soon there will be fulfilled, "I will cut off the horns of the wicked, but the horns of the righteous will be exalted" [Psalms 75:11]. And this is alluded to in the verse, "And he saw the resting place that it was good and the land that it was delightful" [Genesis 49:15]. It would seem that the intention [of the verse] is, "And he saw the resting place" [menuhah,] the tzaddik sees that rest and tranquility will descend upon the inhabitants of this land (i.e., Hungary), "that it was good" [ki tov,] that the tzaddik sees that good, and all good, and only good and grace [ki tov, ve-kol tov, ve-akh tov ve-hesed] will befall our Jewish brethren, the inhabitants of this land [i.e., Hungary], "and the land," the reason why the tzaddik desires to ascend to and settle in the land is "for it is delightful," for it is there that the supernal delight dwells.

On March 19, 1944, just over two months after the farewell sermon in which the tzaddik had foreseen that "good, and all good, and only good... will befall our Jewish brethren, the inhabitants of this land," and one month after the abridged version of the sermon, Matzmiah Yeshuah, was printed, one month after the publisher of the abridged version stated, "We, believers the children of believers, are certain that the promises of the tzaddik and gadol ha-dor will be fulfilled for us," the Germans occupied Hungary. On May 14, less than four months after the farewell sermon, the mass deportations of Hungarian Jews to the extermination camps began.

In parts of his sermon, the rabbi of Bilgoraj addressed the Hungarian Jews feelings about his imminent departure with the Rebbe. He seems to have been sware of the twofold fears of those remaining. First, they were afraid that their situation would deteriorate if the Rebbe left them and his prayers no longer protected them. Rabbi Mordechai alluded to this by saying that the Rebbe protected them. Rabbi Mordechai alluded to this by saying that the Rebbe protected them. Rabbi Mordechai alluded to this by saying that the Rebbe protected them for them in Ezerz Israel, the ideal place for prayer: "The would continue praying for them in Ezerz Israel, the ideal place for prayer: The power of a readdik is greater there, because the time for redemption has come power of a readdik will be done there." "It The second fear was that he was and the will of a readdik will be done there." The second fear was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response. Rabbi Mordechai said explicitly that his brother was not fleeing any response.

"He saw that rest was good and that the land was delightful" [Genesis 49-15]. "He saw that rest was good": The textddth sees that the residents of this country will have text and tranquility here. The textddth sees that good, all good, and nothing but good and kindness will pursue and eatch up with our brethren, the children of Israel, the people of this country.

The next part of the verse was interpreted in connection with their reason for

"And that the land was delightful": The land he desired to dwell in, to go to, "was delightful," for the supreme delight is there.... Even at home in earlier imes he spoke of going to the Holy Land.... The purpose of our rabbi's journey is not to obtain relief and improve his status and circumstances.... His pure soul was beset by many troubles before he reached this point where the can go to Eretz Israel and see the delight of the supreme splendor. "A

Rabbi Mordechai ended his sermon by thanking his listeners for the hospitality they had shown him and his brother and reminding them that the two of them were not locals but sojourners. This may have been an apology for leaving, as he stressed that they had been in the community only briefly as refugees and guests and had no obligation to remain:

The books explain that our Patriarch Ahraham, whose observance of the mitzyah of hospitality was perfect, realized that the angels did not want to mitzyah of hospitality was perfect, realized that the angels did not want to be detained at his home and promised them, "And then you shall go on"; in other words, he would not detain then or prevent them from going on their oway. You did something similar for us. Since you knew the teaddik wanted to way. You did something similar for us. Since you knew the teaddik wanted to way. You did something similar for us. Since you knew the teaddik wanted to way. You did something similar for us. Since you knew the teaddik wanted to way. You did something similar for us. Since you knew the teaddik wanted to way.

The sermon concluded with the standard sort of blessings—that God should preserve them in all ways and that they should witness salvation—and with words of solace for the entire Jewish people. Less than three months later, Hungary was occupied, to the astonishment of the whole world. Trains hurtled along incessantly, carrying hundreds of thousands of Jews from Greater Hungary to the furnaces of Auschwitz. The disparity between Rabbi Mordechai's calming words and the shock of the swift murder created harsh

אולם בצר לקחו הציוני הדתי, שקצת מפרטיו נגולל להלן, מען בעל "אם הבנים שמחה", כי מאמציהם של רועי הערות החסיריות להימלט מהנגריה לארץ־ישראל מעשה אלימלך (רות א, א-ג), שלפי חו"ל היה "מגרולי המרינה ומפרנסי היור", שנטש את מרינתו ובני דורו בשנת רעב וברת למואב וסופו שנענש קשה, כדבריו "אור ליום ד' וישב רעשי"ת |-רעשרת ימי תשוכהן שנת אשרת פה עיר הבירה בוראפעסט", היינו אוקטובר 1943:

いてい

מרחפת עלינו אימה ופחר, כאשר אנו רואים כעת כשעה שאני כותב טורים הללו, שבל הארכוו"דים של מרינתנו עושים השתרלות לברוח מכאן לארין ישראל מסחר הסכנה מחמת המציק ואינם מביטים על מה שמטלין בזה ליבן של מסחר הסכנה מחמת המצין מההמון שמרננים ואומרים: הרביים בורחין, ומה יהיה ישראל, כאשר שומעין מההמון שמרננים ואומרים: הרביים בורחין, ומה יהיה עמנו?! (ההטעמה שלי: מ"פ). וצייַן מַּרְרַשׁ רוֹת שמה"ט וּ=שמהאי טעמאן נענש אלימלך מסני שהפיל את לבן של ישראל בנרחו מהצרה, עיי"ש וּ=עיין שמףי.

א. עדותו של איש הזונרר־קומנדן המקום: אושוויץ. הזמן: סוף חודש מאי, לערך, שנת 1944. הער־הרושם: איש הזונרר־קומנדו כאושוויץ שניספה שם. הערות: רכרי הרכנית מסטרופקוב, שוה לשונם נתרגומנו מיידיש.

בסוף מאי, לערך, בשנת 1944 היה משלוח מקאשוי. בקרב היהודים השונים היתה הרבנית הוקנה מסטרופקוב, יהודייה בת 85. היא מצהירה: הנה רואה אני סופם של יהודי הממשלה אפשרה לחלקים גדולים מהקהילות היהודיות להימלט. העולם שאלו בעצת הארמו"דים, והם הרגיעו תמיר. הרבי מבלו אמר שהונגריה תצא בחרדה בלבר. והנה הגיעה השעה המרה, שלא הייתה עוד כידי היהודים כדי להושיע את עצמם. אכן מן השמים הסתירו מהם, אכל הם עצמם היהודים כדי להושיע את עצמם. אכן מן השמים הסתירו מהם, אכל הם עצמם ברחו ברגע האחרון לארץ־ישראל, את נפשם הצילו ואת העם עובו כצאן לסבת. ריבונו של עולם: ברגעי חיי האחרונים אני מתחננת לפניך, מחל להם על חילול השתח היהודים.

permitted large sections of the Jewish community to flee. The people asked the advice of the Admorim and they always reassured them. The Belzer Rebbe said that Hungary would only endure anxiety. And now the bitter hour has come, when the Jews can no longer save themselves. Indeed, heaven concealed [this fate] from them, but they, themselves, fled at the last moment to the land of Israel. They saved their own olam! In the last moments of my life! set my plea before You that You pardon them for this great hillul ha-shem.

In 1967, two hasidic writers, Rabbis Bezalel Landau and Nathan Ortner, in their book ha-rav ha-kadosh Mi-Belz, reprinted the entire farewell sermon of Rav Mordecai, with the exception of this entire twenty-two-line passage. In place of this passage, they included the following comment. "Here the Gaon and Tzaddik, the Rav of Bilgoray [Rav Mordecai], explained the desire of his brother, the holy Gaon, to ascend to the land of Israel, based on the verse, 'And he saw the resting place that it was good and the land that it was delightful.'"

This convenient omission has allowed the "authorized" hasidic historians of the Belzer dynasty to write how the Rebbe and his brother "on more than one occasion warned the Jews of Hungary not to deceive themselves with illusions and not to be at ease regarding their situation. The Polish experience demonstrated that the Nazi horror was just as dangerous in its time of downfall as it was in its time of triumph." Indeed, on one occasion Rav Mordecai, according to one hasidic historian, even warned a delegation representing a Hungarian Orthodox community: "Know that the Germans are right behind us and any day we must be afraid of a German invasion." However, this historian continues, "The Jews of Hungary did not wish to understand and refused to engage in an accounting of their future."

Farbstein

In fact, the sermon delivered in January 1944 reflected the speaker's expectation of what would happen, based on the information that he had at the time, when Hungary was considered an island of relative calm. The Rebbe and his brother, like many other people from all ideological groups, thought the Jews of Budapest were in no danger. That is why they did not warn those close to them. Other community activists—including Zionists—did not leave or take their families out before the occupation either. The occupation could not have been predicted in advance, since Hungary was an ally of Germany, the Russians were advancing in eastern Poland, and the Hungarians were suffering heavy losses and looking for a way to end the war. In early 1944, none of the leaders of the Jewish communities or political parties in Hungary, from the Zionists to the assimilationists, warned of any danger to Hungarian Jewry or called for the preparation of escape routes or hideouts, since "the Jewish leadership [until March 1944!] pinned its hopes on the conservative aristocratic regime [of Miklos Kallay], mistakenly convinced that Hungary, a member of the Axis, would retain its sovereignty to the end."147 Even the Hungarian Zionists who wanted to move to Eretz Israel were inspired by pioneering motives and not a desire to escape from danger. For example, letters sent to Istanbul by the Relief and Rescue Committee (a Zionist group) in January 1944, around the time the Rebbe left, discussed joint activity by the various groups and did not hint at or warn of the danger of a German occupation. 144 The November 1943 memo to Istanbul (see note 141) does not mention any worries about the Hungarian Jews either, but only about the refugees. Moreover, in March 1944, just three days before the German takeover, this same committee wrote to Istanbul about the possibility of a new "Europa Plan" for the Jews of Slovakia. 149

This was the timing and spirit in which the rabbi of Bilgoraj delivered his sermon. His remarks were based on his expectations of what would happen, and these expectations were eminently reasonable in January 1944. 150

155 For example, Piekarz cites remarks allegedly made by the "Stropkover Rebbetzin," who, on the verge of the crematoria, sharply criticized leaders who had left Europe (Piekara, Hanaut Philin, 413-415). Presumably, this sort of statement, made just before she was killed, was triggered by pain and bitterness (like what the "Rebbetzin" went on to say-that had they known, they would have been able to flee, since "the Hungarian government let large segments of the communities escape" - which had no basis in fact). The speaker's identity is not clear either, since the age and description of the Stropkover Rebbetzin are inconsistent with what we know from other sources leven if we assume that the ordeal of the Holocaust had changed ner drastically), and the date given by Piekarz cannot be right. Furthermore, the writer of the diary in which the statement appears says he is quoting the Rebbetzin "based on hearray" emphasis mine). Although we cannot ignore this testimony-and the fact that it was written in a diary indicates that it reflects a mood that must have existed among some Jews as they went toward their deaths-Piekara's use of this one testimony, whose reliability is uncertain and which says something rarely heard, is out of all proportion to its nature and significance. Pickarz makes sure to bring it up in his book on every possible occasion in order to take a swipe at the hasidic leadership, while ignoring many reliable historical sources about most of the rebbes in Poland and Hungary who perished in the crematoria. He rejects first-hand testimonies from the same diaries of Sonderkommando members in Austhwitz when they do not fit in with his worldview. For instance, Rabbi Moshe "Moshenyu" Friedmann [1881-1943], the Rebbe of Boyany, one of the most famous leaders between the wars, one of the heads of Agudath Israel, and president of the Chachmei Lublin yeshiva from 1933, was sent to the Cracow ghetto and then to the Tarnow ghetto. In Tarnow he hosted prayer services in his home and was asked all sorts of halachic questions (about putting on tehllin before going to work early, about reciting Kaddish, etc.). For a brief biography, see Friedmann, Da'at Mothe, 237-243. In an account entitled "The Horrors of Murder," Dayan Leib Langfuss, one of the Sonderkommando diarists in Auschwitz, recorded the Rebbe's strong statement to the Germans about the vengeance that would ultimately come. The diarists were especially moved by the public recitation of the Shema: "It was a moment of supreme elevation, such as may be encountered but once in a lifetime, proving the eternal nature of Jewish spiritual resistance" (see Mark, Scrolls of Auschustz. 206-214). Pickarz is unimpressed by this testimony, even though it is an eyewitness account written in Auschwitz at the time. In his opinion, it shows "the witness's longing for sparks of light in the valley of deepest darkness, which finds expression through description of the dread events in the spirit of the martyrological tradition" (Piekarz, Havidus Polin, 415). Casting doubt on this testimony is another reflection of Piekart's historically unfounded personal opinion.

Forbstein

154 Piekarz and subsequently others have cited, as proof of the Rebbe's guilt, the fact that "twenty-two lines" of the sermon—the lines reassuring Hungarian Jewty—were deliberately deleted from biographies of the Rebbe. Although their conclusion is unfounded, the deletion was real and deserves an explanation. It seems that the deletion stemmed mainly from the nature of the relationship between the hasidim and the Rebbe. Presumably, it was hard for the biographers to admit that the Rebbe's assessment of the situation was wrong, and so they left his mistake out of these books (which are essentially educational books). A mistaken assessment, however, is a far cry from deliberate deception. Pangs of conscience over the way the sermon was used after the Rebbe left and the circumstances changed may also have contributed to the deletion. Of course, the atmosphere in Israel in the first decades after the Holocaust was also of great importance. Belz hasidim were probably worried about publishing these lines, given the prevalent belief at the time that the Holocaust victims-and especially the Hungarian Jews-were naive and fainthearted and went "like sheep to the slaughter." Presumably, the biographers themselves could not understand how circumstances had changed so drastically in just three months, since it was years before a substantial amount of research on Hungarian Jewry was done and the time was ripe for accurate historical analysis. Perhaps they were also worried about the fallout from the Kasztner trial regarding reassurance by leaders and were trying to prevent a public debate without having the tools and solid historical knowledge to distinguish between the timing and significance of these events. Holocaust scholars are aware that certain other texts (e.g., those related to the Judenrate) were introduced into the debate only later; most of them see this as a sign of public readiness to admit the complexity and multifaceted nature of the Jewish response during the Holocaust. In any case, the explanation for the deletion of the lines should be sought in the hasidic world and not in the sermon itself. Today Belz hasidim are also contending with the sermon in its entirety; see, for example, the sermon by the present Belzer Rebbe at a gathering of Belz hasidim in 1998: "Tilei ha-Skad ke-Mashal" [The Scud missiles as an allegory]. Ha-Mahane ha-Haredi (the newspaper of the Belz hasidim), no. 865 (Shevat 5758 [1998]), 1, 8.

In any event, the sermon reflects to a large extent both the lack of clarity in the situation of Hungarian Jewry and the drastic, unexpected change in that situation. After what they subsequently went through, some of them felt the painful residue of disappointment; on the other hand, many Jews from Budapest attributed the survival of a majority of Budapest Jewry to the Rebbe's blessing. 155

שמתך ולכל משר שאל זמתך לו סים. ח"ת ולא כשר ליך למשבד כן כאלו סים כתיב לא יסי וכל משל סים של שנל במדבר ושל שאר שכרים ששבדו שכתו של דן כמדבר כמו שכתיכ כל הנחשלים אחרוך (דכרים כה) וחלימ בסביקשם זה שבטו של דן שהשון פולטו שהיו כולם שוכדי שבו"ם: (טו) כמוש

וּלַבְּנְׁפָּי דִּי יְנְיבִית

ממומץ. לשק רבים מונום כשקל מרטם וכרכים מתומיך ופרנט יונמן נו יפי כמי לו כפל"ף לו כבר לך משכד כן: (פו) ושקמי. דרך כווכם מנולים מנודה רסונים וחורכים וה כנדי לנפורי לנשון לנכחים לכנונים מים בנדי לנפורי לנשון לנכחים לכנונים מים בנדי לנפורי לנשון לנשון לנכחים מים פנודים כם מונשורים בחים וחותם פנודים כם מונשורים בחיים וכי פוכ כדי שיפים פרחה יפה והמרחים פצבם פט קומס ימחדם פחכם פרבות (כסים סנגם ווכו פירו עלחת כתו כפקודות וסקנומות שכם תרמים שורים בשנר כשוים וכנתר ככנבים שחיר ולכן מי נסוב וכיוום בכם זה עבין כשלינם כיתוי :(יו)ופקמי כלי מפחרמך מוסכי ומרכספי . לחבור עבו"ם עומים מכלי ומכספי . לחטוב מכוים מנקים מכלי כפף ומכלי זכנ סתמותרים צים לכם ושמים מכם כולמים כש מתחי כדכר סתול ויחמרקו כל סתם מת סוכנ מתורים: למר נממי, לך כמן מתורים: מתורים במורים ולחוד לכם וחמר מתו לכתל וותם בתחול למין לכים ומל לפרין לכתל וותם בתחול למין לפרן כפלילה כדרך כאומת שמשות ללפי זכרום לדכר כתשתים ז (ית) ומקסי משלים ווא ליתר ומכשים של כוונים מכשונה מכמה מומם מכנדי רקבמס ליפוסם כעינים ולמשוך לכנט לפריכם. כפול ניו"ד וקרי בלא יו"ד וכלפול כאינו נמסי לפריכם אני והכתור כחילו נמתי (פירס חבי

נרמי (ן כיון שנמתי (בירס מחבי

נרמי (ן כיון שנמתי (ן בשמחי כי

נרמי (שיבי) הי נתמי (ן המחי הי

נמתי בשל פי נכי (ש) והמי הי

נמת המה לפי הבי הפלפין הח נמת המה לפי הבי הפלפין הח נמת המה לפי הביר הכתורי הח נמת המה לפי (בירי והכתורי בחידת היידי למתו כול והתחירת

נחידת היידי למתו כול והתחירת

נחידת היידי למתו כול והתחירת

נחידת היידי למתו כול בי למה כול כלל כי למם כולל כל שמכל ואחר כן פרכ שלם ושמן ודנם כמכלמיך ותרנם יונמן ולמתי וסוכי: ויסי . נמס פ' . כל זם סים לו מוכלי לבכמים כי מני סיודע ועד וכן שממר פני כי ויונמן מרנם דיבי כמשים שלם כומם כל שלין

קיד למפרח קשעורוא עם בָּר מ' פ"ל דָעָרִי וְלָא כְּשָׁר לִיךְ לְמֵעְבָּר בּן: מּ וּנְמֵיבְתְּ מַלְבּוּשִׁיךְּ נמליבני נול בלו לתומלו פע פולבו ושמו מניוון לא בִּרְבָשָׁרוְלָא כִּוְרָחֵי : יוּ וּנְמֵיבְּהְ בּיוּהָבֵי וּכִבַּסִפּי אַשֵּׁר נַתַּוּתִי עומבוויור פוניבי ייד שַבּידָהָ לִיךְּ גַּלְבֵי דְכנּרָא וּקְבֶּירָהִי נָתַהִי לִפְּנֵיהָם נפולת בען יש ולכובל עו ָם וְלֵדִיכִי אֲשֶׁר נְרָתַהִּ לֶךְ סְלֶּת וְשֻּׁלֵּוֹן לַבוּשֵׁי צִיתַיִּוֹ וְכִסְיתִינוּן ולוחוג ולפוניע בולה שויע ללבותן: ים ושבי דיהבית לִיךְ סוּלְהָא וּבְשׁח וּיְבַשׁ אביליור יניליינון קרמיחן בּר אַצָּרוֹ אַמָּר הַ אָּרְנְאָם : נְיִנְּפּנְ אָתְּרְ וְבֹוְנְיִנְּי כְּי וְשִׁוְּבְּׁנִי בְּנְוֹים בְּאָבְׁן ב בּוֹ בִּי וְחֵבְּיוֹ וְחֵבְּיִ וְשִׁנְּיִי יִנְישׁ כֹּ אְתְּרְ וְבֹוְנְיִּיׁ כִּי וְשִׁיְּבְּיוֹ בְּיִבְּיִם בְּתְּאָבׁן כְּ בַּבְנֻעָם כִּתַּוֹנוּדָּיָן : מּ וַנִּינְשְׁדְנַיִּי, אָת־ כ אַיבָא אָסְנֵית רָאַרְנְוָא בְּרְכֵי בְּנִשְׁהָא דִישְׁרָאֵר דִי דַבּּרִהְ יַת בּלנֵי וֹנֶת בַּלנֹינֵ בַענֹינִיוּ וְלְּשָׁפַּׁ ס' כ'כ לינים הולנו ליושא לנה יפי זַ זָבַרְהָי אָתִיייִימָי נְעַיָּרִיךְ בְּהְיוֹתְרְּ אַבֵיסְהִינוּן רְהֵין קּוֹרְבָּנִין אירם וַעָרָיָה מִתְבּוֹמֶטָת קפוקון הַעירָא הַות בְּעִינְהְ הָיִיִת : מּ וַיְהִי אַרְבִי כָּכררָעַתְּךְ אַוּי מַלְנְנִינֵב : כיא נִיכֹּיִלְינִי זְעַ בְּנְלָא

סלוחות , מכוסוק בכבדים מחמרון של מיני לכשניו סלטרים בלמ"ו: לח כחות הַוְנוּתַיִּהְ עַל־־בָּל־־עוֹבֵרְ לוֹדְיָהִי : לם סיפה רשויה ואת לכם. מ"ן מ וֹשִּׁלְתוֹר מִבְּנְתַיִּה וֹשַּׁתְשִׁרְלָהְ בְּמֵּוֹת מכנידר חינו"ן מיישר"מ כלפ"ו: מְלָאוֹת וַתִּוֹנְי, עֵלֵידֶבְ לְא בָאוֹת (וו) ללמי זכר. לפי שדימה חוקי לנקנה זונה דיתה מת הכלולים וְלָא יִדְינֶהְ : יו וַתִּקְלְהִי בְּלֵי תִפְּאַרְתַּוֹך לוכר במסף פחב: (יש) ולחתי משר מקמי לך וכו' . יום בשבו אם כשבל ירד לכם כמן ומתכו מחכו לסני העבל וחשם"כ ויהי וַהַּעֲשִׂר־לָךָּ צַּלְמֵי זָכֶר וַהִּוְנִיבְם: ביום מחר ולם ססק וחף כן מסירש כססר שרם (מומים ט) יי וֹשִׁלְנוֹ, אָתַ־בִּיוֹרֵי נַלְמְתֵוֹנְ וַשְּׁכַפֹּנִם אף כי נכשו להם שגל מסכה ובוי ומקס כרקחיך כרכי' לא שוכם' ונו' וחקר לם מושם מפיכם כדי כום לחמש מכם ולם מושם מף כחן ויכי נחם כי מלסים כיכ נובה באבלייור וונהייות לפותם כלחם ולה כסק מלירד ליום מחר כך דרש רכי ממחמת : (כ) משר ילדת לי, כיו לו המשכ בָרֶית נִי<u>וֹת נִיתִּי</u> נָאָם אַדֹּגָי יָהוֹוְה : כרים ד' מהם לעבוד עכו"ם נשׁלְּנִוּ אָת<u>ַ בּנ</u>ּוֹדְ וֹאָתַ בּנוּעֹיִבּ ומחד מוקלה לכים כספר וכח להסרו' מחד מכניו למולדמקרי' לו חת זה שהקנה ללמוד תורה כחדרם רכי המחומה. וחביו שמי השר ילדה לי הלו הככורו׳ בָּנָיָ וַהְּהָּנִים בְּהַעַבִיר אוֹתָם לָהֶם: וכן כוח פומר כספר כוה (לקתן כ') וחממת מותם נמתמפם ב וְאַתַ כָּל הְּוְעַבֿתִיךְ וְתִוּנְתִיךְ לְא בהעברי כל פטר רחם: (כב) אם יתי נעוריך. חם חסרי חשר ששיחי שחך במלדים: (כג) חוי

לוו לך. וו ליך על דתכת ווו

לְנֵצוֹ : כּבּ וְנִיע בֹּנ נוּבִי נוֹמִרבוֹנוֹב וְשִׁמוֹנְנוֹב לָא אֹנְבּנְנוֹי זְע וּנִכּוֹלִי בְּעֹבְיִלּא נּמְּבֹילָא כלימונא באמרנונוב בתו וכי כנו ונה בסופים על בנ בישונים וביא אמר ליה ניוב

הוא כי הוא ושכן בשו"א תחה הזי"ו: עובר כל סיפרא כיל בכ"א תחתי את הד שעיר. וכל שאר קריאת הפרום בכיח כיל ופי' ויאכר
יהואש אל. תורת היותך עזוכה ושנואה. האפינם כפש ולשום ארגם לשכה. נוים נשכו שנותם. אום לתכל רכה. זשת העיר תעליוה.
כירע אתה עובר את מצות הכילן: לריה יי ופי נכסר בסוד ויקרא: לאכול ייג כיל ופי הנת חרש כחר. ויכתר דור בשורה ויוי ועום .
היותר את המשרת רשכבין הוכר. ההלחם ותקין לאכול הנעיים. ורכש והכואה וצאן ושנות. ויצקי לאנשים לאכול. ותוכדים להם
לאכול . את הנשיא נשיא הוא: והיה אם כלה לאכול את עשב תארץ. כנשר חש לאכול . הן אעצור השכים ולא יהיה כשר. סוב אשר
היותרות אויים בולאה בכלה לאכול ולשתות רקהלת. אין אשכול לאכול:

הולדות אהרן כמום פלפום . פקידם בער נג :

ניבילינתו פֹאֹמללנא נעיבו

פרנס הים נמשים כאל כולם כל שלון הולדות אדבן כמים שלחם. בקדם בערנג:
ממר כי לנכים, וכרוב יום בעבו
ממר כי לנכים, וכרוב יום בעבו
ממר כי לנכים, וכרוב יום בעבו
ממר המני יוד למם כמן תמני לפריו ולף פל פי כן כיום מחר לה שסק וכן משרים בספר שורה אף כי עשו שגל ופסכם וגל ומקר מיים למיים למיים

מצודת ציון

מצורת דוד

(פו) כשת . מקושת נכוסות כש במקי פרן (דנרים לג) : מנופת . מרן מלוף כנחנים כש ומצות כנות ומפונלות (יכוסת פ) : (יה) וקפרתי . הול פיני נופס מעורבנים ונותנים פנ משל לסרים : (יפ) דימות מלי נחם רות : (כה) בספניר . מלי סעברס והולכם: (כד) נכ . מלי שבולם שרשית: (פו) וחקתי מבנדיך. מן הבנדים שמשיתי לך מהם לקחם וששיח לך מקושת נכוכות נמקים פרכום ומסנגדים ככם עשית עליפם מכסתות מנומרות חלופי כנוונים ועליכם זנית ר"ל פעמידו העכו"ם נמקום פרכים וליפום בכסף חכב

אטר נחתי לסם ושם עבדו לו : לא באות ולא יכים. מעשים כאלם לא באי עדיין לך סבלם לקרבן לפני סשמ"ם: ויסי. ר"ל כן סים באמת לא תוכלי להכחישו כי אני סיודע ועד: (כ) ילדת לי. ילדת ממני: לחם לאכול. להצונים לפיות להם למאכל: כמשם . וכי מעם בעירך מתם מסלכת לחד כזנות עד שנם עמית לת זלת : (כלו) ותחרים . נהח להחם לכם נמם שסיית שוליך לוחם לסם למלכל רלם לוחד בנית כספר לוחם מספר מספר לוחם מספר כשריך כנוסיית שרומה מבלי לטום וה יית מתגלגלת ורשובה בפעף הדם שינת ממך בשת הלידה ר"ע לם וכרת הפונה שעשיתי עמך בהויתר ממורים מעבודת פרך : (כנ) ויסי . ד"ל ומס פ"ל יסים פחר כל לעחך מסו סנשל שחקבל סכם פוי פוי

but I have followed the counsel of the Evil Inclination and the ways of my personal desires; I have despised good and have chosen evil.* Not only have I failed to sanctify my organs, but I have contaminated them

You created in me a mind and a heart which contain the faculty of thought, to conceive good thoughts and noble aspirations, and a heart with which to understand Your holy words, and to pray and recite all the blessings with a pure mind, But I have contaminated them* with evil fantasies and foreign thoughts. (Not only this, but because of evil fantasies I have reached the point of seminal emissions, sometimes willfully and sometimes irresistibly, causing the ker contamination that contaminates the entire body.) Thereby I have created corrupting, destructive spirits that are known as "plagues of human beings," Woe is to me that instead of the good thoughts through which would have been created holy angels that would have been good defenders and advocates of my benefit, in their place I have created destroyers to harm myself as it is written. And I shall chastise him with the rod of people and with plagues of human beings.

You created me with eyes, containing the faculty of vision, with which to see what is written in the Torah, and which should be sanctified by the sight of everything holy. You cautioned in Your Torah: Do not explore after your heart and after your eyes. Woe is to me that I have followed my eyes and contaminated them by staring (lustfully) at (women and at)

everything impure.

You created me with ears, with which to hear words of holiness and words of Torah. Woe to me that I have contaminated them by listening to words of obscenity, gossip, and all sorts of forbidden talk. Woe to the ears that hear such things!

You created me with a mouth, tongue, teeth, palate, and throat, and gave them the ability to articulate the five different kinds of sounds of the Aleph-Bels letters, with which You created heaven and earth and their fullness, and with which You wove Your holy Torah. Through the power of speech You differentiated man from animal, but I have not even been like an animal, for I have contaminated my mouth with obscenities, gossip, lies, derision, talebearing, bickering, shaming

Norman Lamm, Derashot Lelorot

But if so, then it is difficult to understand this choice of "ma tovu." Was it not intended as a curse? Was it not uttered by an enemy of our people, by the ancient forerunner of the modern intellectual anti-Semite? Indeed, one of the outstanding halakhic scholars of all generations, the Maharshal (Rabbi Solomon Luria, sixteenth century), wrote in his Responsa (#64): "I begin with the second verse and skip "ma tovu," which was first recited by Balaam, and he intended it as a curse." This is the weighty opinion of a giant of the Halakha!

And yet our people at large did not accept the verdict of the Maharshal. We have accepted the "ma tovu," we have given it the place of honor, and as we well know, it has become the "darling" of cantors and liturgical composers. And if all Israel has accepted it and accorded it such honors, then there must be something very special about it that somehow reflects an aspect of the basic personality of the Jew and a deep, indigenous part of the Jewish religious character.

That unique aspect of our collective character, that singularly Jewish trait which manifests itself in the choice of "ma tovu" under the conditions we mentioned, is the very ability to wring a blessing out of a zurse. We say "ma tovu" not despite the fact that it was intended to harm as, but because of that very fact. It is Jewish to find the benediction in the nalediction, the good in the evil, the opportunity in the catastrophe. It is ewish to make the best of the worst, to squeeze holiness out of profanty. From the evil and diabolical intentions of Balaam, "May you not have iny synagogues and schools," we molded a blessing of "ma tovu," which we recite just as we enter those very halls of worship and study.

וְהָלֶכְתִּי בַּעָצֵת הַיַּצָר הָרֶע וּבְרַרְכֵי לִבִּי, וּמְאַסְתִּי בְטוֹב וּבְתַּרְתִּי בָּרֶע. ּ וְלֹא דֵי שָׁלֹא קַדַּשְׁתִּי אַת אַבָּרָי, אָלָא טִמַּאתִי אוֹתָם״.

בַּרָאתָ בִּי מִוֹחַ וְלָב וּבָהָם חוּשׁ הַמַּחֲשָׁבָה, לַחֲשׁוֹב מְחַשְׁבוֹת טובות וְהָרְהוּרִים טובִים, וְלַב לְהָבִין דִּבְרֵי קַדְשֵׁךּ, וּלְהַתְפַּלֵּל וּלְבָרַוּ בֶּל הַבִּּרָכוֹת בְּמָחַשֶּבָה טְהוֹרָה. וַאֲנִי טִמַּאתִי אוֹתָם בְּהִרְהוּרִים רָעִים וּמָחֲשָׁבוֹת זְדוֹת. [וְלֹא דִי בָּזָה, אָלָּא שָׁעַל יִדִי הַהַּרְהוּרִים הַרָעִים בָּאתִי לִידַי הוּצָאַת זַרַע לְבַשָּׁלָה, פַּעַם בִּרְצוֹן, וּפַעַם בִּאנִס, בַּטְמֵאַת קַרִי הַמָּטַמֵּא אָת כָּל הַצּּוּף.] וּמַהָם בָּרֵאתִי מַשְּׁחִיתִים זּמְחַבְּּלִים, הַנִּקְרָאִים נִגְעַי בְנֵי אָדָם. אוֹי לִי, כִּי תַחַת הַמַּחַשְבוֹת הַטובות, שַיָּכְלְתִּי לְבָרֹא עַל יְדִי זָה מָלְאָכִים קדושִים, שַּיִּהִיוּ סַנָּמֹרִים וּפְרַקְלִיטִים טוֹבִים עָלַי, תַּחְתִּיהָם בְּרֵאתִי מַשְׁחִיתִים לְחַבֵּל אָת עַצְמִי, כְּמוֹ שָבָּתוּב: וְהוֹכַחְתִּיוֹ בְּשַׁבָט אֵנְשִׁים, וּבְנִגְעַי

בָּרֶאתָ בִּי עִינַיִם, וּבָהָם חוּש הָרְאוּת, לִרְאוֹת בָּהָם מִה שָׁכְּתוּב בַּתוֹרָה, וּלְקָדָשׁ אוֹתָם בִּרְאִיַּת כָּל דָבָר שָבִּקְדָשָׁה. וְהַוְהַרְתַּ בָּתוֹרֶתֶף: וְלֹא תָתְוֹרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכָם וְאַחֲרֵי עַינֵיכָם. אוֹי לִי, כִּי הַלַכַהִּי אָחֲרָי עִינִי וְטִמֵּאתִי אוֹתָן, לְהִסְתַּכַּל [בִּנְשִׁים, וּ]בִּכָּל דְּבַר ַטְמָאָה.

בָּרֵאתָ בִּי אָזְנַיִם, לִשְׁמְוֹע דִּבְרַי קְדָשָׁה, וְדִבְרַי תוֹרָה. אוֹי לִי, כִּי טָמֵאתַי אוֹתָן בִּשְׁמִוֹע דְּבְרֵי נְבָלָה, וְלָשׁוֹן הָרָע, וְכָל דְּבָרִים אֲסוּרִים. אוי לאַזְנֵים שַׁכַּךְ שוֹמְעוֹת.

בַּרֵאתַ בִּי פָּה וְלָשוֹן וְשִׁנַיִם וְחֵיךּ וְגָרוֹן, וְנְתַתִּ בָּהָם כִּחַ לְרַבֵּר בָּהָם חַמְשָּה מוֹצְאוֹת הָאוֹתִיּוֹת הָקַּדוֹשִים שָל א״ב, אֵשָׁר בָּהָו בָּרָאתַ שַׁמַיִם וָאָרֶץ וֹמְלוֹאָה, וֹבָהָם אָרֵנְהָּ תוֹרְתִּךְ הַקְּׁדוֹשָׁה. וּבְּכְּהַ הַדְּבּוּר הַבְדַּלְהָּ אָת הָאָדֶם מִן הַבְּּהַמָה, וַאֲפִלוּ כַבְּּהַמָה לֹא הָיִיתִי, כִּי טָמַאתֵי פִּי בִּדְבְרַי נְבָלָה, בִּלְשוֹן הָדָע, בִּשְׁקָרִים, לַיצְנוּת, רְכִילוּת,

The aim and goal of prayer, as our Jewish sages have pointed or through the ages, is not to change God, but to change ourselves. W come before God as humble petitioners, terribly aware of our shor comings, our inferiorities and our sins. Whoever prays truly knows the somewhere, sometimes, he or she has been caught in the web of curs We feel tainted with evil. And so we pray. We pray and we want God t help us change ourselves. What sort of change is it that we want? Th change from evil to good, from curse to blessing. We want to transform ourselves. That is the spirit of the prayerful personality.

And that is the reason for beginning the day of prayer and petitio with "ma tovu." We enter the House of God which stands and survive despite and because of its ancient and modern enemies. The synagogu itself is the symbol of that transformation. We begin now to pray, wit the object of such transformation in ourselves. Hence, "ma tovu."

How good. Indeed, not only good, but how fortunate is a peopl who can forever hope and smile, knowing that even if, Heaven forbic curse could be its lot, it will wring out of it every drop of blessing. This indeed, is the greatest blessing. "Ma tovu." "How good."

(2002 106-361 (2002) 4002) 10012 10012 10012 10012 10012

אָז בְּמָאֵסִי דִּבְּרוֹת צֲשֶׂרָה הָופְשְׁטוּ מָנִּי צְדָיִים צֲשֶׂרָה בַּוּלְעוּ מָנִּי אַבִּיוִים צֲשֶׂרָה וְשֶׁתִיתִי כּוֹסוֹת צֵשֶּׂרָה:

בַּם ׳אָנֹכִי׳ דִּכּוּר רַאשׁוֹן כְּכִשּּׁלְתִּי נְכְרְתוּ שִׁמְעוֹן וְיִשְׁמָעֵאל מַחַכְמֵי -דָּתִי דָּוֹכְרִי לָעֵץ אָתָּה אָכִי הְּמוּר שְׁכִינָתִי וְכוֹס רָאשׁוֹן שָׁתִיתִי:

הֵימֵרְתִּי 'לֹא יִהְיָה לְךְּ' דְּבּוּר שֵׁנִי בְּמִשְׁתַּחֲוִרים [עַל] הַצָּגוֹח לְהַכְעִימַנִי וּפַס יְהוּדָה בֶּן הַנָּחְתּוֹם וְקַנִי וְשַׁתִיתִי כּּוֹס שֵׁנִי:

זְנֵחְתִּי צִיִוּהּ ילֹא תִּשָּׂא׳ בְּאָכֵן לַשֶּׁקֶר ל..סה תַ׳ובֵּל חוּצְפִּית הַתּּוְרָגְּטָן בִּמְשִׁיפָה וּבָכוֹס שָׁלִישִׁי... תָּאָרִי נִיכְּסָה:

טולְטַלְתִּי יָזָכוֹר׳ יְ׳שָׁמוֹר׳ בְּשַׁעַר ב...ת יִּקְשְׁהִי בְּכוֹס רְכִיעִי בְּצָרֶכָת יִּקַשְׁהִי בְּכוֹס רְכִיעִי בְּצֶרֶכָת בָּנָע בָּן בָּכָא מֵחַכְמִי יִשִּׁיבַת:

בָּנָע יֶשֶׁבְאָב מִוּקְנֵי חֲבוּרָתִי: לַצַן בְּכוֹס חֲמִשִּׁי שֶׁתִיתִי לַצַן בְּכוֹס חֲמִשִּׁי שֶׁתִיתִי

מַאֲמָר ׳לֹא תִּרְצַח׳ הִשְּלֵכְתִּי לְתַצַבָּה וְדֵי מָלְאוּ מִדָּם צַקובָּה נְכְלַמְתִּי בְּכוֹס שִׁשִּׁי תְּמוּר אַהֲבָה בְּנָהֲרֵג מִישִׁיבָה חֲכָמִי צַקִיבָה:

וּלְפַס בֶּן עַזִּיי בְּמַכַּת שְׁאִייָה: עוּרְעַרְתִּי בְּכוּס שְׁבִיעִי כְּחָרְבָה בְּנוּיָה וֹכַלָּם מְנָאֲפִים בִּנְהִי וְנִהְיָה וֹכַפָּס בֶּן עַזִּיי בְּמַכַּת שְׁאִייָה:

פּֿנֹלַנַצֹּט] מֹאַבְנַנִּטִּ טְׁמַנְיֵּנִ פּּנֹן שַׂנַנְיַנִּי מַאַנַ שְׁמִינִּי פַּנֹאַנִּין!
 הַכֹּנִי בֹמְנִי מַמּנִי שְׁמִינִי פַּנֹּאַנִן
 נֹטַבְנִי יַנְּצִּים זַמַּמְּנִּ שְׁנִי. פְּאַנִוּן
 פֿפּנַב קאַ יעֹלְיוָב. פְּאַנְבִי מֵאוּן טְבִּיוּן

קוֹל ׳לֹא תַעֲנֶה׳ כְּהִוְנֵחְתִּ[י רָ]פּוּ יָדִיי בי בְּכוֹס מְשִׁינִי לָן בֵּין שָׁדַיי כהוד טַרְפוֹן מִשָּׁרֵי [מְלַ]מְּדֵי:

שָׁכַחְתִּי ׳לֹא תַחְמוֹד׳ וּבְשִּׁבְטוֹ יִפְּרַנִי וְלַצֵנָה וְרוֹשׁ בְּכוֹס צֵשִּׁירִי הִשְּׁקַנִי תְּמוּר כְּחָמַדְתִּי שָׁדוֹת מ [הַ]לְקַנִי עַד יִזְכֹּר אִם אֶשְׁכָּחַוּ יְרוּשָׁלַם תִּשְׁכֵּח יְמִינִי:

> [270 rea, nin' /2/1 2/82'-

"וראוי שתדע כי כל ימי הייתי תוהה על אשר נשאלתי כהפיוט הנאמרים ביום הכיפורים וביום ט' באב, כנראה בכל המחזורים מכל הלשונות. ונראה כהם מיתת עשרה הרוגי מלכות עבור חטא מכידת יוסף. עד שאמרו כי שמות עשרה שבטים שמכרו יוסף שהם עשרה זולת יוסף ובנימין עולה במספר שני אלפים תתנ"ח כשנשים זבולן עם ו' אחד וכן עולים שמות י' הרוגי מלכות כשנשים חננייא בשני י', כי בא לי על הדכר הזה קושיות הרבה והם:

"ספק א', אם אחי יוסף חטאו במכירתו אשר בזה יהיו חייכים קנס וזה כי אין ענשם אלא בדינא דגרמי.

"ספק ב', אפי' שנקיים שתטאו, <u>איך יקבלו בניהם אחריהם עונש, הלא הנביאים</u> מצורחים ואומרים <u>יובנים לא יומתו על אבות'</u>.

"ספק ג', אפילו שנניח שיוכלו למות הכנים על חטא האבות, איך היה העונש לאלה החכמים ולא לחוטאים ממש או לאחרים.

"ספק רביעי, הואיל והיו הי' שבטים יחד בעת עשיית החטא, איך לא היו יחד בעת העונש. וזה כי אלו החכמים לא נמצאו יחד בדור אחד כאשר אוכית.

"ספק ה', כי לא ימצא החוטאים במכירה אלא ט' וזה כי ראובן וכנימין לא נמצאו שם, ואיך החכמים הגדולים היו עשרה כפי המונח.

"ספק שישי, איך לא יזכרו פרטי אלו עשרה הרוגי מלכות מי מהם נגד שבט פלוני החוטא.

"אשר לתשובת הספק, כפי קוצר שכלי, אשיב שואלי דבר כזה הדוך. בראשונה אומר אני כי שקר נחלו אבוחינו להאמין שהאבות יאכלו בוסר ושיני בנים תקהינה ולא נהרגו כל החכמים ההם זולתי קצת הכתובים בגמרא. והם רשב"ג ור"ע ור' יהודה כן בבא ותרדיון וכיוצא, וגם הם לא מתו כי אם בעונם או עון דורם או ולא בעון זולתם. והפייטנים כדאו זה הענין בלבם להכיא מורך בלב ההמון בימים ההם שהם ימי עינוי ותשובה".

שאלה רמו מח מט ננא NV

אם בהיותה בולטת ושלימה ימה אוכל לדבר להשיב ולהוסיף כל השעמת והראמת הכשמעות אין לדיון אלא מה שעיניו רואות ועוני לא ראו וכמו זר נחשב להעלות במחשבתי שאם צורת הכמים הפממוים מעשית בולטת בתיקונה למה לו לפועל אותה להרבות לרים עמל ויגיעה לצור צורה כתוך צורהי ולכפותה בפרצוף החצונה דהיינו המחשקרה הוה כי כן אמרתי כלכי כיון דלעמן דימא ליכא פלונתא ומה שועשה ככר נעשה דבר שפתים אך למותרי

אכחר ממעכת כי מעולם מצטער הייתי בקרבי על עשיית הריוקנאות הללו של ספורי תורתמ החדשה לא מחמת דין מעשה הצורה למי כשחיכה שלימה שא מפני השש זלול הקדשים אשר דמו אותם במלאכי אלהי וכמעט אין עין שלם היתה פולטת להסתכל כהם ואיך נערוך אותם במעשה ידינו בהפננו כל האדם בווב בלורות מדומות בציות כווכות ומשתמת כל אחד לפי העולה על דעתוי באותו פרקי באותו מקוםי וכאותה שעהי מבלי פום תועלת ותוספת תבונה על התורה ועל העבורה

ומששנו שאף זו מן התוכחות הרמואותי בפסוק ויתיערבו בגוני נבו' וככן אשים קנצי לנוילק ואל אל דברתי ינחכו בנועגלי פבר תורתו התמומה לעשות הטוב והיפר בעיני יגדיל

ואדיר תורת מעכת בחב עון ושלום:

שארה רמח

לכמוהדר בנימץ הכהן לריגיו

דחרות על ל' ב' מ' שפתי כהן טיד הי שעב על דין מוף טומאה לנאתי

ועל של עתה כאתילהשיב בקצרה תשובה ולהסבים לדעתו הרחבה שמה שכתב

ב' פ' שפתי כהן טיר פי שע'ב דבתים הסמוכים לבית שהיות בתובוי אף על פו שהם טמאים אים שא טומאה דרכקי היים דוום כשהכית שהמת בתוכו סתום מכל נדדיי וטומחת שאר הכתים הסיווכים היא אבורה מטעם פוף טומואה לנאת דאליכא דרוב הפוסקו הוי איסירא מררכנןי וזהו שכתכ הרב הנו שם כתמשך דברע וול ועל דאימו שא טומאה דרבנן כראיתא בעוד סי וה ופיבקי וכו וכשחכית שהמת בתוכו פתום שכל לד מנו ליכה ויכתים הממוכים לה אלה טומהה מררכת מפום פוף טומאה לנאת וכו עד כאן כלו דכהכי מוורו הותר פסקו שלא להקין הכהן השוכב עם ואעיקרא דרימי קאי כאט תמא והדר מכרט אף על .פי דכהפגרת לישרו היכח גיעום קלת:

שארה רמט

להרה הנלי

פקבוק על מנחג קק אחר שביום על לשים הפת בעת קריהתו בגיעור ינל גב אים השמם הכפוף ופמו למטח:

ועל דברת מבהג שימת סת לקרות תשובה כו כניכור כיום טל על גב אים מוטה

וכפוף ופמו למטה שמינתי הטיננות והתשובות שכתכו לנדד נדדים כביטולו וקיומו מעכת ומע' כהר' לכנוי ועם כי גם בעימי יפלא מנהג כזה ולא מנאתי בו טעם לשבח מחמת קלת האשמות שנתעוררו עלמי מכל מקום כינן ששערי התשוכות והראיות לא מעלו כעד טעמת האימודי כי <u>לא פורש כספרו</u> הפוסקי כאשר דקדקו מעלוכם בכתביהם י אין לי לחדש ולהוסיף עליכם ואם חו יסכב ביעונו הכערת אם קטשה ומחלוקת כין וחידי הקהילה הדכר מפור ללכ יראו ה' ההולבים כדרביהם דרבי מעםיי לחשוב הפסד מנוה כנגר מכר השלום ולכחור הרע כמועונווי ולחתנהל מעכת בחטו עד מופוך הלככות בעבותות החהבה . ולמרחה האופמים המותים להמכים כולם מדעתם וראיותם אל הגד היותר עוכי

מדי דכרי פה שכת שעברה עם שמי האחם של והנת

כהרו ליננו המ' בעיין המ' גליתי להם דעתי החלושה ככמו וה שכמן ור נחשב בעינו הדבר החוא ויחדו המתקמ סור על יוה מאד גכח חסרי ה' על הקחלה ההיא להמניא לפניקם ובחור אותו לקצין ולראם על התורק ועל העכודה אמש כערכו דמר שופמ ומיודעם המשולש בחכמה יראה ועמה מבנין ותלמידיו של אהרן אוהב שלום ואוהב את הבריות ומקרבן לתורה וכל.שכן שחל על כולן חקב גדול לחש על כבודוי ולהחשיכו בעימ כל הקהל לתועלת הכלל והפרעי וגם האחים הגו' הסכימו לרברו באמרם שכך יפה להם וכך מובתם וחיבה ותירה מדעת להם מול מעבת בהכיר טוב מדותיו המעולותי הן הנה ימשיבו עלק תמיד מנן של חסף ויםכיוע ביניהם אהבה ואחוה:

להרב הנ'ל

על הסכמה הצעשית בקק אחד שלא לשמת בגעמע הלולם כחג הסובות ממה מככר נהנו כאותו קהל מקדםי

ואף גם ואת כדכר החסכמה על מנהג תשובה בעמע הלולכ כיון שככר וכתכה דעתו החלושה מטק שלה ונחתמה ואין כלה דין פשועי לערכב לב היח ירים ולא לפתור ההפכמה שהיא אינה אוברת לאיזה יחיד ותיק ומדקדק כפי כיכתו ולימודו ליטול הלולב בכית או כתוך פוכתו כמנהג קצת המדקדקים קדם בואם לכהי ושאר הנעמעץ כשעת ההלל יעשו כפי ההסכמה ולמצוח ונדקה תחשב להם מחשבתם הטובה לתכלית השלי ואם יראד בעיניהם בענין הקודם של כת לעשות קורת רוח לוותו האים שהיה לשעבר סומך כת על גביו לתת לו כאותו פרק וומן מצום אחרת בהוצאת כת כנון אחיותי כעוד סחורין בו ובללתו חלף עבורתו לשעכר חיש על מקומו יכא בשלום: שנת תמב:

לכמוחרד משולם לחי לחודינהי

יפדי מצרה כלי ז

יצרה נישם כלככ ה:

ען ר פיי שם כלכם ק פחש"ע חו"ח סימן

roache:

ומערב - אחוריו למזרה ופניו למערב ולא אחוריו למערב ופניו למזרח מפני שירושלים בארן יהודה היא בלפונה של ארן יהודה בגבול שבין יהודה לבנימין ויש מארץ יהודה הימנה [למזרח] עד מופן - המאכל : פוף החוטם: נעוד - מקט משנתו : נעור סיפן מוף ארן ישראל והימנה למערב עד בוף ארן ישראל שארן תורה אור יהודה על פני כל אורך ארץ ישראל

היא מן המזרח למערב כרטעה ארוכה וקלרה ואם יפנה מזרח ומערב יהיה פרועו ללד ירושלים או פרועו שלפניו או פרועו שלאחריו אבל לפון ודרום יפנה ובלבד שלא יפנה כנגד ירושלים ממש בדרומה של ארן יהודה: ובגליל י שהיא

מוב שופטן שנאמר "ולבי חלל בקרביימניסכושנה של ח"י לא יחזיר פניו נפון רשעים יצר רע שופמן שנאמר °נאם פשע בנודרוס הלה מורח ומסרכ: ה"ג וחכמים אוסרין ולא גרסיכן בכל לרשע בקוב לב און שו אלודים לבנו מקום: מכמים סיינו מיק · האמר עיניו בינונים זה וחה שופמן שנאכשר סיעכורש ממוס: מכמים סיינו פין רואה ללא

רואה בין בזמן הבים בין בזמן הזה : רוחה בין בומן הבית בין בומן הוה : מיכם בינייםו לדדים · דיהודה וגליל מימי בחוחה שאינן כנגד ירושלים ממש לתגא ימן לפרש המא לדדע נחו אחורו דרא בנמנה שם פיחנין קמא לדדין נמי אסירי דהא הנפנה ביהודה קהמר כליהודה משמעורבנן שה מבי מניי בחראי כברי כעד ירושלים ממש מניתן אסור אבל ללדדין מוחר דהא אדר' יוסי קיימי דאמר לא אסרו אלא ברואה אבל ברחוק לא ואפילו לעגד ירושלים ממש ואתו רבכן למיתר מכתים כם, וחכמים אוסרים אפינו שלא ברואה משרים פש. ואפינו בזמן הזה ומיהו נגד ירושלים יושא פב. לא: בדר' עקיבא גרסיט ככל מקום הלכך בחולה לארן נמי קאמר: כוו שדיין לים לבני - לבנים שישב עליהן לפטח היו מתוקנים חקופות על לדיהן ראשן א' למזרח והשני למערב (בינוש כש לבנה אחם לנפון ולבנה אחם לדרום שמלד אים והוא יושב על האחם ונפנה בינחים אם משםר בכי כתלא הוא נפנה לפון ודרום ולא היה שש קין בגל רולה לפטת בבבל מזרח ומערב לפי שבבל במורחה של ארן ישרחל שומדם ושיה שיה מחד לך כין שלא יהא פרוטו לא מלפכיו ולא מלאחריו ללד ארן ישראל : **שול שביי** בין בפרה שדנסו לפון ודרום ילראוח אם יקפיד ישריבוח

רבו על כך אי סבירא ליה כר"ע דאמר

בחו"ל נמי קפריכן עלה דמילחת:

אמכ

על א מייי פים מבלי שומכם כל מיני משקין - אמים שהן נכנסין בכרם דרך הושם הריאה מוללחן ושואכחן מכעד לרופני הכרם : זורקם בו שפס. מרה פת בדי הי בליחה מוניחן ופוחניון מנען יוופי יאו ביוו קפש עבל מיים עד ב ביי היומלים ומניחתו מן הכעם: שופק. שמוק:קרקבן. בשף הוח המסם בבכמה:

ריאה שואבת כל מיני משקין כבד כועם מרה זורקת בו מפה ומניחתו מחול שוחק קרקבן מוחן קיבה ישנה אף נעור נעור הישן ישן הנעור נמוק והולך לו חנא אם שניהם ישנים או שניהם נעורים מיד כת תניא רבי יוסי הגלילי אומר צדיקים יצר לרשע בקרב לבי אין פחד אלהים לנגד לימין אביון להושיע משופסי נפשו אמר רבא כגון אנו בינונים אכור ליה אכיי לא שביק מר חיי לכל בריה ואמר רכא לא איברי עלמא אלא לרשיעי גמורי או לצדיקי נמרי אמר רבא לידע אינש בנפשיה אם צדיק גמור הוא אם לאו אמר רב לא איברי עלמא אלא לאראב בן עמרי ולר' הנינא בן דוסא לאראב כן עַמרי העולם הזה ולרבי חנינא בן דוסא העולם הבא: ואהבת אח ייי אלהיך: *תניא ר' אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך אלא אם יש לך אדם שנופי חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך *רבי עקיבא אומר בכל נפשך "אפילו נומל את נפשך תנו רבנן פעם אָרת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל כתורה בא פפוס כן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה אמר ליה עקיבא אי אחה מתירא מפני מלכות אמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום אמר להם מפני מה אחם

וישן סנטול - שנתחלפה ובחה השינה מן האף והקיכה נעורת: נמוק וסולך לו ממטנה והולך לו ונמשך למיההי לשון אחר נשר הישן הקיבה ונמלאו קיבה וחף נעורים שחינו ישן כלל או ישן הגעור ונמלתי שניהם ישנים וחיט נעור כי חם בקושי : ולבי סלל בקרבי - ילר הרע הרי הוח כמת בקרבי שיש בידי לכופי: נפס פשע לרשע וגו' • אמר דוד בקרב לבי יש ואומר אני שהפשע נאם לרשע כנומר שהילר הרע אומר לרשע אל יהא פחד אלהים לנגד עיניך אלמא ילר הרע שופטו עד שמרחיקו שאיט מתפחד מיולרו: כי יעמוד · הקב"ה: לימין מבין לסושים משופפי נפשו -ש"מ יש לך אדם שיש לנפשו שני לך לדיק נתור בשולם: לרשישי הבא כלום ולריכין ליטול שכרן כאן כגון אחאג שהיה עשיר מאד דקאמר מליך: וסים מקבל פליו עול מלכום שמים · קורא קריאת שמע : ממסים ידך יי׳ ממסים · מידך היה לו למות ולא מידי בשר ודם: מן סמפים • מקום שיכולין לראות משם הר הבית ומשם והלחה חין יכולין לרחותו: וברומה שיטל לראות משם פרט אם מקום נמוך הוא: וכשאין גדרי מפסיק ביע להר הביח: וכומן שמשפינס שורם • שכיח המקדש קיים: סנפנס ביסודם לאיפנס מורם

שופסים: לפ שבק מר חיי לכל ברים · אם אתה מן הביטנים אין גמורי. העולם הוה שחין להם בעולם ליה כן הדד כספך חהבך לי הוא (מלכים ה כ): ללדיקי גמורי סעום"בי שחין להם בעוה"ו כלום כגון רבי חנינא בן דוסא שדי נו בקב חרובין [(פיל יו: מערב שבת לערב שבח ("העניה כד:): לכך נאמר ככל פאדך - מן החביב

בורחים אמרו לו מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם אמר להם רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם אמרו לו אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות לא פקח אתה אלא מפש אתה ומה במקום חיותנו אנו מתיראין במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה אף אנדעו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בחורה שכחוב בה °כי הוא חייך ואורך ימיך כך ימיס ג אם אנו הולכים ומבפלים מכנה עאב"ו אפרו לא היו ימים מעמים עד שהפסודו לר"ע והבשודו בבית האסורים ותפסו לפפוס בן יהודה והבשוהו אצלו אמר לו פפוס מי הביאך לכאן אמר ליה אשריך רבי עקיבא שנתפסת על דברי תורה אוי לו לפפוס שנתפס על דברים בטלים בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן קיש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברול והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסיק זה בכל <u>נפשר אפילו נומל</u> את נשכתך אכורתי כתי יבא לידי ואקייכנו ועכשיו שכא לידי לא אקייכנו היה כאריך באחד עד שצתה [מחות 2012] נשכרו באדר יצתה ב"ק ואכורה אשריך ר"ע שיצאה נשכתך באחר אכורו כלאני השרת לפני הקב"ה זו "תורה ממס חו שכרה "ממתים ידך רי ממתים וגר אמר להם חלקם ברוים יצתה בת קול ואמרה אשריך ריע "שאתה ומי ספר

מומן לחיי העוהיב: ילא יקל אדם את ראשו כנגד שער המורח שהוא מבוון כנגד בית קרשי הקרשים המומו היה וכר: אמר רב יהודה אמר רב לא אמרו אלא מן הצופים ולפנים וברואה איתמר נמי א"ר אבא בריה דרבי יסי) חייא בר אבא הכי אמר רבי יותנן לא אמרו 'אלא מן הצופים ולפנים וברואה ובשאין גדר ובזמן שהשבינה שורה ת"ר הנפנה ביהודה לא יפנה מורח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל לא יפנה אלא מורח ומערב ורבי יוסי מתיר שהיה ר' יוסי אומר לא אמרו אלא ברואה ובמקום שאין שם גדר ובומן שהשכינה שורה והבמים איסרים הכמים היינו תיק איכא בינייהו צדדין תניא אידך הנפנה ביהודה לא יפנה מורח ומערב אלא צפון ודדום וכגליל צפון ודרום אסור מזרח ומערב מותר ורבי יוסי מתיר שהיה רבי יוסי אומר לא

ארדו אלא ררואה דרו והודה אוישי רוויו ומרוח הייידומ הזות אוצר רווית

אמרתי, מתי יבוא לידי ואקיימנו

האם לא ראוי כי קידוש השם ברוח זו, יהיה פסגת מאווייו של אדם בישראל? אך אם אמנם כך ראוי, כיצד נוכל להבין את דברי ר' עקיבא שהביע בדבריו שאיפה, שמותו יהיה לא— טבעי אלא מוות על קידוש השם?

ראוי לציין כי: נוסח הסיפור על מותו של ר' עקיבא כפי שהבאנו לעיל, אינו אחיד בכל עדי הנוסח של מסכת ברכות בתלמוד הבבלי. בכתב יד פריז של מסכת ברכות ובעדי נוסח נוספים שונה נוסח הסיפור.

2. נוסחים שונים בבבלי לסיפור מותו של ר' עקיבא

הנוסח בכתב יד פריז

אמר להם: "כל ימי הייתי

דורש את המקרא

הזה 'ואהבת את ה' א-להיך בכל לבבך ובכל נפשך'- אפילו נוטלין את נפשך,

ועכשיו שבא לידי, לא אקיימנו?"

הנוסת בדפום וילנא

אמר להם: כל ימי הייתי

מצטער על פסוק זה:

בכל נפשך'- אפילו נוטל

אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי, לא אקיימנו?"

שאלות ותשובות ממעמקים, חלק כ׳

תכומר נענה לבקשת השפחה ועשה כדבריה, העביר את הגער על דתו ותממיעו בין הגויים עד שאיש מהם לא ידע כי מזרע ישראל הוא הנער הזה וחשבוהו כאחר מהם, ולכן איש לא הכליםו ולא פגע בו לרעה, הוא חי בין הגויים, עבד אצלם ולא ידע כל מחמור והיח יכול לשכת אצלם במנוחת שלום ושלות השקם ובמח.

אולם הנער לא ידע מרגוע כנפשו רוחו פעמה בקרבו ולא ידע מנוחת, לנגד עיניו עמדו מחזות חזוועה והאימים שראה עת הרוצחים הממאים המיתו את אביו ואת אמו, נפשו ענמה עליו ולא ערב לו אוכל ומשתה, מחשבות תונה ניקרו במוחו ולא נתנו לו מנוח, נמאם עליו כל המוב שהוא נהנה ממנו בין הנויים ושנתו נגולה ממנו כי איככה יוכל לראות ברעה אשר מצאה את עמו ואיככה יוכל לראות באכדן הוריו ומשפחתו.

וכאהד הימים אזר הנער עוז בנפשו, עוב את מקום מנוריו בין תנויים וכא לנימו קובנו לחיות עם אחיו היהורים הנתונים בצרה ושכיח ולקבוע את גורלו יחד אתם אפילו אם יניע עד שערי מות עם כל היהודים כלואי הגימו כאם תנזר עליהם הגזרה הם ושלום, ואכן שב הנער אל ח' בכל לבו ונפשו ומאוד דאבה עליו נפשו על שניאות בראשונה להיות כין הגוים להיות כאחד מהם וכל המונם.

ואז נשאלתי אם מותר לצרף את הנער הזה למנין עשרה ולהעלותו לתורה, אם מותר לו לקרוא ראשון כתורה ולשאת את כפיו, כי כהן היה הנער הזה ומסורת אכותיו בידו.

תשובה: במסי מנחות דף קיט עיא תגן: הכתנים ששמשו בבית חתניו לא
ישמשו במקדש שבירושלים ואין צריך לומר לדבר אחד שנאמר
אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה' בירושלים כי אם אכלו מצות כתוך
אחיהם הרי אלו כבעלי מומין חולקין ואוכלין ולא מקריבין.

וברונום׳ שם דית לא ישמשו במקדש שבירושלים כתבו וזיל: בספר ההקיר כתוב כהן שהמיר דתו לא ישא את כפיו ולא יקרא ראשון דכתיב

סימן בי

כהן שאנסוהו להמיר דתו ולהממע בין הגוים ואח״כ כרח מהם ושב אל עמו, אם מותר לצרפו למנין עשרה ולהעלותו ראשון לתורה ככהן, ואם מותר לו לשאת את כפיו.

שאלה: בחודש פיון בכ"ח בו, שנת תש"א, הופיעו קלנפי הגרמנים על אדמת לימא, ומיד כשדרכת כף רגלם על אדמה זו הם התחילו במעשי הרצח והשמד שלהם בהעירם את כל חמתם על עם בני ישראל ובהשחיתם ללא רהם כל חלקה מובת בכרם ה", תרגו ולא חמלו על עוללים ויונקים נשים ואנשים בחורים וזקנים אישי תורה והמוני עם, , על כולם חונף הכורת לחרגם ולאבדם במיתות משונות יסורי בוף ונפש תוך עינויי זוועה של רעב ושבי.

בין אלה שנפנעו בראשונה היתה משפחה אחת, איש ואשת שנספו כיום אחד כידי הממאים הארורים ימ"ש, ורק כנם יחידם מחמל נפשם נשאר לפלימה בחיים, כי שפחתם תנכרית שעבדה אצלם הצליחה להחביאו ולהצילו מחמת המשחית האכורי, והכן הוא נער ככן מ"ז ונפשו מרח עליו בראותו את הרעה שמצאה את הוריו וכל משפחתו ועתה נשאר כערער בערכה גלמוד ובודד אכול יגון ואנחה ופוחד ומיחל שהשפחה הנכרית לא תמיר את חמדה ממנו ולא תמסרתו לידי הרוצחים הנרמנים.

ייה' כי רבו חימים ולא יכלה ענד השפחה לתצפינו כי פחדה פן תכלה גם אליה הרעה בהוודע לגרמנים כי חמלה על אחד מילדי העכרים וגם הצילתו מידם, זתקח את הגער ותביאהו אל בית יראתה ותמסרתו אל הכומר למען יציל את גופו ויכלה את נפשו על ידי וריקת מי מומאת השמד עליו להמיר את דתו, דת יומים.

110

21

הרי לנו בהדיא שמודגש במרדכי הנדול שהנידון הוא היכא שהמיר ,מרצוט ובדה הוא דסבירא ליה לחלק בין לקרוא ראשון שהוא מותר ובי, נשיאת כמים שהוא אסור, ומשמע מזה שאם המיר מחמת אונס בודאי גם הוא מודה שהוא כשר אמילו לנשיאת כפים וכדעת הב"י שהבאנו לעיל דהיכא שאנמוהו לא נקרא מומר אלא אנוס.

לעי בשרית בשמים ראש מימן שפ"ז ובחמדת שלמת מיי זו' שתעלו דאם עשר המומר תשובה כראוי וקיבל עליו בפני עשרה. מותר הוא לעלות לדוכן. וכן בספר חסידים מימן ר"ג ובספר מהר"י אסאד מי' נ' עיי"ש.

ואכן קיים אותו נער בנסשו את המצוה הגדולה <u>שנכסף אליה אותו תנא</u>

קדוש מהרוגי מלכות שאמר מתי תבוא לידי ואקיימנה. מצות קידוש

השם. בכרתו מן הגויים ובהצטרפו לאחיו האומללים הנתונים במצור ובשבי
בין חומות הגיטו. ידע הנער מה שנשקף לו ואת הסכנה. סכנת המות האורבת
לו יוחד עם כל אחיו הכלואים בגיטו. ואף על פי כן הוא גמר אומר בנפשו
להצטרף אל אחיו ולקבוע את גורלו יחד אתם ולא להמרד מהם בין בחייו

(יה" כיום חיסול הגיטו בשנת תש"ר. כשהגרמנים תארורים הוציאו להורג את שארית הפליטה שנשארה בגיטו מהחיסולים הראשונים שהם העבירג או הוקבע גם גורלו של הנער הקדוש חזה עם יתר קדושי ישראל שנסמו ביום ההוא. וקויים בו בנער הקדוש הזה ובאחיו הקדושים שנסמו אתו ביום ההוא מה שנאמר: והנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו מנשרים קלו ומאריות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם. יוכרם-אלהינו לטובה עם שאר צדיקי עולם וינקום לעינינו נקמת דם עבדיו השפוך. אמן כן יהי רצות.

C 218/27

דעת זקנים מבעלי החוספות

(ק) ואך את דככם ונו'. אוהרה לחונק עצמו ואמרו ככ"ד יכול אפי' כהעניה מישאל ועוריה ת"ל אך פירוש יכול אפילו כבע אלו שמסרו עצמן לקדוש השם שלא יוכל לחבול בעצמו אם רוא ירא שלא יוכל בעצמו לעמוד בנסיון ת"ל אך כי בשעת השמד יכול למסור עצמו למיתה ולהרוג עצמי . וכן בשאול בן קיש שאמר לנערו שלוף חרבך ודקרני כח וכו' ת"ל אך שאם ירא אדם שמא יעשו לו יסורין קשים יכל יוכל לסבול לעמוד בנסיון שיכול להרוג את עצמו . שכא יוכל לסבול לעמוד בנסיון שיכול להרוג את עצמו . שכא מבאין ראים אותן ששוחמין התינוק בשעת הגוירה שכא מבירו ביי און באים המיון בשעת הגיורה ביינות ביינות בשעת הגיורה ביינות ביינות בשלה ביינות ביינ

יסכאן מביאין ראיה איתן ששוחפין התינוק בשעת הגוירה פשא שאומרין ובפרשים כן יכול כתנגיה ותביריי שלכר נכפרי לפיתה ת"ל אך אכל אינו יכול לתרוג את עצמי יכול כשאול שספר עצמו לפיתת ת"ל אך פי' שאינו יכול לחבול מעצמו שלמ כלל ושאול שלא ברשות חכמים עשת מחר"ש בר אברהם

המכונה אוכמן, ומעשה ברב אחד ששחם חרבה תינוקות בשנת השמד כי היה ידא שיעבירום על דת וחיה רב אחד עמו והיה כועם עליו ביותר וקוראו רוצח והוא לא היה חושש. ואמר אותו רב אם כדברי יהרג אותו רב כמיתה במונה וכן היה שתפסוהו עכו"ם והיו פישטין עירו ונותגין חיל בין העור ההבשר ואתר כך נתבפלה הגורה ואם לא שחם אותן התינוקות היו ניצולין:

NIKolaus Unchemann (NY 2015)

354 KL: A History of the Nazi Concentration Camps

deportations of the Holocaust: the Nazi Final Solution targeted all Jews. In Auschwitz, visibly pregnant Jewish women were selected on arrival and gassed; a few were subjected to atrocities at the ramp, like a Greek woman who was kicked so hard in the stomach by an SS man in summer 1943 that she immediately aborted.⁷⁴ Jewish prisoners whose pregnancy was discovered later on, after they had joined the ranks of registered slave laborers, were also regularly gassed, either before or after giving birth, and their newborns were killed, too. "Jewish children were immediately exterminated," the former Birkenau camp compound leader Johann Schwarzhuber admitted after the war. In other KL in the east, too, babies born inside were murdered: in Riga, SS men even preserved the corpses of a few infants in a special solution. Meanwhile, some women returned to work after they had suffered a stillbirth or after prisoner doctors had carried out a secret abortion.75 In Auschwitz, prisoner doctors and orderlies even conspired to kill newborn children to save the mothers. "And so, the Germans succeeded in making murderers of even us," Olga Lengyel, who worked in the Birkenau infirmary, wrote after the war. "To this day the picture of those murdered babies haunts me."76 36

נליון

השים

חמשה דברים כדחט בפרק בחרא דחשנית (דף טי)

עין משפמ 36 נר פצוה

ג סמג פסין דרכון ג פהר אית סיפן פקסם: אבל חורבן בית המקדם חקיפא סובא ועוד לא דמי לע' כאב

בן ארם יושבי החרבות

(איש מחרן שם נושמים "הייט בראשונה אבל בשניה הובקעה בי"ו ומשום הכי עבדיכן בי"ו תענים והך ברייחת מחנינן בירושלמי וגרסי

בה י"ו בחמח ואע"ג דכחיב בקרא

בחשמה לחדש קלקול חשבוטח היו שם ופליג אשים דידן ורולה לומר רבינו הננאל דמחוך טרדחם מש בחשטום ולח יובאן על גיסן משני רלה הפסוק לשנות מכמו שהיו חשפת וט'. הוקשינו סטרים': דה חשמה בחב שנו וליפני שלוחין נמי נשרף בפרק בתרו דתענית (דף מצומות שיש בק כפי) רמי קרתי להדדי דכסף מוכים יום ל בשם הבי כחיב דנשרף בשבעה ובספר ירמיה כלוסר כל זמן שכיח כתוב בעבור לחדם וישרוף ונו' הסקיש קיים יודה ותושני דכו' לחדם נכנכו חייבים לששו ולשטחו יש נורה צום אין נורה להיכל ואכלו ושתו בו [שביעי] שמיני ואין שלום ניין צחה ותשיעי עד שפנה היום לעתותי ערב בזכו הזה רצו פרוענין רצו אין פתענין וכיון הליחו כו החם ונשרף עד שקיעת שאם רבי שלא להתענות החמה במשור : בוש אין ושבה עליהן בת אין תבה מידה וירד רבי חליעור ורחן · ממחני דעל כסליו מפני חטכה לא ברק אי רוכי ומשני מה יוצאין בשב ופיקנו הוהליה לחקשויי דלעולם לחחשיב יו"ע מדות סשני שחרב בי ואפילו הכי מדליקין נרות זכר לנם: חבית בראשונה וכשניה ותישק תלכרת ביתר תחרשה חעיר קבלו עליוקש' באב

קא א ב ג פיי פיס הורות ומוכפלו בו הלרות - ביום שבעה עשר בתמו נמי חירע דלמר רב מפל בר ביונל כו'. דכולהו ימי סענים מינה בום מה שלון בהמ"ק קיים ומתגיחין בזמן הזה קא מיירי מדקתני ושכמקוש קייםם": שים שלום. שחין יד העובדי כוכבים הקיפה על ישר אלמיםיו לפשק ולפפסב. דנרה אחת הכפלה בי : זה השפה בתמוז שבי הובקשה העיר - ליאסר בהספד ובתענית: יש מרת הפלכות מום - תובה להמשטים תורה אור

בהן: רנו פין פספנין י וכיון דרשום הוא לא מטרחינן שטחים עלייהו : וכסיפרי כן אדם יושבי החרבות וגו' הצחן והכקר ישחט וגו' ותרח

שרה אם כן הגר המלרים ונו' : [פי פין מחלה ממך פלך ככל - החחיל לנור עליה: סיי הקנ] שמופה למולה - לגלות יכניה שגלי שתופס נגונס - נגטת יכניה שגט (ג'י מחור לבכל אחת עשרה שנה לפני החורבן: איז פיי הקו שפני פומר על רפשון • שבסדר רביים מקרא: ראשון - לפורענות בתחלה הובקעה העיר ואח"כ נשרף הבים בחשעה בחב ובחשרי שלחתריו נהרג גדליה ובטבת שלאחריו באחה ספרע כה השתועה: וסום פופר פל רפשון שבפבוק חחרון לפורעטח: ופל (מיסי ושפס

ממרון שבמקרה רהשון לפורעטם פרון שהרי חחילה כמך ואח"ל הובקעה מ לתרון לכמיכת כבל שהוא מאחר הרבידיו במקרא: אלא פסוא מונס לפדר מדשים - ואמר שלא סקפיד המקרא אלא על סדר החדשים לכך מנה חמוז קודם למכח וחני מונה חף למדר פורעטת: בסלם מגילם ספנים · ימים פוכים שקבשו חכמים נכי חלר מין חרב כמים ע"י נסים שאירעו בהם ואסרום עיין נספר מרכי יוכף יו"ר סי לפב

כר במגילה אחת אלין יומיא דלא ספיף ג: להחענאה בהו כר עכשיו שחרב הבית בסלו ומוחריןבהספד וכחשנית: מין פנום נום- וחב"ג דכותן הבית לקרינה מועדים פוכים: וסנך נמי י

דאבר רב חנא כר ביונא אכר ה"ש חסידא כאי דכתיב "כה אצר ה' צבאות צום מרו פלנפל דגרים סלנו פו' וו לחת הרביעי וצום הרבישי וצום השביעי ואוח "מהן והג' שעיין בשספסה "דסופה (פיו) הרביעי וצום החכישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשכחה *פרי להו צום ופרי להו ששון ושכוחה בומן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה אין שלום צום אמר *רב פפא הכי קאמר בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה יש נזרת המלכות צום אין גורת המלכות ואין שלום רצו מתענין רצו אין מתענין אי הכי מ"ב נמי אכר רב פפא שאני מ' באב הואיל והוכפלו בו צרות דאטר מר "*במ' באב חרב הבית בראשונה ובשניהונלכדה ביתר ונחרשה העיר תניא *אמר ר"ש ארבעה דברים היה ו"ע דורש "ואני אין דורש כמותו יצום הרכיעי זה מ' בחמח שבו הובקעה העיר שנאבר "(ברביעי) בחשעה לחדשותים נמוא י"ו נחמנו שהוא ראשון נמקרא ויחוק הרעב בעיר ולא היה להם לעם הארץ ותבקע העיר ואכאי קרי ליה רביעי רביעי לחרשים צום החמישי זה תשעה

מת לחלם מלח וחול באב שבו נשרף בית אלהינו ואכאי קרי ליה חבושי חבושי לחרשים צום החלשים יתאו באב השביעי זה ג' בתשרי שבו נהרג גדליה כן אחיקם ומי הרגו ישמעאל חנית שיפני הינים בן נתניה הרנו ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו חלו ת. א' תחושה ואכאי קרי ליה שביעי שביעי לתרשים צום העשירי וה עשרה בסבח שבו סמך מלך בבל על ירושלים שנאמר "ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית הממנים ויש מהן אף נהספר וכתפום בחרש העשורי בעשור לחדש לאכר בן אדם כחב לך את שם היום את תי אינתי שאלתי. עצם היום הוה סמך מלך בבל אל ירושלם ואמאי קרי ליה עשירי עשירי ד' מה ווסר ה' מום הביעי וני'. הארי לחרשים והלא היה ראוי זה לכתוב ראשון ולמה נכחב כאן כדי להסדיור דברם משושו במני חרשים כתיקנן ואני איני אומר כן אלא צום העשירי זה רומשה במבת שבו דבי רב (מנסמ habit philip וכאוס או באת שכועה לגולה שהוכתה העיר שנאבר "ויהי בשתי עשרה שנהם לתנולת תעות כי הני תשוים למ כי

مار کاید

נסרג גדלים: [מבן המחבר ללמדך ששקולם מיסת לדיקים . ק"ל איך יודעים מום ששקולם ג' בחשרי כמ"ב אולי ששקולם כמשרם במבת או כי"ז בחמח וכראים שלא החמירו בסטנים זם כבחשעם כאב. עוד יש לדקדק למם לא סביא כש"ם פסוקים לראים אצל מ"ב ולום גדלים כמו שכביא כש"ם לפיל בי' דעבת וי"ז בחמח. לכן לולא דמסספינא סייתי אומר שיש חסרון בש"ס ואולי שנחסר הפסוק דוכריה ז' כי למחם וספוד בחמישי ובשביעי ונו' ומום למד סש"ם שבקולם מיחת לדיקים לשריפת בים אלסינו באשר שכנביא כשום אופס]:

ַ יַּבְנָה אַת־הַיבַל יהוָה: 'וָהוּא יִבְנַה אַת־הַיבַל יהוה וְהָוּא־יִשָּא הוֹד וְיָשַב יּ וּמַשֵּל עַל־כָּסָאָו וָהַיָה כֹהַן עַל־כִּסָאוֹ וַעֲצַת שַלוֹם תִּהְיָה בִּין שְׁנֵיהֶם: ּדּ וָהַעַטֵּרֹת תַהִיָה ֹלְהַלֶּם וּלְטוּבַיָּה וָלִידַעָיָה וּלְחַן בָּן־צְפַנְיָה לְוּכָּרָוֹן בְּהַיבַל דּ יהוה: וּרָחוֹפִים ו יַבֹאוּ וּבָנוּ בָּהַיבַל יהוֹה וִידַעְתַּם בִּי־יהוָה צָבָאוֹת שְּלָחֲנִי יהוָה: וּרָחוֹפִים ו א אליכם והַיָה אָם־שַמוּעַ הַשְּמִעוּן בְּקוֹל יהוָה אַל הַיבֶם: בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְדָרְיָנָשׁ הַמֶּלֶךְ הָיָה רְבַר־יהוֹה אֶל־יְבַרְיָה בְּאַרְבָּעָה בּ לַחָדֵש הַתִּשְעֵי בִּבְסְלֵוּ: וַיִּשְלַח בֵּית־אַל שַרְאָצֶר וְרֵגֶם מֶלֶךְ וַאֲנָשֵיוּ ַּ לְחַלְּוֹת אֶת־פְּנָי יהוָה: לֵאמֹר אֶל־הַכְּהָנִיםׂ אֲשֵׁרֹ לְבֵית־יהוָה צָבָאוֹת ואַל-הַנָבִיאִים לַאמַר הָאָבָכָּה בָּחָדֵש הַחַמִשִּׁי הָנַוֵֹר כָּאֲשֵר עַשִּׁיתִי זֶה וַיָהַי דְּבָר־יהוָה צְבָאוֹת אֵלֵי לַאמְר: אֲמֹר אֶל־ רה כמה שנים: כל־עם הַאַרץ ואַל־הַכּהָנִים לַאמָר כַּי־צַמְתָּם וְסַפוֹד כַּחַמִישִי וּבַשְּבִיעִי ווה שבעים שַנָּה הַצְוֹם צָמְתַנִי אָנִי: וְכִי תֹאַכְלוֹ וְכִי תִשְׁתִּוֹ הַלְּוֹא אַתְּם ּ, הַאָּכְלִּים וְאָהַם הַשֹּׁתֵים: הַלְּוֹא אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרֵא יהוה בְּיֵר הַגַּבִיאַים הַרָאשׁנִים בָּהִיוֹת יִרוּשָלָם ישֵבֶת וּשְׁלַוָה וְעָרֵיהָ סְבִיבֹתֵיהָ וַיָהָיֹ דָּבַר־יהוֹה אַל־זְכַרְיֵה לַאמְר: כְּה יים והַנַּגַב וְהַשְּׁפֵלֵה ישֵב: אַמַר יהוָה צָבַאָּוֹת לֶאמָר מִשְׁפֵּט אַמֵת שָׁפֹטוּ וְחַסֵד וַרַחַמִים עַשִּוּ אַישׁ

Should we

I happened in the fourth year of King Darius that the word of HASHEM came to Zechariah, on the fourth day of the ninth month, in Kislev. 2 Sarezer, as well as still mourn? Regem-melech and his associates, had sent a message to Beth-el, * to beseech HASHEM, 3 [and] to speak [their question] to the Kohanim of the Temple of HASHEM, Master of Legions, and to the prophets, saying, "Should I weep in the fifth month, abstaining [from pleasures], * as I have been doing for many years?"

⁴ So the word of HASHEM, Master of Legions, came to me, saying:

Why did you [ast?

- 5 Speak to all the people of the land and the Kohanim, saying, 'When you fasted and mourned in the fifth [month] and in the seventh* for these seventy years, was the fasting that you fasted for My honor? [Was It] for Me? * 6 And when you eat and when you drink, is it not you who are the eaters and you who are the drinkers? Behold, [consider] the prophecies that HASHEM pronounced through the earliest prophets, when Jerusalem and its surrounding cities were settled and peaceful, and the south and the lowlands were settled.
- The word of HASHEM came to Zechariah, saying:

פון יבוצג׳ נע

ישם כנמ' ומי הרגו ישתשאל כן נחמים סרגו ללמדך ששקולה מיחח לדיקים כו' ולכחורה הח דמי הרצו חין לו שייכוח לכחן ועוד דמקרא מלח הוח והנראה כזם משום דאיכא למידק אסא דשקולה מיחח לדיקים דמשמע דבשביל כך הוקבע לחערית ואיכ מה אולמי מיחם גדליה טפי משאר מיחם לדקים כגון מיחם האכוח ומשה ואהרן ושמואל ושאר נכיאים ולדיקי ישראל אלא דאיכא למימר דשאר לדיקים שמחי בעונתן אין כו לרה כ"כ דמשל לפחילם שכבם כזמנו כו' משא"כ בגדליה שנהרג ע"י אדם שהוא בעל בחירה מח שלא בזמנו אלא דאכחי מלינו כמה לדיקים ונביאים שנהרגו בידי עכו"ם ואפיה לא נקבעו לחשנית אלא דבהני נמי איכא למימר דסוף סוף כיון דמיחת לדיקים מכפרס ליכא לרה כ"כ משא"כ במיחת גדליה שהיה ע"י ישמעאל בן נחמה שהיה מישראל ומזרע המלוכה לא שייך לומר שמיחחו מכפרם דאדרבא מסחמא הים קלף גדול טל ישראל כזה ומש"ה משחנה משחר מיתח לדיקים ואני"ג דוכרים וישעים נסרגו ג"כ ע"י ישראל אפ"ה כיון שהיה בזמן הביח לא נקבע ליום חשנית כן נ"ל ומחוך מה שכתבתי א"ש ג"כ הא דאמריק שקולה מיחח לדיקים כשריפת ביח אלקינו והיינו נמי לענין שמכפרה כמו חורכן הכיח שמכפרה כדאמריק בהגדה מס' מגילם דבחוחו יום נפלו ישראל אפופסין על שונוחיםם כן כ"ל והשיקר סילפותא דשקולה כשריפת בית אלקינו כחבחי בסמוך מקרא דלום החמישי ושכימי:

Chronicle of Solomon bar Simson

happened to the dwellers of Jerusalem at the time of its destruc-

At midday the evil Emicho, oppressor of the Jews, came to the gate with his entire horde. The townspeople opened the gate to him, 66 and the enemies of the Lord said to one another: "See, they have opened the gate for us; now let us avenge the blood of the crucified one."

When the people of the Holy Covenant, the saints, the fearers of the Most High, saw the great multitude, a vast horde of them, as the sand upon the seashore, they clung to their Creator. They donned their armor and their wapons of war, adults and children alike, with Rabbi Kalonymos, the son of Rabbi Meshullam, the Parnass, at their head.⁶⁷ But, as a result of their sufferings and fasts, they did not have the strength to withstand the onslaught of the foc. The troops and legions surged in like a streaming river until finally Mainz was completely overrun from end to end. Emicho had it rumored that the enemy was to be driven from the city, ⁶⁸ and the Lord's panic was great within the city.

constellations, according to the number of Jacob's sons? Why, then, saw the torment of our soul! O stars-why did you not withhold your light? Has not Israel been compared to the stars and the twelve above, nor let the light shine upon it. Alas for the day on which we death claim it for their own. Let God not inquire after it from day of clouds and thick darkness; let darkness and the shadow of of Sivan, the third day of the week-a day of darkness and gloom, a church,69 for they wanted to kill him, too, because he had spoken in favor of the Jews. The enemy entered the courtyard on the third day to fall into the hands of the enemy. The bishop himself fled from his being as broken reedstaffs, were the first to flee, so as to cause them against them. The bishop's people, who had promised to help them, flagged when they saw that the hand of evil Edom was prevailing Jews in the courtyard to exterminate them. Our people's strength heavily on His people, and all the Gentiles assembled against the powered them and captured the gate. The hand of the Lord rested the gate, but as a result of their transgressions the enemy overand the burghers. The two sides fought against each other around they all advanced toward the gate to fight against the errant ones The Jews armed themselves in the inner court of the bishop, and

did you not withhold your light from shining for the enemy who sought to eradicate the name of Israel?

When the people of the Sacred Covenant saw that the Heavenly decree had been issued and that the enemy had defeated them and were entering the courtyard, they all cried out together—old and young, maidens and children, menservants and maids—to their Father in Heaven. They wept for themselves and for their lives and proclaimed the justness of the Heavenly judgment, and they said to one another: "Let us be of good courage and bear the yoke of the Holy Creed, for now the enemy can only slay us by the sword, and death by the sword is the lightest of the four deaths." We shall then merit eternal life, and our souls will abide in the Garden of Eden in the presence of the great luminous speculum forever."

All of them declared willingly and wholeheartedly, "After all things, there is no questioning the ways of the Holy One, blessed be He and blessed be His Name, Who has given us His Torah and has commanded us to allow ourselves to be killed and slain in witness to the Oneness of His Holy Name. Happy are we if we fulfill His will, and happy is he who is slain or slaughtered and who dies attesting the Oneness of His Name. Such a one is destined for the World-to-Come, where he will sit in the realm of the saints—Rabbi Akiba and his companions, pillars of the universe, who were killed in witness to His Name." Moreover—for such a one a world of darkness is exchanged for a world of light, a world of sorrow for one of joy, a transitory world for an eternal world."

Then in a great voice they all cried out as one: "We need tarry no longer, for the enemy is already upon us. Let us hasten and offer ourselves as a sacrifice before God. Anyone possessing a knife should examine it to see that it is not defective, and let him then proceed to slaughter us in sanctification of the Unique and Eternal One, then slaying himself—either cutting his throat or thrusting the knife into his stomach."

Upon entering the courtyard, the enemy encountered some of perfect piety, including Rabbi Isaac, son of Rabbi Moses, uprooter of mountains. He extended his neck and was the first to be decapitated. The others wrapped themselves in their fringed prayer shawls and sat in the courtyard waiting to expedite the will of their Creator, not wishing to flee within the chambers just to be saved for temporal

life, for lovingly they accepted Heaven's judgment. The foe hurled stones and arrows at them, but they did not scurry to flee; the enemy smote all whom they found there with their swords, causing slaughter and destruction.

Those Jews in the chambers, seeing what the enemy had inflicted upon the saints, all cried out: "There is none like our God unto whom it would be better to offer our lives." The women girded their loins with strength and slew their own sons and daughters, and then themselves. Many men also mustered their strength and slaughtered their wives and children and infants. The most gentle and tender of women slaughtered the child of her delight. They all arose, man and woman alike, and slew one another. The young maidens, the brides, and the bridegrooms looked out through the windows and cried out in a great voice: "Look and behold, O Lord, what we are doing to sanctify Thy Great Name, in order not to exchange You for a crucified scion who was despised, abominated, and held in contempt in his own generation, a bastard son conceived by a menstruating and wanton mother." "

of teachers with that of their pupils, the blood of bridegrooms with that of their brides, the blood of community deacons with that of their sons, the blood of brothers with that of their sisters, the blood joined with that of their wives, the blood of fathers with that of streams of blood touched and mingled, and the blood of husbands rificed the other and then in turn yielded to be sacrificed, until the God's Name-and each man likewise to his son and brother, brother necks to each other in willing sacrifice in witness to the Oneness of saintly and pious women acted in a similar manner, extending their and offered up their pure souls to their Father in Heaven. The ating and wanton mother, they extended their necks for slaughter Blessed Holy One. Refusing to gainsay their faith and replace the sacrifice, as Abraham did his son Isaac, and willingly accepted upon Mishael, and Azariah were. 15 They, too, bound 16 their children in to sister, mother to son and daughter, neighbor to neighbor and fear of our King with an abominable stock, bastard son of a menstrutested with ten trials as was our Father Abraham," and as Hananiah, friend, bridegroom to bride, fiancé to his betrothed: each first sacthemselves the yoke of fear of Heaven, of the King of Kings, the Thus the precious children of Zion, the people of Mainz, were

their scribes, the blood of babes and sucklings with that of their mothers—all killed and slaughtered in witness to the Oneness of the Venerated and Awesome Name.

and before our very eyes-Amen-and speedily! slaughtered, babes and sucklings who had not sinned or transgressed week-one thousand and one hundred 79 holy souls were killed and dark?78 On a single day-the third of Sivan, the third day of the withhold their radiance, why did not the sun and the moon turn martyrs] done? Why did the heavens not darken and the stars no without,"77 and the heavens are darkened. What have they [the on the myrrh mountain-it is said: "Behold, the valiant ones cry of Abraham? The earth tembled over just one offering that occurred single day-all of them comparable to the sacrifice of Isaac, the son mass sacrificial offering since the time of Adam? Did it ever occur heard or seen the likes of it? Inquire and seek: was there ever such a killed! May You avenge the spilt blood of your servants, in our days these things, O Lord? It was for You that innumerable souls were the souls of innocent poor people. Wilt Thou restrain Thyself for that there were one thousand and one hundred offerings on one Let the ears hearing this and its like be seared, for who has

may my place be amongst them! and with all their might. Happy are they and happy is their lot, for Oneness of God's Name with all their heart and with all their sou Second Temple was destroyed, their like had not arisen, nor shall sorrows befell us and we could turn neither to the right nor to the gone were the explicators of the Word and the Law; fallen were the evil decrees, and placaters of the wrath of their Creator; diminished of the men of perfect faith-repairers of the breach, nullifiers of earth the splendor of Israel."50 Gone were the sin-fearers, gone were all of them are destined for eternal life in the World-to-Come-and there be their like again-for they sanctified and bore witness to the left from the fury of the oppressor. For since the day on which the people of eminence and the sage-all on this day, on which so many were the ranks of those who give charity in secret.81 Gone was truth; purity and abstinence; [ended was] the glory of the priesthood and the men of virtuous deed; ended were the radiance of wisdom and Torah fell, as it is written: "He hath cast down from heaven unto the fell, and the outstanding scholars passed away. The glory of the That day the diadem of Israel fell, the students of the Torai

present, daughter of a distinguished family, and she also sanctified the Name in holiness.

After these had been slain, the enemy saw that those remaining within the Palais were still as firm in their faith as they had been originally, nor had their hands turned feeble as a result of what had happened to the others. The enemies said to one another: "All this is because the wives are inciting their husbands to remain firm in their defiance of the crucified one."The officers came, and each one seized the hands of the women, striking and inflicting wounds upon them, and led them to the idolatry in order to defile them. Then they ordered children snatched from their mothers' boscms, thereby fulfilling what is written: "Thy sons and thy daughters shall be given unto another people." And the women lifted up their voices and wept.

Three days before these acts of coercion, the officers had come into the Palais and blocked up the well inside, lest the Jewesses slay their children by casting them into the well. Nor did they allow them to mount the wall, lest they throw themselves off it. They guarded them the entire night so that they would not kill each other before dawn. All this they devised because they did not wish to kill them, but to capture and forcibly convert them.

sea.""209 Praise the Lord that they were later brought to burial. May back from Bashan, I will bring them back from the depths of the verse. Two maidens from Cologne did the same. It is of them and the and cast themselves into the water in witness to the King of the Uni gladly!" They bribed the guard at the gate, went onto the bridge, tried to take her with them forcibly-they tried but did not succeed, was of beautiful form and possessed of grace. But they repeatedly side and said: "Anyone who desires to sever my head-so that I may the Avenger in our days and before our eyes avenge the spilt blood wish to die with me faithful to our Rock?" She replied: "Yes, remained in the Palais. Her aunt approached her and said, "Do you for she would throw herself to the ground feigning death. Thus she the uncircumcised ones did not wish to harm her, for this maiden thus attest the faith of my God-let him come and do so." However, likes of them that it is written: "Thus said the Lord: 'I will bring A girl standing by the door of the Palais extended her neck out

of His servants, and may their merit and righteousness stand us in good stead and protect us on the day of evil.

I will now relate what befell the people of Metz. 210 O Lord, you have utterly rejected Israel. You soul abhorred the holy community of Metz; why were they and their children smitten? Why were the holy devotees of the Most High, the honorable of the earth, 211 masters of Torah, slain there? Samuel Cohen, the Gabbai, and many others were slaughtered there, all titans and saints, the very foundations of the earth. Twenty-two people were slain there, 212 and the majority were forcibly converted—because of our many sins and great guilt. The forced converts remained there until the day of indignation passed, 213 and afterwards they returned to the Lord with all their heart; may God accept their penitence and forgive the sins of His people.

The entire community in Regensburg²¹⁴ was forcibly converted, for they saw that they could not be saved. When the errant ones and the rest of the mob gathered, the people of the city forced them into the river [i.e., to baptize them], and then the enemy made an evil sign over the water-vertical and horizontal [i.e., a cross]—and defiled them all simultaneously in that river, for there was a great multitude there. They, too, returned to the Lord as soon as the enemy had left, doing great penance.²¹⁵ For what they had done, they had done under powerful duress, being unable to withstand the enemy, and the enemy had not wished to slay them. May God forgive us our trespasses.

The errant ones came to the prominent men, men of sanctity, who were in the city of Sla, 216 and said: "Now give heed carefully to our words and you will know in what manner to act. Accept our mistaken belief [i.e., adopt our faith], or submit to a judgment of death, as did your brethren who dwell in the land of Ḥori."217 They requested three days from the errant ones and their townsmen. Word of this plea was in turn conveyed by a messenger to the overlord. Those three days were sanctified with a fast, and they entreated the Living God with fasting, tears, and outcry. Their prayers were accepted and the Merciful God saved them. During the three days of

399

שידו דיש

המדוות – יודרג ואל יעבור אפילו על אותו משאר מצוות, בין נאנם בתוך עשרה, בין הנורה, הוא שיעמד מלך רשע... יונור נודה על ישראל לכמל התם או מצווה מן

אכן, בוססוריה הינורית היו ארועים בהם בוצו יוזרים למת על קיווש השם נאנס בינו לבין עוברי מכבים"".

קדולונו בווך לבית העלמין, כשוא לביש "קימל": "אוים יקרים, אנו עוברים עתה

כך, למשל, נשא דבריו רבה של לנוביק, הרב אהדל" רבין, כאשר יצא עם בני ברמב"ם". אמיוות ברוח זו הושמעו מפי רבנים כאשר יצאו ליהיג על קידוש השם.

אשריכם, אשרינו, שוכינו למות כיוזרים, מוות כוה נחשב כמוות על קירוש השם. כי לכם כי תגיעו אל גן העדן פנימה... לכן אל תדאגו. לכו בשמחה לקראת גורלכם. אל מלכות השמים... אחרי הסבל הרב ויסורי הגיהנום שסבלנו עלי ארמות, מובטח

כל משענו בכך שאנו יהודים ביי.

וגרודה זו, שאינה תולה את מעשה קידוש השם במודעותו או בהזערגותו של

ובוכנוואלד": "אף כי הנאצים לחמו בשנאה שטנית לא רק כנגד ה'יהודים', אלא גם יש בכך קיווש השם? והרי אין בכך מן הבחירה הועפשית. הן המרת הדת לא היה או למת. והיו שתנו בעיצומם של האדעים: "ההליכה למוות בידי הגרמנים – האם ובלבר שלא להמיר את חתם. אך בימי השואה לא נותרה הברידה ביריהם – לחיות יחד עם נאמני דת ישראליי". אחר הרבנים העיד כי השאלות הללו ניקרו במחו ללא בה כדי להציל את המומר ממות, ומומרים הובלו כשאר היהודים לגשאות ולמחנות,

כנגד כל דבר "הדות", אבל הם לא גורו לעבור על הדת, הם לא נתנו ליהודים חיסול שיטתי לכל אשר יהודי יכונה. השאלה היא, האם יהודי, שהומת עבור היותו ברירה – לעבור על הדת ולהינצל, או להחויק בדת וליהרג, הם בחרו בקו של ורוף גם על סף המשופות, "עוד בהיותי בגיא צלמות במונות המות אישוריץ שונות בשאלה זו. במסה מיוחות על קירוש השם, שכתב היב שמשון הוברבור, הוא אינם דנים אלא בגוי האונס לפכור על הדת על דרך 'מה לך יוצא ליסקלי... על השאלה נידונה בכובר ראש עוד בהיותם בין חומות הגמו. בגמו וורשה היו רעות יהודי, הוא מקדש השם במיתתו? לכאורה, הגמרות כולן, וכן רבותינו הראשונים, שמלתי את בני"ו".

משום שוצו להעבירו על ותו, ורק על שום שיוזרי הוא, נקרא קרוש"ר, וכך מביא נודג. כך מוסק ודמבים. למי זה, עיקר הקרושה – היא המיתה עקב ההשתייכות גם לנסקו: "במקדה שיחור נמצא הרוג ברוך, קדוש ייאמר לו, היות שבגלל יהדותו מציין את הדגורה שנפוצה כנסו, כי "כבר פסק הומב"פ: יהודי שנהיג, ואפילו לא נסיון"". במקורות אלו היבאה ההלכה כשם הדמב"ם, אף כי לא נמצא פסק הלכה כזה ליהרות. יכול אפוא אדם מישראל להשיג את כתר הקדושה בלי שיועמד לפני

19

טוק דבורוצקי, 'העסידה בזויי יום יום בנסאות ובמתנות', בתוך: שואת יוזרי אירופה, יד ומב"ם, הלכות יסודי התודה, פוק ה, הלכות א-ג.

ישם, יוושלים תשל"ג, עם' 299-299, בעיקר עם' 279-390, להלן: דבורוגקי, 'העמידה בחרי יום יום'. 16

הרב יוזשע משה אהרונסון, עלי מרורות, בני ברק תשנ"ו, עם' 305, להלן: עלי מרורות

הוב ש' הכרבנה, קיחש השם, עמ' 23. 7

מאנשי הרוח הידועים בנטו.

מדק לנסקי, חיי היוזרים בגטו וורשה, ירושלים תשכ"א, עם' 209, בשם הלל צייטלין, 8

20

השל"ה הרב י' מ' אהרונסון, עלי מרורות, עמ' 306. ספר וכרון לנובין, תל אביב 1970, עמ' 99.

מו פ"ב) שמיתתם – כפרתם, אפילו אם היו רשעים ולא עשו תשובה, ועליהם נאטר: 'דבר שהיה נפוץ ככל הדורות", ניתן ללפוד שגם הם "מקדשי השם". כך פפרש את האותיות, שער א), ומעצם העובדה שהשל"ה אינו מוציא מן הכלל מי שמת על יהדותו, כלומר, מקרים בהם גוי מתנכל ליהודי מסיכה אישית או צדרית (שני לחות הברית, שער כאשמה מסוימת: "עינויים שאינם להעביד על הזו, רק כדי שיורה, אינם בכלל יונקדשתי". הלכתי בנוסח רברי השל"ה, המוציא מכלל מקושי השם יהודים שעינו אותם כדי שיווו הפטוק הנ"ל בתחילים. ראה: שרית תום סופר, יורה דעה, סימן שלג. יש המוצאים מקור אואר לכך ווא החתם סאמר, המכנה ידורי שנהרג על ידי גוי בכינוי "קדוש", על פי מלכות', אנציקלופריה תלמודית, כרך י, עמ' תרכב-תרכג, ועיין שם העדה 14. מקור "עבריך". אולם הרמב"ם פירש את ענין הרוגי מלכות הנ"ל באופן אחר, ראה: "דרוגי ינתנו את נבלת עבריך מאכל לשף השמים" ותהילים עם, כ), שכיוון שנורגו – נקראו כפי הגראה הם הקישו את הרוני השואה ל"הרוני מלכות", עליהם נאמר כגמרא (מנהדרין התנכלותם לעם זה ושנאתו אליז אינה אלא בעבור זה... לפיכך לי פשוט, כי היהודים

לעבור על דתו, שהבי כל אומות העולם יודעים כבירור שהעם היהודי ווא עם ה', כל

שמפריע לו, הרי זה נקרא מומת על קידוש השם, אף אם אין הגוי מכריה את היהודי

ורב אדרונסון: "אבל במקום שהגוי מתאנה לשם יהודי, ועצם המושג 'יהוות' הוא חתי, משום שהצורר הכריו מלחמה על עולם הערכים שהוא מייצג כיהודי. כך כתב ניתן לומד כי בתקופת השואה כל מי "שנודג על יהוחת", יש בודיגתו גם אלמנט של הדריגה. ועל כן, רבנים וגם פשושי עם הוסיפו מימד נוסף להגדרה זו, בהתייחסם היא מחורה קושי בויקתה למקרות, משום שבהם מתייחסת הגורה לאלמנט החתי הקרושה בלי שיועמד לפני נסיון" – היא ההגררה הנפוצה ביותר אף כיום. ואולם, הקרבן, אלא בכוונת הרוצה, ומיברת כי "יכול אפוא אדם מישראל להשיג את כתר

לכוונת הרוצה, שהיא במיקר ההגודה.

שהימתו בכל מיני מיתות משונות, על עצם היותם יהודים, נקראת מיתתם קידוש

הרוגי פיגועים כמקדשי השם

וְזְבוּקְה וּןְבוּקְה בָּךּ. הָהָרוּגָה עָלָיף. וְנָחֱשֶׁבֶּת כְּצֹאו שִׁבְחָה. וְרוּיֶה בֵּיו מָּכְעִיסְיהָ.

מְרִנִּטְת לָמִי. נְתִנְּה לְמִבִּים. סוֹבֶלֶת סְבְלֶךְ. עְנֵיָה סֹעֲרָה. צאן קדשים.

רְשׁנִּתִים בִּשְׁמָּךְ. שׁוֹאֲגִים הוֹשַׁע נְא. הְּמוּכִים עָלֶיךְ.

(פיוט הושענות לחג הסוכות)

רובים אחרות בוק מתקיים קיווש השם: "יוצרי שמפר עצמו על מנת להציל נפש

. אוז מישראל, כל שכן נמשות רבות, וכן אם נפל יוזרי בקרב בהגנה על יהודים $^{\prime\prime}$ י.

הרב שמשון הערבנד, שבמסת הצאה התרוה תנ"ל, לא המנפק בהנדדה זו הביא

לפיכך, מליוני היהדים שנהרגו על ידי הנאצים הינם "מקדשי השם", משום שהם

וללים שנפלו במערכה הדותנית שבין הנאציום ליהוחת".

לגישה זו יש מקור ב"נסאמר קידוש השם" לרמב"ם ("אגרת השמר"), בו דן הרמב"ם

כלומי, לדשוו בקביעת המשג מקדשי השם – יש משמעות לסיכת ההליכה למות.

בנודל מעלתם של הנוזיגים על קודשת השם, וכותב: "ואיש שיוכהו הא-ל לעלות

כי השיעונים הגועניים מהווים שיוח תעמולתי פסודו-רציונלי של הגניעים האמיתיים --

השנאה ליהדות, שהיא אנטיתוה של הנאציזם.

את הגוף, וידעו היטב כי גורלם של מתכוללים ומומרים לא שפר מנורל אחיום, חשו מקום למשודו"ב. יוזרים אלו, שידעו את ייוזדה של האנטישטיות ונאצית המבקשת

היהוות במוזתה הרוחנית היא סתירה גמורה לרוח הנאציום... בין שני יריבים אלו אין היא מלחמה אידיאולוגית. הנאצים רוצים לעקור מן העולם את היהדות העולמית... שהיה מדה ציוני, כתב ביומנו: "יש להודות שבמידה ידועה מלחמת הנאצים ביתודים

השואה האיומה באירופה. למותר לציין את הרגישות המרבית המרשת בעיסוק סוגיות שכאלו, כמיתתם. דוגמאות נפוצות לכך הם נרצחי הפיגועים בארץ ישראל ובחו"ל ואף מליוני נרצחי כלא בחירתם. נעסוק בשאלה האם הם נקראים מקדשי השם, האם קיימו מצוות קידוש השם כמאמר זה נסקור את מעמדם ההלכתי של יהודים שנהרגו בעל כורחם על ידי גויים בשל יהדותם,

שאלה חשובה וכאובה זו עלתה במסגרת דיון על חברינו היקרים הי"ד שנרצחו אור לר"ח אדר

ואעפ"כ באנו לברר את הסוגיא כדרכה של תורה.'

ווו סצב הלכתי המונדר כ"שעת השמר", בה חייב כל אחד להקפיד על קיום המצווה. הגדרה זו מעוררת שאלה אחרת: אם אמנם חתר הנאציום כעיקר למלחמה ביהרות, הרי שלי מדורות, עם' 306.

קל במדבר, בתוך: עיתונות המתחרת הידודית בחדשה (א-ה), יד ושם, ירושלים תשנ"ג, ראה על כך בפרק ג, המשריה בראי ההלכה'.

ברך ה, עמ' 221. ראה בפרק א – 'אל בית הרב', ובפרק י – 'משנכנם אדר'.

חיים א' קפלן, מגילת יסודין, ירושלים תשכ"ז, עמ' 173 (31.11.40).

אמיל פקנויים, לירתה מחדש של שארית הפלימה הקוושה', בתוך: תשרות יסד בעם קרושום של הקוושים... הם שילם עבור ניצוצות הקוושה שלהם... בשל עצם נאפנותם". נראה שוורי גם התפיסה מאחורי דבריו של פקנהיים (לאחר השואה): "מהי, אפוא, היודר בעקבות השואה, יד ושם, ירושלים תשנ"ג, עם' 610. להלן: תמרות יסד.

לברר וללבן את הטוגיא לאורם של דברי רבותינו להבין להשכיל ללמוד וללמד. אל נקמות יקום דם הם יותר מכל תלמידי הישיבה היקרים שיבולו לחיים. אין בדברינו מכדי להמעיש בכבודם הי"ד, רק השמים האמימית שלהם. רק "אל דעות שהוא היחע היאך עורכין הזכויות" ויודע מדוע נמייחזו בריה יכולה לעמרד במחיצתם מחמת מעלתם הגדולה כר"ע וחבריו וזאת מחמת תורתם ויראת תשס"ח בזמן שלמדו תורה בספרית ישיבת "מרכז הרב" ת"ו. ודאי שחברינו היקרים הי"ד אין שום

עבדיו השפוך.

הוב ש' הברבנה, קיחש השם, עמ' 23-24. 25

הרב יהושע וייסינגר ישראל" בוורשה, נכתב: "עמלק דעונו אינה כל כך ליווורים כמו ליהדות: להשקמה ימשרה העיקרית של הנאצים היא פגיעה ביהחת". בעיתון המחתרת של "אגודת התודשה הוו בסאו בכתביהם יוזרים משכבות תברוניות וארדיאולוגיות שונות, שחשו כי ישם", כיון שהומתו על עצם היותם בני העם הגבחר, המתייחסים אליו יתברך"". את אינם מזכוונים כל כך ליהודים כאל עם, כמו ליהודים כעם אלוקיניי. גם חיים קפלן, ליחם היהודי למך ולמקופה... כל אלה ניגודים גמורים הם לעמלקיות... עמלק והמן היוודית, לתפיסו העולם היוודית, לתוושת היושר היוודית, לרגש היוודי לצרק,

בבירור סוניא זו נעזרתי כרב אריה הנדלר שליט"א, וברב יוסף צבי רימון שליט"א, חדתי נחונה להם.

the Holocaust victims:

rophans, please do not be silent and hold Your peace for the blood of Israel that was shed like water. Grant fitting rest on the wings of the Divine Presence, in the heights of the holy and the pure who shine and radiate light like the radiance of heaven, to the souls of the millions of Jews, men, women and children, who were murdered, slaughtered, burned, strangled, and buried alive, in the lands touched by the German enemy and its followers. They were all holy and pure; among them were great scholars and righteous individuals, cedars of Lebanon and noble masters of Torah, may the Garden of Eden be their resting place. Therefore, Master of compassion, shelter them in the shadow of Your wings forever, and bind their souls in the bond of everlasting life. The Lord is their heritage; may they rest in peace, and let us say, Amen.

Congregation and Leader:

"Why should the nations say: Where is their God? Before our eyes, may Pr. 19 of their Maker and the desire of their Creator. O our God, remember They were swifter than eagles and stronger than lions to do the will communities who sacrificed their lives for the sanctification of God's אֵב דְּרַדְעִים Father of compassion, who dwells on high: may He remem says the LORD who dwells in Zion." And in the Holy Writings it says: it is written: "I shall cleanse their blood which I have not yet cleansed, and make clean His people's land." And by Your servants, the prophets Torah of Moses, the man of God: "O nations, acclaim His people, for retribution for the shed blood of His servants, as it is written in the them for good with the other righteous of the world, and may He exact name. Lovely and pleasant in their lives, in death they were not parted ber in His compassion the pious, the upright and the blameless - holy and wide. From the brook by the wayside he will drink, then he wil not forget the cry of the afflicted." And it further says: "He will execute Px 110 And it also says: "For the Avenger of blood remembers them and does Pr. 9 those nations know that You avenge the shed blood of Your servants. He will avenge the blood of His servants, wreak vengeance on His foes, hold his head high." judgment among the nations, filled with the dead, crushing rulers far Joel 4 Deut. ju

ייינות בְשָלום עַל מִשְּבֶבָם, וְנֹאמֵר אָמֵן.
ייינות בְשָלוֹם עַל מִשְּבָבָם, וְנֹאמֵר אָמֵן.
ייינות בְשָלוֹם בַּמְרָ בִּיְנִים וְנַאִים וְנָשִׁים וְנָשִׁים, יִיוֹה הוּא נַחְלָתָם, וְיִנְיִר בְּבָרוֹת אָמָרָם, יהוֹה הוּא נַחְלָתָם, בְּמִיר בְּנָנִיוֹ וְיִיִּה בְּיָלִים, וְנִאִר בְּבָרוֹת אָמֵן.

כוודי ושליח ציבור:

אַב הָרַחֲמִים שוֹכּן מְרוֹמִים, בְּרַחֲמִיו הְעָצוּמִים הוּא יִפְקֹד בְּרַחֲמִים הַחָּמִידִים וְהַיְשָׁרִים וְהַהְּמִימִים, קְהַלּוֹת הַקֹּדֶש שָׁמָּסְוּר נַפְשֶׁם עַל אָל הָינִי לְטוּבֶה עִם שְאָר צִדִּיקִי עוֹלֶם, וְיִנְקֹם לְעִינֵנוּ נִקְמַת דֵּם אָלהֵינוּ לְטוּבֶה עִם שְאָר צִדִּיקִי עוֹלֶם, וְיִנְקֹם לְעִינֵנוּ נִקְמַת דַּם עָבָדִיו הַשְּׁפּרְן, בַּבָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשָׁה אִיש הָאֵלהִים, הַרְעִנוּ גוֹיִם אַלהַינוּ לְטוּבֶה עִם שְאָר צִדִּיקִי עוֹלֶם, וְיִנְקֹם לְעִינֵנוּ נִקְמַת דַּם עַבְּרֵין הַשְּׁפּרְן, בַּבָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשָׁה אִיש הָאֵלהִים, הַרְעִנוּ גוֹיִם אַלהַיהָם, יָּדַע בַּגּוִים לְעִינְנוּ נִקְמַת בְּשֹּר, לְמָּה יִאְמִיר הַבְּרֵן וִשְׁפּרָן, יִישְׁהַר, יְבָּרְוּב בְּתוֹרָת בְּמֵית בְּם עָבָּרֵיךְ הַשְּׁפּרְן, בַּבְּתוּב בְּתוֹרָת מֹשָׁה אִיש הָאֵלהִים, הַוֹּיְנִי אִים הַאָּלהִים, יְדִיע בְּנִית הַשְּׁבּרְ בִּתְּנִר לְעָשׁוֹת וְצוֹן עְנָבוּן וְתָבֶּי יִאִנְיוֹ בְּעָבוּת יְבִים אוֹתָם וָבָר, לֹא־שֶׁבֶּח צָּבָּית וְבָּבָּר אֲדְיִם לְּאִר בְּיִים אוֹנְים וְבָּיְנִים בְּעָרוּ בַּעְּבִיי יִבְּוֹם לְעָבוּת וְבָּבְית בְּשָׁפוּן נְבִי בְּיִים בְּלֵּר וּמָאֵרְיוֹת בָּבְית בְּשְׁרִים בְּנִים שְׁבִּית בְּבִית בְּשְׁבוּת בְּבִית בְּעָבוּת וְבִים אוֹבָר לְעִים וְּבָּלְ בְּעִים בְּלִּבְית בְּבָּים עִלּים בְּעִר בִּיוֹם בְּלִיא נְיִים רִאש: בְּרִיבוֹם הְלֵּא נְיִים רֹאש: נילצמני לוצי אלוניל עון לני אלורון וסנאל ניגצ

בשאלות הכלל היי מראה מקורי התורה המכארים את מאורעות הזמן כאור הנהגת ה'י את עמן, זהיי דן עפ"י המסקנא היוצאת מתוך פסוקי התורה, מתוך סוגיות הש"ס, מאמרי חז"ל ודברי רבותינו הראשונים והאחרונים. מפני שבכל מאמריו הרבים בעניני העת אינו מביע כ"א מסקנת הלכה ודעת תורה, לכן גם מאמריו אלה אינם עשויים להתיישן ע"י שינוי תנאים וחילוף זמנים. היי רגיל לומר כי מושג, הצדק האנושי משתנה לפי המקום והזמן, אבל "צדקתך צדק לעולם" מפני ש"תורתך אמת".

בעסקנותו לטובת חיזוק והפצת התורה ראה הצלת נפשות ישראל גם במובן הגשמי. במכתב ששלת ל"צעירי ישראל" בקיץ תרצ"ט לעודד ע"ד יסוד חברות ללימוד התורה ואירגון ישיבות קטנות הוא מבאר כי סיבת הסיבות של כל הצרות הבאות עלינו היא שכחת התורה ושלכן חיזוק לימוד התורה הוא הצלה גם במובן הגשמי, ושהעמידה מרחוק בענין חזה יש בו משום לא תעמוד על דם רעך כפשוטו.

**

מות הקדושים של אבינו גאון ישראל הי"ד הי' המשך ישר בשלשלת קידוש השם ועסק וקיום התורה של ימי חייו. שערות הראש תסמרנה עת נעתיק בזה מזכרונותיו של עד ראי' הרב אפרים אשרי שליט"א — נתפרסמו בספרי הרב אשרי שליט"א, בעתונים באה"ק ובחו"ל, וגם בספריו של הרב מ"מ ישר שליט"א — את דבריו האחרונים לחביריו קדושי עליון כשהופסקו מלימודם — מס' נדה — והובלו לקדש שם שמים ביציאת נשמותיהם בעלות הלהב מעל המזבח ביום המר והנמהר י"א תמוז התשי"א.

"ר' אלחנן האט גערעט רוהיג און געלאסען, ווי תמיד, אפילו די שטימע האט זיך ביי איהם ניט געביטען. אויף זיין פנים איז געווען די זעלבע ערענסקייט ווי תמיד. ער האט אפילו ניט אנגעשלאגען א פערזענליכען טאן, ניט געפרואווט זיך געזעגענען מיט זיין זון ר' נפתלי. ער האט גערעט צו אלעמען, צו כלל ישראל.

[ר׳ אלחנן דבר בשקט תוך מנוחה נפשית כתמיד אף קולו לא השתנה במאומה, ארשת פניו הביעה רצינות אך רגילה, בדבורו לא הרגישו כל נימה פרטית, לא ניסה אף להפרד מבנו ר׳ נפתלי. שיחתו היתה מכוונת לכולם, לכלל ישראל].

"אין הימעל, מסתמא, האלט מען אונז פאר צדיקים, ווייל מען וויל דאך אז מען זאל מכפר זיין מיט אונזערע גופים פאר דעם כלל ישראל. דארפן מיר טאקע תשובה טאן יעצט, גלייך אויפן ארט. די צייט איז קורץ, דער ניינטער פארט — מקום הטבח וקידוש השם של קדושי סלובודקה־קובנה — איז נאהענט. דארפן מיר אין זינען האבען אז מיר וועלען זיין בעסערע קרבנות אויב מיר וועלען תשובה טאן וועלען מיר אפראטעווען אונזערע אמעריקאנער ברידער און שוועסטער.

[במרומים מחשיבים אותגו כצדיקים, כנראה, כי נבחרנו לכפר בגופותינו על כלל ישראל, אי לזאת אנו צריכים לשוב לה' בתשובה שלימה ומיד במקום... הזמן קצר, הדרך למבצר התשיעי (מקום הטבח של קדושי סלבודקה קובנה) קרובה, עלינו לדעת כי קרבנותינו יעלו יותר לרצון ע"י התשובה, וע"י כך נציל את חייהם של אחינו ואחיותינו באמריקה...]

"זאל חלילה ניט אריינפאלען ביי קיינעם אין מוח א פסוליע מחשבה וואס איז פיגול און מאכט פסול דעם קרבן. מיר זיינען איצט מקיים די גרעסטע מצוה. באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה, דאס פייער וואס ברענט אונזערע גופים, איז דאס פייער וואס וועט צוריק אויפריכטען דאס אידישע פאלק".

[שלא תעלה ברעיוננו איזו שהיא מחשבת פסול ח"ו, שהיא כפיגול ופוסלת את הקרבן. אנו מקיימים עתה את המצוה הכי גדולה, "באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה" האש היוקדת את גופותינו היא האש שתחזור ותקים מחדש את בית ישראל.]

ויעלו קדושי עליון בסערה השמימה, ותורה באש חזרה עם תיקה ונרתיקה והדורשה וחוקרה, וגאון ישראל מופת הדור והדרו מנהיגן וקברניטו אדאמו"ר זצוקלה"ה אבינו רכב ישראל בעתותי שלר ופרשיו כשעות חירום ומלחמה ואחריו אחינו הקדושים העלוי העצום וקדוש הרב לפתלי בינוש זצוק"ל וצדיק זקדוש אהוב ונחמד הרב צבי יהורא לייב זצוק"ל הי"ד יצאו נשמותיהם מתוך אהלה ופלפולה של תורה מגופות צרופים בכל מיני סהרה גוילים נשרפים ואותיות פורחות, ואנחנו יושבים משממים באשמה

שפרו ורבו עליה ישראל מדבר סיני שירדה

שנאה לעכו"ם עליו ומה שכו חורב

שכנו ופלינא דר' אבהו דא"ר אבהו דר סיני

שמו ולמה נקרא הר חורב שירדה חורבה

של זהורית וכו': כשנים כשני מיבעי ליה

א"ר יצהק אמר להם הקב"ה לישראל אם

יהיו המאיכם כשנים הללו שסרורות ובאות

מששת ימי בראשית ועד עכשיו כשלג ילבינו:

ה' לכו נא בואו נא מיבעי ליה יאמר ה' אמר

ה' מיבעי ליה לעתיד לבא יאמר להם הקב"ה

לישראל לכו נא אצל אבותיכם ויוכידו אתכם

ריאמרו לפניו רבשיע אצל כוי נלך אצל

רחמים עלינו אצל יצחק שבידך את עשו

מצריכה ולא בקש רחמים עלינו אצל כי נלך

עכשיו יאמר ה' אמר להן הקב"ה הואיל

ותליתם עצמכם כי אם יהיו המאיכם כשנים

כשלג ילבינו:א"ר שכואל בר נרכני א"ר יונתן

מיד °כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו

וישראל לא יכירט אתה ה' אביט נואלט

מעולם שמך לעתיד לבא יאמר לו הקב"ה

לאברהם כניך המאו לי אמד לפניו רבשיע

ימרו על קדושת שמך אמר אימר ליה ליעקב

דהוה ליה צער גידול בנים אפשר דבעי

רחמי עלייהו אמר ליה בניך חמאו אמר

לפניו רבשיע יכודו על קדושת שכוך אכור

לא כסבי מעכא ולא בדרדקי עצה אכר לו

ליצחק בניך חכואו לי אכור לפניו רבשיע

של ארם שבעים שנה דל עשרין דלא ענשת

עלייהן פשו להו חמשין דל כיה דלילוחא

פשר להו כ"ה דל חרתי סרי ופלנא דצלויי

ומיכל ודבית הכסא פשו להו הרתי סרי

ופלגא אם אתה סובל את כולם מופב ואם

לעכוים עליו : כצין שקישרין

לב א מיי פייח מסלטי שמה כלכה ד: לנ כשם מלכם כ: رات دعه ماده ۵:

שפרו ורכו. דכל אחד נהעברה אשתו זכר במטח שובו לכם לארגיכם יולא ידשנא היכא רמיוא: כשני פיכפי לים. דומיא דכשלע דלא כחב כשלנים: ארד פמך אפלך גם פלם . כאן רמו ד' גלחת גם ריטיא הוא: ישמר כי. אתה אמור המוכחה וכך אנו שלון: תורה איר יפסו . הוחיל שחשלו ויחקדש שמך

בשלם כשחששה דין בשברין של רבריך: קרשם לסן כני בכורי ישרשל. שהיה גליי לפניך שהן שחידין לוחר לפניך בסיני נעשה ונשמע לקבל שולך מחהבה ככנים: דל פשרין דלם מנשם לסו - שכן מליט בדור המדבר שלא ענש הקב"ה אלא מכ' שנה ומעלה דכתיב (נמדבר יד) במדבר הזה יפנו שבריכם ונו' מכן כ' שנה ומעלה אשר הליטחם עלי: כי פפק דרש רבא כאי דכתיב °לכן נא ונוכרוה יאפר שמיא לכינו. כנגד ילחק חמרו והוח חמר להם הראו כעד הקנ"ה שחוא אכיכם: בשלשלפום של כרול. כדרך כל הגולים שהרי עים נורת גלות ירד לשם: כמכלי פדם. בשביל חיכת החדם משכחים למלרים בחבלים ולח אברדם שאבורת לו "ידוע תדע ולא בקשים הנקומות : נפריםי טול פל לפייסם.

ססורת

השים

रेट्स टाज कर्जन

נליון

השים

כן מדוס

כחדם הסובל ומסייע לבהתחו להרים יוהיה כאשר חריד ולא בקש רחמים עלינום משלה "מעל שחליה בשוחין ובמקטח: [דל כל] ואם אליו אוכיל. המיחד לכם כח אצל יעקב שאמרת לו °אנכי ארד עכןדש שנהכיל מטרח הפרך: तेव בורוברי בילם קלם. כבר משרם" (של ב)

שוה בילח חרעולת שהיא קלה לבשל ולא בשישור כל כילה שישרו אלא כגרוגרת מבילה הלה: ופלטרפין. שיככל מיני חבלין זה מם זה: קליפי מ שנווים. הגדילה פינ הקליפה כעודן לחין: פפים. "קרוג: פוסס. "חרינלו : פי סבכה . ברחם הסבכה שנ שנשים שעשאה בקליעה טחן מעם כגד: נפר. מין חרמה שקורין ניערים: קפולים ופשלג . בנחרה מפרש להו: אם פכמם. של דם נדה שחלי הסמנין מעבירין על הכחם של דם נדה בבנד (מהרו: נכל' פפס - דשרי מדם הוא דקולמום מכוסם לא חדי למידי לא ידשא. חלח להסקה: ככם דפקלידם. שן של פיי מינים

לנשמע קראת להם "בני בבורי עכשיו בנישים מסתח: ורפינסו. תמתני' דקתני הי מת ולא בניך ועוד כמה רמאו כמה שנותיו בנישים הנין מומרפין שני מינין לשישור: שמשוני: ולא בניך ועוד כמה רמאו כמה שנותיו כ' ונ' שמום . פלפל לכן שחור וחרוך מצויו ובי תו אפינו מן ג' מינין וכם (שם אחר) בחפרי שלם של איכור חבור חם מיבנו בק חה משם מברים הקדרה: ומלפרפין. לחבלה חם חין פסם דף ד בכל אחר כדי לחבל ונלטרש ותיבט: בים: וחפר מוקים. הא דקחני מלערפין: במיני

לאו פלנא עלי ופלנא עליך ואתיל כולם עלי הא קריבית נפשי קכך פתחו ואכרו (כי) אחה אבינו אכור להם יצחק ער שאחם מקלסון לי קלסו להקביה ומחד להו יצחק הקביה בעינייהו מיד נשאו עיניהם למרום ואומרים "אתה ה' אבינו נואלנו בעולם שמך אד שיי ב חייא בר אבא איר יותנן ראיי היה יעקב אבינו לירד לכצרים בשלשלאות של ברול אלא שוכותו גרמה לו דכתיב "בחבלי אדם אמשכם בעבודות אהבה כשים ואהיה להם כמרימי עול על לחיהם ואם אליו אוכיל: בותני "המציא יש ע. עצים כדי לבשל ביצה קלה "תבלין כדי לתבל ביצה קלה וכצ**מרפין זה עם זה** *יקליפי אנוזין קליפי רמונים איסמים ופואה כדי לצבוע בהן בגד קמן פי סבכה (כי כי מי רגלים נתר ובורית *קמוליא ואשלג כדי לכבם בגד קמן פי סבכה רבי יהודה אומר כדי להעביר את הכתם:גבו תנינא הדא זימנא *קנה כדי לעשת קולמוס ימי כ אם היה עב או כרוסס כדי לכשל ביצה קלה שבביצים פרופה ונחונה באילפס מהו דחימא החם הוא דלא חזי למירי אבל עצים רחזו לככא דאקלירא אפילו כל שהוא קמ"ל: תבלין כדי לתבל ביצה קלה: ורכוינהו *תבלין שנים וג' שכות ביס. כיס ממין אחר או משלשה מינין (ושם אחר) אסורין ומצפורפין זה עם זה ואמר חוקה

תבלין שנים ושלשה שמוח והן מין חחד. פירש רש" כתו פלפל ארוך פלפל לבן פלפל שחור ולפי' הא דקחני בסיפא ריש אומר ב' שמות ממין אחד או שני מינין משם אחד אין מלטרפין משכחה לה שני מינין משם אחד כעין שמליט לקמן (דף ג) הרי

גווכי אהלא אכל חימה וכי בשביל שיש להם שם אחד יש להן להלפרף יותר מה מועיל השם לגרום הלירוף כון שהם שני מינין ואין שעמם בשוה ומפרש ר"ח דג' עניני חיכור כגון של ערלה או של כלאי הכרם ושל חשיכה ושל עיר הנדהח קרי ג' שמות "כדחמרים שלח השם המביחו לידי מטת מכיתו לידי השלומים ובפרק המקבל (ג"מ קיאי) שבר בכל השמות כללו וכן משמע בהדיא בירושלמי בריש פיב דמסכת ערלה דקחני ההרומה ותרומת מעשר ותרומ' (ה) של דמחי והחלה והבטרים עולין באחד ומאה ומלטרפין זה עם זה וקלמר עלה בנמרא לרבי שמשון נצרכה אשינ דהמר ר"ש חון שני שמות מלטרפין (פי מס פיו ס. רכ הכח מודה שטלם שם חרומה" : פגלין ופי וכם מין חי) פפרופרים וחיורים ובארה ברחה אסורין ומלטרפין. לכחורה גרחה מדחני חמרים וחגא מו

מלטרפין דאסורין הייט לאסור אח הקדרה ומלטרפין למלקוח ואף על גב דלענין חיוב חסחת חמרי' בפ' כלל גדול(לפיל כת.)דחלב(יאפינול וטחר חון

(6) תוסי דים מגלון מלמרפון למלקום מלמרפין ובפרק ותרומו מעבר א דמוף בתרח דע"ו (דף פו.) דפליני חביי ורבא דאביי סבר בתר טעמא אזלינן וקאמר אביי מנא אמינא לה דחכן (נ) בא'ד וסק כשינול וקרמור חב" מעות כו' אח"ב דכתר הבשתר חץ מסרטין כדל תכלין כ' וג' שמות כו' אח"ב דכתר טעמא אזלינן שלהו חד טעמא נינהו אח"א בתר שמא אזלינו האי שמא לחוד והאי שמא לחוד ורבא אמר הא מני ר"מ היא דאמר כל איבורין שבתצרה מלטרפין זה עם זה שנאמר לא האכל כל חועבה כל שחיעבנוי לך הרי הוא בבל תאכל משמע דלאכיי אתיא אפי' אליכא דרבכן דר"מ אט"ג דע"כ פליגי עליה לכל הפחוח לענין מלקות כבר אביי דלא פליגי אלא בב' מינין אבל בב' איכורין ומין אחד לא והא דאמר ריש לקיש בפרק התערושת (זכחים פה.)הפינול והטחר והסמא שכללן זה בזה ואכלן פטור אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו ויבסלט ולמלקות איירי דבטמא לא שייך כיה חטחת ועוד מדקחמר התם ש"מ התראת ספק לא שמה התראה ומדמכטלין זה את זה היה משמע דשני איסורין לרבנן דר"מ אין מנטרפין נ"ל דחמ"ם שמכמלין זה אח זה כשכללן מלטרפין הן למלקות וכן מוכח במעילה

בפרק קדשי מוכח (דף יו:) דתכן

הסיגול והנוחר והממח (ני) חין מנטרפין וקאמר בנמרא לא שט אלא לטומאת

ידים אבל לאכילה מלטרפין והא

דאילעריך (ד) לאחויי קרא דלאכילה

מלסרפין מלא יאכל כי קדש הם כל

שבקודש פסול כח הכחוב ליחן לח

חעשה על חכילתו פירוש מדנחמרו

בלחו חחד מנטרפין לח חינטריך הלח

לר"ש דחמר ב' שמות חין מלטרפין ובקודש מודה משום קרא דרבי אליעור

חבל לרכנן חפיט בעלמח מוסרפין

והא דמנו בפ' קדשי מובח (מפילה נח.)

הגרות הביח ום" דהלכ ודם ופיגול: (ד) בא"ד וכה דהימוריך כ' הלישור נהשיי קרה : (פ) באד ומיכו (פי זכ וכרי כמו חין משרפין דסיםה דרים: (ו) בא'ד משנעו ורישה כפר חין ששרפין:

פיי פשר שרוחלין כי לסורה כורכתה [וניי בית קסוניא ועיי סנכולין פט: ומדכ סנ.]

הגדה של פסח

שער מאמר אגדתא דפסחא יששכר

להמליץ בסענותיו ודמסיים שלגה עלי וכח כניל שירש בחורך בדית חסו יהיי ביום הדין הגדול והגורה לחחר דיני שלחתר מיחת בכיח חהו רמח השתיכות כרשש (שהוח כל הבשר חליר לזכור לו יום וכוי וחתר כיז) יחץ (שלגה עלי שתחלקים לחלחים העלה כתי שהוח עלילת ילחק לחמר כל חיחום שעורות בחלף השביעי שהוח חחר בחיי כרשם כניל) יעורנו

כשיו בנחולה שלימה בכיח: מחלכום המנה השני לחשיקימן. הנה ששעתי מסה קרוש אאומרר

הנהיה הרב רפה וצללהיה ומו נכון פיו כמח כסרר, כי כשלפה מצוח כם חב"ד כננד אכרכם יצחק ויעקב וסמנם כחמלשים כיח כנגד ילחיק. וכנה ילחק יביי המלדים לשחיד לכח כשחחדל בפבח (דף סים שיב) ויצמר פלגה שלי ופלגה שלך ושיין יוצלן ישרהל. מיכ בפח זמן כנאילם בליל ססח מחלקיים אח כמלים כרומוח לילחים שבוא יכי כמלדיק בנחיי סיניא שלי ופינוא שלך וגם לוקחים חלק כנדול מהמלה לאשיקימן עיב הסימן יחין שכוח הרוב חלק הנדול עחיבם ילחים שבוח ני חוחיות מחיבת ילחים טכרים דסחית, וניל בוס תבלין קלח, רמז מכוון שלמדו כזיל לחים סניו מה דרכו של שני בפרוסה (סשחים קפיו) ועיכ משנרים כמלה ומחלקים לאפיקומן וכנה לחים מניי מולה ילחיק ומייי ברכיע טיכ שפיר רק בכמלה השניי שהוא ילחיק מקיומין בה לחים סכיו דרכו של סני בסרוסה ומחלקים אוחה ולוקחים כסרוסה לאפיקומן. וגם דל רמוז כי מחלקים כמלה זו כבי שכום מדח ילחק כחי לבנ"ו חלאיים חלי האי מפמינים וחלי כאי מניסים פיכ כים חליי (אוחיות יתיץ) עולה יראיה שכוא מדת ילחק כנודע. ורמוז עוד כי יחדן בניי מיק משייד המדרש מובא בחיםי שכח (סוף סרים דמילס) חבר קדם יריד מגפן (זה חברכם) וחיק בפחרו עם זה ילחיק וכר פיוים כרי ילחק שנקרא חיק חם כולם יחץ וכחי.

0 (107) NN 32/0

39 22,10

תתרבן דבר אחר מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה, מהו מי יחן ראשי מים , אמר הקב"ה הלואי הנחהי עולם תתו ובתו כשם שתיה שנאטר ליורוח אלהים מרחפת על פני המים, ואין ראשי שנאמר כאן אלא בריהו של עולם שנאמר בראשית ברא אלהים . דבר אחר פי יתן ראשי פים , אפר ה ב"ה (אלולי) (הלואי) לא ירדתי להר סיני ונתתי להם תורה שיעברו עליה ויענשו בה. ואין ראשי אלא תורה שנאמר ?"ה' כנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאו , בוא וראה (כמי יתן), כשה מקלסם במי יתן שנא' קרמי יתן והית לבבם וח להם, וירמיה אמר מי יתן ראשי מים, אמר רניאל ^{קיורוא} מהשנא עדניא וומניא. בשיצאו ישראל ממציים אמר משה ^{קיוושע} ה' ביום ההוא את ישראל, וכשיצאו ישראל מירושלים אמר ירמיה נתנני ה' בידו לא אוכל קום . כשוצאו ישראל כסצרים אמר משה ^{קרי}היתה ידודה לקרשו ישראל מקשלותיו , וכשוצאו ישראל מירושלים אמר ירטיה סורו מסא קראו למי סורו סורו ונו' (צאו משם). כשיצאו ישראל מסצרים אמר משה הים ראה וינום הירדן יסוב לארור , וכשיצאו ישראל טירושלים אמר ירמיה לשעל נתרות בבל שם ישבנו גם בטנו . כשיצאו ישראל ממצרים אמר משח ההרים רקדו כאילים , ובשיצאו ישראל מירושלים אמר ירמיה קראיתי (את) ההרים והנה רועשים . כשיצאו ישראל ממצרים אטר משָח "זה אַרבעים שנה ה' אַלְהַיְךְ עסְךְ לא חסרת דבר, וכשיצאו ישראל מירושלים אסר ירמית עוללים שאלו לחם פורש אין להם. כשיצאו ישראל סטצרים אמר משה נובסדבר אשר ראית אשר נשאך ה' אלהיך כאשר ישא איש את בנו, וכשיצאו מירושלים אמר ירמיה תשליך משמים ארץ תפארת ישראל . כשיצאו מסצרים אמר משה 'ואתם הרבקים בה' אלהיכם רוים וגו' , וכשיצאו מירושלים אמר ירכיה רבק לשון יונק אל חבו בצמא. בשיצאו כמצרים אכר משה 'וענן ה' עליהם יומם, ו_שיצאו מירושלים אמר ירמיה סכותה בענן לך מעכור תפלה . כשיצאו ממצרים בשירה יצאו שנאמר ^האו ישיר משה ובני ישראל את השירה, וכשיצאו מירושלים בככיה יצאו שנאמר בכה תבנה בלילה ודמעתה על לחיה:

49 (+19)